MAURICE DRUON

REGELE DE FIER

LE ROI DE FER, 1955

Istoria e un roman care a fost...
Edmond şi Jules de Goucourt

Te ia groaza când te gândeşti
câte cercetări trebuie făcute
pentru a afla adevărul asupra
celui mai neînsemnat amănunt.
Stendhal

PERSONAJELE PRINCIPALE

Regele Franţei:
- Filip al IV-lea, zis Cel Frumos, 46 de ani, nepot al sfântului Ludovic.

Fraţii săi:
- Monseniorul Charles, conte de Valois, împărat cu numele al Constantinopolei, conte de Romagne, 44 de ani.
- Monseniorul Ludovic, conte d'Evreux, în vârstă de vreo 40 de ani.

Fiii săi:
- Ludovic, rege al Navarei, 25 de ani.
- Filip, conte de Poitiers, 21 de ani.
- Charles, 20 de ani.

Fiica sa:
- Isabelle, regina Angliei, 22 de ani, soţia regelui Eduard al II-lea.

Nurorile sale:
- Marguerite de Burgundia, de vreo 21 de ani, soţia lui Ludovic, fiică a ducelui de Burgundia, nepoată a sfântului Ludovic.
- Jeanne de Burgundia, de vreo 21 de ani, fiică a contelui palatin al Burgundiei, soţia lui Filip.
- Blanche de Burgundia, sora sa, ca la vreo 18 ani, soţia lui Charles.

Miniştrii şi consilierii săi:
- Enguerrand le Portier de Marigny, 49 de ani, locţiitor al regelui şi, cum ar veni azi, prim-ministru.
- Guillaume de Nogaret, 54 de ani, păstrătorul sigiliilor statului, adică ministru de justiţie.
- Hugues de Bouville, mare şambelan.

Spiţa d'Artois
coborâtoare dintr-un frate al sfântului Ludovic:
- Robert al III-lea d'Artois, senior de Conches, conte de Beaumont-le-Roger, 27 de ani.
- Mahaut, mătuşa sa, de vreo 40 de ani, văduva contelui palatin al Burgundiei, contesă d'Artois, pair al Franţei, mama prinţeselor Jeanne şi Blanche de Burgundia şi vară a Margueritei de Burgundia.

Templierii:
- Jacques de Molay, 71 de ani, mare maestru al Ordinului templierilor.
- Geoffroy de Charnay, instructor al templierilor din Normandia.
- Evrard, fost cavaler templier.

Zarafii:
- Spinello Tolomei, bancher din Sienna, aşezat la Paris.
- Guccio Baglioni, nepotu-său, de vreo 18 ani.

Fraţii d'Aunay:
- Gautier, fiul cavalerului d'Aunay, de vreo 23 de ani, scutier al contelui de Poitiers.
- Filip, frate-său, de vreo 21 de ani, scutier al contelui de Valois.

Familia Cressay:
- Doamna Eliabel, văduva seniorului de Cressay, de vreo 40 de ani.
- Pierre şi Jean, fiii săi, de 20 şi 22 de ani.
- Marie, fiica sa, de 16 ani.

Alţii:
- Jean de Marigny, arhiepiscop de Sens, frate mai mic al lui Enguerrand de Marigny.
- Beatrice D'Hirson, primă domnişoară de onoare a contesei Mahaut, de vreo 20 de ani.

CUVÂNT ÎNAINTE

La începutul secolului al XIV-lea, Filip al IV-lea, rege de o frumuseţe legendară, domnea peste Franţa ca stăpân absolut. Biruise trufia războinică a marilor feudali, biruise pe flamanzii răzvrătiţi, biruise pe englezi în Aquitania, biruise până şi papalitatea, pe care o adusese cu de-a sila la Avignon. Înaltele curţi de judecată erau la porunca lui, sinoadele în solda lui.

Avea trei fii ca să-i dea urmaşi. Fiică-sa era măritată cu regele Angliei, Eduard al II-lea. Număra alţi şase regi printre vasalii săi, iar reţeaua alianţelor sale se întindea până la hotarele Rusiei.

Nici o bogăţie nu scăpa de mâna lui. Rând pe rând, pusese biruri pe moşiile bisericii, îi jecmănise pe evrei, îi storsese pe bancherii lombarzi. Ca să facă faţă nevoilor vistieriei călpuia banii de aur, ciupind din greutatea lor. De la o zi la alta galbenii trăgeau mai puţin la cântar şi costau mai scump. Dările erau strivitoare, iscoadele poliţiei mişunau în tot locul. Crizele economice dădeau naştere sărăciei şi foametei care, la rândul lor, iscau răzmeriţe înecate în sânge. Răscoalele sfârşeau pe spânzurătoare. Toţi trebuiau să se plece, să se încovoaie şi să se supună autorităţii regale.

Ideea naţională sălăşluia în capul regelui acestuia liniştit şi crud. Sub domnia lui, Franţa era mare şi francezii nenorociţi. O singură putere îndrăznise să-l înfrunte: Ordinul suveran al cavalerilor templieri. Această uriaşă organizaţie, totodată militară, religioasă şi financiară, îşi trăsese gloria şi bogăţia din cruciade.

Independenţa templierilor îl neliniştea pe Filip cel Frumos, iar averile lor uriaşe îi aţâţau lăcomia. Puse la cale împotrivă-le cel mai mare proces de care îşi aminteşte istoria, căci procesul acesta cuprinse aproape cincisprezece mii de acuzaţi şi, în cei şapte ani cât ţinu, fură săvârşite toate ticăloşiile.

Ne aflăm la capătul celui de al şaptelea an al acestui proces când începe povestirea noastră.

BLESTEMUL

REGINA FĂRĂ DRAGOSTE

Un trunchi întreg, culcat pe un strat de jeratic încins, ardea în cămin. Vitraliile verzui, în ramă de plumb, lăsau să străbată lumina zgârcită a unei zile de martie.

Într-un jilţ înalt de stejar, pe a cărui spetează se vedeau sculptaţi cei trei lei ai stemei Angliei, şedea regina Isabelle, soţia lui Eduard al II-lea, cu bărbia sprijinită în palmă, ţinându-şi picioarele pe o pernă roşie, şi privea dusă la pâlpâirile focului din vatră, fără să vadă ceea ce privea.

Avea douăzeci şi doi de ani, o faţă frumoasă, cu pielea albă, minunat de netedă, şi părul, auriu, răsucit în cosiţe lungi aduse în sus, ca două toarte de amforă, de fiecare parte a obrazului.

Regina asculta pe una din doamnele franceze de la curte, care îi citea un poem al ducelui Guillaume d'Aquitaine[1]:

De dragoste nu pot vorbi de bine,
Că nici puţină nu e pentru mine,
Iar care-mi place mie nu mai vine...

Vocea cântătoare a doamnei care citea se pierdea în această încăpere, prea mare pentru ca nişte femei să poată trăi acolo fericite.

Curând m-oi duce în surghiun,
Cu mari primejdii, groază-n sân...

Regina fără dragoste scoase un oftat.

---

[1] Guillaume al IX-lea, duce de Aquitania (1071–1127), unul dintre primii poeţi francezi.

- Frumoase cuvinte, zise ea, şi auzindu-le ai crede că anume pentru mine au fost făcute. Ah! s-au dus vremurile când marii seniori de felul acestui duce Guillaume erau tot aşa de iscusiţi într-ale poeziei ca şi în ale războiului. Când îmi spuneai c-a trăit? Acum două sute de ani! Să juri că le-a scris ieri.

Şi repetă pentru ea însăşi:

De dragoste nu pot vorbi de bine,
Că nici puţină nu e pentru mine...

O clipă rămase îngândurată.

- Să citesc mai departe, doamnă? întrebă lectora, cu degetul pe slovele înflorate ale paginii.

- Nu, draga mea, răspunse regina. Mi-a plâns destul inima pentru astăzi...

Îşi înălţă capul şi urmă pe alt ton:

- Vărul meu Robert d'Artois mi-a anunţat sosirea sa. Aveţi grijă să fie adus la mine de îndată ce-o veni.

- Vine din Franţa? Atunci veţi fi bucuroasă, doamnă.

- Doresc să fiu... dacă veştile pe care mi le aduce sunt bune.

O uşă se deschise şi o altă doamnă franceză intră gâfâind şi ridicându-şi fustele ca să poată alerga mai iute. Ea se numea de acasă Jeanne de Joinville şi era soţia lui sir Roger Mortimer.

- Doamnă, doamnă, strigă ea, a vorbit!

- Adevărat? întrebă regina. Şi ce a spus?

- A izbit în masă, doamnă, şi a spus: "Vreau!"

O expresie de mândrie trecu pentru o clipă pe frumosul chip al Isabellei.

- Aduceţi-l înaintea mea, zise dânsa.

Lady Mortimer ieşi, tot în fugă, după cum venise, şi se întoarse după o clipa, ducând în braţe un copil de cincisprezece luni, dolofan, trandafiriu şi rotunjor, pe care îl depuse la picioarele reginei. Era îmbrăcat într-o rochiţă roşie, cu broderii în fir de aur, mai grea ca dânsul.

- Aşadar, domnia-ta, fiule, ai zis: "Vreau!" i se adresă Isabelle aplecându-se ca să-l mângâie pe obraz. Mă bucură că acesta ţi-a fost întâiul cuvânt: aşa vorbeşte un rege.

Copilul îi zâmbea legănându-şi capul.

- Şi pentru ce a rostit vorba asta? se întoarse regina spre lady Mortimer.

- Pentru că n-am vrut să-i dau şi lui o bucăţică din plăcinta pe care tocmai o mâncam, răspunse aceasta.

Isabelle avu un surâs fugar care se şterse numaidecât.

- Deoarece începe să vorbească, zise ea, doresc să nu fie îmboldit să gângăvească şi să rostească nerozii, aşa cum se face de obicei cu copiii. Puţin îmi pasă dacă ştie să zică "tăticu" şi "mămica". Mi-ar plăcea mai curând să cunoască cuvintele "rege" şi "regină".

Glasul ei vădea o autoritate firească.

- Ştii bine, draga mea, urmă Isabelle, ce anume m-a îndemnat să-ţi încredinţez creşterea fiului meu. Eşti strănepoata marelui Joinville[2], care-l însoţi la cruciade pe străbunicul meu, sfântul Ludovic. Vei şti să-l înveţi pe acest copil că el este al Franţei şi al Angliei deopotrivă.

Lady Mortimer făcu o plecăciune. Chiar în clipa aceea cealaltă doamnă franceză se întorcea, anunţând pe monseniorul conte Robert d'Artois.

Isabelle se rezemă de speteaza jilţului, ţinându-se

[2] Jean de Joinville (1224-l317), cronicar francez, autorul celebrelor *Memorii* în care sunt înfăţişate faptele de arme din timpul cruciadelor, conduse de Ludovic al IX-lea.

foarte dreaptă, şi îşi încrucişă mâinile albe pe piept, într-o atitudine de idol, cu acea grijă de a arăta întotdeauna ca o regină, ceea ce totuşi nu reuşea s-o îmbătrânească.

Un pas de o sută de ocale zgudui duşumeaua.

Bărbatul care intră era înalt de şase picioare, avea nişte pulpe cât trunchiul de stejar, mâini ca nişte ghioage. Pe cizmele lui roşii din piele de Cordova se vedeau urmele noroiului curăţat de mântuială; mantaua care îi atârna pe umeri era destul de largă, să acoperi un pat cu ea. Jungherul prins la şold, atât îi mai lipsea ca să pară gata de-a porni la luptă. De cum se ivea într-un loc, toate câte se aflau în jurul său păreau deodată nevolnice, fărâmicioase, pieritoare. Era fălcos, cu bărbia rotundă, nasul scurt şi avea pieptul lat. Ca să respire îi trebuia mai mult aer decât celorlalţi oameni. Uriaşul acesta avea douăzeci şi şapte de ani, dar vârsta i se pierdea în grămada de muşchi, şi ai fi putut să-i dai tot aşa de bine treizeci şi cinci.

Îşi scoase mănuşile, se apropie de regină, puse un genunchi jos cu o sprinteneală surprinzătoare la asemenea matahală, şi se ridică mai înainte ca ea să fi avut vreme să-l poftească.

- Ei, iubite vere, zise Isabelle, ai trecut cu bine marea?

- Ticăloasă călătorie, doamnă, groaznică, răspunse Robert d'Artois. Ne-a prins o furtună, să-ţi verşi maţele şi sufletul, nu alta. Credeam că mi-a sunat ceasul de pe urmă şi m-am apucat să-mi spovedesc lui Dumnezeu păcatele. Norocul meu că erau aşa de multe, şi până să ajungem abia am avut vreme să mărturisesc jumătate din ele. Mai am destule pentru când m-oi întoarce.

Izbucni în râs, ceea ce făcu să se cutremure vitraliile.

- Dar, ducă-se dracului, urmă el, unul ca mine e făcut să bată drumurile pe pământ mai curând decât să călărească apa sărată. Şi de n-ar fi fost dragostea ce-ţi port, iubita verişoară, şi treburile despre care am a-ţi vorbi fără nici o zăbavă...

- Îngăduie-mi, vere, să isprăvesc, îi tăie vorba Isabelle, arătându-i copilul. Fiul meu a început să vorbească astăzi.

Apoi, întorcându-se către lady Mortimer:

- Vreau să fie deprins cu numele stirpei sale şi să ştie de îndată ce se va putea că bunicul său Filip cel Frumos este regele Franţei. Începeţi prin a spune în faţa lui Tatăl Nostru şi rugăciunea Maicii Domnului, precum şi rugăciunea către dumnealui, sfântul Ludovic. Acestea trebuie să i le vârâţi în inimă mai înainte chiar ca mintea lui să le priceapă.

Nu era nemulţumită să arate unei rude din Franţa, el însuşi coborâtor dintr-un frate al sfântului Ludovic, în ce chip veghea ea la educaţia fiului său.

- Frumoasă învăţătură văd că-i dai acestui flăcău, spuse Robert d'Artois.

- Nu e niciodată prea devreme ca să înveţi să domneşti, răspunse Isabelle.

Fără a bănui că e vorba de dânsul, copilul se amuza făcând câţiva paşi cu băgare de seamă şi clătinându-se, aşa cum umblă ţâncii.

- Când te gândeşti că şi noi eram ca el! zise d'Artois.

Regina zâmbi:

- Mai cu seamă, vere, când te vede cineva, greu îi vine să creadă una ca asta.

O clipă se gândi ce poate să simtă femeia care a dat naştere acestei fortăreţe umane şi ce-ar putea să

simtă ea însăşi când fiul ei va ajunge un bărbat...

Copilul se apropia de cămin, cu mâinile întinse, ca şi cum ar fi vrut să prindă o flacără în pumnul său micuţ. Robert d'Artois îi tăie drumul întinzând cizma sa roşie. Fără să se sperie nicicum, prinţişorul apucă gamba aceasta pe care braţele sale abia ajungeau s-o cuprindă şi se aşează de-a călarelea pe piciorul uriaşului, care îl ridică în aer de trei sau de patru ori. Încântat de joaca asta, prinţişorul râdea.

- Ah, monseniore Eduard, zise Robert d'Artois, îndrăzni-voi oare mai târziu, când vei fi un rege puternic, să-ţi aduc aminte că te-am făcut să călăreşti pe cizma mea?

- Vei putea să o faci, vere, răspunse Isabelle, dacă te vei dovedi întotdeauna prietenul nostru credincios... Lăsaţi-ne acum, adaugă ea, întorcându-se către însoţitoarele sale.

Doamnele franceze ieşiră luând cu ele copilul care, dacă soarta îşi urma neabătută calea, avea să ajungă într-o zi regele Angliei, Eduard al III-lea.

Robert d'Artois aşteptă până ce uşa se închise în urma lor.

- Ei bine, doamnă, vorbi el, pentru a desăvârşi buna învăţătură pe care o dai fiului tău, ai putea în curând să-i spui că Marguerite de Burgundia, regina Navarei, viitoarea regină a Franţei, nepoată şi ea a sfântului Ludovic, va fi numită de poporul ei Marguerite cea dezmăţată.

- Adevărat? întrebă Isabelle. Aşadar, ceea ce credeam noi e adevărat?

- Da, verişoară. Şi-i adevărat nu numai în ce-o priveşte pe Marguerite, ci şi pe celelalte două cumnate ale tale.

- Cum? Jeanne şi Blanche?

- De Blanche sunt sigur. Cât despre Jeanne...

Cu mâna sa uriaşă Robert d'Artois făcu un gest de îndoială.

- E mai şireată ca celelalte, adăugă el, dar am toate motivele s-o cred şi pe ea o târfă de mâna întâi.

Făcu trei paşi şi se proţăpi înaintea ei ca să-i arunce:

- Cei trei fraţi ai domniei-tale sunt încornoraţi, da, doamnă, încornoraţi ca nişte oameni de rând!

Regina se ridicase. Faţa i se roşise niţel.

- Dacă ceea ce spui e adevărat, n-am să îngădui aşa ceva, zise dânsa. N-am să îngădui această ocară, ca familia mea să ajungă de râsul lumii.

- Nici baronii Franţei nu vor îndura-o, răspunse d'Artois.

- Ai numele, dovezile?

D'Artois răsuflă din adânc.

- Când ai venit anul trecut în Franţa, cu soţul tău, la serbările acelea ce s-au dat când am avut cinstea să primesc armura de cavaler o dată cu fraţii tăi, ştii doar că nu se precupeţesc onorurile care nu costă nimic, adăugă el rânjind, atunci ţi-am împărtăşit bănuielile mele şi mi le-ai spus pe ale tale. Mi-ai cerut să stau la pândă şi să-ţi dau de ştire când oi afla ceva. Îţi sunt aliat: ţi-am urmat întâia poruncă şi vin acum s-o împlinesc pe cealaltă.

- Aşadar ce ai aflat? întrebă Isabelle, nerăbdătoare.

- Ei bine, mai întâi ca unele giuvaeruri dispăreau din caseta blândei, cinstitei, virtuoasei tale cumnate Marguerite. Or, când o femeie se desparte într-ascuns de bijuteriile sale, o face sau pentru a răsplăti râvna vreunui tânăr ibovnic, sau pentru a-şi cumpăra nişte tăinuitori. E limpede, nu?

- Ar putea spune că le-a dăruit bisericii.

- Nu întotdeauna. Nu atunci când o anume broşă, de pildă, a fost schimbată la un neguţător lombard pe un pumnal de Damasc...

- Şi ai descoperit la cingătoarea cui spânzură acest pumnal?

- Vai, nu! mărturisi d'Artois. Am căutat, dar am pierdut urma. Sunt şirete târfele, ţi-am spus-o. Nu am vânat niciodată în pădurile mele de la Conches cerbi care să se priceapă mai bine să-l încurce pe vânător şi să scape pe căi ocolite.

Isabelle nu-şi ascunse dezamăgirea. Ghicind ce are să spună, Robert d'Artois întinse braţele ca pentru a o opri.

- Aşteaptă, aşteaptă, izbucni el. N-am isprăvit. Cinstita, nevinovata şi neprihănita Marguerite a pus de i s-a dichisit un apartament în vechiul turn al Palatului Nesle[3], ca să aibă - zicea ea - unde să se retragă pentru a-şi face rugăciunile. Numai că se roagă acolo tocmai în nopţile când fratele tău Ludovic lipseşte de-acasă. Şi lumina arde în turn destul de târziu. Vară-sa Blanche, uneori şi vară-sa Jeanne vin să-i ţină de urât. Viclene, fâşneţele! Dacă s-ar întâmpla ca vreuna din ele să fie întrebată ce căuta acolo, i-ar veni uşor să zică: "Cum? Ce vină-mi găsiţi? Eram doar cu cealaltă!" O femeie păcătoasă, de una singură, e greu să se apere. Trei târfe înhăitate sunt însă o cetăţuie. Numai că iată cum se petrec lucrurile: tocmai în serile când Ludovic lipseşte, tocmai în serile când turnul Nesle e luminat, se simte jos, pe malul apei, la picioarele turnului, unde locul e întotdeauna pustiu, oarecare forfotă. S-au văzut ieşind bărbaţi care, după veşmintele lor, nu păreau să fie călugări şi care, dacă ar fi fost acolo ca să cânte sfânta liturghie, ar fi ieşit pe altă uşă. Cei de la curte îşi ţin gura, dar prostimea începe să trăncănească, slugile fiind mai limbute ca stăpânii lor.

Tot vorbind aşa, se răsucea în loc, dădea din mâini, umbla încoace şi încolo, făcând să tremure duşumeaua sub el, şi îşi flutura mantaua furtunos. Această forţă clocotitoare pe care şi-o arăta era, la Robert d'Artois, un mijloc de convingere. Căuta să convingă cu muşchii, ca şi cu vorba. Cel care îl asculta se vedea prins într-un vârtej, iar felul său de a spune lucrurilor pe şleau, atât de potrivit cu întreaga-i înfăţişare, părea dovada unei aspre bune-credinţe. Totuşi, privindu-l mai cu luare-aminte, te puteai întreba dacă toată această viforoasă răbufnire nu era decât lăudăroşenie de măscărici şi prefăcătorie de comediant. O ură veşnic trează, lucea în ochii cenuşii ai uriaşului.

- Tatălui meu i-ai vorbit despre asta? întrebă tânăra regină, străduindu-se să-şi păstreze stăpânirea de sine.

- Vară dragă, pe regele Filip îl cunoşti mai bine ca mine. El crede aşa de mult în virtutea femeilor, că ar trebui să i le arăt pe cumnatele tale culcate alături de ibovnicii lor pentru a-l face să mă asculte. Şi apoi, eu nu sunt atât de bine văzut la curte de când am pierdut procesul...

- Ştiu, vere, că ai fost nedreptăţit, şi dacă n-ar sta decât în puterea mea, acest neajuns ce ţi s-a făcut ar fi îndreptat.

Într-o pornire de recunoştinţă, Robert d'Artois se repezi să ia mâna reginei ca să i-o sărute.

- Dar tocmai din pricina acestui proces, urmă încet Isabelle, nu s-ar putea crede oare că răzbunarea te împinge la ceea ce faci acum?

Uriaşul se ridică dintr-o săritură.

- Desigur, doamnă, o fac din răzbunare!

[3] Veche construcţie din Parisul medieval, pe malul stâng al Senei.

Hotărât, vlăjganul ăsta de Robert te dădea gata cu sinceritatea lui! Gândeai să-i întinzi o capcană, să-l prinzi cu şoalda, şi când colo el ţi se deschidea tot, ca o fereastră.

- Mi-au furat moştenirea domeniului meu d'Artois, izbucni el, ca să-l dea mătuşii mele Mahaut din Burgundia... căţeaua, paceaura, plesni-i-ar ochii! Mânca-o-ar lepra s-o mănânce, hoitul să rămână din ea! Şi pentru ce mi s-a făcut asta? Pentru că umblând cu vicleşuguri şi uneltiri, mituind cu bani grei de aur pe sfetnicii tatălui tău, a ajuns să-şi mărite cele două dezmăţate de fete, ca şi pe cealaltă dezmăţată de vară-sa, cu fraţii tăi.

Începu s-o maimuţărească pe mătuşă-sa Mahaut, contesă de Burgundia şi d'Artois, aşa cum ar fi vorbit dânsa regelui Filip cel Frumos: "Iubite stăpâne, scumpul meu văr, cumetre dragă, ce-ar fi s-o măriţi pe drăguţa mea Jeanne cu fiul tău Ludovic? N-o vrea Ludovic? O găseşte niţel cam pirpirie? Nu face nimic, dă-i-o atunci pe Margot, iar pe Jeanne dă-i-o lui Filip, apoi pe drăguţa mea Blanchette, frumosului tău Charles. Ce bucurie pe noi să-i ştim iubindu-se toţi laolaltă! Şi apoi dacă mi se lasă ţinutul d'Artois, pe care-l stăpânea răposatul frate-meu, domeniul meu Franche-Comté din Burgundia îl voi da fetiţelor. Nepotu-meu Robert? Să i se arunce un os câinelui ăstuia! Castelul de la Couches, pământurile de la Beaumont sunt încă prea de-ajuns pentru necioplitul ăsta." Şi aşa, cu o drăcovenie şuşotită la urechea lui Nogaret, cu sumedenie de plocoane trimise lui Marigny, iată că am măritat-o pe una, am măritat-o pe a doua şi am măritat-o şi pe a treia. Şi de îndată ce s-au văzut căpătuite, dragele mele curvuliţe mi se apucă de uneltit, îşi trimit vorbă una alteia, îşi fac rost de ibovnici şi se ostenesc să pună nişte coarne arătoase pe coroana Franţei... Zău, doamnă, dacă le-aş şti fără pată, mi-aş stăpâni furia. Dar, pentru că se poartă atât de josnic după tot răul ce mi l-au căşunat, fetele astea din Burgundia vor plăti-o scump. Mă voi răzbuna pe ele de câte am suferit de la mama lor.

Isabelle rămânea îngândurată sub această vijelie de cuvinte. D'Artois se apropie de dânsa şi-i spuse coborându-şi glasul:

- Ele te urăsc.

- E adevărat că, în ce mă priveşte, nu le-am iubit de fel, şi asta chiar de la început, fără să ştiu de ce, răspunse Isabelle.

- Nu le iubeşti pentru că sunt nişte prefăcute, pentru că nu li-e capul decât la plăceri şi nu-şi cunosc îndatoririle. Ele însă, ele te urăsc pentru că te invidiază.

- Soarta mea nu are totuşi nimic de invidiat, zise Isabelle, suspinând, şi viaţa lor mi se pare mai plăcută decât a mea.

- Eşti regină, doamnă, regină în suflet şi în sânge, pe când cumnatele tale degeaba poartă coroană, nu vor fi niciodată. De aceea te vor duşmăni veşnic.

Isabelle îşi înălţă frumoşii ei ochi albaştri spre văru-său, şi d'Artois simţi că de data asta ţintise bine. Isabelle trecuse pentru totdeauna de partea lui.

- Ai numele acelora... În sfârşit... al bărbaţilor cu care cumnatele mele..., vorbi ea.

Nu spunea lucrurilor pe nume ca văru-său şi se ferea să rostească anumite cuvinte.

- Nu le ai? urmă ea. Fără asta nu pot face nimic. Cată de le află şi îţi jur că atunci, sub un motiv oarecare voi veni numaidecât la Paris spre a curma acest dezmăţ. În ce fel te pot ajuta? I-ai spus ceva despre

asta unchiului meu, Valois?

Vorbea iarăşi hotărât, lămurit, poruncitor.

- M-am ferit s-o fac, răspunse d'Artois. Monseniorul de Valois mi-e cel mai statornic ocrotitor şi cel mai bun prieten, dar nu seamănă de fel tatălui tău. S-ar apuca să zbiere peste tot ceea ce noi vrem să ascundem, ar da alarma prea devreme şi, tocmai când am vrea să le prindem pe desfrânatele astea cu mâţa în sac, le-am găsi neprihănite ca nişte călugăriţe...

- Atunci ce propui?

- Două lucruri, zise d'Artois. Mai întâi, ar trebui ca pe lângă doamna Marguerite să fie chemată o nouă însoţitoare care să fie la cheremul nostru şi care ne va spune tot ce se întâmplă pe acolo. Pentru această slujbă m-am gândit la doamna de Comminges, care a devenit de curând văduvă şi căreia i se cuvine o asemenea cinste. În privinţa asta unchiul domniei-tale, Valois, ne-ar putea fi de folos. Fă să-i ajungă o scrisoare în care să-ţi arăţi dorinţa, prefăcându-te că-i porţi de grija acestei văduve. Monseniorul de Valois se bucură de multă trecere pe lângă fratele tău Ludovic şi, de nu s-ar osteni decât pentru a avea o trecere niţel mai mare, tot are s-o facă pe doamna de Comminges să intre numaidecât în palatul Nesle. Vom avea astfel o iscoadă a noastră la faţa locului, şi cum spunem de alde noi, militarii, un spion înlăuntrul cetăţii face mai mult ca o armată pe dinafară.

- Voi scrie această scrisoare şi o vei lua cu tine, zise Isabelle. Şi după aceea?

- Ar trebui totodată să adormi neîncrederea cumnatelor faţă de tine şi, arătându-te plină de dragoste pentru ele, să le trimiţi nişte daruri drăguţe, continuă d'Artois. Să fie lucruri dintre acelea ce pot fi purtate tot aşa de bine de bărbaţi sau de femei şi pe care le vei trimite într-ascuns, astfel ca nici tată, nici soţ să nu ştie, ca o mică taină prietenească între voi femeile. Marguerite îşi goleşte caseta de giuvaeruri de dragul unui iubit necunoscut; ar însemna, zău, să avem ghinion dacă dânsa, având la îndemână un dar de care n-ar avea de dat socoteală, n-am găsi podoaba noastră încopciată pe haina flăcăului. Să le dăm prilejul de a fi nesocotite.

Isabelle cugetă o clipă la cele auzite, apoi se apropie de uşă şi bătu din palme.

Întâia doamnă franceză apăru.

- Draga mea, zise regina, fii bună şi caută-mi tăşcuţa aceea de aur pe care neguţătorul Albizzi mi-a adus-o azi-dimineaţă propunându-mi s-o cumpăr.

În timpul acestei scurte aşteptări, Robert d'Artois uită în sfârşit de grijile şi urzelile sale şi găsi răgazul să privească încăperea în care se afla, frescele cu subiecte religioase zugrăvite pe pereţi, uriaşul tavan căptuşit cu grinzi groase în chip de carenă de corabie. Tot ce se vedea acolo era destul de nou, de trist şi de rece. Mobila era frumoasă, dar cam puţină.

- Nu e prea vesel locul în care trăieşti, verişoară, zise el. Te-ai crede mai curând într-o catedrală decât într-un castel.

- Dea Dumnezeu, răspunse Isabelle cu jumătate glas, ca palatul acesta să nu devină pentru mine o închisoare. Cât de mult îmi lipseşte Franţa!

D'Artois se simţi mişcat de tonul ei, ca şi de cuvintele rostite. Înţelese atunci că avea în faţa lui două Isabelle: pe de o parte tânăra suverană, pătrunsă de rolul ei şi care se silea puţintel să-şi păstreze aerul maiestuos; pe de altă parte, în dosul acestei măşti, o femeie care suferea.

Doamna franceză se întoarse aducând o pungă ţe-

sută în fir de aur, căptuşită cu mătase şi închisă cu trei nestemate mari cât vârful degetului gros.

- O minune! izbucni d'Artois. Taman ce ne trebuie. Cam prea greoaie ca să fie o bijuterie de femeie şi-i tocmai podoaba pe care un tinerel de la curte visează să şi-o agaţe la şold ca să aibă cu ce se făli.

- Vei comanda neguţătorului Albizzi două tăşcuţe aidoma cu asta, îi spuse Isabelle slujitoarei sale, şi-i vei cere să le facă numaidecât.

Apoi, după ce doamna franceză părăsi încăperea, adăugă pentru Robert d'Artois:

- Aşa că vei putea să le iei cu tine în Franţa.

- Nimeni nu va şti că ele au trecut prin mâna mea.

Se auzi larmă afară, strigăte şi râsete. Robert d'Artois se apropie de o fereastră. În curte, o ceată de zidari se opinteau tocmai, să înalţe deasupra unei bolţi o piatră ornamentală în care erau sculptaţi leii de pe stema Angliei. Nişte oameni trăgeau de funiile unei macarale, alţii, cocoţaţi pe o schelă, se pregăteau să apuce blocul de piatră, şi toată munca asta părea să se facă cu foarte multă voioşie.

- Ei, după cum văd, zise Robert d'Artois, se pare că regelui Eduard tot îi mai place zidăria.

Recunoscuse printre muncitori pe Eduard al II-lea, soţul Isabellei, un bărbat de vreo treizeci de ani, destul de chipeş, cu părul încârlionţat, spătos şi lat în şolduri. Veşmintele lui de catifea erau mânjite de ghips.

- Au trecut mai bine de cincisprezece ani de când se tot reclădeşte Westminsterul! zise Isabelle cu glas mânios. (Rostea Westmoustiers, ca francezii.) De şase ani de când m-am măritat trăiesc printre mistrii şi tencuială. Nu mai încetează să dărâme ce au clădit cu o lună înainte. Dar nu zidăria o îndrăgeşte el, ci pe zidari! Crezi barem că dânşii îi spun "Sire"? Îi spun Eduard, îşi râd de el, iar el se arată încântat de asta. Ia te uită, priveşte-l!

În curte, Eduard dădea porunci, sprijinindu-se de un tânăr muncitor pe care îl ţinea de gât. Domnea în jurul său o familiaritate ciudată. Leii Angliei erau daţi jos, fără îndoială pentru că regele şi zidarii săi socotiseră că nu se aflau la loc potrivit.

- Credeam, vorbi mai departe Isabelle, că trăisem cele mai rele zile pe vremea când Eduard îl avea lângă el pe cavalerul de Gabaston. Béarnezul acesta obraznic şi lăudăros îl ducea aşa de bine de nas pe soţul meu, că se apucase să cârmuiască şi regatul. Eduard îi dăduse toate giuvaerurile din zestrea mea de mireasă. Hotărât lucru, e o datină în familia asta ca bijuteriile femeilor să ajungă, într-un fel sau altul, pe dosul bărbaţilor!

Având în faţa ei o rudă, un prieten, Isabelle îşi deşerta în sfârşit sufletul de tot amarul şi de toate umilinţele îndurate. Năravurile regelui Eduard al II-lea erau cunoscute de toată Europa.

- Anul trecut, marii vasali ai coroanei şi cu mine am izbutit să-l doborâm pe Gabaston; i s-a tăiat capul şi acum trupul său putrezeşte în pământ, la Oxford, povesti bucuroasă tânăra regină.

Atâta cruzime, întipărită pe un chip aşa de frumos, nu păru să-l mire pe Robert d'Artois. Trebuie spus că asemenea omoruri erau în vremile acelea lucru obişnuit. Ţările se vedeau adeseori date pe mâna unor băieţandri ameţiţi de atotputernicia lor, ca de o joacă. Abia trecuţi de vârsta în care copiii petrec smulgând aripile muştelor, ei puteau să petreacă smulgând capetele oamenilor. Şi, prea tineri ca să-şi închipuie moartea şi să se teamă de ea, nu şovăiau s-o îm-

prăştie în jurul lor.

Isabelle se urcase pe tron la 16 ani şi în aceşti şase ani învăţase multe!

- Ei bine, urmă ea, am ajuns, vere, să-l regret pe cavalerul Gabaston. Căci de atunci, parcă înadins ca să se răzbune pe mine, Eduard aduce în palat drojdia cea mai de jos, bărbaţii cei mai ticăloşi din câţi se află în ţară. Îl vede lumea umblând prin cârciumile cele mai murdare din portul Londrei, stând la masă cu cerşetorii, luându-se la trântă cu hamalii şi întrecându-se la fugă cu rândaşii. Frumoase întreceri cavalereşti, n-am ce zice! Şi în vremea asta ţara o conduce cine vrea, numai să aibă grijă de desfătările lui şi să petreacă cu el. Acum, sunt baronii Despenser; tatăl nu-i mai breaz ca fiul, care-i ţine loc de nevastă soţului meu. În ce mă priveşte, Eduard nu se mai atinge de mine şi, dacă i se năzare uneori s-o facă, mă cuprinde o asemenea ruşine, că rămân de gheaţă.

Vorbind, îşi plecase fruntea.

- O regină e fiinţa cea mai de plâns dintre toate femeile regatului, când soţul ei n-o iubeşte. E de ajuns să-i fi dat un moştenitor, după aceea, viaţa ei nu mai contează. Care soţie de nobil, care soţie de târgoveţ sau de ţăran ar îndura ceea ce trebuie să îndur eu... pentru că sunt regină? Cea de pe urmă spălătoreasă din ţara asta are mai multe drepturi ca mine: ea poate veni să-mi ceară sprijin...

Robert d'Artois ştia - cine nu ştia? - că Isabelle n-avea parte de o căsnicie fericită, dar nu-şi închipuise ca prăpastia între ea şi soţul ei să fie atât de adâncă, nici ca regina să sufere atâta de pe urma lui.

- Verişoară, frumoasa mea verişoară, eu, eu vreau să-ţi fiu un reazem! zise el cu căldură.

Isabelle înălţă trist din umeri, ca pentru a spune: "Ce poţi face tu pentru mine?" Se aflau faţă în faţă. El întinse mâinile, o apucă de coate cu toată blândeţea de care era în stare, murmurând:

- Isabelle...

Ea îşi puse mâinile pe braţele uriaşului, răspunzând:

- Robert...

Se uitară unul în ochii celuilalt cuprinşi de o tulburare la care nu se aşteptau, D'Artois avu impresia că din fiinţa ei îi venea o chemare tainică. Se simţi deodată zdruncinat în chip straniu, apăsat şi stânjenit de propria lui forţă, pe care se temea să n-o folosească prea stângaci.

Văzuţi de foarte aproape, ochii ei albaştri, sub arcuitura sprâncenelor blonde, erau încă şi mai frumoşi, obrajii mai catifelaţi, mai fragezi. Îşi ţinea gura întredeschisă şi dunga dinţilor săi albi apărea între buze.

D'Artois se simţi pe neaşteptate îmboldit să-şi închine timpul său, viaţa sa, trup şi suflet, gurii acesteia, acestor ochi, acestei regine plăpânde care, într-o clipă, redevenise o fetişcană, cum şi era; o dorea, atâta tot, cu o dorinţă năvalnică şi de nestăpânit, pe care nu ştia cum să şi-o arate. Gusturile sale nu-l duceau de obicei spre femeile de soi, iar farmecele unei purtări curtenitoare nu-i stăteau în fire.

- De ce ţi-am destăinuit toate acestea? se întrebă Isabelle.

Privirile lor nu se desprindeau.

- Ceea ce un rege dispreţuieşte, neştiind să-i recunoască desăvârşirea, zise Robert, mulţi alţi bărbaţi ar fi fericiţi să aibă, mulţumind cerului în genunchi. La vârsta ta şi atât de fragedă, atât de frumoasă, e oare cu putinţă să fii lipsită de bucuriile hărăzite oamenilor? E oare cu putinţă ca buzele acestea dulci să nu

fie niciodată sărutate? Ca braţele acestea, acest trup... Ah! ia-ţi un bărbat, Isabelle, şi bărbatul ăsta să fiu eu!

Fără îndoială, o luase cam repede spunând pe şleau ceea ce voia, şi cuvintele lui nu prea semănau cu acelea din poemele ducelui Guillaume de Aquitania. Isabelle însă abia mai asculta ce-i spune. O stăpânea, o strivea cu toată înălţimea sa; mirosea a pădure, a piele, a cal şi a armură. Nu avea nici glasul, nici înfăţişarea unui cuceritor de inimi şi, totuşi, ea era cucerită. Avea în faţa ei un bărbat, unul adevărat, un mascul aspru şi aprins, şi-i auzea răsuflarea puternică. Isabelle simţea cum orice voinţă o părăseşte şi nu mai avea decât o dorinţă: să-şi lase capul pe acest piept de bivol şi să i se dea... să-şi potolească setea cea mare... Tremura niţel.

Se desprinse dintr-o dată.

- Nu, Robert, spuse ea, nu voi face tocmai ceea ce le reproşez atât de mult cumnatelor mele. Nu pot, nu trebuie s-o fac. Când mă gândesc însă la ceea ce-mi impun, la ceea ce-mi refuz, pe când ele au norocul să fie căsătorite cu soţi care le iubesc... Ah, nu! Trebuie să-şi primească pedeapsa, o pedeapsă straşnică!

Pentru că nu-şi îngăduia ea însăşi să păcătuiască, mintea i se înverşuna împotriva celor care au păcătuit. Veni să se aşeze iar în jilţul înalt de stejar. Robert d'Artois o urmă.

- Nu, Robert, repetă ea întinzând braţele ca pentru a se apăra. Nu te folosi de slăbiciunea mea; m-ai supăra.

Ca şi măreţia, frumuseţea desăvârşită inspiră respect, şi uriaşul se supuse.

Dar ceea ce se petrecuse atunci n-avea să li se şteargă niciodată din amintire. Vreme de o clipă orice barieră între dânşii căzuse. Le venea greu să-şi ia ochii unul de la celălalt. "Aşadar, pot fi şi eu iubită", îşi zicea Isabelle, simţindu-se aproape recunoscătoare bărbatului care îi dăduse această certitudine.

- Asta era tot ce aveai să-mi spui, vere, alte veşti nu mi-ai adus? vorbi ea, făcând o sforţare pentru a se stăpâni.

Robert d'Artois, care se întreba dacă nu cumva greşise lăsând să-i scape clipa prielnică, nu răspunse îndată.

Răsuflă din adânc.

- Ba da, doamnă, zise, părând să-şi întoarcă gândurile de foarte departe. Îţi aduc şi o înştiinţare din partea unchiului tău, Valois.

Discuţia dintre dânşii o luase pe alt făgaş şi fiecare cuvânt pe care îl rosteau acum suna altfel.

- Demnitarii Ordinului Templierilor vor fi judecaţi în curând, urmă d'Artois, şi tare mi-e teamă că marele maestru Jacques de Molay va fi dat morţii. Unchiul tău, Valois, îţi cere să-i scrii regelui, îndemnându-l la îndurare.

Isabelle nu răspunse. Şedea iarăşi cu bărbia în palmă.

- Grozav îi mai semeni aşa! se minună d'Artois.

- Cui?

- Tatălui tău, regele Filip.

- Ceea ce hotărăşte tatăl meu, regele, rămâne bine hotărât, vorbi rar Isabelle. Îmi pot spune cuvântul în treburi care ating cinstea familiei, n-am însă căderea să mă amestec în cârmuirea regatului Franţei.

- Jacques de Molay e un moşneag. A fost un om deosebit, un om mare. Dacă a săvârşit greşeli, le-a ispăşit îndeajuns. Adu-ţi aminte că el te-a ţinut la cristelniţă... Crede-mă, verişoară, mare nelegiuire au să

mai săvârşească, şi asta datorită încă o dată lui Nogaret şi lui Marigny! Lovind în templieri, oamenii aceştia ieşiţi din nimic au vrut să lovească în tot cinul cavalerilor şi în marea nobilime.

Regina asculta, încurcată; se vedea numaidecât că afacerea o depăşea.

- Nu-mi pot da seama despre ce-i vorba, zise ea, nu-mi pot da seama.

- Ştii că îi sunt foarte îndatorat unchiului tău Valois şi el mi-ar fi recunoscător dacă aş căpăta această scrisoare de la tine. Şi-apoi, mila nu-i şade niciodată rău unei regine; e un simţământ de femeie şi nu ţi-ar aduce decât laude. Unii îţi caută cusur că ţi-e inima aspră; bun răspuns le-ai da acestora. Fă-o pentru tine, Isabelle, şi fă-o pentru mine.

Rostise "Isabelle" pe acelaşi ton ca mai înainte, lângă fereastră.

Ea îi surâse.

- Iscusit mai eşti, Robert, cu toată mutra ta de urs! Bine, îţi voi face această scrisoare pe care o doreşti şi vei putea s-o iei cu tine o dată cu celelalte lucruri. Voi încerca chiar să-l hotărăsc pe regele Angliei să-i scrie şi el regelui Franţei. Când pleci?

- Când îmi vei porunci, verişoară.

- Tăşcuţele vor fi gata mâine, aşa cred. Ai să pleci curând.

Era o părere de rău în glasul reginei. El o privi m ochi, şi Isabelle se simţi din nou tulburată.

- Voi aştepta un mesager din partea ta ca să ştiu dacă trebuie să pornesc la drum spre Franţa. Cu bine, vere. Ne vom mai vedea la cină.

D'Artois făcu o plecăciune şi, după ce ieşi, încăperea i se păru reginei ciudat de liniştită, ca o vale după ce a trecut furtuna. Isabelle închise ochii şi rămase o clipă nemişcată.

"E un bărbat pe care l-a înrăit nedreptatea ce i s-a făcut, gândi ea. Dacă l-ar îndrăgi însă cineva, ar fi în stare să iubească."

Oamenii chemaţi să joace un rol hotărâtor în istoria noroadelor habar n-au adeseori ce împliniri ale soartei poartă într-înşii. Cele două personaje care avură această lungă întrevedere, într-o după-amiază din martie 1314, în castelul Westminster, nu puteau să-şi închipuie că vor fi, prin înlănţuirea faptelor lor, aproape singurii urzitori ai unui război care va dura mai bine de o sută de ani între regatele Franţei şi Angliei.

ÎNTEMNIŢAŢII DIN BECIUL TEMPLULUI

Zidurile groase erau acoperite cu silitră. O lumină tulbure, gălbuie, începea să coboare în încăperea boltită de la subsol..

Întemniţatul care moţăia, cu braţele strânse sub bărbie, se scutură, străbătut de un fior, şi se ridică deodată, buimăcit, cu inima zvâcnindă. Rămase o clipă nemişcat, privind pâcla dimineţii care pătrundea prin răsunătoarea beciului. Asculta. Limpede, cu toate că, înăbuşită de grosimea zidurilor, îi ajungea în auz bătaia clopotelor din Paris, vestind utreniile: clopotele de la Saint-Martin, Saint-Merry, Saint-Germain-l'Auxerrois, Saint-Eustache şi acelea de la Notre-Dame; clopotele bisericilor din satele apropiate: Courtille, Clignancourt şi Montmartre.

Întemniţatul nu desluşi nici un zgomot care să-l poată nelinişti. Doar spaima îl făcuse să tresară, spaima ce-l cuprindea în fiece dimineaţă îndată ce deschidea ochii, aşa cum de fiece dată, în somn, avea coşmare.

Trase spre dânsul o strachină de lemn şi dădu pe gât o înghiţitură zdravănă de apă pentru a-şi mai potoli fierbinţeala care nu-l mai părăsea de atâta amar de vreme. După ce bău, lăsă apa să se liniştească şi se aplecă asupra ei ca peste o oglindă sau peste fundul unei fântâni. Chipul pe care izbuti să-l vadă, nedesluşit şi întunecat, era al unui moşneag de 100 de ani. Rămase aşa câteva clipe, căutând să descopere ce putea să mai fi rămas din înfăţişarea sa dinainte în acest obraz înceţoşat, în această barbă de pustnic, în buzele acestea înghiţite de gura ştirbă, în nasul subţiat, în găurile întunecoase ale privirii. Împinse deoparte strachina, se ridică şi făcu câţiva paşi până ce simţi întinzându-se lanţul care-l lega de zid. Atunci începu deodată să urle:

- Jacques de Molay! Jacques de Molay! Eu sunt Jacques de Molay!

Nimeni nu-i răspunse. Nimeni, o ştia, n-avea să-i răspundă, nici măcar un ecou.

Simţea însă nevoia de a-şi striga propriul său nume, de a-l arunca stâlpilor de piatră, bolţilor, uşii de stejar, pentru a nu lăsa mintea să i se piardă în nebunie, pentru a-şi aminti că avea 72 de ani, că pe vremuri comandase armate, cârmuise provincii, că avusese o putere la fel de mare ca aceea a suveranilor şi că atât cât va mai păstra în el o pâlpâire de viaţă va continua să fie, chiar şi în această temniţă, marele maestru al Ordinului Cavalerilor Templului[4].

Şi, culme a cruzimii sau a batjocurii, aici, în încăperile de sub turnul cel mare al castelului templierilor, prefăcute în temniţe, tocmai aici l-au închis, pe el şi pe demnitarii de frunte ai Ordinului, în propria lor aşezare, în casa lor cea mai de seamă.

- Şi când te gândeşti că eu sunt cel care am pus să se zidească din nou acest turn! murmură cuprins de mânie marele maestru, lovind cu pumnul în pereţi.

Gestul îi smulse un ţipăt, trezindu-i o durere cumplită la mâna al cărei policar strivit nu mai era decât o fărâmă de carne sângerândă. De altfel, mai rămăsese oare vreun loc pe trupul său care să nu fie o rană, o suferinţă? Prin picioarele umflate sângele abia mai trecea, şi întemniţatul avea junghiuri groaznice de când îndurase cazna numită a "butucilor". După ce

[4] Ordin înfiinţat în 1118, în timpul cruciadelor, de Hugues de Payns, având drept misiune paza locurilor aşa-zise sfinte. Ordinul devine în scurtă vreme o puternică organizaţie militară şi economică, având sediul la Paris şi nedepinzând direct decât de papă.

îi prinseseră picioarele între scânduri, simţise cum se înfig în carnea lui colţii de stejar în care schingiuitorii izbeau cu ciocanul, pe când Guillaume de Nogaret, ministrul de justiţie al regatului, îi punea întrebări şi îl îndemna să recunoască. Să recunoască - ce?... Leşinase.

Pe trupul său ciopârţit şi sfâşiat, jegul, umezeala şi lipsa de hrană săpaseră urme adânci.

Afară de asta mai suferise de curând cazna "întinderii oaselor", poate că cea mai groaznică din câte i-a fost dat să îndure. Îi legaseră de piciorul drept o greutate de optzeci de ocale, apoi cu ajutorul unei funii şi al unui scripete l-au tras până-n tavan, pe dânsul, un moşneag. Şi mereu se auzea glasul înfricoşător al lui Guillaume de Nogaret: "Ci mărturiseşte odată, messire..." Şi cum el se încăpăţâna să tăgăduiască, îl trăseseră, tot mai tare, tot mai iute, de la duşumea la tavan. Simţise cum i se rup braţele şi mâinile, cum i se smulg încheieturile, cum îi trosneşte trupul, şi se pornise să urle că mărturiseşte tot, da, orice crimă, toate crimele din lume. Da, e adevărat, templierii se dedau între dânşii la sodomie; da, pentru a intra în Ordin, trebuiau să scuipe crucea; da, se închinau unui idol cu cap de pisică; da, se îndeletniceau cu magia, cu vrăjitoria, slujeau diavolului; da, furau banii ce le erau încredinţaţi; da, urziseră un complot împotriva papei şi a regelui... Şi mai ce încă?

Jacques de Molay se întreba cum de putuse supravieţui acestor chinuri. Fără îndoială pentru că tortura, aplicată cu măsură, nu era niciodată împinsă până acolo încât să i se tragă moartea din ea şi, de asemenea, pentru că trupul unui bătrân cavaler, deprins o viaţă întreagă să mânuiască spada şi călit în lupte, era mai tare decât se aştepta el însuşi.

Jacques de Molay îngenunche, cu ochii la raza de lumină ce pătrundea prin răsuflătoarea beciului.

- Doamne Dumnezeule, rosti el, de ce ai dat sufletului meu mai puţină tărie decât trupului? Fost-am oare vrednic să fiu căpetenia Ordinului? Nu m-ai apărat, lăsându-mă să cad în mişelie, cruţă-mă acum, Doamne Dumnezeule, fă să nu cad în nebunie. N-am să mai pot îndura multă vreme, n-am să mai pot îndura.

Îl ţineau în fiare de şapte ani, nu-l scoteau de acolo decât pentru a-l târî înaintea comisiei de anchetă şi a-l supune la toate constrângerile şi ameninţările slujitorilor legii şi ai bisericii. Se putea teme, pe drept, să nu înnebunească după asemenea încercări. Marele maestru pierdea adeseori noţiunea timpului. Ca să-şi mai abată gândul de la toate acestea, încercase să domesticească o pereche de şobolani care veneau în fiecare noapte să ronţăie firimiturile sale de pâine. Îl apuca ba mânia, ba plânsul, trecea de la gânduri pioase, la dorinţa răzbunării, şi după ce stătea prostit izbucnea în furii năprasnice.

"Dintr-asta li se va trage moartea, dintr-asta li se va trage moartea", îşi spunea el întruna.

Cine avea să moară? Clément, Guillaume, Filip... Papa, ministrul de justiţie şi regele. Vor muri, Molay nu ştia cum, dar neîndoios în chinuri înfricoşătoare, pentru a-şi ispăşi crimele. Şi murmura, iar şi iar, numele lor afurisite.

Tot în genunchi, cu barba ridicată spre răsuflătoarea beciului, marele maestru şopti:

- Mulţumescu-ţi ţie, Doamne, că mi-ai lăsat ura. Doar puterea ei mă mai ţine încă în viaţă.

Se sculă cu greu de jos şi se întoarse la banca de piatră, una cu zidul, şi care îi slujea totodată de scaun

şi de pat.

Cine şi-ar fi putut închipui vreodată că va ajunge aici? Gândul îl întorcea mereu spre tinereţea lui, spre flăcăul ce fusese cu cincizeci de ani în urmă, când coborâse pentru întâia oară dealurile natale din Jura pentru a se avânta în marea aventură.

Ca toate odraslele nobilimii din vremea aceea, visase să îmbrace lunga mantie albă cu cruce neagră, care era uniforma Ordinului templierilor. Numele de templier era pe atunci de ajuns ca să evoce meleaguri depărtate şi fapte de vitejie, corăbiile cu pânze umflate îndreptându-se spre Orient, ţările în care cerul e veşnic albastru, galopul călăreţilor prin nisip, comorile Arabiei, prizonierii răscumpăraţi, oraşele cucerite şi prădate, cetăţuile cu scări uriaşe zidite la marginea mării. Se povestea chiar că templierii aveau porturi tainice de unde se îmbarcau pentru continente necunoscute...

Şi Jacques de Molay îşi împlinise visul; străbătuse trufaş oraşe depărtate, îmbrăcat în strălucitoarea mantie ale cărei cute îi cădeau până la pintenii de aur.

Se ridicase în ierarhia Ordinului mai sus decât ar fi îndrăznit vreodată să spere, trecând prin toate demnităţile, pentru a fi, în cele din urmă, adus de alegerea fraţilor săi, în slujba supremă de mare maestru al Franţei şi al ţărilor de dincolo de mare, şi la conducerea celor cincisprezece mii de cavaleri.

Toate acestea ca să ajungă în cele din urmă într-un beci, putrezind de viu, lipsit de toate cele. Puţini sunt cei cărora soarta le-a hărăzit o atât de uimitoare strălucire, urmată de o restrişte aşa de mare...

Cu ajutorul unei verigi a lanţului, Jacques de Molay scrijelea tocmai în silitra zidului nişte linii care-i aminteau planul unei fortăreţe, când auzi paşi grei şi clinchet de arme, pe scara ce ducea la celula sa.

Spaima îl cuprinse din nou, dar de astă dată o spaimă precisă, îndreptăţită.

Uşa grea se deschise scârţâind şi, în spatele unui temnicer, Molay zări patru arcaşi în tunici de piele, cu suliţe în mâini. Li se vedea răsuflarea, ca un abur uşor, învăluindu-le obrazul.

- Venim să te luăm, jupâne, zise cel din fruntea arcaşilor.

Molay se ridică fără să spună o vorbă.

Temnicerul se apropie şi, cu lovituri puternice de ciocan şi daltă, sfărâmă capătul nituit ce lega lanţul de brăţările de fier, cântărind fiecare câte două ocale, în care erau încătuşate gleznele întemniţatului.

Acesta îşi strânse pe umerii numai piele şi os mantia lui mare, vestita mantie care nu mai era acum decât o zdreanţă cenuşie a cărei cruce neagră atârna ferfeniţă.

Apoi se urni din loc. În moşneagul acesta istovit, care se clătina urcând anevoie treptele turnului, abia ţinându-se pe picioarele îngreuiate de lanţuri, mai rămăsese ceva din comandantul oştilor care recucerise, pentru ultima oară, Ierusalimul din mâna păgânilor.

"Dă-mi, Doamne, puterea să îndur, murmură el în sine, dă-mi un dram de putere." Şi ca să regăsească în el această putere, îşi repeta cele trei nume ale vrăjmaşilor săi: Clément, Guillaume, Filip...

Ceaţa umplea curtea întinsă a templului, punea glugi foişoarelor zidului împrejmuitor, se strecura printre creneluri, învăluia clopotniţa bisericii mari din dreapta turnului.

Vreo sută de oşteni aşteptau cu lancea la picior, vorbind între dânşii pe şoptite, în jurul unui furgon deschis.

De dincolo de ziduri se auzea larma Parisului, şi din când în când nechezatul unui cal se ridica în văzduh cu o tristeţe sfâşietoare.

În mijlocul curţii, domnul Alain de Pareilles, căpitan al arcaşilor regelui, omul care era de faţă la toate execuţiile, care însoţea osândiţii la judecată şi la cazne, păşea încet, cu un aer plictisit şi nepăsător. Avea vreo 40 de ani şi părul său de culoarea oţelului îi cădea în şuviţe mici pe fruntea pătrată. Purta za uşoară, sabia la şold şi îşi ţinea coiful la subsuoară.

Întoarse capul auzind paşii grei ai marelui maestru, iar acesta, dând cu ochii de el, se simţi pălind, dacă aşa ceva mai era cu putinţă.

De obicei, pentru a-i duce la interogatorii, nu se pregătea asemenea alai; nu era nici carul acesta, nici mulţimea asta de soldaţi. Câţiva armăşei de-ai regelui veneau să-i ia pe acuzaţi pentru a-i trece cu barca de cealaltă parte a Senei, mai adeseori la căderea nopţii.

Prezenţa lui Alain de Pareilles, ea singură, arăta îndeajuns ce-l aştepta.

- Aşadar, judecata s-a rostit? întrebă Molay pe căpitanul arcaşilor.

- Da, jupâne, răspunse acesta.

- Şi ştii cumva, fiule, vorbi Molay, după o şovăire, ce cuprinde hotărârea?

- Asta n-o ştiu, jupâne; am poruncă să vă duc la Notre-Dame ca să vă fie citită.

Urmă o tăcere, apoi Jacques de Molay întrebă iar:

- În ce zi suntem?

- Lunea de după Sfântul Grigore.

Asta însemna 18 martie, 18 martie 1314.

"La moarte mă vor duce oare?" se întrebă Molay.

Poarta turnului se deschise din nou şi, împresuraţi de paznici, trei alţi demnitari, inspectorul general, instructorul Normandiei şi comandirul Aquitaniei, se iviră, la rândul lor.

Albiţi şi dânşii, cu bărbi albe şi zbârlite, bătând din pleoape peste ochii înfundaţi în orbitele uriaşe, cu trupuri ce se pierdeau în mantiile zdrenţuite, rămaseră o clipă nemişcaţi, asemenea unor mari păsări de noapte, pe care lumina le împiedică să vadă. Comandirul Aquitaniei avea, de altfel, albeaţă la ochiul stâng, ceea ce-l făcea să semene într-adevăr cu o bufniţă. Părea cu totul năucit. Inspectorul general, pe jumătate pleşuv, avea mâinile şi picioarele îngrozitor de umflate.

Împleticindu-se în fiarele lui, instructorul Normandiei, Geoffroy de Charnay, se repezi înaintea celorlalţi la marele maestru şi îl strânse în braţe. O lungă prietenie îi lega pe cei doi bărbaţi. Jacques de Molay era cel care făcuse toată cariera lui Charnay, cu zece ani mai tânăr ca dânsul, şi în el văzuse pe urmaşul său în demnitatea de mare maestru.

Charnay avea o tăietură adâncă pe frunte, rămasă dintr-o luptă de demult, în care o singură lovitură de spadă îi strâmbase şi nasul. Bărbatul acesta aspru, cu chipul brăzdat de greutăţile războiului, îşi îngropă fruntea în umărul marelui maestru, ca să-şi ascundă lacrimile.

- Curaj, frate, curaj, îi spuse Jacques de Molay îmbrăţişându-l. Curaj, fraţilor, repetă el, strângându-i la piept şi pe ceilalţi doi demnitari.

Văzându-se unii pe alţii, îşi puteau da seama fiecare în ce hal se află.

Un temnicer se apropie.

- Aveţi dreptul de-a fi desferecaţi, domnilor, le zise.

Marele maestru îşi desfăcu mâinile într-un gest de amărăciune şi lehamite.

- Nu am dinarul, răspunse el.

Căci, pentru a li se scoate sau a li se pune fiarele, de câte ori ieşeau din temniţă - ceea ce se numea a fi ferecaţi şi desferecaţi - templierii trebuiau să dea un dinar din cei doisprezece la care aveau drept ca să-şi plătească hrana ticăloasă, paiele culcuşului şi spălatul cămăşii. Încă o chichiţă, o cruzime de-a lui Nogaret!... Erau învinuiţi, nu osândiţi. Li se cuvenea deci o indemnizaţie pentru întreţinere. Doisprezece dinari, când ciozvârta de carne costa peste patruzeci! Cu alte cuvinte, posteau patru zile din opt, dormeau pe piatră şi putrezeau în murdărie.

Instructorul Normandiei scoase dintr-o veche pungă de piele care-i spânzura la brâu cei doi dinari, tot ce mai avea, şi-i zvârli jos, unul pentru fiarele lui, celălalt pentru fiarele marelui maestru.

- Frate! zise Jacques de Molay, cu un gest de refuz.

- La ce îmi vor mai folosi acum banii ăştia... răspunse Charnay. Primeşte, frate; n-am nici un merit într-asta.

În timp ce li se scoteau cârligele fiarelor, simţeau răsunând în oasele lor loviturile de ciocan. Dar şi mai tare încă simţeau zvâcniturile inimii în piept.

- De data asta s-a zis cu noi, murmură Molay.

Se întreba ce fel de moarte li s-a hotărât şi dacă vor mai fi supuşi la alte cazne, ultimele.

- De vreme ce ne scot fiarele, poate că-i un semn bun, spuse inspectorul general, scuturându-şi mâinile umflate. Poate că papa a hotărât să ne cruţe viaţa.

Îi mai rămăseseră câţiva dinţi rupţi în gură, cei din faţă, şi asta îl făcea să scoată parcă un şuierat când vorbea, iar temniţa îl cam adusese în mintea copiilor.

Marele maestru înălţă din umeri, arătând pe cei o sută de arcaşi rânduiţi deoparte.

- Să ne pregătim de moarte, frate, răspunse el.

- Uitaţi-vă, uitaţi-vă ce mi-au făcut, izbucni inspectorul, suflecându-şi mâneca şi descoperind braţul umflat.

- Toţi am fost chinuiţi, spuse marele maestru.

Îşi întoarse privirea, ca întotdeauna când i se vorbea de tortură. El n-a fost destul de tare ca s-o îndure până la capăt, semnase mărturiile mincinoase şi nu şi-o ierta.

Cercetă din ochi uriaşa îngrădire care fusese reşedinţa şi simbolul puterii lor.

"Pentru cea din urmă oară", îi trecu prin minte.

Pentru cea din urmă oară contempla această aşezare măreaţă, cu foişorul, biserica, palatele, casele, curţile şi livezile sale, adevărată cetate în mijlocul Parisului.

Aici trăiseră de două veacuri templierii, aici se închinaseră, dormiseră, judecaseră, aici chibzuiseră şi hotărâseră expediţiile lor depărtate, aici, în acest foişor, fusese păstrat tezaurul regatului Franţei, încredinţat lor spre pază şi gospodărire.

Aici, după nenorocitele expediţii ale sfântului Ludovic şi după pierderea Palestinei şi a Ciprului, s-au întors templierii, târând în urma lor scutierii, catârii încărcaţi cu aur, călăreţii pe cai arăbeşti şi sclavii lor negri.

Jacques de Molay revedea această întoarcere a învinşilor, care mai păstra totuşi un aer de epopee.

"Nimeni nu mai avea nevoie de noi şi noi n-o ştiam", gândea marele maestru. "Vorbeam mereu de alte cruciade şi cuceriri... Poate că ne ţineam prea trufaşi, păstrând şi privilegii, fără a le mai justifica."

Dintr-o oaste recunoscută a creştinătăţii, templierii ajunseseră bancherii obişnuiţi ai bisericii şi ai regilor.

Când ai mulţi datornici îţi faci repede mulţi vrăjmaşi.

Afacerea a fost, vai, bine ticluită! Drama a început în ziua când Filip cel Frumos ceruse să facă parte din ordinul lor pentru a deveni mare maestru al templierilor. Consiliul Ordinului răspunsese printr-un refuz mândru şi fără apel.

"Greşit-am oare? se întreba pentru a suta oară Jacques de Molay. N-am făcut-o cumva numai ca să nu împart autoritatea mea cu nimeni? Dar nu, nu puteam face altminteri! Rânduiala Ordinului e limpede: nici un cap încoronat la conducerea noastră."

Regele Filip nu uitase niciodată această înfrângere, această ocară. A început să-l îmbrobodească, umblând cu vicleşuguri, copleşindu-l cu hatârurile şi prietenia lui. Marele maestru nu era oare naşul fiicei sale Isabelle? Marele maestru nu era oare stâlpul de nădejde al regatului?

Dar tezaurul regal a fost mutat de la templu la Luvru. În acelaşi timp, o tainică, o veninoasă urzeală se ţesea în jurul templierilor, pentru a asmuţi norodul împotriva lor. Se povestea că doseau grânele înadins ca să le vândă mai scump şi că erau vinovaţi de foametea ce bântuia. Că se gândeau mai mult cum să-şi sporească avuţiile decât să smulgă din mâna păgânilor mormântul lui Cristos. Deoarece erau răi de gură, cum sunt oştenii, îi se aducea învinuirea că ar fi hulitori ai celor sfinte. Umbla vorba: "înjură ca un templier". De la hulitori la eretici nu era decât un pas. Se zicea că aveau apucături de acelea ce-s împotriva firii şi că sclavii lor negri ar fi vrăjitori...

"Bineînţeles, nu toţi fraţii noştri erau nişte sfinţi şi multora dintr-înşii trândăvia nu le pria de fel."

Se spunea mai cu seamă că la ceremoniile de primire a noilor cavaleri, neofiţii erau siliţi să se lepede de Cristos, să scuipe crucea, şi că erau învăţaţi la năravuri fără de ruşine.

Sub cuvânt că trebuie să se pună capăt acestor zvonuri, Filip îi propuse marelui maestru, pentru cinstea şi interesul Ordinului, să ceară el însuşi începerea unor cercetări.

"Şi m-am învoit...", gândea Molay. "M-au tras pe sfoară, m-au înşelat cumplit."

Căci, într-una din zilele lui octombrie 1307... Ah, cum îşi mai amintea Molay de ziua aceea... "În ajun încă mă îmbrăţişa şi îmi zicea frate, dându-mi locul de frunte la înmormântarea cumnatei sale, contesa de Valois..."

Într-o vineri, tocmai în treisprezece ale lunii, blestemată zi, fără îndoială, regele Filip, printr-o uriaşă razie poliţienească, pregătită cu mult înainte, îi arestă în zori pe toţi templierii din Franţa, învinuindu-i, în numele Inchiziţiei, de erezie.

Nogaret însuşi venise să-l ridice pe Jacques de Molay şi pe alţi o sută patruzeci de cavaleri ce se aflau în lăcaşul templului...

O poruncă răcnită îl făcu să tresară pe marele maestru, smulgându-l din noianul gândurilor lui de om care îşi vântură mereu nenorocirile pe dinaintea ochilor. Dumnealui, Alain de Pareilles, îşi alinia arcaşii. Pusese chivăra pe cap. Un oştean îi ţinea calul, ajutându-l să încalece.

- Să mergem, spuse marele maestru.

Prizonierii fură împinşi spre car. Molay se urcă întâiul. Comandirul Aquitaniei, cel cu albeaţă în ochi, omul care pusese pe goană oastea turcilor la Saint-Jean-d'Acre, nu se dezmeticise încă. Trebuiră să-l suie pe sus. Fratele inspector îşi mişca buzele întruna, vorbindu-şi singur. Când Geoffroy de Charnay se căţără

la rândul său în furgon, un câine nevăzut începu să urle undeva dinspre grajduri, şi fruntea instructorului Normandiei, cu cicatricea ei, se încruntă deodată.

Apoi, tras de patru cai de ham, carul greoi se urni din loc.

Poarta cea mare se deschise şi o uriaşă larmă de glasuri îi întâmpină. Mai multe mii de oameni, toţi locuind în mahalaua templului şi prin cele dimprejur, se îmbulzeau de-a lungul zidurilor. Arcaşii din capul coloanei trebuiră să-şi croiască drum prin mulţimea care urla, izbind în grămadă cu coada suliţei.

- Faceţi loc slujitorilor regelui! strigau ei.

Ţinându-se drept pe cal, cu acelaşi aer plictisit, Alain de Pareilles domina hărmălaia.

Dar când templierii se arătară, vuietul încetă dintr-o dată. În faţa acestor patru moşnegi prăpădiţi, pe care hurducăturile roţilor îi zvârleau unii într-alţii, parizienii avură o clipă de mută uluire, de milă neaşteptată.

După aceea se auziră strigăte: "La moarte! La moarte cu ereticii!" aruncate de armăşeii regelui, amestecaţi în mulţime. Atunci, cei care sunt întotdeauna gata să strige într-un glas cu stăpânirea şi să facă pe grozavii când nu pierd nimic începură să zbiere cât îi ţinea gura:

- La moarte!

- Hoţi!

- Idolatri!

- Priviţi-i! Nu mai sunt aşa de fuduli acuma, păgânii ăştia! La moarte cu ei!

Ocările, batjocurile, ameninţările se încrucişau de-a lungul jalnicului alai. Dar furia asta rămânea neînsemnată. O bună parte din mulţime privea tăcută, şi tăcerea ei, chiar fără să fie o manifestare făţişă, era totuşi grăitoare.

Căci, în aceşti şapte ani, lucrurile se schimbaseră. Lumea ştia cum se desfăşurase procesul. Poporul văzuse templieri în uşa bisericilor, arătându-şi oasele care le căzuseră din picioare în urma schingiuirilor. Se văzuseră în mai multe oraşe din Franţa cavaleri, cu sutele, arşi pe rug. Se ştia că unele tribunale ecleziastice refuzaseră să osândească, şi că noi episcopi, ca fratele primului ministru Enguerrand de Marigny, fuseseră învestiţi anume pentru a îndeplini această sarcină. Se zicea că papa Clément al V-lea, el însuşi, nu se plecase decât cu de-a sila, pentru că era în mâna regelui şi se temea să nu aibă aceeaşi soartă cu papa Bonifaciu, căruia îi urmase în scaun. Şi apoi, în aceşti şapte ani, grâul nu se găsea mai din belşug, preţul pâinii mai crescuse încă şi trebuia să recunoşti că neajunsurile acestea nu mai erau din vina templierilor...

Douăzeci şi cinci de arcaşi, cu arcul agăţat în spate şi suliţa pe umăr, mergeau înaintea carului, câte douăzeci şi cinci de fiecare parte, şi tot atâţia încheiau alaiul.

"Ah, de-am mai avea barem un pic de vlagă în trup!", gândea marele maestru. La 20 de ani ar fi sărit asupra unui arcaş, i-ar fi smuls suliţa şi ar fi încercat să scape fugind, sau poate că s-ar fi bătut aici până la moarte. Acum, însă, abia dacă ar fi putut trece peste loitrele carului.

În spatele său, fratele inspector bombănea între dinţii rupţi:

- N-au să ne osândească. Nu-mi vine a crede că ne vor osândi. Nu mai suntem primejdioşi.

Iar bătrânul templier cu albeaţă la ochi se dezmeticise în sfârşit din năuceala lui ca să murmure:

- Bun lucru e să mai umbli pe-afară; bun lucru să mai respiri aer proaspăt. Nu-i aşa, frate?

"Nici măcar nu-şi dă seama unde ne duce", gândi marele maestru.

Instructorul Normandiei îi atinse braţul:

- Cinstite frate, zise el în şoaptă, văd în această mulţime oameni care plâng şi alţii făcându-şi cruce. Nu suntem singuri în calvarul nostru.

- Oamenii aceştia pot să ne jelească, dar nu pot face nimic pentru a ne scăpa, răspunse Jacques de Molay. Altele sunt feţele pe care le caut.

Instructorul înţelese de care feţe anume vorbea marele maestru şi de care speranţa smintită se agăţa în ultima clipă. Şi, fără să vrea, începu şi el să caute din ochi prin mulţime. Căci, dintre cavalerii templieri, un oarecare număr scăpase în 1307. Unii se adăpostiseră prin mânăstiri, alţii lepădaseră veşmintele Ordinului şi trăiau în afara legii, ascunşi pe la ţară sau prin târguri; mai erau apoi alţii care izbutiseră să ajungă în Spania, unde regele Aragonului, refuzând să se supună poruncilor regelui Franţei şi ale papei, lăsase templierilor dregătoriile lor, întemeind pentru dânşii un nou Ordin. Afară de aceştia, erau templierii care, după o judecată în faţa unor tribunale mai îndurătoare, fuseseră daţi în paza călugărilor ce aveau pe mâna lor azilurile şi spitalele. Toţi aceşti foşti cavaleri rămăseseră în legătură unii cu alţii, atât cât se putea, înjghebând între dânşii un fel de reţea tainică.

Şi Jacques de Molay îşi zicea că poate...

Poate că un complot se pusese la cale... Poate că la răspântia unei străzi, la răspântia străzii Blancs-Manteaux, la răspântia străzii La Bretonnerie, de după mânăstirea Saint-Merry, o ceată de bărbaţi aveau să se ivească pe neaşteptate şi, trăgându-şi săbiile ascunse sub zavelci, o să dea iureş în arcaşi, pe când alţii, postaţi la ferestre, vor slobozi în ei proiectile. Cu o căruţă pornită în galop, li s-ar putea tăia drumul şi s-ar înteţi panica...

"Şi pentru ce ar face una ca asta foştii noştri fraţi?", gândi Molay. "Pentru a-l scăpa de la pieire pe marele maestru, care i-a trădat, care s-a lepădat de Ordin, care a mărturisit în urma schingiuirilor..."

Şi totuşi, privirea lui scormonea prin mulţime, atât de departe cât putea, şi nu zărea decât părinţi care îşi cocoţaseră ţâncii pe grumaz ca să nu le scape nimic din priveliştea asta, copii care, mai târziu, când se va pomeni în faţa lor de templieri, nu-şi vor aminti decât de patru moşnegi bărboşi, tremurând de frig, împresuraţi de oşteni ca nişte nelegiuiţi.

Inspectorul general continua să scuipe într-una, iar eroul de la Saint-Jean-d'Acre să repete că e tare plăcut să te plimbi dimineaţa.

Marele maestru simţi crescând în el una din acele mânii vecine cu nebunia, care îl apucau atât de des în celula sa, făcându-l să urle şi să izbească în ziduri. Avea, fără îndoială, să săvârşească o faptă năprasnică, o faptă cumplită... nu ştia ce anume... dar trebuia neapărat s-o săvârşească.

Îşi primea moartea, aproape ca o izbăvire, dar nu voia să moară pe nedrept, nici să moară cu cinstea terfelită. Îndelungata deprindere a războiului îi răscolea pentru o ultimă oară sângele lui de moşneag. Voia să moară luptând.

Căută mâna lui Geoffroy de Charnay, vechiul său camarad, ultimul om tare pe care-l avusese lângă dânsul, şi strânse această mână.

Ridicându-şi ochii, instructorul Normandiei văzu pe tâmplele brăzdate adânc ale marelui maestru arterele

care băteau, zvâcnind ca nişte năpârci albastre.

Alaiul ajunse la podul Notre-Dame.

NURORILE REGELUI

Un miros îmbietor de făină caldă, miere şi unt parfuma aerul în jurul tarabei.

- Calde, calde plăcinţele! striga negustorul, foindu-se în dosul plitei lui în plină stradă. N-au să ajungă pentru toată lumea! Poftiţi, domnilor, luaţi! Calde plăcinţele!

Le făcea toate deodată, întindea aluatul, scotea de pe foc turtişoarele coapte, dădea rest, supraveghea puştii ca să nu-i ciordească ceva de pe tarabă.

- Calde plăcinţele!

Atât era de absorbit de treburi, că nici nu-l văzu pe muşteriul a cărui mână albă puse un dinar pe scândură, plătind o turtişoară. Văzu doar mâna stângă aşezând la loc turtişoara, din care cumpărătorul nu muşcase decât o dată.

- Ia te uită năzurosul, zise el, aţâţând focul. Să le mai dai marfă bună, cu făină curată de grâu şi unt de Vaugirard...

În clipa asta ridică ochii şi, zărind faţa muşteriului căruia i se adresa, încremeni cu gura căscată, şi ultima vorbă îi rămase în gât. Omul acesta, foarte înalt, cu ochii nespus de mari şi nemişcaţi, care purta pălărie albă şi tunică până aproape de genunchi...

Mai înainte ca tarabagiul să fi putut schiţa o plecăciune sau îngâna o vorbă de iertare, omul cu pălărie albă se şi depărtase. În vreme ce ultimul rând de plăcinte începuse să se ardă, plăcintarul îşi bălăbănea braţele, privind în urma muşteriului care se pierdea în mulţime.

Uliţele cu dughene ale vechiului Paris, după spusa călătorilor care bătuseră drumurile Africii şi Orientului, aduceau grozav cu pieţele unui târg arab. Ace-

eaşi forfotă necontenită, aceleaşi maghernițe mărunte înghesuite una-n alta, aceleaşi mirosuri de grăsime prăjită, de mirodenii şi pielărie, aceeaşi scurgere înceată de muşterii şi de gură-cască croindu-şi anevoie drum prin îmbulzeală. Fiece stradă, fiece ulicioară, îşi avea îndeletnicirea ei, meşteşugul ei deosebit; ici ţesătorii ale căror suveici se zăreau alergând pe războaiele lor în odăiţele din fundul dughenei, colo cavafii bătând în calapoade, mai încolo şelarii mânuind sula, şi mai departe tâmplarii rotunjind la strung picioarele scaunelor.

Era o uliţă a păsărarilor, o uliţă a precupeţilor, o uliţă a covacilor, unde se auzeau răsunând barosurile pe nicovală şi se vedea jeraticul împurpurând fundul atelierelor. Giuvaergiii se înşirau de-a lungul cheiului care le purta numele, lucrând în jurul flăcăruii din ighenuşe cu mangal.

Se zărea câte o fâşie subţire de cer între casele de lemn şi de chirpici, cu crestele aşa de apropiate, că vecinii îşi puteau întinde mâna de la o fereastră la alta. Uliţele, mai în tot locul, erau acoperite cu un noroi destul de rău mirositor, în care oamenii îşi târau, după cum le era starea, picioarele desculţe, saboţii sau încălţările de piele.

Bărbatul cel înalt cu pălăria albă mergea mai departe, prin îmbulzeală, călcând fără grabă, cu mâinile la spate, părând a nu se sinchisi că e îmbrâncit din toate părţile. Mulţi, de altminteri, se dădeau la o parte făcându-i loc să treacă şi îl salutau. El le răspundea dând uşor din cap. Era lat în spate şi voinic, iar părul mătăsos, de un blond bătând în roşcat, îi cădea în inele până aproape de guler, încadrând un obraz cu trăsături regulate, de o rară frumuseţe, în care nici un muşchi nu se clintea.

Trei armăşei de-ai regelui, în haină albastră şi purtând la subsuoară ghioaga cu măciulia în formă de floare de crin, semnul slujbei lor, îl urmau pe plimbăreţul singuratic, ţinându-se la oarecare depărtare, fără să-l piardă o clipă din ochi, oprindu-se când se oprea şi pornind iar o dată cu dânsul.

Deodată, un tânăr cu haina strânsă pe el, târât de trei ogari înalţi pe care îi ducea de zgardă, ţâşni dintr-o ulicioară ce tăia drumul şi se izbi de picioarele trecătorului cu pălărie albă, gata-gata să-l dea jos. Câinii se învălmăşiră, începură să latre.

- Ia te uită puşlamaua! strigă tânărul, cu un vădit accent italian. Era cât pe ce să-mi calci câinii! Mi-ar fi părut bine să te muşte!

Să fi avut 18 ani cel mult, zvelt, cu ochii negri şi bărbia subţire, flăcăul se proţăpise în drum şi se răţoia umflându-şi glasul spre a face pe grozavul. Careva îl prinse de braţ şi-i şuşoti o vorbă la ureche. Cât ai clipi, tânărul îşi scoase pălăria de pe cap şi făcu o plecăciune, însoţind-o cu un gest larg de respect, fără slugărnicie însă.

- Frumoşi câini, ai cui sunt? întrebă trecătorul, lăsându-şi privirea ochilor săi mari şi reci pe chipul tânărului.

- Ai unchiului meu, bancherul Tolomei... servitorul domniei-voastre! răspunse tânărul.

Fără să mai spună nimic, bărbatul cu pălăria albă îşi văzu de drum. După ce se depărtase niţel, şi armăşeii care-l urmau de asemeni, oamenii din jurul tânărului italian izbucniră în râs.

Acesta nu se clintise din loc şi părea tare necăjit de boroboaţa pe care o făcuse; până şi câinii lui amuţiseră.

- Ei, acuşica nu mai e aşa de fudul dumnealui? râ-

deau unii.

- Uitaţi-vă la el! Gata-gata să-l trântească pe rege, şi pe deasupra l-a mai şi înjurat.

- Te poţi pregăti, flăcăule, să dormi în noaptea asta la închisoare, cu treizeci de lovituri pe cocoaşă.

Italianul îi înfruntă pe aceşti gură-cască:

- Ce vreţi? Nu l-am văzut niciodată, cum era să-l recunosc? Şi-apoi aflaţi, domnilor, că sunt dintr-o ţară unde nu avem rege, pentru a fi nevoie să ne lipim de ziduri făcându-i loc să treacă. În oraşul meu, Sienna, fiecare cetăţean poate fi rege la rândul său. Cine-i caută ceartă lui Guccio Baglioni n-are decât s-o spună!

Îşi rostise numele ca o sfidare pe care o arunca celor dimprejur. Mândria ţâfnoasă a toscanilor îi lucea în privire. Purta la şold un pumnal cizelat. Nimeni nu mai suflă o vorbă; tânărul pocni din degete pentru a-şi chema câinii şi îşi căută de drum, nu atât de sigur de el cum voia să pară, întrebându-se dacă neghiobia lui n-are să aibă urmări supărătoare.

Căci omul pe care-l îmbrâncise era într-adevăr regele Filip cel Frumos. Acestui suveran, puternic de nu-i sta alături nimeni altul, îi plăcea să umble aşa, prin oraşul său de scaun, ca un fitecine, întrebând de preţul lucrurilor, gustând din fructe, pipăind postavurile, ascultând ce spun oamenii. Lua pulsul poporului său. Străinii care nu ştiau cine era îl opreau rugându-l să le arate drumul. Un oştean, într-una din zile, îi aţinuse calea ca să-şi ceară solda. Tot aşa de zgârcit la vorbă ca şi la pungă, rareori se întâmpla ca într-o asemenea plimbare să rostească mai mult de trei fraze sau să cheltuie mai mult de trei gologani.

Regele trecea tocmai prin hala de carne când clopotul cel mare de la Notre-Dame se porni să sune şi în acelaşi timp izbucni o larmă de glasuri.

- Iată-i! Iată-i! se auzea strigând.

Vuietul se apropia tot mai mult; un freamăt trecu prin mulţime şi oamenii începură să alerge.

Un măcelar burduhănos ieşi de după butucul său, cu satârul în mână, urlând:

- La moarte cu ereticii!

Nevastă-sa îl prinse de mânecă.

- Eretici? Tot atât ca şi tine, zise dânsa. Mai bine ai sta locului şi i-ai servi pe muşterii, trântore.

Se luară la harţă. Numaidecât se strânse lume în jur.

- Şi-au recunoscut vina în faţa judecătorilor! urmă casapul.

- Judecătorii? sări cu vorba careva. Aşa-s ei de când lumea. Judecă după cum le cer aceia care-i plătesc, şi mai cu seamă li-e frică de picioare-n c...

Începură atunci să vorbească toţi deodată.

- Templierii sunt oameni cucernici. Făceau întotdeauna pomană cum se cuvine.

- Trebuia să li se ia banii, dar nu să fie ucişi în cazne.

- Cel mai mult le datora regele, de aici li se trage.

- Bine a făcut regele!

- Regele sau templierii, zise o calfă, sunt toţi o apă. Lupii trebuie lăsaţi să se sfâşie între ei; în vremea asta, barem n-o să ne sfâşie pe noi.

Chiar atunci o femeie întoarse capul, păli şi făcu semn celorlalţi să tacă. Filip cel Frumos era în spatele lor şi-i cerceta cu uitătura-i nemişcată şi rece. Armăşeii se apropiaseră pe nesimţite de dânsul, gata să intervină. Într-o clipă zgomotoasa ceată se împrăştie, oamenii luând-o repede la picior care încotro apuca, strigând în gura mare:

- Trăiască regele! La moarte cu ereticii!

Nici un muşchi nu se clintise pe faţa regelui. S-ar fi putut crede că nu auzise nimic. Îi plăcea poate să vadă oamenii uluiţi de ivirea lui neaşteptată, plăcerea aceasta însă nu voia s-o arate.

Hărmălaia creştea întruna. Alaiul templierilor trecea acum pe la capătul străzii, şi regele, dintr-o fundătură între case, putu să-l zărească, o clipă, în carul lui, pe marele maestru stând în picioare, înconjurat de cei trei tovarăşi de restrişte. Marele maestru se ţinea drept, ceea ce era supărător pentru ochii regelui. Avea aerul unui martir, nu însă al unui învins.

Lăsând mulţimea să se îmbulzească la spectacol, Filip cel Frumos se întoarse spre palatul său cu acelaşi pas liniştit, prin străzile golite dintr-o dată.

Poporul n-avea decât să mârâie niţel, iar marele maestru să-şi înalţe bătrânu-i trup dărâmat. Într-un ceas totul va fi sfârşit, iar sentinţa - aşa credea regele - va fi îndeobşte bine primită. Într-un ceas truda acestor şapte ani va ajunge la capătul ei, împlinită cum se cuvine. Tribunalul episcopal se rostise; arcaşii erau în număr mare; armăşeii păzeau străzile. Într-un ceas, afacerea templierilor va fi ştearsă dintre grijile cârmuirii şi, oricum ai privi, puterea regală are să iasă crescută şi întărită.

"Chiar şi fiică-mea Isabelle va fi bucuroasă. Voi fi ascultat de rugămintea ei, mulţumind astfel toată lumea. Dar era timpul să se isprăvească odată", îşi zicea Filip cel Frumos, gândindu-se la cuvintele auzite lângă butucul măcelarului.

Se întoarse acasă prin Galeria marchitanilor.

Filip cel Frumos pusese să i se reclădească din temelii sau să i se reînnoiască palatul, fără să păstreze dintre vechile clădiri decât bisericuţa, rămasă din zilele bunicului său sfântul Ludovic. Era vremea când peste tot se clădea şi se înfrumuseţa. Regii se întreceau în privinţa asta; ceea ce se făcuse la Westminster se făcuse tot pe atâta la Paris. Palatul nou-nouţ, ridicat în inima cetăţii, înălţându-şi turnurile sale albe deasupra Senei, era impunător şi cam bătător la ochi.

Dacă se arăta cărpănos la cheltuiala măruntă, Filip nu se zgârcea când voia să-şi dovedească puterea. Dar, nelăsând să-i scape nici un câştig, le dăduse marchitanilor, pe chirie grasă, privilegiul de a-şi desface marfa în marea galerie care străbătea palatul, numită de aceea Galeria marchitanilor, înainte de a i se zice Galeria negustorilor.

Era o încăpere uriaşă, la intrarea în palat, înfăţişându-se ca o catedrală cu două naosuri. Prin întinderea şi înălţimea ei stârnea admiraţia călătorilor străini. Pe coloanele înalte se înşirau cele patruzeci de statui ale regilor care, de la Faramond şi Meroveu, se perindaseră unul după altul pe tronul regatului franc. În faţa statuii lui Filip cel Frumos fusese aşezată aceea a lui Enguerrand de Marigny, mâna dreaptă a regelui şi întâiul dintre marii dregători ai ţării, omul care inspirase lucrările şi le dusese la bun sfârşit.

În jurul coloanelor nu erau decât galantare cu găteli şi dresuri femeieşti, tarabe cu tot soiul de flecuşteţe şi bibiluri, negustori de podoabe, de cusături şi de horboţele, înaintea cărora se îmbulzeau parizienele nostime din burghezime şi doamnele de la curte. Deschisă oricui, galeria ajunsese un loc de plimbare, de întâlniri amoroase şi de afaceri. Freamătul atâtor glasuri care vorbeau, trăncăneau şi râdeau era acoperit de strigătele vânzătorilor ademenind muşteriii ca la iarmaroace. Mulţi erau străini,

mai cu seamă din Italia şi Flandra şi-i cunoşteai numaidecât după vorbă.

Un pehlivan ciolănos, care se hotărâse să strângă avere răspândind întrebuinţarea batistei, îşi lăuda marfa unui pâlc de cucoane simandicoase fluturându-şi pătrăţelele de pânză brodată.

- Vai, frumoase doamne, nu-i oare jalnic să-ţi sufli nasul între degete sau să ţi-l ştergi cu mâneca, atunci când se găsesc batiste atât de drăguţe anume născocite pentru asta? Lucrurile acestea frumoase nu-s oare făcute chiar pentru nasurile înălţimilor-voastre?

Alăturea, un bătrân nobil se lăsa rugat să-i cumpere unei damicele dantelă cu broderie englezească.

Filip cel Frumos străbătu galeria. Obişnuiţii curţii se plecau înaintea lui, până-n pământ. Femeile pe lângă care trecea schiţau o reverenţă. Fără s-o arate, regelui îi plăcea această zarvă, râsetele acestea, ca şi semnele de respect care îi dovedeau puterea ce-o avea. Aici, în larma atâtor glasuri, bătaia clopotului mare de la Notre-Dame părea depărtată, mai uşoară şi mai potolită.

Regele zărise un grup a cărui tinereţe şi strălucire atrăgeau atenţia şi privirile tuturor: două femei tinerele şi un flăcău blond, înalt şi foarte chipeş. Tinerele femei erau două din nurorile regelui, acelea cărora li se zicea "surorile burgunde", Jeanne, contesă de Poitiers, măritată cu cel de al doilea fiu al regelui, şi Blanche, soră-sa mai mică, măritată cu mezinul. Flăcăul care le însoţea era îmbrăcat ca un ofiţer de curte princiară.

Vorbeau în şoaptă, cu o tulburare stăpânită. Filip cel Frumos încetini pasul ca să-şi observe mai bine nurorile.

"Fiii mei n-au a se plânge de mine, gândi Filip cel Frumos. Făcându-i să se însoare după cum cereau interesele coroanei, le-am dat în acelaşi timp neveste foarte drăguţe."

Cele două surori nu prea semănau între ele. Jeanne, cea mai mare, soţia lui Filip de Poitiers, avea douăzeci şi unu de ani. Înaltă, zveltă, cu părul între castaniu şi blond-cenuşiu, avea în înfăţişarea ei, niţel cam prea studiată, în linia gâtului şi în felul cum îşi pleca privirea ceva care îi amintea regelui de frumoşii ogari ai haitei sale. Se îmbrăca fără zorzoane, cu o cumpătare care părea oarecum căutată. În ziua aceea purta o rochie lungă din catifea de un gri-deschis, cu mânecile strâmte, şi deasupra o haină până în şolduri, tivită cu hermină.

Soră-sa Blanche era mai scundă, mai plinuţă, mai trandafirie, cu o fire mai deschisă. Deşi doar cu trei ani mai tânără ca Jeanne, în obrazul ei râdeau încă gropiţele copilăriei, pe care avea să le păstreze, fără îndoială, multă vreme. Avea părul blond, cu reflexe calde, ochi - lucru rar - de un castaniu-deschis, grozav de sclipitori, şi nişte dinţi mici de o albeaţă strălucitoare. Pentru dânsa, dichisul era mai mult ca o joacă, o patimă. Şi se dăruia acestei patimi îmbrăcându-se cât mai fistichiu, ceea ce nu dovedea întotdeauna gustul cel mai bun. Purta pălării încreţite, foarte mari, şi îşi atârna la gât, la mâneci şi la cingătoare cât mai multe bijuterii cu putinţă. Rochiile ei erau toate brodate în fir de aur şi perle. Avea însă atâta farmec, că i se iertau toate şi părea aşa de mulţumită de ea însăşi, că îţi făcea plăcere s-o priveşti.

Vorbeau despre ceva între dânşii, pomenind de cinci zile... "Are oare vreun rost să-ţi faci atâta sânge rău pentru cinci zile?" zicea contesa de Poitiers tocmai când regele se ivi de după o coloană care îl as-

cunsese privirii lor.

- Bună ziua, fetelor, spuse el.

Cei trei tineri tăcură deodată. Frumosul domnişor salută ploconindu-se adânc şi se trase cu un pas înapoi, cum cerea rangul său, păstrându-şi privirile în pământ. După ce făcură o plecăciune, cele două tinere femei rămaseră mute, împurpurate la faţă, niţel cam încurcate. Aveau aerul celor prinşi cu şoalda.

- Ia spuneţi, fetelor, urmă regele, nu s-ar zice că-s de prisos în ciripeala voastră? Ce tot povesteaţi acolo?

Nu era câtuşi de puţin surprins văzându-i încremeniţi. Se deprinsese să-i vadă pe toţi, chiar şi pe cei intimi, ca şi pe rudele cele mai apropiate, fâstâcindu-se în prezenţa lui. Adeseori se mira în faţa acestui zid de gheaţă care se punea între el şi toţi cei din jur... Toţi, afară de Marigny, afară de Nogaret... Aşa cum nu-şi putea lămuri spaima ce se aşternea adeseori pe chipul oamenilor necunoscuţi la trecerea lui. Era totuşi încredinţat că face tot ce se poate pentru a părea binevoitor şi simpatic. Ţinea să fie temut şi iubit în acelaşi timp. Cerea prea mult...

Blanche fu aceea care îşi veni mai repede în fire:

- S-avem iertare, măria-ta, dar nu ne vine uşor să ţi-o spunem!

- Cum aşa? întrebă Filip cel Frumos.

- Pentru că... te vorbeam de rău, măria-ta, răspunse Blanche.

- Zău? făcu Filip, neştiind dacă îşi râde de el şi mirat că îndrăzneşte cineva să-l ia peste picior.

Arunca o căutătură tânărului care, ţinându-se mai la o parte, nu părea de fel la largul său, şi, arătându-l cu capul, întrebă:

- Cine este?

- E domnul Filip d'Aunay, scutier al unchiului de Valois, care mi l-a împrumutat ca să mă însoţească, răspunse contesa de Poitiers.

Tânărul salută din nou.

O clipă regelui îi trecu prin minte că fiii săi greşeau poate lăsându-şi soţiile să se plimbe cu nişte scutieri aşa de chipeşi; obiceiul de odinioară, care cerea ca prinţesele să nu fie însoţite decât de doamnele de onoare, era fără îndoială mai bun.

- N-ai cumva un frate? îl întrebă pe scutier.

- Da, sire, un frate care e în slujba monseniorului de Poitiers, răspunse tânărul d'Aunay, susţinând cu greu privirea regelui.

- Asta e: vă iau întotdeauna pe unul drept celălalt, zise Filip cel Frumos.

Apoi se întoarse iar spre Blanche:

- Şi ce răutăţi ziceaţi pe seama mea, fetiţo?

- Jeanne şi cu mine, amândouă într-un glas, ne plângeam amarnic de tine, tată, căci s-au împlinit cinci nopţi la rând de când soţii noştri nu-şi fac datoria faţă de noi, aşa de târziu îi ţii la adunările consiliului sau îi trimiţi departe cu treburi de-ale domniei.

- Fetelor, fetelor, acestea nu-s lucruri care se spun în gura mare, zise regele.

Era ruşinos din fire şi se zicea despre dânsul că nu se atinsese de vreo femeie în cei nouă ani de când rămăsese văduv. Dar nu putea s-o pedepsească pe Blanche pentru vorbele ei. Vioiciunea şi voioşia ei, îndrăzneala de-a spune tot ce-i venea pe limbă îi potoleau mânia. Era înveselit şi totodată supărat. Zâmbi, ceea ce nu i se întâmpla nici o dată într-o lună.

- Şi a treia ce zice? întrebă el.

Prin "a treia" înţelegea pe Marguerite de Burgundia, vara Jeannei şi a Blanchei, măritată cu fiu-său

mai mare, Ludovic, regele Navarei.

- Marguerite? izbucni Blanche. Se închide în casă, se întunecă la faţă şi spune că eşti tot aşa de rău pe cât de frumos.

Şi de data asta regele rămase cam nehotărât, întrebându-se în ce fel trebuie să înţeleagă ultimul cuvânt. Blanche îl privea însă cu ochi atât de limpezi, atât de nevinovaţi! Numai dânsa îndrăznea să glumească cu el, şi să nu tremure în faţa lui.

- Ei bine, linişteşte-o pe Marguerite, fii şi tu liniştită, Blanche, zise Filip cel Frumos. Ludovic şi Charles vă vor putea ţine tovărăşie în seara asta. Azi e o zi bună pentru ţară. Nu ţinem consiliu astă-seară. Cât despre soţul tău, Jeanne, ştiu că se întoarce mâine şi că a scos-o bine la capăt cu treburile noastre din Flandra. Sunt mulţumit de el.

- Dacă-i aşa, îl voi primi de două ori mai bine, zise Jeanne plecându-şi gâtul minunat.

Pentru regele Filip, cele câteva cuvinte schimbate însemnau o convorbire foarte lungă. Se răsuci brusc în călcâie, fără să dea bună ziua, şi se depărtă, pornind spre scara cea mare care ducea la odăile sale.

- Uf, răsuflă Blanche, cu mâna la piept, uitându-se în urma lui. Am scăpat ca prin urechile acului.

- Credeam c-o să leşin de frică, zise Jeanne.

Filip d'Aunay se roşise până în vârful urechilor, clar nu de pe urma fâstâcelii, ca adineauri, ci de mânie.

- Îţi mulţumesc, spuse tăios, întorcându-se spre Blanche. Plăcute lucruri, n-am ce zice, am auzit din gura dumitale.

- Şi ce-ai fi vrut să fac? se răsti Blanche. Ai găsit ceva mai nimerit ca să ieşi din încurcătură? Ţi-a pierit glasul şi ai stat ca o curcă plouată. Ce era să fac? Dă peste noi deodată, fără să-l fi simţit. N-are nimeni în ţară ureche bună ca a lui. Dacă o fi auzit cumva ultimele noastre cuvinte, numai aşa puteam să-l îmbrobodesc. Şi în loc să-mi cauţi ceartă, Filip, ai face mai bine mulţumindu-mi.

- Nu mai începeţi iar, zise Jeanne. Să ne urnim din loc, apropiindu-ne de prăvăliile acelea, şi să lăsăm mutrele astea de parcă am unelti ceva..

Porniră înainte, luând un aer firesc, răspunzând celor care se plecau înaintea lor, salutându-i cu cinstea cuvenită.

- Domnul meu, vorbi iar Jeanne cu jumătate glas, te rog să bagi de seamă că vinovat de tot ce s-a întâmplat eşti numai dumneata, cu gelozia dumitale prosteasc ă. Dacă nu începeai a te văita cât de mari îţi sunt suferinţele pe care regina Navarei te face să le înduri, n-am fi trecut prin primejdia ca regele să miroasă ceva.

Filip d'Aunay îşi păstra aerul său posomorât.

- Fratele dumitale, zău aşa, e mai plăcut ca dumneata, zise Blanche.

- Pentru că, fără îndoială, are o soartă mai bună ca mine, şi mă bucur pentru dânsul, răspunse Filip d'Aunay. E adevărat, sunt prost, prost că mă las înjosit de o femeie care se poartă cu mine de parcă aş fi un servitor, o femeie care mă cheamă în patul ei când are chef şi mă goneşte când i-a trecut cheful, care mă lasă zile de-a rândul fără un semn de viaţă din parte-i, care se face a nu mă vedea când mă întâlneşte. Unde o fi vrând să ajungă cu joaca asta?

Filip d'Aunay, scutier al monseniorului conte de Valois, fratele regelui, era de trei ani amantul Margueritei, cea mai mare dintre nurorile lui Filip cel Frumos. Şi dacă se încumeta să vorbească astfel în faţa contesei Blanche de Burgundia, soţia lui Charles,

al treilea fiu al lui Filip cel Frumos, o făcea pentru că Blanche era iubita fratelui său Gautier d'Aunay, scutier al contelui de Poitiers. Iar dacă îndrăznea să vorbească aşa înaintea Jeannei, contesă de Poitiers, care nu era încă amanta nimănui, o făcea pentru că ea înlesnea, mai din slăbiciune, mai ca să petreacă, legăturile de dragoste ale celorlalte două nurori regale, ajutându-le să-şi vadă ibovnicii şi punând la cale întâlnirile.

Astfel, în acest ajun de primăvară a anului 1314, chiar în ziua când urmau să fie judecaţi templierii şi când această afacere gravă era grija de căpetenie a coroanei, din cei trei prinţi ai Franţei, cel mai mare, Ludovic, şi al doilea frate al său, Charles, purtau coarne mulţumită celor doi scutieri, unul slujind la curtea unchiului, celălalt la curtea fratelui lor, şi aceasta sub oblăduirea cumnatei lor Jeanne, soaţă credincioasă dar codoaşă binevoitoare, care simţea o plăcere tulbure trăind dragostea altora.

Cele spuse cu câteva zile înaintea reginei Angliei erau deci departe de a fi o născocire.

- Oricum, în seara asta nici pomeneală să ne vedem în turn, zise Blanche.

- Pentru mine nu va fi nici o deosebire faţă de serile dinainte, răspunse Filip d'Aunay. Turbez însă gândindu-mă că la noapte, în braţele lui Ludovic de Navara, Marguerite va şopti aceleaşi cuvinte...

- Ei, prietene, mergi cam prea departe, îl întrerupse Jeanne, vorbindu-i foarte de sus. Adineauri o învinuiai pe Marguerite, fără motiv, că are alţi amanţi. Acum ai vrea s-o împiedici de a avea un soţ. Bunăvoinţa pe care ţi-o arată prea te face să uiţi cine eşti. Cred că mâine am să-l sfătuiesc pe unchiul nostru să te trimită pentru câteva luni în comitatul de Valois, unde ţi-s moşiile, ca să-ţi mai vii în fire.

Frumosul Filip se potoli dintr-o dată.

- O, doamnă, murmură el, cred că aş muri dacă ai face-o.

Era mult mai fermecător aşa decât mânios. Făcea să-l înfricoşezi înadins doar ca să vezi cum i se lasă în jos genele lungi şi mătăsoase, cum îi tremură uşor bărbia albă. Arăta deodată atât de nefericit, atât de jalnic, încât cele două tinere femei, uitând de spaima prin care trecuseră, nu putură să-şi oprească un zâmbet.

- Să-i spui fratelui dumitale, Gautier, că diseară îi voi duce dorul, zise Blanche cu o rară drăgălăşie.

Şi, din nou, nu se putea şti dacă spunea adevărul sau minţea.

- N-ar trebui s-o înştiinţăm pe Marguerite despre cele ce aflarăm adineauri? întrebă d'Aunay cu glas şovăitor... Poate că s-a pregătit pentru astă-seară...

- Facă Blanche ce-o vrea, eu una nu mai vreau să ştiu de nimic, spuse Jeanne. Am tras destulă spaimă. Nu mai vreau să fiu amestecată în treburile voastre. Se va isprăvi rău într-o zi şi, zău aşa, ar însemna s-o paţ de florile mărului, pe degeaba.

- E drept, zise Blanche, că tu nu te alegi cu nimic din norocul ce-a dat peste tine. Dintre noi toate, tu eşti aceea al cărei bărbat lipseşte cel mai des. Dacă eu şi cu Marguerite am avea norocul ăsta...

- Dar n-am poftă de aşa ceva, răspunse Jeanne.

- Sau n-ai curajul s-o faci, zise încetişor Blanche.

- E adevărat, chiar dacă aş dori-o, eu nu am, surioară dragă, dibăcia ta de-a minţi, şi sunt sigură că m-aş trăda numaidecât.

Zicând aceasta, Jeanne rămase o clipă gânditoare. Nu, hotărât, n-avea poftă să-l înşele pe Filip de Poi-

tiers, dar îi era lehamite să treacă în ochii celorlalte ca o mironosiţă...

- Doamnă, îi spuse Filip d'Aunay, n-ai putea să mă trimiţi... cu vreo vorbă la vara dumitale?

Jeanne îl privi pieziş pe tânărul scutier.

- Aşadar, nu poţi răbda nici o zi mai mult fără s-o vezi pe frumoasa Marguerite? întrebă ea cu o înţelegere înduioşată. Ei, treacă de la mine, am să fiu bună. O să cumpăr pentru Marguerite vreo giuvaerică pe care ai să i-o duci din parte-mi. Dar e ultima oară când fac asta.

Se apropie de o tarabă. Pe când cele două tinere femei alegeau, Blanche punându-şi ochii pe cele mai scumpe lucruri; fără să se codească, Filip d'Aunay îşi întoarse gândul la întâlnirea cu regele.

"De câte ori dă cu ochii de mine, mă întreabă de nume, gândi el. Asta s-a întâmplat pe puţin pentru a zecea oară. Şi întotdeauna pomeneşte de frate-meu."

Simţi o teamă ascunsă şi se întrebă de ce intră frica în el la vederea regelui. De bună seamă că frica asta i-o stârneşte uitătura sa, ochii aceia prea mari şi nemişcaţi, strania lor culoare nehotărâtă, între cenuşiu şi albastru-spălăcit, asemenea gheţii heleşteielor în dimineţile de iarnă, ochii aceia care te urmăreau ceasuri întregi după ce i-ai întâlnit.

Nici cele două tinere femei, nici însoţitorul lor nu-l văzuseră pe bărbatul de statură înaltă, îmbrăcat ca un vânător, care, la câţiva paşi, prefăcându-se că stă la tocmeală ca să cumpere o pafta, trăgea cu coada ochiului la dânşii. Bărbatul acesta era contele Robert d'Artois.

- Filip, n-am destui bani la mine, eşti bun să plăteşti?

Vorbise Jeanne, scoţându-l pe Filip d'Aunay din visarea lui. Şi Filip se grăbi să plătească. Jeanne alesese pentru Marguerite o cingătoare împletită cu fire de aur.

- O! zise Blanche, aş vrea şi eu una la fel.

Nici ea însă nu avea bani şi Filip fu cel care plăti.

Aşa se întâmpla întotdeauna când le însoţea pe aceste doamne. Îl încredinţau că îi vor înapoia banii îndată, dar uitau întotdeauna şi el era un cavaler prea galant ca să mai pomenească vreodată de aşa ceva.

- Bagă de seamă, băiatule, îi spusese într-o zi jupân Gautier d'Aunay-tatăl. Întotdeauna femeile cele mai bogate sunt cele care te costă mai scump.

O simţise pe pielea lui. Dar puţin îi păsa de asta. Erau bogaţi aceşti d'Aunay şi moşiile lor de la Vémars şi d'Aunay-les-Bondy, între Pontoise şi Luzarches, le aduceau bani cu nemiluita. Filip îşi zicea că, mai târziu, strălucitele lui prietenii îi vor deschide drumul la dregătorii înalte. Iar deocamdată nimic nu i se părea prea scump ca să-şi potolească focul inimii.

Avea acum pretextul, costisitor pretext, ca să dea fuga la palatul Nesle, unde locuiau regele şi regina Navarei, de cealaltă parte a fluviului. Trecând podul Saint-Michel îi mai rămâneau doar câteva minute de mers până acolo.

Le lăsă pe cele două prinţese şi ieşi din Galeria marchitanilor.

Afară, clopotul cel mare de la Notre-Dame tăcuse, şi o linişte neobişnuită, tulburătoare, se lăsase peste uliţele Parisului vechi. Ce se petrecea la Notre-Dame?

CATEDRALA NOTRE-DAME ERA ALBĂ

Arcaşii înşiruiţi unul lângă altul alcătuiau o barieră pentru a ţine în loc mulţimea dincoace de piaţa catedralei. Pe la toate ferestrele se îmbulzeau capete curioase.

Negura se risipise şi un soare palid lumina zidurile albe ale catedralei Notre-Dame de Paris. Căci catedrala nu era terminată decât de şaptezeci de ani şi se mai lucra necontenit la înfrumuseţarea ei. Avea încă strălucirea clădirilor noi şi lumina scotea la iveala arcuitura ogivelor sale, trecea prin înfloriturile uriaşei ferestre colorate de la intrarea principală, aşternea umbre trandafirii pe mulţimea statuilor înşirate deasupra porticelor.

Negustorii de păsări care, în fiece dimineaţă, îşi vindeau marfa în faţa bisericii, fuseseră împinşi, pentru un ceas, spre pereţii caselor de peste drum. Cârâitul unei păsări, înăbuşindu-se în cuşca ei, sfâşia tăcerea, acea tăcere apăsătoare care l-a izbit pe Filip d'Aunay când ieşise din Galeria marchitanilor; pene şi fulgi zburau prin văzduh până-n nasul oamenilor.

Căpitanul Alain de Pareilles stătea nemişcat în fruntea arcaşilor săi.

În capul scării care ducea din piaţă spre intrarea catedralei, cei patru templieri stăteau în picioare, cu spatele la mulţime şi faţa spre tribunalul ecleziastic, aşezat între canaturile deschise ale uşii celei mari. Episcopi, canonici, clerici erau rânduiţi în jilţuri aduse acolo pentru dânşii.

Lumea îşi arăta, curioasă, pe cei trei cardinali, anume trimişi de papă spre a arăta limpede că sentinţa va fi fără apel şi fără drept la o nouă judecată în faţa sfântului scaun. Ochii tuturor căutau şi la Jean de Marigny, fratele primului ministru, tânărul arhiepiscop de Sens, care condusese tot procesul, şi la călugărul Renaud, duhovnicul regelui şi mare inchizitor al Franţei.

Vreo treizeci de călugări, purtând unii anterie cafenii, alţii albe, stăteau în picioare la spatele judecătorilor. Singurul mirean în această adunare de feţe bisericeşti, poliţaiul Parisului, Jean Ployebouche, un bondoc de vreo cincizeci de ani, cu obrazul încruntat, nu părea prea mulţumit de a se afla acolo. El reprezenta puterea regală şi era însărcinat cu paza ordinei. Ochii îi mergeau întruna de la mulţimea strânsă în faţa catedralei, la căpitanul de arcaşi, şi de la acesta la tânărul arhiepiscop de Sens; ghiceai că nu înceta să-şi repete în gând: "Numai de s-ar isprăvi totul cu bine".

Soarele juca pe mitrele episcopilor, pe cârjele şi sfitele lor de culoarea ştirului, pe hermina şi catifeaua pelerinelor, pe veşmintele purpurii ale cardinalilor, cu crucile de aur, pe oţelul zalelor, pe suliţele oştenilor. Scânteierile acestea, culorile vii, toată strălucirea asta făcea şi mai izbitor contrastul cu acuzaţii pentru care se desfăşura atâta pompă, cei patru templieri zdrenţăroşi, strânşi unii într-alţii, alcătuind un grup sculptat parcă în cenuşă.

Cardinalul arhiepiscop d'Albano, primul trimis al papei, citea în picioare hotărârea tribunalului. Citea cu încetineală, umflându-se în pene, încântat de propriul său glas, bucuros că are prilejul de-a se lăsa admirat de nişte ascultători străini. Din când în când, făcea pe omul îngrozit numai la auzul pomelnicului nelegiuirilor pe care trebuia să le înşire, apoi îşi relua mutra plină de ifos ca să amintească cu vocea mieroasă alte răutăţi, alte fărădelegi şi alte mărturii stri-

vitoare.

-...Având în vedere că fraţii Géraud du Passage şi Jean de Cugny au mărturisit şi dânşii după mulţi alţii că la primirea lor în Ordin au fost puşi cu de-a sila să scuipe crucea, zicându-li-se că era o bucată de lemn şi că Dumnezeu cel adevărat se află în ceruri... Având în vedere că fratelui Guy Dauphin i s-a poruncit ca atunci când vreunul din fraţii de rang mai înalt e încolţit de poftele trupului şi ar vrea să şi le potolească asupra lui, să se supună la toate ce i se vor cere... Având în vedere că asupra acestui cap de acuzare domnul de Molay a recunoscut şi mărturisit la interogatoriu...

Mulţimea trebuia să-şi ciulească urechile ca să prindă cuvintele pocite de accentul italian şi de rostirea umflată a cardinalului. Prea se răţoia trimisul papei şi prea o lungea din cale-afară. Norodul începea să-şi piardă răbdarea.

La auzul incriminărilor, a mărturiilor mincinoase sau stoarse prin caznă, Jacques de Molay murmură pentru sine:

"Minciună... minciună... minciună..."

Şi vorba asta repetată, hârâită în gâtlej, stârnea un vuiet surd, care ajungea la tovarăşii aflaţi lângă dânsul.

Mânia care îl apucase pe marele maestru în carul ce-l aducea aici, departe de a se fi potolit, creştea întruna. Sângele îi zvâcnea tot mai tare la tâmplele străvezii.

Nu se întâmplase nimic din ceea ce nădăjduise, nimic în stare să curme coşmarul. Nici o ceată de foşti templieri nu ţâşnise din mijlocul mulţimii. Soarta lor părea pecetluită.

-...Având în vedere că fratele Hugues de Payraud recunoaşte a fi silit pe noii-veniţi în Ordin să se lepede de Cristos de trei ori...

Hugues de Payraud era inspectorul general. Auzind ce i se pune în cârcă, el întoarse spre Jacques de Molay un chip strâmbat de groază şi şopti:

- Frate, frate, am spus eu vreodată aşa ceva?

Cei patru demnitari erau singuri, părăsiţi de Dumnezeu şi de oameni, prinşi ca într-un cleşte uriaş între rândurile de oşteni şi tribunal, între puterea regală şi cea a bisericii. Fiecare cuvânt al trimisului papei îi strângea şi mai tare în menghină şi coşmarul nu putea să sfârşească decât în moarte.

Cum se face că toate comisiile de anchetă, deşi li s-a explicat de sute de ori, n-au înţeles că această lepădare de Cristos era doar o încercare impusă neofiţilor pentru a se vedea dacă vor avea tăria s-o repete atunci când ar fi fost prinşi de musulmani şi siliţi să-şi lepede credinţa?

Marele maestru simţea o poftă sălbatică să-i sară în gât episcopului, să-l pălmuiască, să dea cu mitra lui de pământ, să-l sugrume, şi nu-l ţinea în loc decât certitudinea că toţi ar tăbărî pe el şi l-ar opri mai înainte de-a face un gest. Apoi, nu numai împuternicitului papei ar fi vrut să-i scoată maţele, ci şi tânărului Marigny, acest îngâmfat cu mitra de aur în creştet, care şedea moleşit în jilţ. Dar mai ales ar fi vrut să-i aibă în mână pe adevăraţii săi vrăjmaşi, cei trei care nu erau aici: regele, ministrul de justiţie, papa.

O furie neputincioasă, mai grea ca toate lanţurile, îi înceţoşa privirea, făcând să-i joace un văl roşu înaintea ochilor. Şi, totuşi, ceva trebuia să se întâmple... O ameţeală aşa de năprasnică îl cuprinse, că se temu să nu se prăbuşească pe treptele de piatră. Nu vedea nici măcar că o mânie asemănătoare îl înco-

lţise pe Charnay şi că cicatricea instructorului Normandiei se făcuse albă de tot pe fruntea sa stacojie. Trimisul papei se opri o clipă din pologhia lui, lăsă în jos mâna care ţinea pergamentul cu hotărârea tribunalului, apoi îl duse iar la ochi. Făcea tot ce putea ca să lungească spectacolul. Motivarea hotărârii era terminată; începea sentinţa propriu-zisă. Împuternicitul papal citi iar:

-...având în vedere că acuzaţii au mărturisit şi recunoscut, îi osândim la temniţă şi tăcere pe tot restul zilelor câte vor mai avea de trăit, pentru ca să dobândească iertarea greşelilor lor prin lacrimile căinţei. *In nomine patris...*[5]

Trimisul papei isprăvise. Nu-i mai rămânea decât să se aşeze, făcând sul pergamentul pe care îl întinse apoi unui grămătic al tribunalului.

La început, mulţimea rămase tăcută. După un asemenea pomelnic de fărădelegi, pedeapsa cu moartea era atât de aşteptată, încât osânda la temniţă - adică închisoarea pe viaţă, celula, lanţurile, pâinea cu apă drept hrană - părea o hotărâre blândă.

Filip cel Frumos îşi cumpănise bine lovitura. Norodul, luat pe neaşteptate, avea să înghită uşor, aproape fără a crâcni, sfârşitul acesta al unei tragedii care îl tulburase vreme de şapte ani. Primul împuternicit al papei şi tânărul arhiepiscop de Sens schimbară între dânşii un surâs, abia mijit, ca unii ce erau înţeleşi dinainte.

- Fraţilor, fraţilor, îngăimă fratele inspector, auzitam bine oare? Nu ne omoară! Ne-au iertat!

Avea ochii plini de lacrimi; mâinile umflate îi tremurau şi gura cu dinţi rupţi i se căsca parcă pentru a râde.

Tocmai priveliştea acestei bucurii respingătoare dezlănţui tot ce a urmat. Jacques de Molay zăbovi o clipă privind chipul pe jumătate smintit al acestui bărbat, odinioară curajos şi tare.

Şi deodată, se auzi din capul scării un glas tunând:

- Protestez!

Şi atât de puternic răsuna acest glas, încât nu-i venea nimănui să creadă că putea fi al marelui maestru.

- Protestez împotriva unei sentinţe nedrepte şi afirm că toate crimele de care suntem învinuiţi sunt crime născocite! striga Jacques de Molay.

Un murmur ca un suspin uriaş se înălţă din mulţime. Tribunalul începu să se frământe neliniştit. Cardinalii se priveau încremeniţi. Nimeni nu se aştepta la asta. Jean de Marigny se ridică deodată smucindu-se din jilţul său. Nu mai avea acum mutra moleşită de adineauri, era alb la faţă, încruntat, tremurând de furie.

- Minţi! răcni el. Ai mărturisit înaintea comisiei de anchetă!

Dintr-o pornire firească, arcaşii îşi strânseră rândurile, aşteptând o poruncă.

- Nu sunt vinovat, urma Jacques de Molay, decât că m-am lăsat învins de linguşirile voastre mincinoase, de ameninţările şi chinurile la care m-aţi supus. Afirm înaintea lui Dumnezeu, care ne aude, că Ordinul, al cărei mare maestru sunt, n-are nici o vină.

Şi Dumnezeu părea să-l audă într-adevăr, căci strigătul marelui maestru, aruncat înspre interiorul catedralei şi răsfrânt de bolţile ei, se întorcea într-un ecou, ca şi cum un alt glas mai adânc, la capătul naosului, i-ar fi repetat cuvintele.

- Ai mărturisit crima de sodomie! îi ţipă Jean de Marigny.

[5] În numele tatălui (lat.)

- În chinurile torturii, răspunse Molay.

"...în chinurile torturii...", repeta vocea care părea să pornească din Tabernacol.

- Ai mărturisit erezia?

- În chinurile torturii!

"...în chinurile torturii...", glăsui din nou Tabernacolul.

- Retrag tot ce-am spus! zise marele maestru.

"....tot ce-am spus...", răspunse vuind catedrala întreagă.

Un nou glas izbucni. Era Geoffroy de Charnay, instructorul Normandiei, care, la rândul său, se răfuia cu arhiepiscopul de Sens.

- V-aţi folosit de halul de slăbiciune în care ne-aţi adus, zicea el. Suntem victimele urzelilor voastre şi ale făgăduielilor voastre mincinoase. Ura şi răzbunarea voastră ne duc la pieire! Dar o strig la rândul meu, sus şi tare, în faţa lui Dumnezeu: suntem nevinovaţi, iar cei care spun altfel mint cu neruşinare!

Se făcu atunci tărăboi mare. Călugării care se ţineau îngrămădiţi la spatele tribunalului începură să urle:

- Ereticilor! În foc! Aruncaţi-i în foc pe eretici!

Strigătele lor fură însă repede acoperite. Cu acea pornire inimoasă care împinge poporul în ajutorul celui mai slab şi al omului curajos aflat în restrişte, aproape toată mulţimea aceea trecuse de partea templierilor.

Unii ridicau pumnii înspre judecători. Pe la colţurile pieţei se stârni învălmăşeală. De la ferestre se auzeau urlete.

La o poruncă a lui Alain de Pareilles, jumătate din arcaşi alcătuiră un lanţ viu, apucându-se de braţ, pentru a ţine piept valului care ameninţa să înece piaţa şi să ia cu asalt treptele. Cealaltă jumătate a oştenilor îşi îndreptară vârful suliţelor spre mulţime.

Cu ghioagele lor, având măciulia în chip de floare de crin, armăşeii regelui loveau orbeşte în grămadă. Cuştile negustorilor de păsări fură trântite la pământ, şi orătăniile, călcate în picioare, ţipau.

Tribunalul se ridicase, înfricoşat. Jean de Marigny se sfătuia cu poliţaiul Parisului.

- Fă ce ştii, monseniore, hotărăşte orice, zicea poliţaiul, dar osândiţii nu trebuie lăsaţi aici. Vom fi toţi măturaţi de mulţimea asta. Sfinţia-ta nu ştie de ce-s în stare parizienii când se înfierbântă.

Jean de Marigny întinse braţele, ridicând şi cârja sa episcopală, ca să arate oamenilor că are să le vorbească. Dar nimeni nu mai voia să-l asculte. Îl împroşcau cu ocări:

- Călăule! Episcop mincinos! Dumnezeu te va pedepsi!

- Vorbeşte, monseniore, vorbeşte, îi spunea poliţaiul.

Tremura pentru slujba şi pentru pielea lui; îşi amintea de tulburările din 1306, când fusese jefuit palatul lui Barbet, poliţaiul dinaintea lui.

- Pe doi dintre osândiţii aceştia îi declarăm înrăiţi în nelegiuire, rosti episcopul, umflându-şi zadarnic glasul. Ei au căzut iar în erezia lor. S-au lepădat de judecata bisericii; biserica se leapădă de dânşii şi îi lasă la judecata regelui.

Cuvintele lui se pierdură în hărmălaie. Apoi tot tribunalul, ca un cârd de gaiţe înfricoşate, fugi în catedrala Notre-Dame, a cărei uşă grea se închise numaidecât.

La un semn al poliţaiului către Alain de Pareilles, o ceată de arcaşi se repezi pe scări. Carul fu adus, şi

osândiţii împinşi înăuntru de oştenii care dădeau în ei cu coada suliţei. Ei se lăsau îmbrânciţi fără cea mai mică împotrivire. Marele maestru şi instructorul Normandiei se simţeau totodată istoviţi şi parcă uşuraţi. Erau, în sfârşit, cu conştiinţa împăcată. Ceilalţi doi nu mai pricepeau nimic.

Arcaşii deschiseră drum carului, în vreme ce poliţaiul Ployebouche poruncea armăşeilor săi să cureţe piaţa cât mai repede, să nu mai rămână picior de om acolo. Se răsucea în loc, nemaiştiind ce să facă.

- Duceţi-i îndărăt la închisoare! îi strigă lui Alain de Pareilles. Eu alerg să-l înştiinţez pe rege.

Luă cu el patru armăşei, să-i fie pază.

MARGUERITE DE BURGUNDIA, REGINA NAVAREI

În vremea asta, Filip d'Aunay ajunsese la palatul Nesle. Aici se văzu rugat să aştepte în anticamera iatacurilor reginei de Navara. Clipele acestea nu se mai sfârşeau. Filip se întreba dacă Marguerite era reţinută de cine ştie ce oaspeţi nepoftiţi, sau dacă îşi făcea numai o plăcere lăsându-l să tânjească. Aşa ceva ar fi fost în firea ei. Şi, cine ştie, după un ceas, va sfârşi prin a-i trimite vorbă că nu e chip s-o vadă. Turba de necaz.

Acum trei ani, când începuse dragostea lor, nu i-ar fi făcut una ca asta. Sau poate că da. Nu mai ţinea minte. Prins în vraja unei legături care abia se înfiripa şi în care vanitatea îşi avea partea ei tot aşa de mare ca dragostea, ar fi aşteptat pe atunci şi cinci ore de-a rândul doar ca să-şi zărească ibovnica, să-i atingă degetele, sau să audă de la dânsa o vorbă şoptită chemându-l la o întâlnire.

Vremurile se schimbaseră. Piedicile ce stau în cale, care dau atâta farmec unei iubiri la începuturile ei, ajung de nesuferit la o dragoste veche de trei ani, şi adeseori pasiunea moare tocmai fiindcă nu mai întâmpină greutăţile din care s-a născut. Veşnica incertitudine a întâlnirilor, uneori hotărâte şi apoi amânate, îndatoririle impuse de rânduielile curţii, la care se adăugau toanele ciudatei firi a reginei, toate sfârşiseră prin a-l întărita în aşa hal pe Filip, încât nu mai ştia decât să se arate năbădăios.

Marguerite nu părea să pună prea mult la inimă lucrurile acestea. Ea gusta plăcerea îndoită de a-şi înşela soţul şi de a-şi chinui amantul. Era dintre femeile acelea care nu află un fior nou în dragoste

decât privind la suferinţele pe care le stârnesc, până li se face lehamite chiar şi de această joacă.

Nu trecea o zi fără ca Filip să nu-şi spună că o mare dragoste nu-şi găseşte împlinirea în preacurvie, nu era zi să nu jure că va rupe cu Marguerite.

Se simţea slab însă şi laş, prins în mrejele ei. Asemenea unui cartofor care se încurcă tot mai rău în iţele jocului umblând să-şi recâştige miza, el alerga după visurile sale de odinioară, după darurile sale irosite de pomană, după timpul pierdut, după fericirea trecută. Nu avea tăria să se ridice de la masa de joc, zicând: "am pierdut destul".

Şi iată-l acum aici, rezemat de pervazul unei ferestre, aşteptând ca ea să binevoiască a-i spune să intre.

Pentru a-şi întoarce gândul la altele, amăgindu-şi nerăbdarea, privea în curtea palatului la forfota rândaşilor care scoteau caii spre a-i duce să-i dezmorţească pe micul maidan de alături, numit *Pré-aux-Clercs*, se uita la hamalii care intrau pe poartă cărând în spinare ciozvârte de vită şi legături de zarzavat.

Palatul Nesle era alcătuit din două clădiri deosebite: palatul propriu-zis, zidit nu demult, şi apoi turnul ridicat sub domnia lui Filip-August, pe vremea când zidul de apărare trecea pe aici, ca să fie şi pe malul stâng al Senei un turn la fel cu acela al Luvrului. Filip cel Frumos cumpărase palatul cu şase ani înainte, de la contele Amaury de Nesle, şi îl dăruise fiului sau mai mare, regele Navarei, să-i fie reşedinţă.

Până atunci turnul fusese folosit drept corp de gardă şi magazie. Marguerite fu aceea care porunci să i se gătească încăperile turnului pentru dânsa, ca să aibă unde se retrage câteodată, zicea ea, singură cu gândurile sale şi cu cărţile de rugăciuni, privind de acolo la apele neodihnite ale fluviului. Spunea că are nevoie de singurătate şi, cum toţi ai săi o ştiau cam zurlie, Ludovic al Navarei nu se arătă mirat de această poftă. La drept vorbind, însă, ea nu râvnise la odăile din turn decât ca să aibă unde-l primi mai în linişte pe chipeşul d'Aunay.

Tânărul scutier se ţinea grozav de mândru pentru aceasta. De dragul lui, o regină poruncise să se facă dintr-o cetăţuie un iatac al dragostei.

Mai pe urmă, când frate-său Gautier d'Aunay ajunsese ibovnicul Blanchei, noua pereche de îndrăgostiţi găsise tot în turn un adăpost tainic. Blanche n-avea de ce să-şi bată capul scornind vreo pricină care o aducea acolo. Venea, cică, s-o vadă pe vara şi cumnata ei, iar Marguerite, inimă săritoare, atât aştepta s-o ajute.

Acum însă, de câte ori privea, ca în clipa asta, zidurile întunecate ale marelui turn cu acoperişul ţuguiat, cu ferestrele înalte şi înguste care dădeau spre Sena, scutierul nu putea să nu se întrebe dacă nu cumva şi alţi bărbaţi cunosc aceleaşi îmbrăţişări pe furate sau aceleaşi nopţi de furtunoasă dragoste... Chiar şi în ochii aceluia care credea că o cunoaşte mai bine ca nimeni altul, Marguerite rămânea o fiinţă atât de greu de înţeles! Şi aceste cinci zile fără un semn de viaţă din partea ei, tocmai când toate împrejurările ar fi fost prielnice unei întâlniri, nu erau oare o dovadă?...

O uşă se deschise şi una dintre slujitoare îl pofti pe Filip s-o urmeze. Simţea o greutate pe inimă, avea buzele uscate, dar de astă dată era hotărât să nu se lase dus cu vorba. Străbătu un coridor lung, apoi slujitoarea se făcu nevăzută, lăsându-l să pătrundă într-o odaie joasă, înţesată de mobilă, unde plutea mire-

asma aceea ameţitoare pe care Filip o cunoştea bine, o esenţă de iasomie adusă din Orient de negustorii de parfumuri.

Îi trebui o clipă ca să se obişnuiască cu lumina firavă şi căldura iatacului ei. Într-o vatră mare, pe un morman de jeratic, un trunchi de copac ardea cu pâlpâiri roşietice.

- Doamnă... vorbi el.

Un glas veni din fundul încăperii, un glas puţintel răguşit, somnoros parcă.

- Apropie-te, domnule.

Marguerite era oare singură? Îndrăznea să-l primească în odaia ei, fără martor, când regele Navarei putea fi prin preajma locului?

Se linişti îndată, dezamăgit: regina Navarei nu era singură. Sta culcată pe patul ei, în timp ce o însoţitoare destul de bătrâioară, aproape ascunsă privirilor de pologul patului, şedea pe un scăunel şi-i pilea cu grijă unghiile de la picioare.

Filip făcu un pas înainte şi, luând tonul obişnuit al slujitorilor curţii, pe care chipul său îl dezminţea, spuse că e trimis de contesa de Poitiers, dornică să afle veşti de la regina Navarei, că îi aduce o dată cu salutările contesei şi un dar din partea ei.

Marguerite ascultă fără o tresărire. Îşi ţinea frumoasele ei braţe goale aduse sub ceafă şi ochii pe jumătate închişi.

Mică de statură, avea părul negru şi faţa de culoarea chihlimbarului. Se zicea că are cel mai minunat trup din lume şi ea făcea tot ce se putea pentru ca acest lucru să se ştie.

Filip privea gura ei rotundă, pătimaşă, bărbia scurtă, sânii pe jumătate dezgoliţi, picioarele fine şi plinuţe pe care însoţitoarea le dezvelise.

- Pune darul pe masă, mă uit la el îndată, zise ea.

Se întinse, căscă şi Filip îi zări limba trandafirie, cerul gurii, dinţii mici şi albi; căsca somnoroasa ca o pisică.

Nu-şi întorsese ochii măcar o dată spre el. Filip se ţinu să nu izbucnească. Însoţitoarea îl cerceta pe furiş, cu priviri curioase. El se gândi că prea lăsase să i se citească mânia în obraz. Nu văzuse niciodată însoţitoarea asta bătrână pe lângă Marguerite. Era oare una nouă?

- Trebuie să duc vreun răspuns contesei?... Întrebă el.

- Au! strigă Marguerite ridicându-se. M-ai înţepat, draga mea.

Însoţitoarea îngână o scuză. Marguerite binevoi în sfârşit să-l privească pe Filip. Avea ochi negri minunaţi, cu priviri catifelate care mângâiau lucrurile şi fiinţele.

- Spune-i cumnatei mele, contesa de Poitiers... rosti ea.

Filip se trăsese puţin într-o parte ca să scape de uitătura iscoditoare a însoţitoarei. Cu un gest nervos al mâinii îi făcu semn amantei sale s-o îndepărteze pe bătrână. Dar Marguerite părea să nu priceapă, zâmbea, şi nici măcar lui Filip, ci aşa, în gol.

- Sau nu, nu-i nevoie să-i spui, continuă ea. Am să-i scriu un bileţel pe care i-l vei da.

Apoi, întorcându-se către însoţitoare:

- Acum, gata. E timpul să mă îmbrac. Du-te de-mi pregăteşte veşmintele hotărâte pentru astăzi.

Bătrâna doamnă trecu în odaia vecină, lăsând însă uşa deschisă, şi Filip văzu că ea se uita spre dânsul.

Marguerite se dăduse jos din pat şi, trecând pe lângă el, îi şopti repede, aproape fără să mişte buzele:

- Te iubesc.

- De ce nu te-am văzut de cinci zile? întrebă Filip tot în şoaptă.

- O, dar frumoasă mai e centura asta! exclamă ea, desfăcând cingătoarea. Ce gust are Jeanne şi ce mult îmi place darul ei!

- De ce nu te-am văzut? repetă Filip, coborându-şi glasul.

- Are să-mi vină de minune când voi agăţa de ea tăşcuţa mea cea nouă, spuse foarte tare Marguerite. Domnule d'Aunay, ai timp să aştepţi până scriu un cuvânt de mulţumire pentru cumnată-mea?

Se aşează la o masă, luă o pană de gâscă şi o foaie de hârtie, făcându-i semn lui Filip să se apropie.

"Prudenţă", scrise dânsa, în aşa fel ca ibovnicul să poată citi peste umărul ei.

Apoi strigă doamnei pe care o auzea cotrobăind în încăperea de alături:

- Doamnă de Comminges, du-te şi adu-mi-o pe fiică-mea, nici n-am sărutat-o în dimineaţa asta.

Însoţitoarea ieşi.

- Minţi, îi spuse atunci Filip. Prudenţa e un pretext minunat ca să îndepărtezi un amant şi să primeşti pe alţii.

Ea nu minţea însă pe de-a-ntregul. Întotdeauna, când o legătură de dragoste îşi trăieşte ultimele zile, când amanţii încep să se certe sau să li se urască unul de altul, se trădează faţă de cei din jur şi lumea descoperă atunci de parcă ar fi o noutate, ceea ce nu e decât sfârşitul dragostei. Să fi scăpat Marguerite câteva cuvinte necugetate? Să fi ajuns izbucnirile mânioase ale lui Filip şi la urechea altora, în afara cercului restrâns al celor două surori, Jeanne şi Blanche? De portarul şi de camerista care o slujeau în turn Marguerite era sigură ca de ea însăşi, căci vârâse groaza în aceşti doi servitori, aduşi de dânsa din Burgundia, ghiftuindu-i totodată cu aur. Dar, mai ştii? Se simţea pândită de ochi bănuitori. Regele Navarei făcuse câteva aluzii în legătură cu succesele ei, glume de soţ râzând cam chiondârâş. Şi apoi, mai era noua însoţitoare, această doamnă de Comminges, care îi fusese impusă de câteva zile, spre a se face pe placul monseniorului Charles de Valois. În vălurile sale de văduvă, noua însoţitoare umbla de colo-colo, vârându-şi nasul peste tot... Şi Marguerite se simţea mai puţin hotărâtă ca în trecut să înfrunte primejdia.

- Dar ştii că devii plictisitor, îi spuse ea. După ce că eşti iubit, mai şi bombăneşti întruna.

- Ei bine, diseară nu voi avea cum să te plictisesc, răspunse Filip. Astăzi nu se ţine sfat la curte, chiar regele ne-a spus-o, aşa că vei putea să-ţi liniştească soţul după pofta inimii.

Văzându-i ochii, Filip ar fi putut înţelege, dacă nu era orbit de mânie, că în privinţa asta, cel puţin, n-avea de ce să-şi facă sânge rău.

- Iar eu mă voi duce la curve, adăugă el.

- Prea bine, zise Marguerite. Aşa îmi vei putea povesti şi mie cum fac dragoste fetele astea. M-ar bucura s-o aflu.

Privirea i se aprinsese, îşi trecea vârful limbii pe buze, a batjocură.

"Târfă! Târfă! Târfă!" gândi Filip. Nu ştiai cum s-o iei; orice i-ai fi spus, cuvintele se prelingeau pe dânsa, fără s-o pătrundă, ca apa pe un geam.

Marguerite se îndreptă spre un sipet deschis, luă de acolo o pungă nouă ţesută în fir de aur, închisă cu trei nestemate mari şi pe care Filip n-o mai văzuse la dânsa.

Primise acest dar alaltăieri de la cumnată-sa Isabelle a Angliei, printr-un trimis neştiut de nimeni, care adusese două tăşcuţe la fel pentru Jeanne şi Blanche. Un bileţel din partea Isabellei le cerea să nu sufle o vorbă despre asta, căci, scria regina Angliei, "soţul meu Eduard se uită la fiecare ban pe care-l cheltuiesc şi ar putea să se supere". Cele trei prinţese se arătaseră destul de mirate de această drăgălăşenie neobişnuită a cumnatei lor. "Are necazuri în căsnicie, vorbiră între ele, şi vrea să se apropie de noi."

- Îmi vine de minune, zise Marguerite, trecând cingătoarea prin inelele de aur şi oprindu-se, cu punga lipită de mijloc, în faţa unei mari oglinzi de cositor.

- Cine ţi-a dat tăşcuţa asta? întrebă Filip.

- Mi-a dat-o...

Era gata să spună, cu naivitate, adevărul. Dar văzându-l aşa de întărâtat, aşa de bănuitor, nu se putu opri să nu-şi bată joc niţel de dânsul.

- Mi-a dat-o... cineva, zise ea.

- Cine?

- Ghici!

- Ludovic?

- Bărbatul meu nu e atât de darnic!

- Cine, atunci?

- Caută.

- Vreau să ştiu, am dreptul s-o ştiu, spuse Filip, aprinzându-se. E darul unui bărbat, al unui bărbat bogat, al unui bărbat îndrăgostit... şi care are, îmi închipui, pentru ce fi îndrăgostit.

Marguerite continua să se privească în oglindă, punându-şi tăşcuţa când pe un şold, când pe celălalt şi sfârşind prin a o aduce la mijlocul cingătoarei.

- Robert d'Artois, zise Filip.

- Vai, domnule, dar prost gust îţi închipui că am, se apără ea. Bădăranul ăsta mătăhălos care miroase întotdeauna a vânat...

Nu le putea trece prin minte nici unuia, nici altuia, cât de aproape de adevăr erau şi ce rol jucase Robert d'Artois în trimiterea acestei tăşcuţe.

- Atunci, Gaucher de Châtillon, care-ţi dă târcoale ca şi tuturor celorlalte femei? stărui Filip.

Marguerite îşi lăsă capul pe umăr, luând o poză visătoare.

- Conetabilul[6]? se miră ea. Nu băgasem de seamă că mă place. Dar fiindcă mi-o spui... Îţi mulţumesc că mi-ai deschis ochii.

- Până la urmă am să aflu cine e.

- După ce vei fi pomenit numele tuturor bărbaţilor de la curtea Franţei...

Era gata să adauge: "ai să te gândeşti poate la curtea Angliei", dar îşi înghiţi vorba văzând-o pe doamna de Comminges, care se întorcea împingând înaintea ei pe prinţesa Jeanne, aproape un copilaş încă. Fetiţa călca încet, strânsă într-o rochiţă de catifea împodobită cu perle. N-avea de la maica-sa decât fruntea bombată, rotundă, aproape îndărătnică. Era blondă însă, cu un nas subţire şi gene lungi care clipeau pe ochii limpezi. Putea fi tot aşa de bine copilul regelui Navarei ca şi al lui Filip d'Aunay. Dar nici în privinţa asta Filip nu putuse afla niciodată adevărul, iar Marguerite era prea şireată ca să-şi trădeze asemenea mare taină. De fiecare dată când o vedea pe micuţa Jeanne, Filip se întreba: "să fie oare a mea?" Şi se gândea că mai târziu va fi nevoit să-şi plece capul primind poruncile unei prinţese care poate că era fiică-sa şi care într-o zi va sta poate pe două tronuri. Căci Ludovic de Navara, moştenitorul Franţei, şi Marguerite, soţia sa, nu aveau deocamdată

[6] Comandantul suprem al armatei până la Richelieu.

alţi copii.

Marguerite ridică fetiţa, o sărută pe frunte şi, încredinţându-se că arată bine, o dădu iar pe mâna însoţitoarei, zicând:

- Ei, acum am sărutat-o, poţi s-o duci de aici.

Citi în privirea doamnei Comminges că aceasta îşi dădea bine seama că nu o trimisese să-i aducă fetiţa decât ca s-o îndepărteze pentru o clipă. "Trebuie să mă descotorosesc de bătrâna asta", gândi Marguerite.

O altă doamnă dădu buzna în cameră, întrebând dacă regele Navarei nu se afla acolo.

- Nu la mine poate fi găsit de obicei la această oră, zise Marguerite.

- E căutat peste tot, vorbi doamna. Regele porunceşte să vină de îndată. Se ţine sfat, care nu suferă întârziere, la palat.

- Şi se ştie despre ce-i vorba? întrebă Marguerite.

- Pe cât am înţeles, doamnă, templierii s-au răzvrătit împotriva judecăţii care-i osândeşte. Poporul se frământă în jurul catedralei Notre-Dame şi pretutindeni garda a fost îndoită.

Marguerite şi Filip schimbară o privire. Le venise acelaşi gând care n-avea nici o legătură cu treburile domniei. Poate că împrejurările îl vor sili pe Ludovic de Navara să-şi petreacă o parte din noapte la palat.

- S-ar putea ca ziua asta să nu sfârşească aşa cum era prevăzut, spuse Filip.

Marguerite îl cercetă o clipă din ochi şi găsi că îl făcuse să sufere îndeajuns. El stătea iarăşi cu fruntea plecată, într-o atitudine respectuoasă şi distantă, dar privirea lui cerşea fericirea. Era tulburată şi simţea crescând în ea din nou dragostea pentru dânsul, ca în zilele dintâi.

- Tot ce se poate, domnule, zise Marguerite.

Şi se gândea în, acelaşi timp că nu va putea fi vreodată iubită mai mult. Se duse să ia hârtia pe care scrisese "Prudenţă" şi o aruncă în foc, adăugând:

- Nu-mi place scrisoarea asta. Îi voi trimite alta contesei de Poitiers, mai târziu; sper să-i pot da ştiri mai plăcute. Cu bine, domnule.

Filip, cel care ieşi din palatul Nesle, nu mai era de fel acelaşi Filip care intrase acolo. O singură vorbă de speranţă îl făcuse să-şi redobândească încrederea în ibovnica lui, în el însuşi, în viaţa toată, iar dimineaţa asta pe sfârşite i se păru numai zâmbet şi lumină.

"Mă iubeşte tot aşa de mult; sunt nedrept cu ea", gândi el.

Ieşind din corpul de gardă se lovi piept în piept cu contele d'Artois, care tocmai intra. S-ar fi putut crede că uriaşul se ţinea de Filip, urmărindu-l pas cu pas. Nici vorbă însă de aşa ceva. D'Artois era deocamdată foarte absorbit de alte treburi.

- Măria-sa regele Navarei se află în palatul său? îl întrebă pe Filip.

- Ştiu doar că e căutat pentru a lua parte la sfatul regelui.

- Aţi trecut pe-aici ca să-i daţi de ştire despre aceasta?

- Da, răspunse Filip, fără să stea pe gânduri.

Şi numaidecât îşi spuse că minciuna lui, prea lesne de controlat, era o nerozie.

- Tot pentru asta îl caut şi eu, zise d'Artois. Monseniorul de Valois ar dori să stea de vorbă cu el înainte de-a se începe sfatul regelui.

Se despărţiră. Dar întâlnirea aceasta neaşteptată trezi bănuiala lui d'Artois. "El să fie?" îi fulgeră prin minte, pe când străbătea curtea. Îl zărise pe Filip cu un ceas mai devreme în Galeria marchitanilor, alături

de Jeanne şi de Blanche. Îl regăsea acum la uşa reginei Marguerite... "Domnişorul asta le slujeşte oare drept curier, sau e amantul uneia din cele trei? Dacă e aşa, n-are să treacă mult până s-o aflu."

Căci nu-şi pierduse vremea de pomană de când se întorsese din Anglia. Doamna de Comminges, care intrase în slujba reginei Marguerite, îi dădea de ştire în fiecare zi de toate câte le vedea pe-acolo. Avea şi un om al său pus anume să caşte ochii la tot ce se întâmplă noaptea prin împrejurimile turnului Nesle. Laţul era întins. Cu atât mai rău de scatiul ăsta cu pene frumoase, dacă s-o prinde în el!

CUM SE PETRECEAU LUCRURILE LA SFATUL REGELUI

Poliţaiul Parisului, alergând într-un suflet la rege, îl găsise pe acesta în toane bune. Filip cel Frumos admira tocmai trei ogari înalţi care îi fuseseră trimişi o dată cu scrisoarea ce urmează:

Sire,

Un nepot al meu a venit să-mi mărturisească, adânc ruşinat de nelegiuirea sa, că aceşti trei ogari pe care îi plimba s-au izbit de maiestatea-voastră, tăindu-vă drumul. Aşa nevrednici cum sunt pentru a vă fi dăruiţi, nu-mi găsesc nici cel mai mic merit ca să-i mai păstrez de acum înainte, după ce au atins un atât de măreţ şi de puternic suveran cum e maiestatea-voastră. Mi-au fost aduşi alaltăieri din Anglia. Vă rog să-i primiţi pentru ca ei să vă amintească de credinţa şi supunerea umila a slugii maiestăţii-voastre.

Spinello Tolomei

- Mare pişicher e Tolomei ăsta, spuse Filip cel Frumos.

El, care nu voia să primească nici un fel de plocon, nu putea să refuze câini. Avea cele mai frumoase haite din lume şi însemna să atingi singura lui coardă simţitoare dăruindu-i animale aşa de minunate cum erau ogarii pe care îi avea acum în faţa ochilor.

În vreme ce poliţaiul îi explica ce se petrecuse la Notre-Dame, Filip cel Frumos continua să mângâie cei trei ogari, să le ridice buza pentru a le cerceta colţii albi şi gura neagră, să le pipăie pieptul lat.

Între rege şi animale, câini mai cu seamă, se făcea

o înţelegere imediată, tainică, tăcută. Spre deosebire de oameni, câinii n-aveau frică de el. Şi de pe acum, cel mai mare din cei trei ogari venise, nechemat, să-şi pună capul pe genunchiul regelui, cătând liniştit la noul său stăpân.

- Bouville! strigase Filip cel Frumos.

Hugues de Bouville, primul şambelan al regelui, bărbat de vreo cincizeci de ani, în părul căruia şuviţele albe se împleteau ciudat cu cele negre, făcându-l să semene unui cal pag, se ivi în uşă.

- Bouville, trimite vorbă să se adune de îndată sfatul restrâns, porunci regele.

Apoi, lăsându-l pe poliţai să plece, după ce îi dăduse a înţelege că are să plătească cu capul dacă izbucneşte o tulburare cât de mică în Paris, Filip cel Frumos rămase să cugete înconjurat de câinii săi.

Hotărâse ca ogarul cel mare, care părea că a şi prins dragoste de noul stăpân, să se numească "Lombard", pentru că venea de la un bancher italian.

Sfatul restrâns se adunase nu în sala cea mare de judecată, care putea să cuprindă o sută de oameni şi unde se ţineau adunările sfatului mare, ci într-o mică încăpere vecină, în care se făcuse foc.

În jurul unei mese lungi, luaseră loc membrii acestui sfat restrâns, pentru a hotărî soarta templierilor. Regele şedea în capul mesei, cu cotul sprijinit de braţul jilţului său, cu bărbia în palmă. La dreapta lui şedeau Enguerrand de Marigny, locţiitorul regelui şi întâiul dregător al ţării, Nogaret, păstrătorul sigiliilor statului, Raoul de Presle, judecător la înalta curte şi alţi doi oameni de legi care făceau aici pe grefierii; la stânga regelui se aflau fiul cel mai mare, Ludovic de Navara, pe care îl găsiseră, în sfârşit, şi Hugues de Bouville, marele şambelan. Două jilţuri vor rămâne goale: cel al contelui de Poitiers, călătorind cu treburi de-ale domniei, şi cel al prinţului Charles, fiul mai mic al regelui, care plecase de dimineaţă la vânătoare şi nu mai putuse fi ajuns din urmă. Lipsea şi monseniorul de Valois, pe care trimiseseră să-l caute la el acasă, unde se vede că uneltea cu ai săi, cum făcea întotdeauna înainte de a se duce la sfatul regelui. Filip cel Frumos hotărâse să înceapă fără dânsul.

Enguerrand de Marigny vorbi cel dintâi. Cu şase ani mai în vârstă ca regele, nu aşa de înalt ca dânsul, dar la fel de arătos, acest mare senior nu era de viţă nobilă. Burghez normand, el se numea Enguerrand Le Portier mai înainte de-a ajunge domnul de Marigny; cariera sa uimitoare îi adusese tot atâta pizmă cât şi respect, iar titlul de locţiitor al suveranului, anume înfiinţat pentru dânsul, făcuse din el un *alter ego* al regelui. Avea 52 de ani, era spătos, cu bărbia lată, cu pielea noduroasă şi ducea un trai plin de măreţie din uriaşa avere pe care şi-o strânsese. Trecea drept omul cel mai bun de gură din ţară şi avea o inteligenţă politică cu mult mai presus decât a celor din vremea lui.

I-au trebuit doar câteva minute ca să înfăţişeze cum stau lucrurile în toate privinţele, după un raport pe care i-l făcuse frate-său, arhiepiscopul de Sens.

- Marele maestru şi instructorul Normandiei au fost lăsaţi pe mâna măriei-tale de către tribunalul bisericii, zise el. Poţi face cu ei ce pofteşti. Nu e oare tot ce nădăjduiam?

Uşa trântită vijelios de perete îl întrerupse. Era monseniorul de Valois, fratele regelui şi împărat al Constantinopolei, care îşi făcea astfel intrarea. Fără să-şi mai dea osteneala să afle ce se vorbise până atunci, noul-sosit izbucni:

- Ce-mi aud urechile, frate? Domnul Le Portier de Marigny (rostise înadins mai apăsat Le Portier) găseşte că toate merg cum nu se poate mai bine? Ei, dacă-i aşa, frate, sfetnicii tăi se mulţumesc cu puţin. Mă întreb, când oare vor găsi şi ei că toate merg prost?!

Aerul părea cuprins de un freamăt viu de îndată ce se ivea undeva Charles de Valois. Paşii săi stârneau un fel de vârtej. Cu doi ani mai tânăr ca Filip cel Frumos, căruia nu-i prea semăna, era atât de clocotitor, pe cât de liniştit era celălalt.

Pe jumătate chel, cu nasul lucios şi obrajii roşii ca ai unui mâncău şi băutor ce era, trăit mai mult prin tabere, împingându-şi înainte burduhanul de pântec, monseniorul se îmbrăca în veşminte de o bogăţie orientală, care ar fi părut caraghioase pe oricare altul. Născut aşa de aproape de tronul Franţei şi nemângâiat că nu se urcase în el, acest prinţ încurcă-lume nu încetase să bată toate drumurile pământului pentru a găsi un alt tron pe care să se aşeze. Fusese o clipă doar rege al Aragonului, apoi renunţase la acest regat ca să umble cu limba scoasă după coroana de împărat al Germaniei, fiind înfrânt însă când se făcuse alegerea. Prin cea de-a doua soţie a sa, Catherine de Courtenay, era împărat cu numele al Constantinopolei, dar un împărat în toată legea, Andronic al II-lea Paleologul, domnea acum în Bizanţ. Şi toate de câte se apuca îi mergeau la fel. Faima cea mare i-o adusese campania fulger din Guiana[7] în '97, căci era bun căpitan de oşti, şi campania din Toscana, unde, sprijinind pe guelfi împotriva ghibelinilor, pustiise Florenţa şi trimisese în surghiun un poetaş care făcea stihuri politice, numit Dante pentru care lucru, papa cel dinaintea ăstuia de azi îl făcuse conte de Romagne. Valois ducea trai regesc, îşi avea curtea lui, propriul său prim-ministru şi nu-l putea suferi pe Enguerrand de Marigny din nenumărate motive: pentru că îl ştia de neam prost, pentru că era locţiitor al regelui, pentru că îşi avea statuia înălţată printre acelea ale regilor în Galeria marchitanilor, pentru că ducea o politică potrivnică marilor feudali, pentru tot ce era şi tot ce făcea. Valois nu putea să înghită nici în ruptul capului, el, nepot al sfântului Ludovic, ca ţara să fie cârmuită de un om ieşit din popor. În ziua aceea, venise îmbrăcat în albastru şi aur de la pălărie până la pantofi.

- Patru moşnegi mai mult morţi decât vii, urmă el, a căror soartă ni s-a spus că era hotărâtă... În ce fel, vai? înfruntă puterea regală, şi, cică, toate merg cum nu se poate mai bine. Poporul scuipă în tribunalul bisericii... ce mai tribunal, de altminteri! dar oricum, e totuşi biserica la mijloc!... şi aici se spune că toate merg cum nu se poate mai bine. Mulţimea urlă "la moarte!", dar împotriva ta, frate; şi aici auzi că toate merg straşnic. Ei bine, fie cum crezi tu, frate: toate merg cum nu se poate mai bine.

Îşi ridică mâinile, pe care le avea frumoase şi încărcate cu inele, apoi se aşează în primul jilţ de la celălalt capăt al mesei, ca pentru a arăta tuturor că, deoarece nu putea să şadă la dreapta regelui, are să şadă în faţa lui.

Enguerrand de Marigny rămăsese în picioare, cu o strâmbătură batjocoritoare în colţul buzelor.

- Monseniorul de Valois trebuie să fie rău informat, rosti el pe un ton liniştit. Din cei patru moşnegi de

[7] Guiana (Aquitania), provincie din sud-vestul Franţei, a constituit, începând din 1154 - când devine posesiune engleză - o sursă de numeroase conflicte între Franţa şi Anglia. La sfârşitul războiului de o sută de ani (sec. al XV-lea) rămâne definitiv în posesiunea Franţei.

care vorbeşte, numai doi s-au ridicat împotriva sentinţei care îi osândea. Cât despre popor, toate rapoartele mă asigură că părerile lui sunt foarte împărţite.

- Împărţite! strigă Charles de Valois. Dar cine îi cere poporului să aibă vreo părere? Cine îl întreabă ce crede? Dumneata, domnule de Marigny, şi ştim pentru ce. Iată unde duce minunata dumitale născocire, de a-i aduna pe târgoveţi, pe ţărani şi pe ţopârlani spre a le cere să aprobe hotărârile regelui! Acum poporul crede că toate îi sunt îngăduite!

În toate timpurile şi în toate ţările au fost întotdeauna două partide: al reacţiunii şi al progresului. Cele două tendinţe se înfruntau în sfatul regelui. Charles de Valois se socotea căpetenia firească a marilor vasali. El întrupa trecutul neîntrerupt, şi evanghelia lui politică se întemeia pe unele principii pe care le apăra cu înverşunare: dreptul seniorilor de a se război între dânşii, dreptul marilor feudali de-a bate monedă în ţinuturile lor, întoarcerea la ordinea morală a nobilimii războinice, supunerea faţă de sfântul scaun, recunoscut ca puterea cea mai înaltă îndrituită să judece neînţelegerile dintre prinţi şi, în sfârşit, păstrarea neştirbită a rânduielii sociale a feudalităţii. Toate, datini statornicite în veacurile trecute, dar pe care Filip cel Frumos, îndemnat de Marigny, le desfiinţase, sau împotriva cărora nu înceta să lupte.

Enguerrand de Marigny reprezenta progresul. Marile sale idei erau centralizarea puterii, unificarea monetară şi administrativă, neatârnarea puterii civile faţă de autoritatea bisericească, pacea la hotare prin întărirea oraşelor-cheie şi a garnizoanelor permanente, pacea înlăuntrul ţării prin supunerea tuturor faţă de puterea regală, creşterea producţiei şi a schimburilor, siguranţa drumurilor pentru circulaţia mărfurilor. Li se zicea, acestor măsuri "noutăţi". Ele aveau şi partea lor rea: ca să ţii o poliţie care se înmulţea necontenit şi să ridici cetăţi trebuia bănet, nu glumă.

Combătut aprig de partidul feudal, Enguerrand se străduise să-i dea regelui sprijinul unei clase care, dezvoltându-se, dobândea conştiinţa importanţei sale: burghezia. În nenumărate rânduri, fie că era vorba de strângerea birurilor sau de afacerea templierilor, de-o pildă, el îi adunase pe burghezii din Paris în faţa palatului cârmuirii. Făcuse acelaşi lucru în felurite alte oraşe din ţară. Avea în minte pilda Angliei, unde se şi înfiinţase Camera Comunelor.

Nu li se cerea încă acestor mici adunări franceze să discute hotărârile regelui, ci doar să ia cunoştinţă de pricinile care le fiinţaseră şi să le aprobe.

Valois, aşa încurcă-lume cum o fi fost, era departe de a fi un neghiob. Nu lăsa să-i scape nici un prilej fără să încerce a-i scoate nume rău lui Marigny. Vrăjmăşia lor, ascunsă multă vreme, ajunsese de câteva luni la o luptă făţişă, şi cearta din 18 martie în sfatul regelui nu era decât un episod.

Harţa luase o întorsătură aprigă şi învinuirile şfichiuiau usturătoare, de-o parte şi de alta.

- Dacă feudalii cei mari, printre care domnia-ta, monseniore, eşti cel mai mare, zise Marigny, s-ar fi supus de bunăvoie legiuirilor regale, n-am fi avut nevoie să căutăm reazem în popor.

- Frumos reazem, n-am ce zice! strigă Valois. Răzmeriţele din 1306, când regele şi dumneata însuşi aţi trebuit să vă adăpostiţi în cetăţuia templului de teama Parisului răsculat, nu v-au slujit de învăţătură! Eu vă prezic de pe acum că nu va trece multă vreme, dacă lucrurile sunt lăsate să meargă aşa mai departe, şi

târgoveţii se vor lipsi de rege pentru a lua cârma în mâna lor, iar legile le vor face adunările pe care le-ai născocit dumneata.

Regele tăcea, cu bărbia în palmă şi ochii mari deschişi aţintiţi drept înaintea lui. Nu clipea niciodată şi aceasta dădea privirii sale o fixitate stranie care îi înfricoşa pe toţi.

Marigny se întoarse spre el, ca pentru a-i cere să-şi folosească autoritatea, punând capăt unei discuţii care ieşea din făgaşul ei.

Filip cel Frumos îşi înălţă încet bărbia şi spuse:

- Frate, acum de templieri e vorba.

- Fie, zise Valois, bătând uşor cu degetele în masă. Să vorbim despre templieri.

- Nogaret! şopti regele.

Ministrul de justiţie se ridică. De când începuse dezbaterea, clocotea în el o mânie care nu aştepta decât o clipă prielnică pentru a răbufni. Fanatic al binelui obştesc şi al intereselor statului, socotea procesul templierilor ca o treabă a lui şi punea într-însa o patimă ce nu cunoştea margini şi nici tihnă. De altminteri, acestui proces îşi datora slujba înaltă, încă din 1307, când arhiepiscopul de Narbonne, pe atunci păstrătorul sigiliilor regale, refuzase, într-o dramatică şedinţă a sfatului, să pună aceste sigilii pe ordinul de arestare a templierilor, şi Filip cel Frumos le luase din mâinile arhiepiscopului pentru a le încredinţa lui Nogaret. Ciolănos, oacheş, cu faţa prelungă şi ochii apropiaţi unul de altul, obişnuia să-şi pipăie întruna haina de pe dânsul sau să-şi roadă unghia vreunuia din degetele sale turtite. Era aprig, neînduplecat şi crâncen ca însăşi coasa morţii.

- Sire, grozăvia fără seamăn întâmplată acum, de care mintea noastră se cutremură şi auzul nostru se înfioară, începu el pe un ton în acelaşi timp umflat şi repezit, face dovada că orice îndurare şi orice milă arătată unor ticăloşi e o slăbiciune care se întoarce împotriva voastră.

- E adevărat, zise Filip cel Frumos întorcându-se spre Charles de Valois, că îndurarea la care m-ai sfătuit tu, frate, şi pe care mi-a cerut-o printr-o scrisoare fiică-mea, regina Angliei, îndurarea aceasta n-a prea dat roade bune... Urmează, Nogaret.

- Li se lasă acestor câini nărăviţi în rele viaţa, pe care n-o merită, iar ei, în loc să-şi binecuvânteze judecătorii, se folosesc numaidecât de viaţa ce li s-a dăruit ca să insulte biserica şi regele. Templierii sunt nişte eretici...

- Au fost..., îi tăie vorba Charles de Valois.

- Ai spus ceva, monseniore? întrebă Nogaret, pierzându-şi răbdarea.

- Ziceam *au fost*, căci, dacă-mi amintesc bine, din cincisprezece mii câţi erau în Franţa nu-ţi mai rămân decât patru în mână... destul de stânjenitori, o recunosc, deoarece, după şapte ani de cercetări, ei îşi strigă şi acum nevinovăţia! Se pare că odinioară, domnule de Nogaret, nu te lăsai pe tânjală, în vremea când, cu o singură palmă, ai ştiut să dai un papă peste cap.

Pe Nogaret îl trecu un fior şi pielea obrazului i se întunecă sub părul albăstriu al bărbii. El era acela care se dusese să-l scoată din scaun pe bătrânul papă Bonifaciu al VIII-lea, om de 86 de ani, poruncind să fie pălmuit şi târât de barbă de pe jilţul său pontifical. Vrăjmaşii ministrului nu uitau niciodată să i-o amintească. Pentru acest exces de zel, Nogaret fusese izgonit din sânul bisericii, şi Filip cel Frumos a trebuit să folosească toată autoritatea lui pe lângă Clément al

V-lea ca să-i ridice afurisenia.

- Noi ştim, monseniore, răspunse el, că te-ai bucurat întotdeauna de sprijinul templierilor. Te bizuiai, fără îndoială, pe oştile lor ca să recucereşti, fie şi cu preţul pieirii Franţei, acel tron fantomă al Constantinopolei pe care, nici până astăzi, nu te-ai aşezat.

Răspunsese cu ocară la ocară şi faţa i se însenină.

- Asta-i prea de tot! răcni Valois, ridicându-se deodată şi răsturnând scaunul în spatele său.

Un lătrat porni de sub masă, făcându-i să tresară pe cei de faţă, în afară de Filip cel Frumos, şi stârnind un hohot de râs regelui Ludovic al Navarei. Lătratul venea de la ogarul cel mare pe care Filip cel Frumos îl păstrase lângă dânsul şi care nu era încă deprins cu asemenea strigăte.

- Ludovic... Încetează, zise Filip cel Frumos, aţintind asupra fiului său o uitătură îngheţată.

Apoi pocni din degete, chemând: "Lombard... jos!" şi după ce aduse câinele la loc, cu capul rezemat de coapsa lui, îl mângâie o clipă.

Ludovic de Navara, căruia i se zicea încă de pe atunci Aiuritul, adică zăbăucul şi buimacul, îşi lăsă nasul în jos ca să-şi înăbuşe hohotele de râs. Împlinise 28 de ani, dar minte n-avea decât de 17. Şi ochii lui erau limpezi, dar, spre deosebire de tătâne-su, avea privirea şovăitoare şi cătând mereu în lături, iar părul lipsit de luciu.

- Sire, zise Charles de Valois, după ce Bouville, şambelanul, îi ridicase scaunul, sire şi iubite frate, martor mi-e Dumnezeu că n-am avut niciodată alta în gând decât interesele şi slava ta.

Filip cel Frumos întoarse ochii spre el, şi Charles de Valois se simţi mai puţin stăpân pe ce spunea. Urmă totuşi:

- Numai la tine mă gândesc, frate, când văd nimicindu-se cu uşurinţa ceea ce era tăria regatului. Fără Ordinul templierilor şi fără cavaleri, cum ai putea purcede la o cruciadă, dacă ar trebui s-o faci?

Marigny fu acela care dădu răspunsul.

- Sub înţeleapta domnie a regelui nostru, vorbi el, n-am avut nevoie de cruciade, monseniore, tocmai pentru că nobilimea războinică a stat liniştită şi pentru că n-a fost nevoie să fie dusă să-şi iroseasc ă râvna peste mări şi ţări.

- Şi credinţa, domnule?

- Aurul, monseniore, pe care l-am luat templierilor, a umplut vistieria mai mult decât tot negoţul şi toate afacerile ce se făceau în dosul flamurilor credinţei, iar mărfurile îşi croiesc tot aşa de bine drum fără cruciade.

- Domnule, vorbeşti ca un păgân!

- Vorbesc ca un slujitor al regatului, monseniore!

Regele bătu încetişor în masă.

- Frate, zise el iar, de templieri e vorba astăzi... Îţi cer sfatul.

- Sfatul meu... sfatul meu? repetă Valois, luat din scurt.

El era oricând gata să schimbe lumea întreagă, dar niciodată să-şi dea o părere hotărâtă.

- Ei bine, frate, cei care au condus aşa de straşnic afacerea asta (arătă spre Nogaret şi Marigny) să te sfătuiască cum s-o duci la capăt. În ce mă priveşte...

Şi făcu gestul lui Pilat.

Păstrătorul sigiliilor şi locţiitorul regelui schimbară între dânşii o privire.

- Ludovic... părerea ta, spuse regele.

Ludovic de Navara tresări, lăsând să treacă o clipă până să răspundă, mai întâi, fiindcă habar n-avea, şi

apoi, fiindcă sugea tocmai o bomboană de miere care i se lipise de măsele.

- Ce-ar fi să-i dăm pe mâna papei? vorbi el în cele din urmă.

- Destul, Ludovic, spuse regele înălţând din umeri.

Marigny ridică şi el sprâncenele cu o expresie de compătimire.

A-l trimite din nou pe marele maestru înaintea papei însemna să iei lucrurile de la început, să pui iarăşi totul în discuţie, răscolind procesul în fond şi în formă, să renunţi la hotărârea sinoadelor, smulsă cu atâta greutate, prin care recunoşteau că judecarea templierilor nu-i treaba papei, să te lipseşti de rodul celor şapte ani de strădanii şi să le dai osândiţilor prilejul de a tăgădui tot ce au mărturisit.

"Şi când te gândeşti că nătărăul ăsta are să-mi urmeze la tron, îşi spunea Filip cel Frumos, uitându-se la fiu-său. Ei, să sperăm că până atunci îi va mai veni mintea la cap."

O ploaie cu băşici răpăi în geamurile plumbuite.

- Bouville! chemă regele.

Hugues de Bouville crezu că regele îi cere părerea. Marele şambelan nu era decât devotament, supunere, credinţă, grijă de a plăcea, dar nu-l tăia capul să ia singur vreo hotărâre. Se întreba deci, ca întotdeauna, cam ce ar dori Filip cel Frumos să audă din gura lui.

- Mă gândesc, sire, mă gândesc... răspunse el.

- Porunceşte să se aducă lumânări, nu se vede de loc... zise regele. Nogaret, părerea dumitale?

- Cei care au căzut din nou în erezie să sufere pedeapsa ereticilor... şi fără amânare, răspunse păstrătorul sigiliilor.

- Poporul ce zice? întrebă Filip cel Frumos, mutându-şi privirea asupra lui Marigny.

- Fierberea lui se va potoli de îndată ce aceia care au pricinuit-o vor fi încetat să mai existe, grăi locţiitorul regelui.

Charles de Valois făcu o ultimă încercare.

- Frate, zise el, ia aminte că marele maestru avea rang de principe suveran şi că a te atinge de capul său înseamnă să loveşti în legea de temelie care ocroteşte capetele regeşti...

Privirea regelui îi curmă vorba.

Urmă o tăcere apăsătoare, apoi Filip cel Frumos rosti:

- Jacques de Molay şi Geoffroy de Charnay vor fi arşi astă-seară în ostrovul jidovilor, dinaintea palatului. În văzul lumii s-au răzvrătit, în văzul lumii îşi vor primi pedeapsa. Am zis.

Se sculă în picioare şi toţi ceilalţi făcură la fel.

- Ai să întocmeşti hotărârea, domnule de Presle. Vreau, domnii mei, ca toţi să fiţi de faţă la pieirea lor, iar fiul nostru Charles să fie şi el acolo. Îl vei înştiinţa despre aceasta, tu, fiule, sfârşi regele, privindu-l pe Ludovic de Navara.

Apoi chemă:

- Lombard!

Şi ieşi cu câinele după dânsul.

La acest consiliu la care luaseră parte doi regi, un împărat şi un vicerege, doi oameni fuseseră osândiţi la moarte. Nici unul dintre cei de faţă n-avusese o clipă măcar sentimentul că era vorba de două vieţi omeneşti; nu era vorba decât de principii.

- Nepoate, îi zise Charles de Valois lui Ludovic Aiuritul, am fost martori în această zi la sfârşitul nobilimii feudale.

TURNUL ÎNDRĂGOSTIŢILOR

Înnoptase de-a binelea. O pală de vânt ducea de ici-colo miresme de pământ jilav, de nămol şi de seva în fierbere, gonind nori grei pe un cer fără stele.

O luntrişoară care tocmai se desprinsese de mal în dreptul turnului palatului Luvru înainta pe Sena, a cărei apă sclipea ca o platoşă veche bine unsă.

Doi pasageri erau aşezaţi spre fundul bărcii, cu feţele vârâte în gulerul mantalelor largi.

- Ciudată vreme azi, zise luntraşul, apăsând încet pe vâslele lui. Te scoli dimineaţa pe o negură de nu vezi la doi paşi, apoi deodată, când sună de zece, iaca şi soarele. Îţi zici: "S-a pornit primăvara". Nici nu sfârşeşti vorba, încep iarăşi babele să-şi scuture cojoacele, şi zloata o ţine aşa până la toacă. Acuşica s-a stârnit vântul, care se va înteţi, de bună seamă... Ciudată vreme.

- Dă-i mai iute, unchiaşule, zise unul din pasageri.

- Fac şi eu ce pot, răspunse luntraşul. Sunt bătrân, vedeţi şi dumneavoastră; 53 ani să am la Sfântul Mihail. Nu mai am vlagă, aşa ca dumneavoastră, tinerii mei domni...

Era îmbrăcat în zdrenţe şi părea că-i place să vorbească pe un ton plângăreţ.

- Care va să zică, mergem chiar la turnul Nesle? urmă el. E vreun locşor acolo să tragem la mal?

- Fireşte că e, răspunse acelaşi pasager.

- Că nu prea merge nimeni într-acolo, e greu de trecut.

La oarecare depărtare, în stânga, se zăreau jucând lumini pe ostrovul jidovilor, iar mai încolo, ferestrele luminate ale palatului. Mulţime de luntre roiau înspre partea aceea.

- Care va să zică, nobilii mei domni, nu vă duceţi să vedeţi cum îi prăjeşte pe templieri? vorbi iar luntraşul. Se spune că şi regele are să fie acolo cu fiii săi. Adevărat oare?

- Se pare, făcu pasagerul.

- Dar prinţesele vor fi şi ele de faţă?

- Nu ştiu... se prea poate, zise pasagerul întorcându-şi capul, ca să arate că nu ţine să mai lungească vorba.

Apoi, către tovarăşul său, şopti printre dinţi:

- Nu-mi place moşulică ăsta, prea vorbeşte mult.

Celălalt pasager înălţă nepăsător din umeri, şi după o clipă, şuşoti:

- Cum ţi-a dat ea de veste?

- Prin Jeanne, ca întotdeauna, răspunse primul.

- Contesa Jeanne, drăguţa de ea, cât bine ne-a mai făcut!

Cu fiecare lovitură de vâsle turnul Nesle se apropia tot mai mult, înălţându-şi uriaşele sale ziduri negre spre cerul negru.

Cel mai voinic dintre cei doi pasageri, cel care vorbise ultimul, îşi puse mâna pe braţul vecinului său, murmurând:

- Gautier, în seara asta sunt fericit... Dar tu?

- Eu sunt mulţumit, Filip.

Astfel vorbeau cei doi fraţi d'Aunay, Gautier şi Filip, ducându-se la întâlnirea pe care Marguerite şi Blanche le-o dăduseră îndată ce aflaseră că soţii lor vor fi opriţi toată seara lângă rege. Şi o dată mai mult, tot contesa de Poitiers le făcuse codoşlâcul, având grijă să-i vestească pe ibovnici.

Filip d'Aunay îşi stăpânea cu greu nerăbdarea şi bucuria. Toată neliniştea care îl frământase în dimineaţa aceea pierise, toate bănuielile lui i se păreau

acum nedrepte şi fără noimă.

Marguerite îl chemase; pentru dânsul Marguerite înfrunta toate primejdiile; peste câteva clipe o va ţine în braţele sale şi el se jura să fie amantul cel mai drăgăstos, mai vesel, mai înfocat din câţi ar fi în lume.

Luntrea ajunse la malul pe care se sprijinea zidul uriaş al turnului. Creşterea din ultimele zile a fluviului lăsase acolo un strat de nămol.

Vâslaşul întinse braţul celor doi tineri pentru a-i ajuta să coboare.

- Aşadar, moşule, ne-am înţeles, îi zise Gautier. Ne aştepţi aici, fără să te depărtezi şi fără să te vadă cineva.

- Vă aştept şi toată viaţa, dacă doriţi, tânărul meu domn, de vreme ce mă plătiţi pentru asta, răspunse luntraşul.

- O jumătate de noapte va fi de-ajuns, zise Gautier.

Îi dădu un gologan de argint, de douăsprezece ori mai mult cât făcea cursa, şi îi făgădui încă pe atâta la întoarcere. Vâslaşul mulţumi, plecându-se adânc.

Călcând cu grijă ca să nu lunece şi nici să se murdărească prea tare de noroi, cei doi fraţi ajunseră din câţiva paşi la o uşă tainică, în care bătură într-un anume fel ştiut numai de dânşii. Uşa se deschise încetişor.

- Bună seara, înălţimile-voastre, îi întâmpină slujnica pe care Marguerite o adusese din Burgundia.

Ţinea în mână un căpeţel de lumânare aprinsă şi, după ce zăvorî la loc uşa, o luă înaintea celor doi, pe o scară în spirală.

Marea încăpere de la întâiul cat al turnului, unde îi pofti să intre, nu era luminată decât de pâlpâirile roşietice ale focului mare din vatra în care ardeau buşteni întregi. Vâlvătaia lor se pierdea într-o licărească slabă pe tavanul înalt în chip de boltă, sprijinit pe douăsprezece arcade ogivale.

Aici, ca şi în iatacul Margueritei, plutea o mireasmă de iasomie; totul era îmbibat de acest parfum, brocatele întinse pe perete, covoarele, blănurile de sălbăticiuni împrăştiate din belşug pe divanurile joase, după moda orientală.

Prinţesele nu erau acolo. Slujnica ieşi zicând că se duce să le vestească sosirea.

Cei doi tineri, după ce lepădară mantiile lor largi, se dădură mai aproape de vatră şi îşi întinseră mâinile, cu gândul la altceva, spre vâlvătaia roşietică.

Cu doi ani mai mare ca frate-său, căruia îi semăna grozav, Gautier era însă mai scund, mai voinic şi mai blond. Avea grumazul lat, obrajii trandafirii şi privea viaţa ca pe o joacă. Nu era, ca celălalt, mistuit de dragoste. Era însurat - şi nimerise bine - cu una din neamul Montmorency, având şi trei copii de la dânsa.

- Mă întreb mereu, zise el continuând să-şi încălzească mâinile, pentru ce m-a luat Blanche să-i fiu amant şi chiar pentru ce are un amant. La Marguerite asta e lesne de înţeles. E de-ajuns să-l vezi pe Ludovic de Navara, cu uitătura lui bleagă, cu pieptul scofâlcit şi târându-şi picioarele, şi să te priveşti alături, ca să înţelegi numaidecât. Şi apoi mai sunt şi alte lucruri pe care le ştim...

Amintea pe ocolite, prin cuvintele acestea, de unele taine ale căsniciei regale, de puţintica vlagă iubăreaţă a regelui Navarei şi de ura surdă ce era între soţi.

- Dar pe Blanche n-o înţeleg, urmă Gautier d'Aunay. Soţul ei e frumos, mult mai frumos ca mine... Ba da, aşa e, Filip, să nu zici că nu. E mai frumos, leit tată-său, regele... Îşi iubeşte soţia şi, orice ar spune Blanche, cred că şi ea îl iubeşte. Pentru ce, atunci?

Mă întreb de fiecare dată, când vin s-o văd, cum de-a dat norocul ăsta peste mine.

- Pentru că vrea să facă şi ea ca vară-sa, răspunse Filip.

Se auzi un zgomot uşor de paşi, apoi şuşoteli în coridorul care ducea din palat în turn, şi cele două prinţese apărură.

Filip se repezi la Marguerite, dar se opri deodată, înainte de a ajunge la dânsa. Zărise la cingătoarea amantei sale tăşcuţa de aur şi nestemate care-i stârnise atâta furie în dimineaţa aceea.

- Ce ai, frumosul meu Filip? întrebă Marguerite cu braţele întinse spre dânsul şi obrazul gata de sărutat. Nu eşti fericit în seara asta?

- Ba da, răspunse el cu răceală.

- Ce-ţi mai veni în minte? Ce te-a apucat...

- Ţi-ai... pus-o înadins ca să mă necăjeşti? întrebă el arătând spre punga de aur.

Marguerite simţi că o îneacă râsul.

- Ce nătâng îmi eşti, ce gelos şi ce încântător! Aşadar, n-ai priceput că am glumit azi-dimineaţă? Uite, ţi-o dau, ia punga asta dacă numai aşa îţi vine inima la loc. Vezi bine că nu e un dar de dragoste.

Desprinse tăşcuţa din şold şi o agăţă de cingătoarea lui Filip, care rămase uluit. El încercă să se împotrivească.

- Ba da, ba da, vreau s-o porţi tu, zise ea. Acum e într-adevăr un dar de dragoste, pentru tine. Nu, primeşte-o! Nimic nu-i prea frumos pentru frumosul meu Filip. Dar nu mă mai întreba de la cine am punga asta, căci aş fi silită să ţi-o iau îndărăt. Pot doar să-ţi jur că nu un bărbat mi-a dat-o. De altminteri Blanche are una la fel. Blanche, adăugă ea întorcându-se spre vară-sa, arată-i punga ta lui Filip. Pe a mea i-am dăruit-o.

Blanche se lungise pe unul din paturi, în partea cea mai întunecoasă a încăperii, iar Gautier, îngenuncheat lângă dânsa, îi acoperea de sărutări sânii şi mâinile.

- Mă prind pe ce vrei, şopti Marguerite la urechea lui Filip, că nu va trece un minut şi frate-tău va primi acelaşi dar.

Ridicându-se pe jumătate, Blanche întrebă:

- Nu e primejdios să facem asta, Marguerite, şi avem oare dreptul s-o facem?

- Fireşte că da, răspunse Marguerite. Nimeni în afară de Jeanne nu le-a văzut şi nu ştie că le-am primit.

- Dacă-i aşa, izbucni Blanche, nu vreau ca frumosul meu amant să fie mai puţin iubit şi mai puţin împodobit ca al tău.

Şi îşi desfăcu punga pe care Gautier o primi fără împotrivire, nici stânjeneală, deoarece şi frate-său primise una.

Marguerite se uită la Filip cu o privire care voia să spună: "Ei, nu ţi-am zis eu?" Filip îi surâse. "Uimitoare Marguerite", gândi el.

Nu va fi în stare niciodată să-i ghicească gândul, nici s-o înţeleagă. Era oare aceeaşi femeie care se arătase dimineaţa crudă, cochetă, vicleană, jucându-l pe degete aşa cum ar fi învârtit un fazan în frigare, iar acum, făcându-i un dar de o sută cincizeci de livre, stătea în braţele lui, supusă, drăgăstoasă, aproape tremurând?

- Cred că te iubesc aşa de mult, murmură el, pentru că nu te înţeleg.

Nici un compliment nu-i putea face Margueritei mai multă plăcere. Îi mulţumi, îngropându-şi buzele în grumazul lui. Apoi, dezlipindu-se deodată şi ciulind

urechea, le strigă:

- Auziţi? Templierii. Îi aduce la rug.

Cu privirea aprinsă în obrazul însufleţit de o curiozitate tulbure, îl târî pe Filip spre fereastră, un fel de pâlnie scobită în grosimea zidului, şi deschise vitraliul.

Un murmur prelung de glasuri pătrunse în odaia din turn.

- Blanche, Gautier, veniţi să vedeţi! îi chemă Marguerite.

Dar Blanche răspunse cu un geamăt fericit:

- Ah, nu! Nu vreau să mă mişc de aici, mă simt aşa de bine!

Între cele două prinţese şi amanţii lor pierise de mult orice ruşine şi prinseseră obiceiul de a se deda, unii în faţa altora, la toate desfătările dragostei. Dacă Blanche întorcea ochii uneori şi îşi ascundea goliciunea în ungherele mai întunecoase, Marguerite, dimpotrivă, găsea o plăcere sporită să privească la dragostea celorlalţi, precum şi de-a se lăsa îmbrăţişată sub ochii lor.

Acum, însă, stătea lipită de fereastră, fără să-şi poată lua privirea de la spectacolul ce se desfăşura în mijlocul Senei. Colo jos, pe ostrovul jidovilor, o sută de arcaşi stând roată ridicau făclii aprinse şi flacăra legănată de vânt a tuturor făcliilor alcătuia o peşteră de lumină în care se vedea desluşit uriaşul rug înălţat şi calfele călăului căţărându-se şi prăvălind butucii rotunzi din stiva pregătită. Dincolo de arcaşi, ostrovul, care în celelalte zile nu era decât un imaş unde locuitorii duceau la păscut vacile şi caprele, acum gemea de lume, şi sumedenie de bărci brăzdau fluviul, încărcate de oameni care ţineau să fie de faţă la supliciul templierilor.

Desprinsă de malul drept, o luntre mai grea ca toate celelalte şi plină de oşteni în picioare se oprise la ostrov. Din ea coborâră două mari umbre cenuşii, purtând pălării ciudate, în urma unui călugăr care ducea o cruce. Atunci, larma surdă a mulţimii crescu, devenind un vuiet uriaş. Aproape în acelaşi timp, un pridvor mare se lumină în turnul de apă zidit la capătul grădinii palatului. Se văzură umbre mişcându-se în acest pridvor. Şi vuietul mulţimii se stinse deodată. Regele şi sfetnicii săi luaseră loc.

Marguerite pufni de râs, într-un chiot lung şi ascuţit care nu se mai sfârşea.

- De ce râzi? întrebă Filip.

- Pentru că Ludovic e acolo, răspunse ea, şi de-ar fi lumină ar putea să mă vadă.

Îi luceau ochii; buclele negre îi jucau pe fruntea bombată. Dintr-o smucitură îşi trase rochia, dezvelind frumoşii săi umeri de culoarea chihlimbarului, apoi lăsă să-i lunece jos tot ce mai avea pe dânsa până rămase goală, ca şi cum ar fi voit, prin depărtările nopţii, să-şi bată joc de soţul pe care nu-l putea suferi. Atrase pe şoldurile ei mâinile lui Filip.

În fundul iatacului Gautier şi Blanche erau culcaţi unul lângă altul, contopiţi într-o îmbrăţişare, iar trupul Blanchei avea reflexe sidefii.

Colo jos, în mijlocul fluviului, vuietul se pornise iar. Templierii erau legaţi pe rugul căruia dintr-o clipă într-alta avea să i se dea foc.

Marguerite se înfioră sub adierea răcoroasă a nopţii şi se apropie de cămin. Rămase o clipă cu ochii aţintiţi la vatră, lăsându-se pătrunsă de căldura mângâietoare până ce dogoarea jarului deveni de nesuferit. Flăcările i se răsfrângeau pe trup în licăreli jucăuşe.

- Vor arde, vor arde, zise ea cu voce gâfâitoare şi răguşită, în vreme ce noi...

Ochii ei căutau în inima focului vedenii cumplite pentru a-şi aţâţa plăcerea.

Se întoarse deodată şi, oprindu-se în faţa lui Filip, i se dădu, de-a-n picioarele, aşa cum nimfele din poveste se dădeau faunilor cu poftele aprinse.

La lumina focului din vatră, umbra lor se aşternea pe perete, uriaşă, până în ogivele tavanului.

"VĂ CHEM LA JUDECATA LUI DUMNEZEU..."

Grădina palatului nu era despărţită de ostrovul jidovilor decât printr-un braţ subţire de apă. Rugul fusese înălţat în aşa fel încât să fie cu faţa spre pridvorul regal; din locul său Filip cel Frumos putea să vadă totul foarte bine.

Mulţimea curioşilor nu mai contenea să se reverse pe amândouă malurile fluviului, şi ostrovul însuşi, negru de atâta lume, abia se mai desluşea. În seara asta luntraşii îşi umpluseră chimirul.

Dar oşteni cu suliţele în mână făceau zid stăvilind îmbulzeala; armăşei împănau mulţimea; cete de arcaşi păzeau pe la poduri şi la capătul străzilor ce dădeau înspre Sena. Stăpânirea n-avea de ce se teme.

- Marigny, poţi să-l feliciţi pe poliţai, zise regele locţiitorului său aflat lângă dânsul.

Frământarea care stârnise în dimineaţa aceea teama că ar putea duce la o răscoală nu mai era acum decât o petrecere a gloatei, o zarvă voioasă de bâlci, o desfătare tragică hărăzită de rege capitalei sale. Totul aducea a tărăboi de iarmaroc. Cerşetorii de pe la uşile bisericilor se amestecau printre burghezii care veniseră acolo cu soaţele şi plozii, "dezmăţatele" năvăliseră, vopsite şi sulemenite, de prin ulicioarele din dosul catedralei Notre-Dame, unde îşi făceau meseria. Puştii se strecurau printre picioarele oamenilor ca să ajungă în rândurile din faţă. Câţiva evrei, strânşi în cete sfioase, veniseră să privească rugul care, de data asta, nu era pregătit pentru ei. Şi frumoase doamne în jachete îmblănite, râvnind la emoţii tari, se lipeau de craii lor, sclifosindu-se cu ofuri şi ohuri.

Vremea era destul de răcoroasă şi vântul sufla în vârtejuri. Pâlpâirea făcliilor brăzda apa fluviilor cu dungi roşietice.

În fruntea arcaşilor săi, dumnealui Alain de Pareilles, cu viziera coifului ridicată, se ţinea pe cal, cu mutra-i plictisită de totdeauna.

Rugul era mai înalt ca un stat de om; călăul şi calfele lui, îmbrăcaţi în roşu, cu glugi pe cap, se tot suceau primprejur, rânduind butucii, pregătind mănunchiurile de surcele, cu grija de-a face treaba cum se cuvine.

În vârful rugului, marele maestru al templierilor şi instructorul Normandiei erau legaţi cot la cot de stâlpii lor, cu faţa întoarsă spre pridvorul regal. Li se pusese pe cap semnul ruşinii, mitra de hârtie a ereticilor. Vântul se juca cu bărbile lor.

Un călugăr, cel pe care Marguerite îl zărise din turnul Nesle, ridica până la osândiţi o cruce mare şi îi îndemna să se gătească de moarte. Mulţimea din jur făcu tăcere ca să poată auzi ce spune:

- Peste o clipă vă veţi înfăţişa înaintea lui Dumnezeu, striga călugărul. Mai e vreme încă să vă spovediţi păcatele şi să vă căiţi... Faceţi-o acum, vă conjur pentru cea din urmă oară!

De-acolo sus, de pe rugul lor, încremeniţi între cer şi pământ, desprinşi parcă de viaţă, osândiţii nu răspunseră. Privirile li se lăsau în jos spre călugăr, pline de un adânc dispreţ.

Un murmur trecu din gură în gură:

- Nu vor să se spovedească, nu se căiesc...

Tăcerea se făcu mai grea, mai adâncă. Călugărul îngenunchease la picioarele rugului şi bolborosea rugăciuni. Călăul luă din mâna uneia din calfele sale şomoiogul de cânepă aprinsă şi îl învârti de câteva ori prin aer ca să aţâţe flacăra.

Un copil strănută şi se auzi răsunând numaidecât zgomotul unei palme.

Căpitanul Alain de Pareilles se întoarse spre pridvorul regal, ca şi cum ar fi aşteptat o poruncă, şi toate privirile, capetele toate se răsuciră într-acolo. Şi în toate piepturile răsuflarea se opri deodată.

Filip cel Frumos era în picioare, lângă balustradă, iar sfetnicii săi stăteau nemişcaţi în jurul său. Feţele lor alăturate se desluşeau în lumina făcliilor, semănând cu un basorelief de piatră trandafirie sculptat în coasta turnului.

Chiar şi osândiţii îşi ridicaseră ochii într-acolo. Privirea regelui şi aceea a marelui maestru se încrucişară, rămânând o clipă prinse una de alta, măsurându-se. Nimeni nu putea să ştie ce gânduri, ce simţăminte, ce amintiri se frământau sub fruntea celor doi vrăjmaşi. Mulţimea înţelese însă, cu simţul ei înnăscut, că se petrecea acolo ceva măreţ, ceva cumplit şi supraomenesc în această înfruntare mută dintre regele atotputernic, înconjurat de slujitorii gata să-i împlinească voinţa, şi marele maestru al cavalerilor legat de stâlpul infamiei, între aceşti doi oameni pe care naşterea şi întorsăturile istoriei îi ridicaseră deasupra tuturor celorlalţi semeni ai lor.

Filip cel Frumos, într-o pornire de milă, avea oare să-i ierte pe osândiţi în ultima clipă? Jacques de Molay avea oare să se umilească cerând îndurare?

Regele făcu semn cu mâna şi se văzu un smaragd scânteindu-i în deget. Alain de Pareilles repetă gestul cu ochii la călău, şi acesta vârî şomoiogul sub maldărul de crengi şi surcele ale rugului. Un suspin uriaş scăpă din mii de piepturi, suspin de uşurare şi de groază, de bucurie tulbure şi de spaimă, de nelinişte,

de scârbă şi de plăcere, amestecate.

Câteva femei începură să urle. Copiii îşi ascunseră capul în poalele părinţilor. Se auzi vocea unui bărbat, strigând:

- Şi doar ţi-am spus să nu vii!

Fumul începu să se înalţe în rotocoale groase pe care o rafală de vânt le abătu înspre pridvorul regelui.

Monseniorul de Valois se apucă să tuşească dinadins şi se trase îndărăt între Nogaret şi Marigny.

- Dacă o ţine tot aşa, zise el, ne vom înăbuşi mai înainte ca templierii dumneavoastră să ardă. Aţi fi putut barem porunci să se aducă lemne uscate.

Nimeni nu luă în seamă spusa lui. Cu faţa încruntată şi ochii aprinşi, Nogaret îşi sorbea lacom izbânda. Rugul acesta era încununarea celor şapte ani de lupte şi de călătorii istovitoare, rodul miilor de cuvinte rostite pentru a convinge, ale miilor de pagini scrise pentru a dovedi. "Haide odată, ardeţi, mistuiţi-vă în flăcări, gândea el. Destul aţi lungit-o, ţinându-mă în loc. Dreptatea era de partea mea şi v-am răpus."

Urmând pilda regelui, Enguerrand de Marigny se silea să rămână nepăsător şi să privească acest supliciu ca pe o necesitate de stat. "Trebuia, trebuia", îşi repeta el în gând. Nu putea însă, văzând oameni murind, să nu cugete la moarte. Cei doi osândiţi pe care îi avea sub ochi încetau să mai fie abstracţiuni politice. Faptul că un tribunal îi găsise vătămători pentru ordinea publică nu-i împiedica să fie nişte făpturi alcătuite din carne, gânduri, dorinţe şi dureri, ca oricare, ca el însuşi. "În locul lor, aş fi oare în stare de asemenea curaj?" se întreba Marigny, fără să se poată opri de a-i admira. Cuvintele "în locul lor" îi stârniră un fior prin şira spinării. Îşi veni însă repede în fire. "Nu zău, ce-mi trece prin minte!", vorbi în sinea lui. "Mă paşte şi pe mine boala sau nenorocirea, ca pe oricare, dar nimic altceva. Persoana mea e apărată la tot pasul. Ca şi de rege, nimeni nu se poate atinge de mine..."

Marele maestru, însă, nici el n-avea să se teamă de ceva cu şapte ani în urmă, şi nimeni nu era atât de puternic ca dânsul...

Hugues de Bouville, vrednicul şambelan cu chica bălţată, murmura o rugăciune abia mişcând buzele.

Vântul se înteţi, şi fumul, din clipă în clipă mai gros şi mai înalt, îi împrejmui pe osândiţi, ascunzându-i aproape de privirile mulţimii. Se auzi cum cei doi moşnegi legaţi de stâlpii lor tuşesc şi horcăie.

Ludovic de Navara începu să râdă prosteşte, frecându-şi ochii înroşiţi.

Frate-său Charles, mezinul lui Filip cel Frumos, întoarse capul. Se vedea numaidecât că priveliştea nu-l încântă. Avea 20 de ani; era zvelt, blond şi trandafiriu, iar cei care îl cunoscuseră pe tată-său la aceeaşi vârstă ziceau că îi seamănă leit, doar că arăta mai puţin voinic şi totodată mai puţin autoritar, ca o copie ştearsă a unui model mare. Înfăţişarea o avea, dar îi lipsea firea oţelită.

- Văzui adineauri lumină la tine, în turn, îi spuse el lui Ludovic, pe şoptite.

- Or fi paznicii care vor şi ei să privească.

- Le-aş da bucuros locul meu, murmură Charles.

- Cum? făcu Ludovic de Navara, nu te amuză să vezi cum e prăjit naşul Isabellei?

- E drept că Molay a fost naşul surorii noastre, şopti Charles.

- Eu unul, zise Ludovic de Navara, găsesc asta

foarte nostim.

- Ludovic..., încetează odată! făcu regele, sâcâit de şuşoteala lor.

Ca să-şi risipească neliniştea ce-l năpădise, tânărul prinţ Charles se sili să-şi abată gândurile înspre ceva mai plăcut. Şi începu să se gândească la soţia sa, Blanche, la minunatul ei zâmbet, la trupul ei, la braţele ei subţiri care se vor întinde peste câteva clipe ca să-l facă să uite priveliştea asta cumplită. Grozav mai ştia să-l iubească şi să împrăştie fericirea în jurul ei! De nu le-ar fi murit cei doi copii ai lor în primele luni după naştere... Vor face alţii şi viaţa nu le va mai fi umbrită de nici o grijă... Bucurie netulburată, dorinţele împlinite... Blanche îi spusese că se va duce în seara asta la vară-sa Marguerite, să-i ţină de urât. Acum trebuie să se fi întors acasă. Se îmbrăcase oare destul de gros, luase oare o escortă îndeajuns de numeroasă?

Urletul mulţimii îl făcu sa tresară. Flăcările ţâşniră din rugul aprins. La o poruncă a lui Alain de Pareilles arcaşii îşi stinseră torţele în iarbă şi noaptea nu mai fu luminată decât de văpăile rugului.

Vâlvătaia îl atinse mai întâi pe instructorul Normandiei. Acesta se dădu înapoi cu o zvâcnitură înfiorătoare când limbile de foc începură să-l lingă, iar gura i se deschise largă, parcă încercând zadarnic să tragă în piept aerul care se depărta. Cu toate că era legat strâns, trupul său se îndoi aproape în două; mitra de hârtie îi căzu de pe cap, lăsând să i se vadă marea cicatrice albă pe fruntea violetă. Focul se tot rotea în jurul său. Apoi, un val gros de fum cenuşiu îl înghiţi cu totul. Când se risipi fumul, Geoffroy de Charnay era cuprins de flăcări, urlând şi gâfâind şi încercând să se smulgă din stâlpul morţii, care tremura, gata să iasă din temelia lui de butuci. Se vedea că marele maestru îi strigă ceva, dar mulţimea hărmăluia acum aşa de tare ca să-şi biruie groaza, încât nu se putu auzi nimic, afară de cuvântul "frate" strigat de două ori.

Calfele călăului alergau de colo-colo, îmbrâncindu-se; aruncând în văpaie alţi buşteni din stiva pregătită şi aţâţând focul cu vătraie lungi de fier.

Ludovic de Navara, a cărui minte lucra întotdeauna cu încetineală, îl întrebă pe frate-său:

- Zici că era lumină în turnul Nesle?

Şi o grijă păru să-l frământe o clipă.

Enguerrand de Marigny îşi pusese mâna streaşină înaintea ochilor ca pentru a se feri de lumina orbitoare a flăcărilor.

- Frumoasă priveliştе de iad ne dai, Nogaret! zise monseniorul de Valois. Oare la viaţa dumitale viitoare ţi-e gândul?

Guillaume de Nogaret nu răspunse.

Rugul devenise o vâlvătaie uriaşă, şi Geoffroy de Charnay nu mai era acum decât ceva care se înnegrea mereu, pârâia, se umfla acoperindu-se de băşici, şi se afunda încet în cenuşă, prefăcut el însuşi în cenuşă.

Nişte femei leşinară. Altele dădeau fuga la mal pentru a-şi vărsa greaţa în apa fluviului, aproape sub nasul regelui. După ce urlase atâta, mulţimea se potolise, iar unii începuseră să vorbească de o minune, fiindcă vântul se încăpăţâna să sufle numai într-o parte şi marele maestru nu fusese încă atins de flăcări. Cum de putea el ţine atâta vreme? Pe locul unde se afla, rugul părea nevătămat.

Apoi, pe neaşteptate, din jeraticul scormonit cu vătraiele, flăcările aţâţate izbucniră în faţa marelui maestru.

- Gata, i-a venit şi lui de hac! exclamă Ludovic de Navara.

Cu obrazul prelung şi gâtul întins, se scutura de râs, râsul acela de neînţeles care îl apuca în faţa celor mai tragice situaţii.

Nici chiar în clipa asta, ochii cei mari şi reci ai lui Filip cel Frumos nu clipeau.

Şi, deodată, cuvântul marelui maestru ţâşni din perdeaua de foc şi, ca şi cum s-ar fi adresat fiecăruia în parte, cuvântul acesta îl izbi pe fiecare drept în obraz. Cu o putere de neînvins şi un glas care de pe acum venea parcă de dincolo de viaţă, Jacques de Molay vorbea din nou, aşa cum vorbise în piaţa catedralei Notre-Dame.

Şi striga:

- Ruşine! Ruşine! Vă uitaţi cum mor nişte oameni nevinovaţi. Ruşinea să cadă asupra voastră a tuturor! Dumnezeu vă va judeca.

Flacăra îi biciui faţa, îi arse barba şi îi mistui într-o clipă mitra de hârtie aprinzându-i părul alb.

Mulţimea încremenită amuţise. S-ar fi zis că acolo, sub ochii ei, era ars pe rug un profet nebun.

Chipul încins de vâlvătăi al marelui maestru era întors înspre pridvorul regal. Şi glasul înfricoşător se auzi iar:

- Papă Clément... şi tu, cavaler Guillaume de Nogaret... şi tu, rege Filip... mai înainte de un an, vă chem să vă înfăţişaţi la judecata lui Dumnezeu ca să vă primiţi pedeapsa cuvenită! Fiţi blestemaţi! Blestemaţi! Blestemaţi cu toată seminţia voastră până la al treisprezecelea neam!...

Flăcările îi pătrunseră în gură, înăbuşindu-i ultimul strigăt. Apoi, vreme de câteva clipe care păreau să nu se mai sfârşească, luptă cu moartea.

În cele din urmă, se frânse în două. Funia se rupse. Trupul se nărui în flăcări şi toţi îi văzură mâna care rămase ridicată printre limbile de foc. Şi rămase aşa până ce se făcu toată neagră.

Îngrozită de blestem, mulţimea rămase în loc, nemişcată, şi nu era toată decât suspin şi murmur, aşteptare, uluire şi teamă. Toată greutatea nopţii şi a groazei căzuse peste ea; întunecimile biruiau lumina din ce în ce mai slabă a rugului.

Arcaşii împingeau lumea îndărăt, dar nimeni nu se hotăra să plece.

- Nu pe noi ne-a blestemat, ci pe rege, nu-i aşa? mergea şoapta din gură în gură.

Şi privirile se întorceau înspre pridvorul regal. Regele era tot acolo, lângă balustradă. Se uita la mâna neagră a marelui maestru, înfiptă în cenuşa roşie. O mână arsă, tot ce mai rămânea din atâta putere şi slavă, tot ce mai rămânea din Ordinul vestit al Cavalerilor Templului. Mâna aceasta însă era încremenită în gestul anatemei.

- Ei bine, frate, zise monseniorul de Valois, cu un zâmbet răutăcios, iată-te mulţumit, nu-i aşa?

Filip cel Frumos se întoarse:

- Nu, frate, nu sunt mulţumit, zise el. Am săvârşit o greşeală.

Valois se umflă în pene, gata să-şi soarbă triumful.

- Da, am săvârşit o greşeală, mai spuse o dată regele. Ar fi trebuit să poruncesc să li se smulgă limba din gură înainte de a-i arde.

Şi tot fără să clipească, urmat de Nogaret, de Marigny şi de şambelanul său, părăsi pridvorul spre a se întoarce la palat.

Acum, rugul era cenuşiu, cu câteva stele de foc care mai ţâşneau şi se stingeau repede. Pridvorul

regal era plin de fum şi de un iz amar de carne arsă.

- Pute rău, zise Ludovic de Navara. Mi se pare într-adevăr că pute. Să plecăm de-aici.

Tânărul prinţ Charles se întreba dacă, chiar în braţele soţiei sale Blanche, va reuşi să uite tot ce-i văzuseră ochii.

CARAMANGIII

Şovăitori, fraţii d'Aunay, care tocmai ieşiseră din turnul palatului Nesle, bălăceau în nămol şi scrutau întunecimile.

Luntraşul lor pierise.

- Ţi-am spus doar că omul ăsta nu-mi place, zise Gautier. N-ar fi trebuit să mă încred în el.

- I-ai dat prea mulţi bani, răspunse Filip. Secătura o fi socotit ca şi-a făcut ziua şi s-a dus să vadă cum îi arde pe templieri.

- Cu atât mai bine dacă nu-i decât asta.

- Şi cam ce alta ai mai vrea să fie?

- Nu ştiu. Dar mie asta nu-mi miroase a bine. Moşul vine să ne roage să ne treacă dincoace, văitându-se că n-a câştigat o para toată ziulica. Îi spunem să aştepte aici şi el o şterge.

- Şi ce-ai fi vrut să faci? N-aveam de ales. Era singurul luntraş care se afla la mal.

- Tocmai asta îmi dă de gândit. Şi prea punea multe întrebări.

Ciuli urechea, încercând să prindă un zgomot de vâsle, dar nu se auzea nimic altceva decât clipocitul fluviului şi zumzetul tot mai depărtat al Parisului, glasul celor care se întorceau la casele lor. Colo, pe ostrovul jidovilor, căruia începând de a doua zi avea să i se zică ostrovul templierilor, nu mai licărea nici o lumină. Un miros de fum plutea amestecat cu mirosul sălciu al Senei.

- Nu ne mai rămâne altceva de făcut decât s-o luăm pe jos spre casă, zise Gautier. O să ajungem cu nădragii plini de noroi până peste genunchi. Dar, la urma urmelor, merită osteneala...

Porniră de-a lungul zidului care împrejmuia palatul

Nesle, ţinându-se de braţ ca să nu lunece. Ochii li se roteau în jur, scormonind prin beznă. Nici urmă de luntraş.

- Mă întreb de la cine le-au putut ele primi, vorbi deodată Filip.

- Ce anume?

- Tăşcuţele.

- A, tot la asta ţi-e gândul, răspunse Gautier. Eu unul, drept să-ţi spun, nu mă sinchisesc de fel de unde le-or fi căpătat. Din toate darurile pe care ni le fac, nu avurăm niciodată altele mai frumoase.

Vorbind, îşi mângâia punga prinsă de cingătoare şi simţea sub degete relieful nestematelor.

- Nu poate fi careva de la curte, urmă Filip. Marguerite şi Blanche n-ar fi riscat ca juvaerurile astea să fie recunoscute de cineva asupra noastră. Cine, atunci? Să fie un dar din partea neamurilor din Burgundia?... Oricum, e ciudat că n-au voit să ne spună.

- Ce-ai vrea mai mult, întrebă Gautier, să ştii, sau să ai?

Filip voia tocmai să răspundă când, din faţa lor, se auzi un şuierat uşor. Tresăriră şi amândoi deodată duseră mâna la jungherele din şold. N-aveau altă armă asupră-le, căci nu-şi luaseră săbiile ca să nu-i încurce la mers.

Oricine le-ar fi aţinut calea la ceasul acesta din noapte şi în asemenea Ioc nu putea să aibă decât gânduri rele.

- Cine-i? întrebă Gautier.

Se auzi un nou şuierat şi nu mai avură timp nici să se tragă îndărăt spre a face faţă primejdiei.

Şase bărbaţi, ţâşniţi din beznă, tăbărâră asupra lor. Trei dintre năvălitori, sărind la Filip, îl lipiseră cu spatele de zid şi, ţinându-i braţele, îl împiedicau să se slujească de pumnal. Ceilalţi trei avură mai mult de furcă până să-i vină de hac lui Gautier. Acesta trântise la pământ pe unul din bătăuşi, sau, mai bine spus, unul din ei căzuse lat, ferindu-se de o lovitură de pumnal. Ultimii doi însă îl prinseră pe la spate, şi răsucindu-i mâna îl siliră să lepede arma. Filip simţea că încercau să-i şterpelească tăşcuţa de aur.

Nu era cu putinţă să strige după ajutor! Oştenii de pază de la palatul Nesle i-ar fi putut lua la rost întrebându-i ce anume căutau prin locurile acestea. Într-o străfulgerare a minţii înţeleseră amândoi că trebuie să tacă. Ori se descurcă ei singuri, ori nu mai scapă de aici.

Proptit în zid, Filip se apăra cu dârzenia deznădejdii şi, neputând folosi pumnalul, izbea în neştire cu picioarele. Nu voia să i se ia tăşcuţa. Podoaba aceasta devenise dintr-o dată tot ce avea mai de preţ pe lume şi era hotărât să facă orice pentru a o păstra. Gautier ar fi stat mai curând la tocmeală cu hoţii. Să-i jefuiască, dar să le lase viaţa. Barem de le-ar lăsa-o, dacă nu cumva, după ce îi vor fi prădat, vor zvârli leşurile lor în Sena.

Chiar în clipa aceea, o nouă arătare se desprinse din întuneric. Gautier, care n-o văzuse apropiindu-se, nu mai avu vreme să-şi dea seama dacă această umbră era a unui alt tâlhar.

Totul se petrecu foarte repede.

Unul din bătăuşi scoase un strigat:

- Păzea, fraţilor, păzea!

Ca un leu se năpustise noul-sosit în toiul încăierării şi toţi văzură sclipirea de fulger a spadei sale care se învârtea prin aer.

- Aha! Ticăloşilor! Mişeilor! Puşlamalelor! zbiera el cu glas tunător, izbind în dreapta şi-n stânga.

Văzând cât de vijelios i se învârteşte spada, borfaşii se traseră în lături ca nişte muşte. Cum unul din ei trecea pe lângă dânsul, îl înşfăcă de guler cu mâna rămasă slobodă şi dădu cu el de perete. Tâlharii toţi o luară atunci la sănătoasa, lăsându-se păgubaşi. Zgomotul fugii lor se auzi tot mai de departe de-a lungul splaiului, înspre *Le Petit-Pré-aux-Clercs*, până ce pieri cu totul.

Gâfâind, clătinându-se pe picioare şi apăsându-şi pieptul cu mâinile amândouă, Filip se apropie de frate-său.

- Rănit? întrebă.

- Nu, zise Gautier, abia trăgându-şi sufletul, în timp ce îşi freca umărul, dar tu?

- Nici eu. Dar mare minune că scăparăm teferi.

Se răsuciră amândoi deodată spre omul care, după ce se ţinuse câteva clipe pe urmele hoţilor, se întorcea acum, vârându-şi sabia în teacă. Era înalt, spătos, voinic, sufla năprasnic pe nări.

- Ei bine, domnul meu, vorbi Gautier, îţi suntem adânc recunoscători. Fără domnia-ta acum am fi plutit pe apă cu burta-n sus. Cui avem cinstea de-a rămâne îndatoraţi?...

Omul râdea cu toată faţa, un râs gros, niţel cam silit. I se ghiceau în întuneric dinţii de lup. Celor doi fraţi le fulgeră o clipă prin minte că mai auziseră râsul acesta, apoi, deodată, luna se ivi dintre nori şi la lumina ei recunoscură cine era omul care-i apărase.

- Ei, drăcie! izbucni Filip. Domnia-ta eşti, care va să zică, monseniore!

- Oho, dar ce-mi văd ochii! făcu acesta, vă recunosc şi eu, crailor!

Omul care le scăpase viaţa era Robert d'Artois.

- Fraţii d'Aunay! exclamă el. Cei mai fercheşi flăcăi de la curte! Al naibii să fiu dacă mă aşteptam să dau de voi... Treceam de-a lungul splaiului, aud tărăboi pe aici, îmi zic: "Ha, fără îndoială, vreun târgoveţ căruia mardeiaşii îi fac de petrecanie". Căci Parisul mişună de tâlhari, iar acest Ployebouche de poliţai... Ployecul ar trebui să-i zicem!... În loc să cureţe oraşul de borfaşi, n-are altă treabă decât să lingă cipicii lui Marigny.

- Monseniore, vorbi Filip, nu ştim cum să vă mulţumim...

- O nimica toată, zise Robert d'Artois, lăsându-şi laba pe umărul lui Filip, care se clătină sub greutatea ei. O plăcere! Ce poate fi mai firesc pentru un gentilom decât să sară în ajutorul oamenilor încolţiţi de hoţi. Plăcerea e însă îndoită când e vorba de nişte domni pe care îi cunoşti, şi sunt încântat că am putut scăpa viaţa celor mai buni scutieri ai verilor mei Valois şi Poitiers. Păcat numai că era aşa de întuneric aici. Ah, fir-ar să fie! Dacă luna se arăta mai devreme, mi-ar fi plăcut să spintec pe câţiva din derbedeii ăştia! N-am îndrăznit să intru cu şpanga-n ei de teamă să nu vă găuresc pe voi... Dar ia să-mi spuneţi, crailor, ce naiba învârtiţi prin locurile astea noroioase?

- Ne... ne plimbam, zise Filip d'Aunay, încurcat.

Uriaşul izbucni în râs:

- Vă plimbaţi! Frumos loc de plimbare şi la ceas cum nu se poate mai potrivit! Vă plimbaţi... prin noroi până la buca şezutului. Auzi colo răspuns ce le trece prin cap! Ah, tinereţe! Daraveri de dragoste, nu-i aşa? Veşnic femeile! urmă el vesel, strivind încă o dată umărul lui Filip cu laba sa de urs. Vă sfârâie călcâiele după ele! Frumoasă e tinereţea!

Deodată le zări tăşcuţele de aur care scânteiau în

bătaia lunii.

- Pe toţi dracii! strigă d'Artois. Vă sfârâie călcâiele după femei, dar nu pe degeaba! Frumoasă podoabă, crailor, frumoasă podoabă!

Cântărea în mână tăşcuţa lui Gautier.

- Împletitură de aur, lucru subţire... Lucru italienesc sau poate englezesc. Şi nou-nouţ... Nu din solda de scutier îţi poţi cumpăra asemenea minunăţii. Pungaşii ar fi dat o lovitură bună.

Aprins la faţă în lumina palidă, se frământa, dădea din mâini, le ardea celor doi tineri câte un ghiont de se clătinau pe picioare, şi vorbea în gura mare, turnându-le toate pe şleau. Cei doi fraţi simţeau că începe să-i scoată din sărite. Dar cum să-i spui omului care adineauri ţi-a apărat viaţa să-şi vadă de treaba lui?

- Dragostea îşi are răsplata ei, bobocilor, continuă el, mergând între dânşii. De bună seamă că ibovnicele voastre sunt nişte doamne de neam mare şi grozav de darnice. Ai dracului ştrengari îmi sunteţi, las' că vă ştiu eu! Cine ar fi crezut una ca asta!...

- Înălţimea-ta se înşeală, zise Gautier, destul de rece. Pungile acestea le avem din familie.

- Chiar aşa, nici nu gândeam altfel, zise d'Artois. Le aveţi de la o familie pe care o vizitarăţi aproape de miezul nopţii, sub zidurile turnului Nesle!... Bine, bine, nu suflu o vorbă nimănui. Cinstea înainte de orice! Vă înţeleg, bobocilor. Numele doamnelor cu care ne culcăm nu trebuie să intre în gura lumii! Ei, daţi-i drumul înainte, vă las cu bine. Şi să nu mai ieşiţi noaptea cu toate giuvaericalele pe voi.

Se porni iar pe râs, îi cuprinse pe cei doi fraţi într-o îmbrăţişare largă, ciocnindu-i unul de altul, apoi îi lăsă acolo, tulburaţi şi necăjiţi, fără să le dea măcar răgazul de a-i mai mulţumi o dată.

Se aflau la bariera Bucy şi, cotind la dreapta, îşi văzură de drum, în vreme ce d'Artois se depărta luând-o peste câmp, către Saint-Germain-des-Prés.

- Ar fi mai bine dacă nu s-ar apuca să povestească tuturor de la curte în ce loc ne-a întâlnit, zise Gautier. Crezi că va fi în stare să-şi ţină fleoanca?

- Fireşte. Nu-i băiat rău. Dovada ai avut-o. Fără fleoanca lui, cum zici, şi fără braţele lui de matahală, n-am fi acum aici. Să nu uităm asta aşa de repede.

- E adevărat. De altminteri l-am fi putut şi noi întreba ce caută prin locurile acestea.

- Umbla după târfe, aş putea s-o jur, spuse Filip. Iar acum, cred că se îndreaptă spre vreun bordel.

Se înşela. Robert d'Artois nu se îndrepta spre vreun bordel. Făcuse un ocol prin *Le Petit-Pré-aux-Clercs*, apoi ţinând iar malul, se întorsese pe sub zidurile turnului Nesle.

Luna se ascunsese iar. D'Artois fluieră încetişor, acelaşi fluierat care dăduse semnalul încăierării.

Aceleaşi şase umbre se desprinseră din zid, şi încă una care se ridică dintr-o luntre. Şi umbrele stăteau într-o poziţie respectuoasă.

- E în regulă, v-aţi făcut bine treaba, vorbi d'Artois, şi totul a mers aşa cum v-am poruncit. Ţine, Carl-Hans! adăugă el chemând pe mai-marele mardeiaşilor, împărţiţi asta între voi.

Şi îi zvârli o pungă.

- Mi-aţi ars o lovitură zdravănă la umăr, înălţimea-voastră, zise unul dintre caramangii.

- Nu face nimic! râse d'Artois. Asta era cuprinsă în plată. Şi acum, ştergeţi-o. Dac-oi mai avea nevoie de voi, trimit să vă cheme.

Se urcă în luntrea care aştepta acolo şi luntrea se

afundă sub greutatea lui. Omul care apucă vâslele era tot luntraşul care îi adusese pe fraţii d'Aunay.

- Aşadar, înălţimea-voastră e mulţumită? întrebă el.

Îi pierise acum glasul plângăreţ, părea întinerit cu zece ani şi vâslea voiniceşte.

- Foarte mulţumit, dragul meu Lormet! zise d'Artois. I-ai păcălit de minune. Acum ştiu ceea ce voiam să ştiu.

Se trânti pe spate în barcă, îşi întinse picioarele mari cât stâlpii de pod şi lăsă să-i spânzure laba uriaşă în apa neagră.

PRINŢESELE ADULTERE

BANCA TOLOMEI

Jupân Spinello Tolomei rămase o vreme pe gânduri, apoi, coborând glasul ca şi cum i-ar fi fost teamă că trage careva cu urechea pe la uşi, zise:

- Să vă dau o arvună de două mii de livre? Suma asta frumuşică v-ar conveni, monseniore?

Îşi ţinea ochiul stâng închis; dreptul îi strălucea, liniştit şi nevinovat.

Deşi se stabilise de ani îndelungaţi în Franţa, nu se putuse dezbăra de accentul său italienesc. Era un bărbat rotofei, cu bărbia dublă şi faţa oacheşă. Părul cărunt, tuns cu grijă, îi venea peste gulerul caftanului de postav scump, tivit cu blană şi strâns la brâu pe pântecul în chip de pară. Când vorbea, ridica mâinile grăsulii şi ascuţite, frecându-le uşurel una de alta. Vrăjmaşii lui ziceau că ochiul deschis era cel al minciunii şi că îşi ţinea închis ochiul adevărului.

Bancherul acesta, unul din cei mai cu vază din Paris, avea apucături de episcop. Le avea cel puţin în clipa aceea, pentru că vorbea unei feţe bisericeşti.

Faţa bisericească era Jean de Marigny, un tânăr subţirel şi fercheş, aproape graţios, chiar acela care, în ajun, făcând parte din tribunalul episcopal adunat în piaţa catedralei Notre-Dame, se deosebise de ceilalţi judecători prin aerele sale blajine, înainte de a se zburli aşa de năprasnic împotriva marelui maestru. Era fratele lui Enguerrand de Marigny şi fusese pus anume în scaunul de arhiepiscop la Sens, de care ţinea eparhia Parisului, pentru a duce la bun sfârşit procesul templierilor. Se găsea deci vârât foarte de aproape în treburile cele mai de seamă ale regatului.

- Două mii de livre? întrebă el.

Părea niţel cam nervos şi îşi întoarse faţa ca să nu i se vadă surpriza plăcută pe care i-o pricinuia cifra rostită de bancher. Nu se aştepta la atâta.

- Drept să-ţi spun, suma asta îmi convine, vorbi mai departe, prefăcându-se nepăsător. Aş vrea să isprăvim însă cât se poate de repede.

Bancherul îl pândea cum pândeşte pisica o pasăre rară.

Îi răspunse:

- Dar putem isprăvi numaidecât.

- Prea bine, zise tânărul arhiepiscop. Şi când vrei să ţi se aducă...

Nu-şi sfârşi vorba, căci i se păru că aude zgomot după uşă. Se înşelase însă. Totul era liniştit în jur. Nu ajungeau până aici din strada Zarafilor decât zvonurile obişnuite ale dimineţii, strigătele tocilarilor şi sacagiilor, ale negustorilor de ierburi medicinale, de verdeţuri, ceapă, untişor de salată, brânză albă, cărbuni de lemn. "Hai la lapte, cumetrelor, hai la lapte... Avem brânză gustoasă adusă din Champagne!... Hai la cărbune! Un dinar sacul!". Prin ferestrele cu trei ogive, după moda din Sienna, o lumină blândă cădea pe tapiseriile pereţilor, înfăţişând bătălii, pe policioarele de stejar ceruit, pe marea ladă de bani ferecată.

- Lucrurile? întrebă Tolomei, încheind fraza arhiepiscopului. Când veţi dori, monseniore, când veţi dori.

Se apropiase de o masă lungă, pe care se vedeau împrăştiate pene de gâscă, pergamente în suluri, tăbliţe ceruite şi stileturi pentru scris. Dintr-un sertar, bancherul scoase doi săculeţi cu aur.

- Câte o mie în fiecare, zise. Luaţi-i chiar acum dacă doriţi. Îi pregătisem pentru domnia-voastră. Fiţi aşa de bun, monseniore, şi semnaţi-mi această adeverinţă...

Şi îi întinse lui Jean de Marigny un petec de hârtie,

de asemeni pregătit dinainte.

- Bucuros, zise arhiepiscopul, luând o pană de gâscă.

Dar tocmai când să iscălească, şovăi. În adeverinţă erau înşirate "lucrurile" pe care trebuia să le încredinţeze lui Tolomei spre vânzare: odoare bisericeşti, artofoare de aur, cruci încrustate cu nestemate, arme scumpe, toate provenind din averile confiscate templierilor în eparhia de Sens. Acestea toate însă ar fi trebuit să ajungă în tezaurul regal sau să fie date ordinului călugăresc, ce vedea de aziluri şi spitale. Era deci o coţcărie, o prădăciune pe care tânărul arhiepiscop o săvârşea astfel, fără a mai pierde vremea. Să-şi pună iscălitura sub acest pomelnic de odoare jefuite, când marele maestru fusese ars pe rug chiar în noaptea trecută...

- Aş vrea mai curând... zise el.

-...Ca lucrurile să nu fie vândute în Franţa? îi tăie vorba zaraful italian. Asta se înţelege de la sine, monseniore. *Non sono pazzo*, nu-s nebun să le vând aici...

- Voiam să spun... această adeverinţă...

- Nimeni în afară de mine n-are s-o vadă vreodată. În privinţa asta sunt tot aşa de interesat ca şi înălţimea-voastră, zise bancherul. Adeverinţa e doar pentru împrejurarea în care pe unul din noi l-ar lovi vreo nenorocire... ferească Dumnezeu.

Îşi făcu cruce, apoi numaidecât, pe sub masă, îşi răşchiră două degete în chip de coarne.

- N-are să vă fie prea greu să-i duceţi? vorbi el mai departe, ca şi cum pentru dânsul afacerea era încheiată, şi arătă din ochi săculeţii de aur. Doriţi să poruncesc unui om al meu să vă însoţească?

- Mulţumesc, nu-i nevoie, mă aşteaptă la scară sluga mea, răspunse arhiepiscopul.

- Atunci... colea, vă rog, zise Tolomei, punând degetul pe foaia de hârtie în locul unde arhiepiscopul urma să semneze.

Acesta nu mai putea da îndărăt. Când eşti silit să-ţi iei părtaşi la hoţii, n-ai încotro, trebuie să-ţi pui încrederea în ei...

- De altminteri, vedeţi bine, monseniore, că nu ţin de fel să trag vreun câştig de la înălţimea-voastră, dându-vă atâta bănet, spuse iar bancherul. Voi avea doar ponoasele şi nicidecum foloasele. Dar vreau să vă fac un hatâr pentru că sunteţi un om de vază, iar prietenia oamenilor de vază e mai de preţ ca aurul.

Rostise cuvintele acestea pe un ton blajin, însă ochiul său stâng rămase tot închis.

"La urma urmei, omul are dreptate, gândi Jean de Marigny. Lumea îl crede şiret, dar şiretenia lui e să spună verde ce gândeşte..."

Şi îşi puse semnătura pe adeverinţă.

- Pentru că îmi veni în minte, monseniore, zise Tolomei, poate că ştiţi cum a primit regele câinii englezeşti pe care i-am trimis ieri?

- A! Cum i-a primit? Aşadar de la dumneata are ogarul acela mare de care nu se mai desparte şi pe care l-a botezat Lombard?

- L-a botezat Lombard? Sunt bucuros s-o aflu. Regele e un om de duh, zise Tolomei. Închipuiţi-vă, monseniore, că ieri dimineaţă...

Era gata să istorisească întâmplarea, când se auzi o bătaie în uşă. Un slujitor se ivi, anunţând ca a venit contele d'Artois şi cere să fie primit.

- Bine, îl voi primi îndată, zise Tolomei, făcând semn slujbaşului să iasă.

Jean de Marigny se întunecase la faţă.

- Aş vrea mai degrabă... să nu-l întâlnesc, spuse el.

- Desigur, desigur, răspunse bancherul, cu blândeţe. Monseniorul d'Artois e o gură spartă. S-ar duce să povestească peste tot că v-a văzut aici...

Scutură un clopoţel de pe masă. O draperie se desfăcu îndată, şi un tânăr, purtând o haină până la genunchi, strânsă pe trup, pătrunse în cameră. Era flăcăul care, în ajun, fusese cât pe ce să-l trântească pe regele Franţei.

- Nepoate, îi spuse bancherul, însoţeşte pe luminăţia-sa, fără să treci prin galerie, băgând de seamă să nu fie văzut de nimeni. Iar acestea să i le duci până în stradă, adăugă el punându-i în braţe cei doi saci cu aur. Bucuros să vă mai văd, monseniore!

Jupân Spinello Tolomei făcu o plecăciune adâncă spre a săruta ametistul din degetul înaltei feţe bisericeşti. Apoi, trase draperia.

După ce Jean de Marigny ieşi de acolo, italianul se întoarse la masa lui, luă chitanţa pe care arhiepiscopul o semnase şi, cu mare grijă, o făcu sul.

- *Coglione!* murmură el. *Vanesio, ladro, ma pure coglione*[8].

Acum, ochiul său stâng se deschisese. Puse hârtia în sertar, apoi ieşi la rândul său, spre a-l primi pe celălalt vizitator.

Străbătu marea galerie luminată de zece ferestre, unde se aflau tejghelele sale, căci Tolomei nu era numai bancher, ci aducea şi mărfuri rare de tot felul, pe care le negustorea, de la mirodeniile şi pieile din Cordova, până la postavurile din Flandra, covoarele din Cipru ţesute în fir de aur, parfumurile din Arabia.

O droaie de vânzători se ocupau de muşteriii care intrau şi ieşeau necontenit; contabilii îşi făceau socotelile cu ajutorul unor tăblii anume întocmite, pe ale căror pătrăţele îngrămădeau nişte fise de aramă; şi galeria toată zumzăia într-un freamăt înăbuşit.

Călcând grăbit, burduhănosul italian saluta pe câte unul, îndrepta o cifră în treacăt, lua la rost vreun slujbaş sau poruncea cu un "*niente*" rostit între dinţi să fie refuzată vreo cerere de împrumut.

Robert d'Artois sta aplecat peste o tejghea cu arme aduse din Asia Mică şi cumpănea în mână un pumnal greu, încrustat cu aur şi nestemate.

Uriaşul se întoarse dintr-o dată când bancherul îi puse mâna pe braţ şi îşi luă aerul acela bădărănesc şi vesel pe care-l avea mai totdeauna.

- Aşadar, îi spuse Tolomei, aveţi nevoie de mine?

- Drace! făcu matahala. Două lucruri vreau să-ţi cer.

- Întâiul dintre ele mi-l închipui, nişte bani, nu-i aşa?

- Mai încet! mormăi d'Artois. Oare tot Parisul trebuie să ştie că-ţi datorez averi, cămătar care storci şi maţele din mine? Hai să stăm de vorbă în biroul tău...

Ieşiră din galerie. O dată ajunşi acolo şi uşa închisă, Tolomei zise:

- Monseniore, dacă aţi venit pentru un nou împrumut, mi-e teamă că nu mai e cu putinţă.

- De ce?

- Dragă domnule Robert, vorbi rar Tolomei, când aţi pornit procesul împotriva mătuşii domniei-voastre Mahaut, pentru moştenirea comitatului d'Artois, cheltuielile eu le-am plătit. Procesul acesta l-aţi pierdut.

- Dar l-am pierdut datorită unei ticăloase lucrături, o ştii prea bine! izbucni d'Artois. L-am pierdut din pricina uneltirilor acestei căţele de Mahaut... Vedea-o-aş moartă pentru câte mi-a făcut! S-au înţeles pe spinarea mea! Târg de coţcari! I s-au dat moşiile mele din Artois, pentru ca în schimb fiică-sa să aducă

[8] Înfumurat, hoţ, dar totuşi fricos.

zestre coroanei ţinutul Franche-Comté. Dar dacă este o dreptate pe lume, ar trebui să fiu pair al regatului şi cel mai bogat baron al Franţei. Şi voi fi, mă auzi tu, Tolomei, voi fi!

Pumnul său uriaş izbi în masă.

- V-o doresc din inimă, domnul meu, zise Tolomei pe acelaşi ton liniştit. Dar deocamdată procesul l-aţi pierdut.

Lăsase deoparte izmenelile sale ceremonioase şi-i vorbea lui d'Artois cu mult mai multă familiaritate decât arhiepiscopului.

- Am primit totuşi comitatul Beaumont-le-Roger cu un venit de cinci mii de livre şi castelul de la Conches unde locuiesc, răspunse uriaşul.

- Aşa e, recunoscu Tolomei. Dar dintr-asta nu mi-aţi putut întoarce datoria. Dimpotrivă.

- Nu reuşesc să pun mâna pe veniturile mele. Vistieria îmi datorează câştigurile pe mai mulţi ani...

- Asupra cărora v-am împrumutat o sumă frumuşică. V-au trebuit bani ca să reparaţi acoperişurile şi grajdurile de la Conches...

- Le mistuise focul, spuse Robert d'Artois.

- Se poate. Şi apoi v-au trebuit iarăşi bani ca să-i ţineţi pe cei care vă sprijină în Artois.

- Şi ce m-aş face fără dânşii? Mulţumită lor, unui Fiennes şi altora, îmi voi atinge ţelul într-o zi, cu spada în mână dacă va fi nevoie... Şi apoi, ia spune-mi, jupâne bancher...

Şi uriaşul schimbă deodată tonul, ca şi cum s-ar fi săturat să facă pe şcolarul care se lasă dojenit. Îl apucă pe Tolomei de caftan, numai cu degetul gros şi arătătorul, şi începu să-l salte uşurel...

-...Ia să-mi spui... mi-ai plătit procesul, grajdurile şi toată şandramaua, recunosc, dar n-ai făcut oare câteva învârteli bunicele datorită mie? Cine oare ţi-a dat de veste că templierii urmează a fi arestaţi şi cine te-a sfătuit să împrumuţi de la dânşii bani pe care n-a trebuit să-i mai înapoiezi niciodată? Cine oare te-a înştiinţat că banii de aur vor fi călpuiţi, ceea ce ţi-a îngăduit să-ţi bagi tot aurul în mărfuri pe care le-ai vândut după aceea cu preţ îndoit? Hai, ia spune, cine?

Căci Tolomei, urmând o tradiţie pe care marii bancheri n-au uitat-o nici până azi, avea iscoadele sale în sfaturile cârmuirii, şi iscoada sa cea mai de seamă era Robert d'Artois, ca unul ce se afla prietenul şi comeseanul lui Charles de Valois, care îi povestea tot ce ştia.

Tolomei se desprinse din strânsoarea degetelor lui d'Artois, îşi netezi boţitura caftanului, surâse şi spuse, ţinându-şi mereu ochiul stâng închis:

- Recunosc, monseniore, recunosc. Mi-aţi dat uneori câte o ştire care mi-a prins bine, dar, vai!...

- Ce vai?

- Vai! Câştigurile ce le-am avut astfel nu ating nici pe departe banii pe care vi i-am dat eu.

- Adevărat?

- Adevărat, monseniore, întări Tolomei, cu o mutră nevinovată.

Minţea, şi ştia bine că putea s-o facă fără teamă, căci Robert d'Artois, oricât de iscusit ar fi fost în lucrături viclene, rămânea un ageamiu în ce priveşte socotelile băneşti.

- Ah! făcu acesta, înciudat.

Se scărpină în obraz, clătinând din cap de la dreapta la stânga.

- Oricum, templierii... Cred că eşti destul de mulţumit în dimineaţa asta? întrebă el.

- Da şi nu, monseniore, da şi nu. De multă vreme ei

nu mai vătămau negoţul nostru. De cine se va lua acum stăpânirea? De noi ăştia, lombarzii, cum ni se zice. Meseria de zaraf nu e de loc uşoară. Şi totuşi, fără noi nimic nu s-ar putea face... Şi fiindcă veni vorba, adăugă Tolomei, aflarăţi cumva de la domnul de Valois dacă e plănuită o nouă schimbare a preţului livrei bătute la Paris, aşa cum auzii?

- Nu, răspunse d'Artois, absorbit de un gând al său. Dar de data asta o am în mână pe Mahaut. O am pentru că le am în mâna mea pe fetele ei şi pe nepoată-sa. Şi am să le sucesc gâtul... haţ... uite aşa!

Ura îi înăsprea trăsăturile, punându-i pe faţă o mască aproape frumoasă. Se apropiase iarăşi de Tolomei. Zaraful îşi zicea: "Omul acesta, cu scrânteala lui, e în stare de orice... Oricum, sunt hotărât să-i mai împrumut cinci sute de livre... Ce-i drept, adulmecă vânatul." Apoi întrebă:

- Despre ce-i vorba?

Robert d'Artois coborî glasul. Ochii îi luceau.

- Curvuliţele au ibovnici, zise el, şi de azi-noapte ştiu cine sunt aceştia. Dar nici o vorbă, auzi! Nu vreau să se ştie... nu încă...

Italianul rămase pe gânduri. I se mai vorbise de aşa ceva, dar nu crezuse.

- Şi la ce vă poate sluji asta? întreba el.

- La ce? se răsti d'Artois. Dar unde ţi-e mintea, zarafule? Nu vezi ruşinea? Viitoarea regină a Franţei prinsă ca o târfă cu nişte flăcăi... Dar dintr-asta o să iasă un tămbălău grozav, apoi divorţul! Toate muierile din neamul Burgundiei sunt vârâte până-n gât în mocirla asta, Mahaut îşi pierde orice trecere la curte, moştenirile râvnite de coroană se spulberă, eu cer redeschiderea procesului şi îl câştig!

Umbla în lungul şi-n latul încăperii, şi paşii săi făceau să se cutremure duşumeaua, mobilele, tot ce era acolo.

- Şi cine va dezvălui ruşinea, domnia-voastră? întrebă Tolomei. Vă veţi duce să-i vorbiţi regelui...

- Nu, jupâne, nu eu. Pe mine nu m-ar asculta. Altcineva are să-i vorbească... cineva mai în măsura s-o facă... dar care nu se află în Franţa... Şi-i tocmai al doilea lucru pe care venisem să ţi-l cer. Aş avea nevoie de un om de nădejde şi nu prea bătător la ochi, care să meargă în Anglia spre a duce o scrisoare.

- Cui?

- Reginei Isabelle.

- Ei... ia te uită!... murmură bancherul.

Urmă apoi o tăcere în care se auziră nişte zgomote din stradă şi strigătele vânzătorilor ambulanţi lăudându-şi marfa.

- E drept că, pe cât se spune, regina Isabelle nu-şi prea îndrăgeşte cumnatele sale din Franţa, zise într-un târziu Tolomei, care n-avea nevoie să audă mai mult pentru a înţelege cum îşi urzise planul d'Artois. Îi sunteţi bun prieten, cred, şi aţi fost în Anglia acum câteva zile?

- M-am întors de acolo vinerea trecută şi m-am pus pe treabă fără a mai pierde o clipă.

- Dar de ce nu trimiteţi la regina Isabelle un om al domniei-voastre, sau poate vreun olac al monseniorului de Valois?

- Pe slujitorii mei îi ştie toată lumea, iar pe cei ai monseniorului de asemenea, în ţara asta unde fiecare e cu ochii la celălalt, aşa că n-ar trece mult şi tot ceam plănuit s-ar nărui. M-am gândit ca un negustor, dar un negustor pe care să te poţi bizui, ar fi mai potrivit. Dumneata ai mulţi oameni care călătoresc pentru treburile dumitale... De altminteri, scrisoarea

nu va cuprinde nimic de care să aibă a se teme cel ce o va duce...

Tolomei se uită drept în ochii uriaşului, cumpăni o clipă lucrurile în gând şi, în cele din urmă, scutură clopoţelul său de bronz de pe masă.

- Voi încerca să vă fiu încă o dată de folos, zise el.

Draperia se dădu deoparte şi acelaşi tânăr care-l însoţise pe arhiepiscop se arătă din nou. Bancherul îl prezentă:

- Nepotu-meu, Guccio Baglioni, de puţină vreme sosit de la Sienna. Nu cred că ispravnicii şi armăşeii prietenului nostru Marigny să-l cunoască încă bine... deşi ieri dimineaţă - Tolomei coborî glasul şi-l privi pe flăcău cu o prefăcută asprime - a făcut una boacănă de tot faţă de regele Franţei... Cum îl găsiţi?

Robert d'Artois îl cercetă din ochi pe Guccio.

- Drăguţ băiat, zise el; bine croit, subţirel, cu pulpe tari, ochi de trubadur şi destulă viclenie în privire... drăguţ băiat. Pe el l-ai trimite, jupân Tolomei?

- Sunt eu leit, zise bancherul... doar mai zvelt şi mai tânăr. Am fost ca dânsul, închipuiţi-vă, dar nimeni afară de mine n-ar crede asta văzându-mă acum.

- Dacă-l vede regele Eduard, riscăm să nu se mai întoarcă niciodată.

Şi, zicând acestea, uriaşul se porni pe un râs cu hohote, căruia unchiul şi nepotul îi ţinură isonul.

- Guccio, vorbi Tolomei, curmându-şi râsul, vei cunoaşte Anglia. Mâine în zori vei pleca spre Londra la vărul nostru Albizzi, şi acolo, cu ajutorul său, te vei duce la Wesmoustiers, să-i dai reginei, şi numai ei, scrisoarea pe care înălţimea-sa o va scrie. Îţi voi spune de îndată, pe îndelete, ce anume va trebui să faci.

- Mi-ar plăcea mai curând să dictez, zise d'Artois: mai uşor mânuiesc o ţepuşă decât afurisitele voastre pene de gâscă.

Tolomei gândi: "Şi bănuitor, pe deasupra, voinicul! Nu vrea să lase urme."

- Cum doriţi, monseniore.

Şi se aşeză să scrie cu mâna lui următoarea scrisoare:

Lucrurile pe care le ghicisem sunt pe de-a-ntregul adevărate şi mai ruşinoase încă decât am fi crezut. Îi cunosc pe cei cu pricina, şi atât de bine i-am dibuit, că n-ar mai putea să scape dacă dăm zor. Dar numai măria-ta ai putere îndeajuns de mare spre a împlini ceea ce am chibzuit împreună şi a pune capăt, venind aici, la atâta mârşăvie care terfeleşte grozav cinstea celor mai apropiate rude ale măriei-tale. N-am altă dorinţă decât aceea de a fi în toate cu trup şi suflet sluga măriei-tale.

- Semnătura, monseniore? întrebă Guccio.

- Iat-o, răspunse d'Artois, întinzând tânărului un inel de fier. Vei înmâna asta reginei Isabelle... Are să ştie despre ce-i vorba... Dar eşti oare sigur că ai să poţi ajunge la dânsa de cum vei sosi acolo? adăugă el parcă ros încă de-o îndoială.

- Vai, monseniore, zise Tolomei, dar nu suntem chiar nişte necunoscuţi pentru suveranii Angliei. Când regele Eduard a venit anul trecut cu regina Isabelle la marile serbări în care aţi primit spada de cavaler o dată cu fiii regelui Filip, ei bine, grupul nostru de negustori lombarzi i-a împrumutat regelui Eduard douăzeci de mii de livre, bani strânşi între noi mână de la mână şi pe care nici până azi nu ni i-a înapoiat.

- Aşadar nici el nu-şi plăteşte datoriile? exclamă

d'Artois. Fiindcă ai pomenit de asta, zarafule, cum rămâne cu... ceea ce te-am rugat la început?

- Ah, monseniore, văd că nu-i chip să mă împotrivesc vreodată dorinţelor domniei-voastre! zise Tolomei oftând.

Şi se duse să aducă un săculeţ de cinci sute de livre, pe care i-l dădu adăugând:

- Vă vom trece şi asta la socoteală, ca şi cheltuielile cu drumul la Londra al trimisului domniei-voastre.

- Ah! zarafule, zarafule, izbucni d'Artois, zâmbind cu toată gura şi luminându-se la faţă. Văd că-mi eşti prieten. Când voi pune iar mâna pe comitatul părintesc, am să te fac vistiernicul meu.

- Mă bizui mult pe asta, monseniore, spuse celălalt, făcând o plecăciune.

- Iar de nu, am să te iau cu mine în iad. Altminteri, prea o să-ţi duc lipsa!

Şi uriaşul, prea lat pentru uşa camerei, ieşi jucând în palma săculeţul cu aur ca pe o minge.

- Iar i-ai dat bani, unchiule? spuse Guccio, clătinând din cap a dojană. Şi doar tu ziceai că...

- *Guccio mio, Guccio mio*, răspunse blând zaraful (şi avea acum amândoi ochii bine deschişi), aminteşte-ţi întotdeauna de asta: tainele mărimilor acestei lumi sunt dobânda banilor ce le împrumutăm. Chiar în dimineaţa asta, monseniorul Jean de Marigny şi monseniorul d'Artois mi-au dat nişte poliţe asupra lor, care preţuiesc mai mult decât aurul şi pe care vom şti, când le va veni sorocul, să le prefacem în bani buni. Cât despre aurul împrumutat... vom mai scoate câte ceva din pagubă.

Rămase o clipă pe gânduri, apoi urmă:

- Întorcându-te din Anglia, vei face un ocol. Ai să te abaţi pe la Neauphle-le-Vieux.

- Bine, unchiule, răspunse Guccio, fără tragere de inimă.

- Împuternicitul nostru de acolo nu izbuteşte să pună mâna pe banii ce ni-i datorează castelanii de la Cressay. Tatăl a murit de curând. Moştenitorii nu vor să plătească. Se pare că nu mai au o leţcaie.

- Şi ce-i de făcut, dacă nu mai au o leţcaie?

- Ei, asta-i acum! Au o casă, au o moşie, poate că or fi având rude. N-au decât să se împrumute de aiurea ca să ne plătească. De nu, te duci să-l vezi pe ispravnic, pui sechestru, scoţi la mezat. E nemilos, e trist, o ştiu. Un bancher însă trebuie să se obişnuiască a fi neînduplecat. Nici o îndurare faţă de datornicii mărunţi, altminteri nu vom mai putea fi de folos celor mari. Nu e numai banul nostru în joc. La ce te gândeşti, *figlio mio*[9]?

- La Anglia, unchiule, răspunse Guccio.

Întoarcerea prin Neauphle i se părea o corvoadă, pe care o primea însă cu voie bună; toată curiozitatea, toate visurile sale de băietan se şi îndreptau spre Londra. Pentru întâia oară va călători pe mare... Hotărât lucru, viaţa de negustor lombard era o viaţă plăcută şi-i pregătea surprize frumoase. Să călătorească, să bată drumurile, să ducă regilor scrisori tainice...

Bătrânul îşi privea nepotul cu o adâncă duioşie. Guccio era singura slăbiciune a inimii acesteia hârşită în vicleşuguri.

- Vei face o călătorie frumoasă şi te pizmuiesc, îi spuse el. Puţini oameni la vârsta ta au prilejul să vadă atâtea ţări. Tu învaţă, scormoneşte, scotoceşte, deschide ochii la toate, fă-i pe alţii să vorbească, iar tu vorbeşte cât de puţin. Ia seama la cine te cinsteşte cu băutură; nu da fetelor mai multe parale decât merită

[9] Fiul meu (în lb. italiană).

şi nu uita niciodată să-ţi scoţi pălăria când vezi trecând vreun alai cu prapuri şi icoane... Iar dacă întâlneşti vreun rege în calea ta, poartă-te în aşa fel încât să nu mă mai coste, de data aceasta, un cal sau un elefant.

- Să fie oare adevărat, unchiule, întrebă Guccio, surâzând, că regina Isabelle e aşa de frumoasă cum se spune?

DRUMUL LONDREI

Unora li-e mereu gândul la călătorii şi isprăvi minunate ca să aibă cu ce se viteji în ochii altora şi chiar în ai lor. Apoi, când au intrat în horă şi când o primejdie se arată, încep să cugete: "Unde mi-a fost mintea de m-am lăsat împins şi ce nevoie aveam să mă vâr singur unde sunt?" Era tocmai ceea ce i se întâmplă tânărului Guccio Baglioni. N-avusese dorinţă mai fierbinte decât sa cunoască marea. Acum însă, când plutea pe valurile ei, ar fi dat orice ca să fie oriunde aiurea.

Era în toiul mareelor echinoxului şi puţine corăbii ridicaseră ancora în ziua aceea. Făcând niţel pe grozavul de-a lungul cheiului de la Calais, cu sabia în şold şi mantaua dată peste umăr, Guccio găsise până la urmă un stăpân de corabie care binevoi să-l îmbarce. Plecaseră pe înserat şi furtuna se pornise aproape în clipa când ieşeau din port. Închis într-un soi de cabină înjghebată sub punte, lângă catargul cel mare - "e locul unde te zgâlţâie cel mai puţin", spusese corăbierul - şi unde o scândură îi ţinea loc de pat, Guccio petrecea cea mai afurisită noapte din viaţa lui.

Valurile izbeau corabia ca nişte lovituri de berbece, şi Guccio simţea lumea clătinându-se în jurul său. Se rostogolea de pe scândură pe podea şi se zbătea într-o beznă de nepătruns. ciocnindu-se ba de pereţii de lemn, ba de ghemurile de frânghie întărite de apă sau de lăzile rău prinse care se rostogoleau cu zgomot, şi încerca să se agaţe de lucruri nevăzute care îi fugeau de sub degete. Carcasa corăbiei părea gata-gata să se facă ţăndări. Între două vâjâituri ale furtunii, Guccio auzea pânzele pocnind şi talazurile spărgându-se pe

punte. Se întreba dacă nu cumva întregul echipaj fusese măturat şi dacă nu era singurul supravieţuitor la bordul unei corăbii părăsite pe care valurile o zvârleau spre cer ca s-o repeadă numaidecât îndărăt spre hăuri, în nişte căderi care păreau fără de sfârşit.

"De bună seamă că am să mor", îşi zicea Guccio. "Ticăloasă soartă, să pieri aşa, la vârsta mea, înghiţit de valuri. N-am să-l mai văd niciodată pe unchiu-meu, niciodată n-am să mai văd soarele. Să fi aşteptat barem o zi sau două la Calais! Ce prostie am făcut! Dacă scap însă cu zile, mă jur pe Maica Precista, rămân la Londra, mă fac sacagiu, orice mă fac, dar cât oi trăi nu mai pun piciorul pe o corabie."

În cele din urmă, cuprinse cu amândouă braţele piciorul marelui catarg şi, în genunchi, agăţat, bâţâind, gata să-şi verse maţele, ud leoarcă, rămase aşa, în întuneric, aşteptându-şi sfârşitul şi făgăduind de ceasul morţii că va dărui icoane bisericilor Santa Maria delle Nevi, Santa Maria della Scala, Santa Maria del Servi, Santa Maria del Carmine - adică tuturor bisericilor din Sienna pe care le cunoştea.

Cu ivirea zorilor furtuna se potoli dintr-o dată. Sleit de puteri, Guccio privi în jurul său: lăzile, pânzele, coviltirele, ancorele şi parâmele zăceau unele peste altele într-o harababură de nedescris, iar în fundul corăbiei, sub pardoseala cu scândurile dezlipite, o pânză de apă clipocea.

Chepengul care ducea spre punte se deschise şi un glas aspru strigă:

- Hei! Signor! Ai putut să dormi?

- Să dorm? răspunse Guccio, înciudat. Aş fi putut tot aşa de bine să mor.

Îi zvârliră o scară de frânghie şi-l ajutară să se caţere pe punte. O adiere de vânt rece îl învălui, făcându-l să se înfioare sub veşmintele ude.

- Nu puteai oare să-mi spui de la început că vom avea furtună? îl întrebă Guccio pe stăpânul corăbiei.

- Ei, asta-i! E drept, domnul meu, că am avut o noapte păcătoasă. Dar păreai aşa de zorit... Şi-apoi, pentru de-alde noi furtuna e lucru obişnuit, răspunse acesta. Acum suntem aproape de coastă.

Era un moşneag zdravăn, cu nişte ochi mici, negri, care îl priveau pe Guccio într-un fel cam batjocoritor.

Întinzând braţul spre o dungă alburie ce ieşea din ceaţă, bătrânul corăbier adăugă:

- Acolo e Douvres.

Guccio suspină, înfăşurându-se mai bine în mantaua lui.

- Cât mai avem până s-ajungem?

Celalalt răspunse înălţând din umeri:

- Patru sau cinci ceasuri, nu mai mult, căci vântul suflă din răsărit.

Pe punte, trei marinari dormeau, rupţi de oboseală. Un altul, agăţat de cârmă, muşca dintr-o halcă de pastramă, cu ochii ţintă la prora corăbiei şi la coasta Angliei.

Guccio se aşează lângă bătrânul corăbier, adăpostindu-se după un mic perete de scânduri care-l ferea de bătaia vântului şi, în ciuda luminii, a frigului şi a hulei, adormi îndată.

Când se deşteptă, portul Douvres îi înfăţişa înaintea ochilor bazinul său dreptunghiular şi zidurile necioplite ale şirurilor sale de case scunde cu acoperişuri de piatră. La ieşirea din port, în dreapta, se vedea locuinţa şerifului, păzită de oşteni înarmaţi. Pe cheiul înţesat de mărfuri adăpostite sub streşini, roia o mulţime gălăgioasă. Vântul aducea miasme de peşte, de păcură, de lemn putrezit. Forfoteau pescari

târând năvoadele şi ducându-şi pe umăr vâslele grele. Copiii împingeau pe caldarâm saci mai mari ca dânşii.

Cu pânzele lăsate, corabia intră în bazin, mânată de vâslaşi.

Tinereţii nu-i trebuie mult ca să-şi recapete vlaga şi iluziile. Primejdiile depăşite nu fac decât să-i dea şi mai multă încredere în puterile ei şi să-i dea brânci spre alte isprăvi. Lui Guccio i-a fost de ajuns acest somn de câteva ceasuri ca să uite spaimele nopţii. Puţin mai lipsea să se umfle în pene ca unul ce ar fi biruit furtuna; vedea în întâmplarea aceasta un semn că nu-l părăsise steaua sa norocoasă şi o dovadă că ştiuse să-şi aleagă corăbieri iscusiţi. Stând în picioare pe punte, falnic de parcă era un cuceritor, cu mâna strânsă pe o parâmă, privea cu o aprinsă curiozitate cum venea spre dânsul împărăţia Isabellei.

Scrisoarea lui Robert d'Artois cusută în căptuşeala hainei şi inelul de fier din degetul său i se păreau chezăşia unui viitor strălucit. Avea să pătrundă în dedesubturile cârmuirii statelor, avea să cunoască regi şi regine, să afle cuprinsul celor mai tainice tratate. Îmbătat de aceste visări, sărea peste ani: se şi vedea un ambasador cu mare trecere, confident ascultat al mărimilor lumii acesteia, în faţa căruia se plecau cei mai înalţi demnitari. Va fi sfetnicul regilor... N-avea oare pilda compatrioţilor Biccio şi Musciato Guardi, cei doi vestiţi financiari toscani, cărora francezii le ziceau Biche şi Mouche, şi care fuseseră mai bine de zece ani vistiernicii, ambasadorii, intimii neînduplecatului Filip cel Frumos? El are să se arate mai ceva ca dânşii, iar într-o zi oamenii îşi vor istorisi viaţa ilustrului Guccio Baglioni, care, la începuturile sale, era cât pe ce să-l trântească pe regele Franţei la un colţ de stradă...

Larma portului îi suna în urechi de pe acum ca uralele unei mulţimi ieşite să-l întâmpine. Bătrânul corăbier aruncă o scândură care uni corabia cu cheiul. Guccio plăti preţul călătoriei şi părăsi marea coborând pe uscat, dar picioarele, deprinse cu legănarea valurilor, i se fleşcăiseră şi mergea clătinându-se, gata-gata să se prăbuşească pe pământul lunecos.

Deoarece nu aducea mărfuri, nu avu de ce să treacă pe la "mulgători", adică pe la vameşi. Ceru primului băieţaş care sări să-i ducă bagajul să-l însoţească la lombardul de prin partea locului.

Zarafii şi neguţătorii italieni de pe acea vreme îşi aveau propria lor organizaţie de poştă şi cărăuşie. Uniţi în mari "companii" care purtau numele întemeietorului lor, ei aveau contoare în toate oraşele de seamă şi în porturi; contoarele acestea erau ca sucursalele băncilor de astăzi, dacă li s-ar fi adăugat un birou poştal al lor şi un serviciu de voiaj.

Împuternicitul contorului din Douvres ţinea de "compania" Albizzi. Fu bucuros să-l primească pe nepotul patronului "companiei" Tolomei şi făcu pentru dânsul tot ce-i stătea în putere. Guccio găsi în casa lui cele de trebuinţă ca să se spele, hainele îi fură uscate şi călcate, îi schimbară dinarii săi franţuzeşti pe livre englezeşti şi i se servi un prânz îmbelşugat, pe când rândaşii îi pregăteau un cal.

În timp ce mânca, Guccio povesti prin ce furtună trecuse, grozăvindu-se în ochii ascultătorilor.

Se afla acolo un bărbat sosit în ajun, pe nume Boccaccio, care călătorea pentru treburile "companiei" Bardi. Fusese de faţă cu patru zile înainte la arderea pe rug a lui Jacques de Molay, auzise cu urechile sale blestemul şi se folosea, ca să descrie tragedia asta, de cuvinte şfichiuitoare, pline de un duh îndrăcit, spre

încântarea comesenilor italieni. Era om de vreo 30 de ani - îi părea deci lui Guccio destul de bătrâior - avea un obraz vioi şi ager, cu buze subţiri, şi o privire care-şi râdea parcă de toate. Deoarece se ducea şi el la Londra, se învoiră să facă drumul împreună.

Plecară pe la amiază, luând cu dânşii un servitor.

Amintindu-şi de poveţele unchiului, Guccio îl îmbie la vorbă pe însoţitorul său care, de altminteri, nici nu aştepta altceva. Signor Boccaccio părea să fi văzut multe. Umblase peste tot, prin Sicilia, Veneţia, Spania, Flandra, Germania, până hăt în Răsărit, şi răzbise cu pricepere, ieşind teafăr din destule încurcături; cunoştea obiceiurile tuturor acestor neamuri, ştia să judece cu capul său cât preţuieşte o religie faţă de alta, îi dispreţuia îndeajuns pe călugări şi ura inchiziţia. De asemenea, femeile păreau să-i placă foarte, şi lăsa a se înţelege că se avusese bine cu multe, cunoscând despre o grămadă dintre ele, vestite sau neştiute, tot felul de istorioare stranii. Nu punea mare preţ pe virtutea femeilor şi, vorbind de ele, găsea cuvinte piperate ca să le înfăţişeze, ceea ce-l îngândura pe Guccio. Afară de asta, părea să aibă tot atâta îndrăzneală câtă şiretenie. Era un cuget liber acest signor Boccaccio şi întru totul mai presus ca muritorii de rând.

- Mi-ar fi plăcut, îi spuse lui Guccio, să aştern pe hârtie toată recolta asta de poveşti şi de idei pe care am adunat-o de-a lungul călătoriilor mele.

- De ce n-o faci, signor? întrebă Guccio.

Celălalt oftă, mărturisind parcă vreun vis neîmplinit.

- *Troppo tardi*[10], zise el, nu devii scriitor la vârsta mea. Când te-ai apucat de meseria de-a câştiga bănet, după ce ai trecut de 30 de ani, nu mai poţi face alta. Şi apoi, dacă aş scrie tot ce ştiu, aş risca să fiu ars pe rug.

Drumul acesta cot la cot cu un tovarăş care ştia atâtea, prin mijlocul unei frumoase câmpii înverzite, îl încântă pe Guccio. Trăgea bucuros aerul prevestitor al primăverii: potcoavele cailor păreau să le însoţească mersul cu un cântec voios, iar Guccio se ţinea aşa de mândru, de parcă ar fi luat parte şi el la toate isprăvile vecinului său.

Pe înserat, se opriră la un han. Popasurile călătoriei sunt prielnice mărturisirilor. Stând în faţa vetrei şi dând pe gât ulcele de bere tare dreasă cu ienupăr, cu ardei iute şi cuişoare, în vreme ce li se pregătea o cină şi un pat, signor Boccaccio îi povesti lui Guccio că avea o ibovnică franţuzoaică şi că ea îi născuse mai an un copil, un băiat botezat Giovanni.

- Se spune că ţâncii ăştia născuţi în afara căsniciei sunt mai ageri şi mai voinici decât ceilalţi, observă pe un ton plin de ifos Guccio, care avea întotdeauna câteva cuvinte de-a gata ca să întreţină conversaţia.

- Fără îndoială că Dumnezeu i-a dăruit cu minte şi cu vlagă pentru a-i despăgubi de moştenirea şi respectul de care i-a lipsit, răspunse signor Boccaccio. Sau poate că i-a înzestrat astfel numai fiindcă vor trebui să se bată în viaţă ceva mai crâncen decât ceilalţi, ştiind că nu pot ajunge nimic decât prin ei înşişi.

- Oricum ar fi, al dumitale va avea un tată de la care va putea să înveţe multe.

- Dacă nu cumva are să-i poarte pică lui tată-său că l-a adus pe lume în împrejurări atât de vitrege, zise voiajorul comercial, dând uşor din umeri.

Dormiră în aceeaşi încăpere, amândoi pe acelaşi crivat. Pe la ceasurile cinci dimineaţa porniră iar la drum. Ici-colo, petice de negură mai acopereau pă-

[10] Prea târziu (în lb. italiană).

mântul. Signor Boccaccio tăcea; nu era el om deprins a se scula cu noaptea în cap.

Vremea se arăta răcoroasă şi, curând, cerul se lumină de-a binelea. Guccio descoperi în jurul său o câmpie a cărei frumuseţe îl fermeca. Arborii erau încă desfrunziţi, dar în aer se simţea mireasma sevei colcăind în plante, iar o iarbă proaspătă şi fragedă îşi şi aşternuse covorul ei verde pe pământ. Iedera se căţăra pe zidurile caselor scunde şi ale conacelor cu turnuleţe de un fel toate. Nenumărate garduri de mărăcini tăiau câmpurile şi dealurile. Peisajul vălurit şi tivit cu păduri, sclipirea albastră-verzuie a Tamisei, întrezărită din vârful unui dâmb, o ceată de vânători ce le ieşi înainte cu haita lor la marginea unui sat, toate îl încântau pe Guccio. "Frumoasă ţară are regina Isabelle", îşi repeta el.

Cu fiecare leghe străbătută, regina aceasta, în faţa căreia va sta curând, lua tot mai mult loc în gândurile lui. Împlinindu-şi misiunea, de ce n-ar încerca să-i şi placă? Poate că datorită bunăvoinţei ce i-o va arăta Isabelle, va răzbi Guccio la culmile acelea pentru care se simţea sortit. Istoria atâtor capete încoronate şi atâtor împărăţii aducea pilde cu duiumul de întâmplări încă şi mai uimitoare. "Deşi regină, ea nu e mai puţin femeie, îşi zicea Guccio; are 22 de ani şi soţul ei n-o iubeşte. Curtenii englezi nu se pot încumeta să-i facă curte, de teamă să nu-l supere pe rege. Iată însă că sosesc eu, sol tainic; pentru a ajunge la ea am înfruntat furtuna... Îmi pun un genunchi jos, o salut până la pământ, îi sărut poala rochiei..."

În mintea lui şlefuia de pe acum cuvintele cu care îşi va pune inima, deşteptăciunea şi braţul în slujba tinerei regine blonde... "Doamnă, nu-s de neam mare, dar sunt cetăţean liber al republicii Sienna şi nu-s mai prejos de oricare nobil. Am 18 ani şi nu-mi ştiu altă dorinţă mai fierbinte decât să privesc la frumuseţea măriei-voastre şi să vă închin sufletul şi sângele meu..."

- Încă puţin şi iată-ne sosiţi, zise signor Boccaccio.

Fără ca Guccio să fi băgat de seamă, ajunseseră în mahalalele mărginaşe ale Londrei. Casele se făceau tot mai dese, înşirându-se de-a lungul drumului. Mireasma plăcută a crângurilor pierise, în aer se simţea turba arsă.

Guccio căsca ochi miraţi în jurul său. Unchiul Tolomei îi vorbise de un oraş minunat şi el nu vedea decât un nesfârşit şir de sate alcătuite din cocioabe, cu pereţii înnegriţi şi ulicioare murdare, pe care treceau femei sfrijite cărând poveri grele în spinare, copii zdrenţăroşi şi oşteni cu înfăţişare jalnică.

Deodată, într-o mare îmbulzeală de oameni, de cai şi căruţe, călătorii noştri se pomeniră înaintea podului Londrei. Două turnuri pătrate vegheau la un capăt, iar între ele se întindeau seara lanţuri şi se închideau porţi uriaşe. Cel dintâi lucru pe care-l văzu Guccio fu un cap de om, plin de sânge, înfipt într-una din suliţele înălţate deasupra acestei porţi. Corbii se roteau în jurul chipului omenesc cu ochii scoşi.

- Dreptatea regelui englezilor s-a făcut azi-dimineaţă, zise signor Boccaccio. Astfel sfârşesc aici nelegiuiţii sau cei pe care stăpânirea îi scoate vinovaţi ca să scape de dânşii.

- Ciudată firmă pentru a-i întâmpina pe străini, vorbi Guccio.

- E un mijloc de a-i înştiinţa că n-au sosit într-un oraş de vorbe dulci şi gingăşie.

Pe atunci, acesta era singurul pod aruncat peste Tamisa, alcătuind o adevărată stradă construită dea-

supra apei şi ale cărei case de lemn, îngrămădite unele într-altele, adăposteau dughene de tot soiul.

Douăzeci de arcade înalte de şaizeci de picioare sprijineau acest pod uimitor. Trebuiseră aproape o sută de ani pentru a-l clădi, şi londonezii se mândreau grozav cu el.

O apă tulbure spumega primprejurul arcadelor, pe la ferestre se vedeau rufe puse la uscat, femei veneau să deşerte găleţi în fluviu.

Pe lângă podul Londrei, Ponte Vecchio de la Florenţa nu părea decât o jucărie în amintirea lui Guccio, iar fluviul Arno nu era decât o gârlă pe lângă Tamisa. Îşi spuse gândul tovarăşului său de drum.

- Cu toate acestea, ei de la noi le învaţă pe toate, răspunse signor Boccaccio.

Le trebui mai bine de un sfert de ceas până să străbată de cealaltă parte a fluviului, aşa de deasă era mulţimea şi aşa de îndărătnici milogii care se ţineau scai de dânşii, apucându-i de cizme.

Ajungând pe celălalt mal, Guccio zări în dreapta turnul, a cărui uriaşă clădăraie se înălţa înfricoşătoare pe cerul posomorit; apoi, urmându-l pe signor Boccaccio, pătrunse în inima oraşului vechi. Hărmălaia şi forfota de pe străzi, larma glasurilor străine sub un cer plumburiu, mirosul greu de turbă care plutea în tot oraşul, ţipetele ce se auzeau din cârciumi, îndrăzneala paţachinelor care agăţau muşterii cu vorbe neruşinate, bădărănia gălăgioasă a soldaţilor, toate i se păreau lui Guccio stranii şi în acelaşi timp apăsătoare. Parisul i se înfăţişa deodată în amintire ca un oraş luminos, pe când Londra părea să intre în noapte ziua-n amiaza mare.

Cei doi călători mai făcură trei sute de paşi, apoi cotiră la stânga în Lombard Street, unde toate băncile italiene îşi aveau aşezările, după cum arătau firmele cu slova turnată în fier şi zugrăvită. Erau nişte clădiri nu tocmai arătoase, cu unu sau cel mult două caturi, dar îngrijite straşnic, cu uşi lustruite şi gratii la ferestre. Signor Boccaccio îl lăsă pe Guccio în faţa băncii Albizzi. Cei doi tovarăşi de drum îşi luară rămas bun unul de la celălalt, cu multă căldură, arătându-se amândoi bucuroşi de prietenia ce se înfiripase între ei şi făgăduindu-şi să se revadă cât de repede la Paris. Acestea sunt vorbe pe care omul le spune deseori în călătorie şi apoi uită de ele....

LA WESTMINSTER

Jupân Albizzi era un bărbat înalt, uscăţiv, cu obraz prelung şi oacheş, sprâncene stufoase şi un păr care-i scăpa de sub tichie în smocuri negre. Îl primi pe Guccio cu o politeţe liniştită şi o bunăvoinţă de mare senior. Vorbea de "casa" lui, cu un gest nepăsător al mâinii, ca şi când nici nu s-ar fi sinchisit de bogăţia pe care această locuinţă o vădea totuşi îndeajuns. Stând în picioare lângă masa lui de lucru, cu trupul slab înfăşurat într-un caftan de catifea de un albastru-închis, împodobit cu nasturi de argint, Albizzi arăta ca un prinţ toscan.

Pe când schimbau între dânşii bineţe, după obicei, Guccio îşi plimba privirea de la jilţurile înalte de stejar la pereţii îmbrăcaţi în mătase de Damasc, de la taburetele de lemn scump încrustate cu sidef la covoarele bogate care acopereau pardoseala în întregime, de la căminul monumental la sfeşnicele de argint masiv. Şi flăcăul nu se putu opri să facă repede în mintea lui o socoteală: "covoarele astea... pe puţin şaizeci de livre fiecare... sfeşnicele de două ori pe atât... Casa toată, dacă şi celelalte odăi sunt la fel cu asta, face de trei ori mai mult decât aceea a unchiului meu". Căci, deşi se visa ambasador secret şi cavaler îndrăgostit de o regină, Guccio continua totuşi să fie negustor, fiu, nepot şi strănepot de negustor.

- Ar fi trebuit, vere, să te îmbarci pe una din corăbiile mele... căci noi suntem şi armatori... şi să porneşti prin Boulogne, zise jupân Albizzi, şi astfel ai fi făcut o călătorie mai plăcută.

Porunci să se servească hypocras, un vin dres cu mirodenii, care era băut cu migdale zaharisite. Guccio îi spuse atunci ce anume îl aducea la Londra.

- Vrei să ai o audienţă la regină? întrebă Albizzi, jucându-se cu rubinul mare ce-i strălucea la mâna dreaptă. Unchiul tău, Tolomei, pe care-l preţuiesc mult, s-a gândit bine trimiţându-te la mine. N-are rost să-ţi mai ascund că mi-e uşor să obţin lucrul acesta, altora cu neputinţă. Unul din cei mai de seamă muşterii ai mei, care mi-e şi îndatorat, se numeşte Hugh le Despenser.

- Drăguţul regelui Eduard? întrebă Guccio.

- Nu. Hugh-tatăl. Puterea lui e mai ascunsă, dar e mare. Se slujeşte în chip iscusit de trecerea fiului sau şi, dacă lucrurile merg înainte cum au pornit, e pe cale să ajungă la cârma ţării. Aşadar, nu e tocmai de partea reginei...

- Păi atunci, vorbi Guccio, este el oare omul care mă poate ajuta?

Albizzi surâse:

- Dragă vere, îmi pari încă foarte tânăr. Aici, ca oriunde aiurea, se găsesc oameni care, nefiind în cârdăşie nici cu un clan, nici cu altul, trag foloase de pe urma amândurora, cântând ba în struna unuia, ba a celuilalt. Pentru asta e de ajuns să-ţi drămuieşti zâmbetul şi vorba şi să ştii să-i ai la mână pe cei mari prin slăbiciunile lor, într-un cuvânt, să-i cunoşti mai bine decât se cunosc ei înşişi. În ce mă priveşte ştiu ceea ce pot face.

Îşi chemă secretarul, aşternu în grabă pe o hârtie câteva rânduri şi pecetlui scrisoarea.

- Vei fi la Westminster chiar astăzi după prânz, dragă vere, spuse el îndată ce secretarul părăsi încăperea, şi regina are să te primească. Vei trece în ochii tuturor drept un negustor de pietre scumpe şi argintărie, venit anume din Italia şi recomandat de mine. Ca toate femeile, Isabellei îi plac lucrurile frumoase.

În timp ce ai să-i înfăţişezi giuvaericalele, vei putea să-ţi împlineşti misiunea cu care ai fost trimis.

Se apropie de o ladă, o deschise şi scoase de acolo o cutie de catifea roşie împodobită cu ferecături aurite.

- Iată scrisorile tale de introducere, adăugă el.

Guccio ridică repede capacul: inele cu pietre sclipitoare, salbe grele de perle, o oglindă cercuită cu smaralde şi diamante amestecate zăceau pe fundul cutiei.

- Şi dacă reginei i-ar veni poftă să cumpere vreuna din giuvaericalele acestea, ce mă fac?

Albizzi surâse:

- Regina n-o să cumpere nimic de-a dreptul de la dumneata, căci nu are bani pe mâna ei şi i se ţine socoteală de tot ce cheltuieşte. Dacă va dori vreun lucru, are să-mi dea de ştire. Am pus de i s-au făcut, luna trecută, trei tăşcuţe de aur ce nici până azi nu mi-au fost plătite.

După un prânz vrednic de cele mai alese ospeţe ale celor mari, deşi Albizzi se scuză că e o masă obişnuită, Guccio încălecă iar spre a se duce la Westminster. Îl însoţea un slujitor al băncii, îmbrăcat în cazacă neagră, un fel de huidumă cât un bivol, anume ca să-i fie de pază, şi care ducea lădiţa legată cu lanţ la brâu.

Lui Guccio îi bătea inima de mândrie şi mergea ţinându-şi bărbia în sus, umflându-se în pene şi privind oraşul de parcă a doua zi urma să-i fie moşie.

Palatul, măreţ prin proporţiile sale uriaşe, dar prea încărcat de toate ornamentaţiile gotice, îi păru cam de prost-gust faţă de ce se construia în anii aceia prin Toscana şi mai ales la Sienna. "Ăştia, gândi el, după ce că şi aşa le lipseşte soarele, fac pare-se tot ce pot ca să împiedice sărăcăcioasele raze pe care le au să ajungă la ei."

Sosi acolo, la porţile prin care intră oaspeţii de seamă, şi descălecă sub o boltă unde oştenii gărzii se încălzeau în jurul unui foc zdravăn de buşteni. Un scutier se apropie.

- Signor Baglioni? întrebă el în franţuzeşte. Sunteţi aşteptat. Vă voi însoţi.

Având mereu alături pe servitorul băncii, care ducea lădiţa cu giuvaericale, Guccio îl urmă pe scutier. După ce străbătură o curte împrejmuită de arcade, apoi alta la fel, porniră în sus pe o scară largă de piatră şi pătrunseră în încăperile palatului. Bolţile erau foarte înalte şi ecoul repeta straniu cel mai mic zgomot; lumina se prelingea zgârcită. Pe măsură ce înainta de-a lungul unui şir de săli îngheţate şi de galerii mohorâte, Guccio se silea zadarnic să-şi păstreze încrederea şi se simţea parcă făcându-se tot mai mic. Într-asemenea loc nu era mare lucru să mori fără a lăsa vreo urmă. În sfârşit, la capătul unui coridor lung de douăzeci de stânjeni, Guccio văzu o ceată de bărbaţi ale căror costume bogate şi mantii garnisite cu blană se deosebeau lesne; la şoldul stâng al fiecăruia licărea mânerul unei săbii. Era garda reginei.

Scutierul îi spuse lui Guccio să aştepte şi-l lăsă acolo, printre curtenii care-l cercetau cu un aer destul de răutăcios, vorbind despre dânsul în englezeşte, fără ca el să înţeleagă.

Se simţi deodată năpădit de o spaimă nedesluşită. Dacă se va ivi acum ceva neprevăzut? Dacă aceşti curteni, pe care îi ştia împărţiţi în clici potrivnice şi sfâşiate de uneltiri tainice, vor intra la bănuială? Dacă, mai înainte de a apuca s-o vadă pe regină, vor pune mâna pe el, îl vor scotoci şi vor da de scrisoarea lui Robert d'Artois? Toate temerile care pot naşte într-

o minte înfricoşată îl încolţiră, mărite de grija de a nu-şi arata cumva tulburarea care să-l dea în vileag.

Când, întorcându-se să-l ia, scutierul îi atinse braţul, Guccio tresări. Luă lădiţa din mâinile servitorului lui Albizzi, dar, în graba sa, uită că era legată cu un lanţ de cingătoarea acestui om care, deodată, se pomeni smucit din loc. Lanţul se încâlci, lacătul nu se lăsă descuiat. Se auziră râsete, şi Guccio simţi că se face de batjocură. În aşa hal, încât intră la regină umilit, fâstâcit şi ruşinat, pomenindu-se în faţa ei mai înainte chiar s-o fi văzut.

Isabelle şedea, foarte dreaptă, într-un jilţ care i se păru lui Guccio un tron, în aceeaşi sală unde cu câtăva vreme înainte îl primise pe Robert d'Artois. O femeie tânără, cu obrazul îngust, se ţinea ţeapănă pe un taburel, lângă dânsa. Guccio puse un genunchi jos şi căută în minte o vorbă plăcută care nu-i veni de fel. Îşi închipuise - prin ce neroadă amăgire? - că regina va fi singură. Prezenţa unei a treia fiinţe izbuti să-i pună pe goană toate frumoasele sale speranţe cu care venise.

Regina fu aceea care vorbi.

- Lady Despenser, zise ea, să vedem giuvaerurile pe care ni le aduce acest tânăr italian. Mi s-a trimis vorbă că ar fi adevărate minuni.

Numele de Despenser sfârşi prin a-l tulbura cu totul pe Guccio şi a-i stârni neliniştea. Care putea fi rolul unei Despenser, pe lângă regină?

Ridicându-se la un semn al Isabellei, deschise lădiţa şi o înfăţişă ochilor acesteia. Lady Despenser abia îşi aruncă o privire şi rosti scurt, cu voce tăioasă:

- Giuvaerurile astea sunt într-adevăr tare frumoase, dar n-avem nevoie de ele. Nu le putem cumpăra, doamnă.

Regina avu un gest de necaz şi, stăpânindu-şi mânia, răspunse:

- Ştiu, doamnă, că dumneata, soţul dumitale şi toate rubedeniile voastre purtaţi atâta grijă de banii ţării, încât s-ar putea crede că sunt ai voştri. Aici, însă, îmi veţi îngădui să fac ce poftesc cu banii mei... De altminteri sunt încântată, doamnă, că atunci când vine la palat vreun străin sau neguţător, doamnele mele franceze sunt îndepărtate ca din întâmplare, pentru ca soacra dumitale sau chiar dumneata să-mi ţineţi o tovărăşie care se aseamănă mai degrabă cu o pază. Îmi închipui că, dacă soţul meu şi al dumitale vedeau giuvaericalele acestea, le-ar fi dat uşor de rost ca să se împodobească unul pe altul, aşa cum femeile nu îndrăznesc s-o facă.

Oricâtă silinţă îşi dădea pentru a se stăpâni, din gura Isabellei răbufnea ura împotriva acestei familii ticăloase, care făcea de râsul lumii coroana şi în acelaşi timp jefuia vistieria ţării. Căci nu numai că Despenserii, tatăl şi mama, trăgeau foloase în chip josnic din dragostea regelui pentru fiul lor, dar însăşi soaţa acestuia închidea ochii, foarte binevoitoare, la mârşăvia ştiută de toţi, ba dădea şi o mână de ajutor. Lady Despenser, cea tânără, pe numele ei de acasă Eleanor de Clare, era de altminteri chiar cumnata răposatului cavaler de Gabaston, cu alte cuvinte, regele Eduard al II-lea îşi măritase rubedenia cea mai apropiată a fostului său iubit, cel căruia i s-a tăiat capul, cu prietenul său de astăzi.

Simţindu-se jignită de această bruftuială, Eleanor Despenser se ridică şi se duse să-şi facă de lucru într-un ungher al uriaşei încăperi, fără însă a înceta s-o urmărească din ochi pe regină şi pe tânărul italian.

Regăsindu-şi un pic din curajul ce-i stătea de altfel

în fire şi care îl părăsise aşa de straniu astăzi, Guccio îndrăzni în sfârşit s-o privească pe Isabelle în faţă. Acum ori niciodată sosise clipa s-o facă să priceapă că el, Guccio, era de partea ei, că o compătimea şi că nu dorea decât s-o slujească. Întâlni însă la dânsa o asemenea răceală, o asemenea nepăsare faţă de persoana sa, că-şi simţi inima sloi.

Era frumoasă, fireşte, dar de o frumuseţe care făcea să tacă în Guccio orice dorinţă de dragoste, de duioşie sau măcar de tainică înţelegere. Îi amintea mai degrabă o statuie din vreo biserică decât o femeie. Minunaţii săi ochi albaştri aveau aceeaşi privire îngheţată ca şi ochii lui Filip cel Frumos. Cum să te apuci să-i spui unei astfel de femei: "Doamnă, suntem cam de aceeaşi vârstă, suntem tineri amândoi şi vreau să te iubesc!"? Părea că sângele strămoşilor, îndeletnicirea de regină, credinţa că Dumnezeu îi pusese coroana pe cap, toate acestea făcuseră din ea o fiinţă ruptă de restul seminţiei omeneşti, o fiinţă pentru care timpul avea altă măsură şi trupul se supunea altor porunci.

Atâta fu în stare Guccio, să-şi scoată din deget inelul de fier al lui Robert d'Artois şi, stând aşa ca să nu-l vadă lady Despenser, să-i zică reginei:

- Doamnă, îmi veţi face oare cinstea de a cerceta acest inel, oprindu-vă privirea la lucrătura lui?

Regina încuviinţă din cap, se uită la inel, fără ca vreun muşchi al feţei să-i tresară.

- Îmi place să văd asta, răspunse ea. Ai, îmi închipui, şi alte lucruri ieşite din aceeaşi mână?

Guccio se prefăcu a scotoci în lădiţă, jucă în palme perlele, apoi, scoţând din haină scrisoarea, spuse:

- Preţurile sunt scrise aici.

- Să mergem la lumină ca să văd mai bine perlele acestea, vorbi Isabelle.

Se ridică şi, însoţită de Guccio, se apropie de fereastră, unde putu să citească în voie scrisoarea.

- Te întorci în Franţa? întrebă în şoaptă.

- De îndată ce mi-o veţi porunci, doamnă, răspunse pe acelaşi ton Guccio.

- Să-i spui atunci monseniorului d'Artois că nu peste multă vreme voi fi în Franţa şi totul se va face aşa cum ne-am înţeles.

Se mai însufleţise puţin la faţă, dar toată atenţia îi era absorbită de scrisoarea primită, şi nicidecum de cel care i-o adusese. O grijă într-adevăr regească, de a-i plăti cum se cuvine pe cei ce o slujeau, o făcu totuşi să adauge:

- Am să-i spun monseniorului d'Artois să te răsplătească pentru osteneala dumitale mai bine decât aş putea s-o fac eu acum.

- Cinstea de a vă vedea şi de a vă urma poruncile îmi este, doamnă, cea mai frumoasă răsplată.

Isabelle mulţumi din cap, cum ar fi răspuns la complimentul obişnuit al unui servitor, şi Guccio înţelese că între strănepoata sfântului Ludovic şi nepotul unui zaraf toscan era o distanţă de netrecut.

Cu glas tare, pentru ca lady Despenser să audă, Isabelle rosti:

- Te voi înştiinţa prin Albizzi ce-am hotărât în privinţa perlelor. Cu bine, domnule.

Şi, cu un gest al mâinii, îi făcu semn să plece.

Guccio puse iar genunchiul jos, apoi se retrase, uşurat că îşi îndeplinise misiunea, dar foarte dezamăgit în visurile sale.

POLIŢA

Cu toată bunăvoinţa lui Albizzi, care îl poftise să mai rămână câteva zile, Guccio părăsi Londra a doua zi dis-de-dimineaţă, foarte necăjit pe el însuşi. Nu-şi ierta că el, cetăţean liber al republicii Sienna, şi socotindu-se ca atare de-o seamă cu oricare nobil de pe lume, se lăsase tulburat în aşa hal de prezenţa unei regine. Căci orice ar face, degeaba, nu va putea niciodată să-şi ascundă că glasul îi pierise, inima îi bătuse prea tare, iar picioarele i se muiaseră când se pomenise în faţa reginei Angliei, care n-avusese pentru dânsul nici măcar un surâs. "E o femeie ca oricare alta, la urma urmelor! Ce m-a făcut deci să tremur aşa de tare?" îşi repeta el cu năduf. Dar acestea şi le spunea când se depărtase de-a binelea de Westminster.

Neîntâlnind vreun tovarăş de drum, ca la dus, mergea singurel, rumegându-şi ciuda împotriva altora şi a lui însuşi. Supărarea asta nu-l părăsi nici o clipă cât ţinu călătoria de întoarcere, ba se făcu şi mai amarnică pe măsură ce străbătea leghe după leghe.

Pentru că nu se bucurase la curtea Angliei de primirea la care nădăjduise, pentru că nu i se arătase, de dragul ochilor lui, cinstea cuvenită unui prinţ, Guccio îşi făcuse părerea, când puse iar piciorul în Franţa, că englezii erau nişte barbari. Cât despre regina Isabelle, dacă era nefericită, dacă soţul ei îşi bătea joc de dânsa, n-avea decât ceea ce merita. "Cum? Treci marea, îţi primejduieşti viaţa şi nu ţi se mulţumeşte pentru asta mai mult decât unui servitor! Ăştia de sus or fi făcând ei pe grozavii, aşa cum au învăţat, dar nu se pricep să vorbească inimilor şi-i scârbesc până şi pe oamenii cei mai devotaţi. N-au de ce să se mai mire că nimeni nu-i iubeşte şi toţi îi trădează."

Bătând aceleaşi drumuri pe unde săptămâna trecută se şi văzuse ambasador şi amant regal, Guccio începea să priceapă că norocul nu se arata tinerilor ca în basmele cu zâne. Se va răzbuna însă. Pe cine şi pe ce anume, asta n-o ştia încă, dar simţea că trebuie să se răzbune.

Şi mai întâi, deoarece soarta şi dispreţul regilor voiau ca el să nu fie decât un bancher lombard, ei bine, va şti să se arate un bancher cum rareori s-a văzut. Unchiul său, Tolomei, îl însărcinase să treacă pe la sucursala din Neauphle-le-Vieux pentru a încasa o poliţă? Ei bine, datornicii nici nu bănuiau ce trăsnet stă să se abată pe capul lor!

Apucând pe la Pontoise, ca să taie apoi drumul prin Ile-de-France, Guccio, care simţea întotdeauna nevoia de-a se închipui în pielea vreunui personaj, se pregătea acum să facă pe cămătarul nemilos. Cămătarul acela din Veneţia, care, după legendă, cerea o livră de carne din trupul datornicului pentru o livră de aur, avea să pară pe lângă dânsul o inimă duioasă.

Tot frământându-se aşa, sosi la Neauphle în dimineaţa zilei de Saint-Hugues. Sucursala lui Tolomei ocupa o clădire prin preajma bisericii, în piaţa târgului, pe coasta unui deal.

Guccio vârî groaza în slujbaşii băncii, ceru să i se arate toate catastifele, îi scărmănă pe toţi de le merse fulgii. La ce era bun şeful sucursalei? Trebuia oare ca el, Guccio Baglioni, însuşi nepotul directorului companiei, să se pună pe drumuri ori de câte ori va fi de încasat o poliţă de trei sute de livre? Mai întâi, cine erau castelanii ăştia de la Cressay, care datorau trei sute de livre? îl lămuriră. Tatăl murise, asta, ce-i

drept, o ştia Guccio. Şi apoi? Erau doi fii, de 20 şi 22 de ani. Cu ce se îndeletniceau? Vânau... Nişte pierdevară, e limpede. Mai era şi o fată, 16 ani... Slută, fără îndoială, hotărî Guccio... Şi mama, care ducea greul casei după moartea seniorului de Cressay. Oameni de neam bun, dar ajunşi în sapă de lemn. Câte parale făceau castelul şi pământul lor? Ca la vreo mie cinci sute de livre. Aveau o moară şi vreo sută de iobagi pe moşie.

- Şi când au toate acestea, nu-i puteţi sili să vă plătească datoria? izbucni Guccio. O să vedeţi voi, acuma, dacă asta o să mai dureze! Cu mine nu merge! Unde şade ispravnicul?...La Montfort-l'Amaury? Bine. Cum îi zice?...Portefruit? Foarte bine. Dacă până diseară n-au plătit, mă duc să-l iau pe ispravnic şi le pun sechestru. Asta e!

Încălecă iar şi porni spre Cressay, de parcă s-ar fi dus să cucerească o cetate de unul singur. "Banii mei, ori sechestrul... banii mei, ori sechestrul, îşi repeta într-una. N-au decât să se plângă lui Dumnezeu sau sfinţilor săi."

Numai că cineva avusese acelaşi gând înaintea lui, şi acesta era tocmai ispravnicul Portefruit.

Cressay, la o jumătate de leghe de Neauphle, e un cătun aşezat în coasta unei vâlcele, la malul Mauldrei, gârlă ce putea fi trecută dintr-o săritură de cal.

Castelul pe care îl zări Guccio nu era, la drept vorbind, decât un conac mare, destul de prăpădit, cu nişte turnuleţe scunde şi noroaie de jur împrejur, fără şanţ împrejmuitor, deoarece gârla îi ţinea de apărare. Sărăcia şi paragina se vedeau peste tot. Acoperişurile se prăbuşeau în mai multe locuri. Coteţul de porumbei părea cam goluţ; pereţii acoperiţi cu muşchi erau crăpaţi, iar în pădurile vecine câte o rarişte adâncă lăsa să se vadă sute de trunchiuri tăiate de la rădăcină.

Când Guccio pătrunse în curte, era mare tărăboi acolo. Trei vătăşei de-ai regelui, învârtind în mână ghioagele cu floarea de crin, înfricoşau pe nişte şerbi zdrenţăroşi, silindu-i să strângă toate vitele, să lege boii doi câte doi şi să aducă de la moară saci de grâne pe care îi aruncau într-o căruţa a stăpânirii. Strigătele vătăşeilor, goana ţăranilor înspăimântaţi, behăitul celor vreo douăzeci de oi, cârâitul orătăniilor făceau laolaltă o hărmălaie nemaipomenită.

Nimeni nu se sinchisi de Guccio; nimeni nu veni să-i ia calul, pe care-l priponi singur, prinzându-i frâul într-un inel de fier. Un ţăran bătrân, trecând pe lângă dânsul, zise doar atât:

- A dat mare urgie pe casa asta. Să fi fost aici stăpânul, murea a doua oară. Nu-i dreptate!

Uşa conacului era deschisă şi venea dintr-acolo larma unei ciorovăieli aprige.

"N-am picat, pare-se, la vreme potrivită", gândi Guccio, a cărui supărare nu înceta să crească.

Urcă treptele pragului şi, luându-se după glasurile acelea, pătrunse într-o încăpere lungă şi întunecoasă, cu pereţi de piatră şi tavanul din grinzi.

O fată tânără, pe care nici nu-şi dădu osteneala s-o privească, îi ieşi în întâmpinare.

- Vin pentru nişte treburi şi aş vrea să stau de vorbă cu cineva de-al casei, zise el.

- Sunt Marie de Cressay. Fraţii mei sunt colo, şi mama de asemeni, răspunse tânăra fată, cu glas şovăitor, arătând spre fundul odăii. Sunt tare prinşi deocamdată...

- N-are a face, am să aştept, zise Guccio.

Şi, ca să-şi arate hotărârea, se duse de se proţăpi în

faţa căminului, întinzându-şi cizmele spre focul din vatră, deşi nu-i era frig de fel.

La celălalt capăt al încăperii, răcneau toţi. Stând între cei doi fii ai săi, unul bărbos, altul spân, dar amândoi înalţi şi roşcovani, doamna de Cressay se silea să ţină piept unui al patrulea personaj, pe care-l ghici numaidecât Guccio ca fiind ispravnicul Portefruit.

Doamna de Cressay - cucoana Eliabel pentru cei de prin partea locului - avea ochi lucioşi, pieptul mare şi în veşmintele cernite de văduvă arăta foarte trupeşă la cei 40 de ani ai săi.

- Domnule ispravnic, striga ea, bărbatul meu s-a înfundat în datorii, gătindu-se pentru războiul regelui, din care s-a ales cu mai multe răni decât cu foloase, în vreme ce moşia, fără stăpân, se ducea de râpă. Biruri şi angarale am plătit întotdeauna, iar pomană la biserică am dat. Cine a făcut mai mult în judeţul ăsta, ia să aud?! Şi pentru a îmbuiba nişte oameni de teapa dumitale, jupâne Portefruit, ai căror bunici umblau desculţi prin băltoacele de pe la noi, vine acum stăpânirea să ne jecmănească.

Guccio privi în jurul său. Câteva taburele ţărăneşti, două scaune cu spetează, nişte laviţe lipite de perete, nişte sipete şi, într-o despărţitură, un pat cu polog, din care se vedea mindirul de paie, acestea alcătuiau toată mobila. Deasupra vetrei era agăţat un vechi scut spălăcit, pesemne scutul ce-l purtase prin bătălii răposatul senior de Cressay.

- Am să mă plâng contelui de Dreux, urmă doamna Eliabel.

- Contele de Dreux nu e regele, iar eu poruncile regelui le împlinesc, răspunse ispravnicul.

- Nu te cred, jupâne ispravnic. Nu pot să cred că regele porunceşte să fie căzniţi ca nişte tâlhari oameni care au hrisoave de nobleţe, vechi de două sute de ani. Ori poate că ţara nu e cârmuită cum se cuvine.

- Lăsaţi-ne barem un răgaz! zise fiul cel bărbos. Vom plăti cu ţârâita. Nu ne puteţi strânge de gât aşa.

- Destulă vorbărie! i-o tăie ispravnicul. V-am dat destule răgazuri şi n-aţi plătit.

Avea braţele scurte, faţa rotundă şi glasul tăios.

- Slujba mea nu e să stau să v-ascult păsurile, ci să vă fac să plătiţi datoriile, urmă el. Mai datoraţi vistieriei trei sute douăzeci de livre şi opt gologani. Dacă nu le aveţi, cu atât mai rău. Sechestrez şi vă scot la mezat.

Guccio se gândi: "Hoţomanul ăsta vorbeşte întocmai cum mă pregăteam să vorbesc eu, iar după trecerea lui pe aici n-are să mai rămână nimic de luat. Hotărât lucru, în călătoria asta toate mi-au ieşit de-andoaselea. Să intru de îndată şi eu în joc?"

Şi se simţi pornit împotriva acestui ispravnic care picase tocmai atunci şi îi tăia craca de sub picioare, furându-i rolul pe care îşi făgăduise să-l joace el.

Tânăra fată care îl întâmpinase rămăsese la câţiva paşi. O privi mai cu luare-aminte. Era blondă, cu minunate şuviţe de păr auriu care-i ieşeau de sub testemel, avea o piele foarte bălaie, ochi mari întunecaţi şi un trup subţire, zvelt şi bine legat. Părea foarte stânjenită că un necunoscut e martor la asemenea scenă. Nu se întâmpla să treacă în fiecare zi, prin paraginile acelea, un tânăr cavaler cu chipul plăcut şi ale cărui veşminte vădeau îndeajuns bogăţia; era curat ghinion să se nimerească acolo tocmai când familia ei se arăta în lumina cea mai jalnică.

Ochii lui Guccio zăboviră asupra Mariei de Cressay. Oricât de necăjit era, trebui să recunoască că o vor-

bise de rău fără s-o fi văzut. Nu te puteai aştepta să dai peste o fată aşa de frumoasă în asemenea loc. Privirea lui Guccio lunecă de la piept spre mâini; le avea albe, subţiri, cu pielea netedă, şi se potriveau de minune cu faţa ei.

Colo, în celălalt capăt al sălii, harţa era în toi.

- Nu e oare de-ajuns că mi-am pierdut soţul, trebuie să mai plătesc şi şase sute de livre pentru a-mi păstra casa? Am să mă plâng contelui de Dreux, o ţinea întruna cucoana Eliabel.

- Am şi vărsat trei sute, zise fiul cel bărbos.

- Să ne pui sechestru înseamnă să ne osândeşti la foame, iar să ne scoţi la mezat înseamnă să ne omori, se vârî în vorba al doilea fiu.

- Rânduielile sunt rânduieli, le-o întoarse ispravnicul. Îmi cunosc legile şi voi face vânzarea după cum pun şi sechestrul.

Încă o dată Guccio auzi din gura ispravnicului chiar cuvintele pe care le pregătise el.

- Ispravnicul acesta mi-e tare nesuferit. Ce vrea de la dumneavoastră? întrebă el în şoaptă.

- Habar n-am şi fraţii mei nu ştiu nici ei mai mult; nu prea ne pricepem la lucrurile astea, răspunse Marie de Cressay. E vorba de birul pe moştenire...

Guccio se încruntă:

- Şi pentru asta cere el şase sute de livre?

- Ah, domnule, a dat năpasta peste noi, murmură ea.

Privirile li se întâlniră, reţinându-se o clipă, şi Guccio crezu că fata va izbucni în plâns. Dar nu; înfrunta dârz restriştea şi numai dintr-un sentiment de ruşine feciorelnică îşi întoarse frumoşii săi ochi de un albastru-întunecat.

Guccio se frământa. Mânia lui era gata să se reverse asupra ispravnicului, tocmai fiindcă omul acesta îi înfăţişa urâciosul personaj pe care se pregătise el însuşi să-l joace.

Deodată, întorcându-se brusc, Guccio străbătu sala cu paşi iuţi şi, proţăpindu-se înaintea împuternicitului stăpânirii, îi zvârli în obraz:

- Dă-mi voie, jupâne ispravnic! Nu cumva te-ai pornit niţel pe hoţie?

Încremenit, ispravnicul îl înfruntă, întrebându-l cine este.

- Asta nu te priveşte, răspunse Guccio, şi roagă-te să n-o afli prea curând dacă, din nenorocire, socotelile pe care le-ai făcut sunt strâmbe. Am însă şi eu oarecare drept de a mă amesteca în moştenirea seniorului de Cressay. Eşti bun să-mi spui la cât preţuieşti această moşie?

Văzând că celălalt încearcă să-l ia de sus şi ameninţă să-şi cheme vătăşeii, Guccio urmă:

- Bagă de seamă! Vorbeşti unui om care mai alaltăieri era oaspele maiestăţii-sale regina Angliei şi căruia îi stă în putere să-l înştiinţeze mâine pe domnul Enguerrand de Marigny despre felul cum se poartă ispravnicii săi. Aşadar, răspunde, jupâne: cât face moşia?

Cuvintele acestea stârniră mare impresie. La auzul numelui lui Marigny, ispravnicul o băgase pe mânecă; familia tăcea cu sufletul la buze, uluită, iar lui Guccio i se păru că mai crescuse cu două şchioape.

- Cressay e preţuit în condica dăjdiilor de la dregătoria de plasă la trei mii de livre, răspunse în cele din urmă ispravnicul.

- Nu zău, trei mii de livre? sări Guccio. Trei mii de livre casa asta de ţară, când palatul Nesle, unul dintre cele mai frumoase din câte sunt la Paris şi reşedinţă a

regelui Navarei, e înscris pentru cinci mii de livre în condica birurilor? Le preţuiţi cam scump aicea, în plasa voastră.

- Mai sunt şi pământurile.

- Toate laolaltă nu fac decât o mie cinci sute de livre, cel mult, şi asta o ştiu din loc sigur.

Ispravnicul avea pe frunte, deasupra ochiului stâng, meteahnă din născare, o pată ca o fragă care, la necaz, dădea în vioriu. Şi Guccio, tot vorbindu-i, nu-şi lua ochii de la fraga ispravnicului, ceea ce sfârşi prin a-l face să-şi piardă cumpătul.

- Vrei să-mi spui acuma, întrebă iar Guccio, care e birul pe moşteniri?

- Patru gologani de fiecare livră în plasa noastră.

- Minţi cu neruşinare, jupân Portefruit. Birul este de doi gologani pentru nobili în toate plăşile. Nu eşti singurul care cunoşti legea, mai sunt şi eu aici. Omul acesta se foloseşte de neştiinţa voastră ca să vă tragă pe sfoară, ca un coţcar ce este, zise Guccio, întorcându-se spre familia Cressay. Căci vine să vă îmbrobodească vorbindu-vă în numele regelui, dar nu vă spune că ţine birurile şi angaralele în arendă, că are să verse la vistieria regelui numai atât cât scrie legea, şi tot ce o trece peste asta va merge în buzunarul său. Iar dacă vă scoate la mezat, cine altul va cumpăra castelul Cressay, şi nu pentru trei mii, ci pentru o mie cinci sute sau şi mai puţin, ori chiar numai pentru datoria aceea? Nu cumva chiar dumneata ţi-ai pus asta în gând, jupâne ispravnic?

Toate supărările lui Guccio, tot năduful şi toată mânia ce se adunase în el cât ţinuse călătoria găseau acum pe capul cui să se reverse. Se înfierbânta vorbind. Aflase în sfârşit prilejul de a-şi da ifose, de a se face respectat şi de-a face pe omul de vază. Trecând fără să-şi dea seama în tabăra pe care venise s-o atace, lua apărarea celor năpăstuiţi, înfăţişându-se ca un cavaler al dreptăţii.

Cât despre ispravnic, pe obrazul său mare şi rotund, din care fugise sângele, numai fraga viorie de deasupra ochiului făcea o pată mai închisă. Îşi vântura braţele scurte, zbătându-se ca un răţoi. Se jura pe toţi sfinţii că e de bună credinţă. Nu el făcuse socotelile. Se prea poate să fie o greşeală... a slujbaşilor săi sau chiar a celor de la dregătoria de plasă.

- Ei, atunci, o să luăm socotelile de la capăt; zise Guccio.

În câteva clipe, îi dovedi că familia Cressay nu datora mai mult de o sută cincizeci de livre pariziene.

- Aşa! Haide acuma să porunceşti vătăşeilor dumitale să dezlege boii, să ducă îndărăt grâul la moară şi să lase în pace nişte oameni de treabă!

Şi, înşfăcându-l pe ispravnic de mânecă, îl duse până la uşă. El se supuse şi le strigă vătăşeilor că e o greşeală la mijloc, că trebuie făcută din nou socoteala, că vor veni altă dată şi că, până una-alta, toate trebuie să fie lăsate la locul lor. Credea că isprăvise cu asta, dar Guccio îl aduse iarăşi în mijlocul încăperii, zicându-i:

- Şi acum, înapoiază-ne o sută cincizeci de livre.

Căci Guccio ţinuse partea familiei Cressay cu atâta patimă, încât începuse să zică "noi" când îi apăra drepturile.

La aceasta, ispravnicul simţi că furia îl înăbuşă, dar Guccio mi-l potoli numaidecât.

- N-a fost vorba mai adineauri, întrebă el, ca ai şi apucat să le iei trei sute de livre?

Cei doi fraţi arătară că aşa este.

- Atunci, jupâne ispravnic... haide, scoate o sută

cincizeci de livre, spuse Guccio întinzând mâna.

Burtosul Portefruit vru să mai chiţibuşească. Ceea ce luase era bun luat. Ar trebui să mai vadă socotelile, aşa cum sunt trecute în condicile lui. De altminteri, nici nu avea la dânsul atâta bănet. Are să mai treacă pe acolo.

- Ar fi mai bine dacă ai avea banii aceştia la dumneata, vorbi Guccio. Eşti într-adevăr sigur că n-ai adunat ceva bani astăzi?... Anchetatorii domnului de Marigny umblă repede şi ar fi mai bine pentru dumneata să închei socoteala asta de îndată.

Ispravnicul şovăi o clipă. Să-şi cheme vătăşeii? Dar tânărul acesta părea să fie nemaipomenit de iute şi purta o spangă straşnică la şold. Afară de asta, mai erau şi cei doi fraţi Cressay, înalţi şi vânjoşi, ale căror ţepuşe de vânătoare le stăteau la îndemână pe un sipet. Ţăranii, de bună seamă, vor sări şi dânşii de partea stăpânilor lor. Afurisită belea în care era mai bine să nu se bage, mai ales că îi atârna şi numele acesta de Marigny deasupra capului. Se dădu bătut şi, scoţând un pungoi de sub haină, numără pe capacul sipetului banii luaţi cu japca. Abia atunci Guccio îl lăsă să plece.

- Ne vom aminti de numele dumitale, jupâne Portefruit, îi strigă el din uşă.

Şi se întoarse, râzând cu toată gura şi descoperindu-şi dinţii pe care îi avea frumoşi, albi şi strânşi.

Familia îl înconjură îndată, copleşindu-l cu binecuvântări, numindu-l izbăvitorul ei. În însufleţirea care-i cuprinse pe toţi, frumoasa Marie de Cressay apucă mâna lui Guccio şi o duse la buze, apoi păru îngrozită de ceea ce îndrăznise să facă.

Guccio, încântat de el însuşi, intra tot mai mult în pielea noului său rol. Se purtase întocmai cum se închipuia în visurile sale cavalereşti: era cavalerul rătăcitor sosind într-un castel necunoscut pentru a da ajutor tinerei fete în restrişte şi a ocroti văduva şi orfanii împotriva celor răi.

- Dar, în sfârşit, cine eşti, domnule? Cui datorăm atâta? întrebă Jean de Cressay, cel de purta barbă.

- Mă numesc Guccio Baglioni; sunt nepotul băncii Tolomei şi mă aflu aici pentru poliţa aceea a dumneavoastră.

Tăcerea căzu în odaie şi gheaţa se aşternu pe feţele neamului Cressay. Se uitară unul la altul înmărmuriţi şi îngrijoraţi. Iar Guccio se simţi parcă despuiat de o frumoasă armură.

Cucoana Eliabel îşi veni în fire cea dintâi. Umflă iute aurul lăsat de ispravnic şi, luându-şi un zâmbet de faţadă, spuse pe un ton glumeţ că vor mai vorbi despre asta, dar că mai înainte ţinea ca binefăcătorul lor să le facă cinstea de-a cina cu dânşii.

Începu să se agite, îi trimise pe copii după unele şi altele, apoi, strângându-i la bucătărie în jurul ei, le zise:

- Fiţi cu băgare de seamă, oricum ar fi e totuşi un lombard. Trebuie să te fereşti întotdeauna de de-alde ăştia, mai ales când ţi-au făcut un bine. E trist că bietul vostru tată a fost silit să recurgă la ei. Să-i arătăm ăstuia, care are de altfel o înfăţişare foarte plăcută, că bani nu avem de loc, dar să ne purtăm aşa fel încât să nu uite că suntem nobili.

Căci doamna de Cressay era tare fudulă de noblеţea ei, cum au fost de când lumea micii gentilomi de la ţară, şi socotea că face mare cinste celui pe care îl poftea la masa ei, fără să fie nobil.

Se nimerise bine, cei doi fii aduseseră în ajun de la vânătoare destul vânat; tăiară câteva păsări şi izbu-

tiră astfel să gătească cele două rânduri de bucate a câte patru feluri fiecare, după cum cerea ighemoniconul nobilimii. Întâiul rând era alcătuit dintr-o supă nemţească cu jumări de ouă deasupra, o gâscă, un ostropel din iepure de casă şi un iepure fript, iar al doilea dintr-o coadă de mistreţ în sos, un clapon gras, lapte de pasăre şi blămănjele.

Nu era cine ştie ce ospăţ, dar se deosebea mult de mesele lor de toate zilele, când adeseori se mulţumeau, asemenea ţăranilor, cu o strachină de colărez şi nişte linte cu slănină.

Trecu o vreme până ce toate acestea să fie gata. Aduseră vin din beci, şi masa fu aşezată pe nişte căpriori în sala cea mare, lângă una din laviţe. O faţă de masă albă cădea până la pământ, şi mesenii o ridicară pe genunchii lor, ca să-şi poată şterge mâinile cu ea. Se afla câte un blid de cositor pentru doi, şi, deosebit, unul numai pentru cucoana Eliabel, ceea ce arăta rangul ei. Bucatele erau puse la mijlocul mesei şi fiecare lua de acolo cu mâna.

Trei ţărani care de obicei vedeau de orătăniile din ogradă fuseseră aduşi ca să slujească la masă. Miroseau niţel a cocină de porci şi a cotineaţă de iepuri.

- Sofragiul nostru, zise cucoana Eliabel, cu o strâmbătură a feţei de parcă îşi cerea scuze şi lua în râs, arătând spre şchiopul care tăia nişte felii de pâine cât roata carului, ţinându-le loc şi de farfurie căci mâncau carnea pe ele. Trebuie să vă spun, domnule Baglioni, că el se pricepe mai ales la crăpatul lemnelor. Aceasta explică...

Guccio mâncă şi bău mult. Paharnicul turna zdravăn, de s-ar fi zis că dă apă cailor.

Gazdele îl îmbiară pe Guccio la vorbă, ceea ce nu fu prea greu. Le povesti într-aşa fel furtuna ce-l apucase pe Marea Mânecii, că lăsară toţi coada de mistreţ să cadă la loc în sosul ei. Vorbi de toate, despre întâmplările mai de seamă, despre starea drumurilor, despre templieri, despre podul din Londra, despre Italia, despre cârmuirea lui Marigny. Auzindu-l, ziceai că era prietenul cel mai intim al reginei Angliei, şi atâta stăruia asupra tainei ce învăluia misiunea sa, încât ai fi putut crede că dintr-asta are să iasă război între cele două ţări. "Nu vă pot spune mai mult în privinţa aceasta, căci e o taină a statului şi nu-s îndreptăţit s-o dau în vileag." Fălindu-te cu isprăvile tale în faţa altuia, ajungi lesne să le crezi tu însuţi, şi Guccio, văzând acum lucrurile într-altfel de cum le văzuse în dimineaţa aceea, îşi socotea călătoria ca o mare izbândă.

Cei doi fraţi Cressay, băieţi de treabă, dar nu prea ageri la minte şi care nu umblaseră niciodată mai departe de zece leghe de casa lor, se uitau cu admiraţie şi pizmă la flăcăul, acesta, mai tânăr ca ei, care se şi învrednicise să vadă şi să facă atâtea.

Cucoana Eliabel, trupeşă de cam plesnea rochia pe dânsa şi căreia mâncarea bună îi trezea pofte neîmplinite în văduvie, începu să-l privească galeş pe tânărul toscan; se mira singură cum îi zvâcneşte inima făcând să-i tresalte pieptul plin şi, în ciuda proastei păreri ce o avea în privinţa lombarzilor, îi găsea mult farmec lui Guccio, părului său încârlionţat, dinţilor strălucitori, ochilor negri şi visători, ba chiar şi vorbirii sale zâzâite. Şi-i arunca cu dibăcie câte un cuvânt măgulitor.

"Fereşte-te de linguşeli", îi spusese adeseori Tolomei nepotului său. "Linguşeala e primejdia cea mai rea pentru un bancher. Te laşi lesne îmbrobodit plecându-ţi urechea la vorbele de laudă ce ţi se spun şi-i mai bine să ai de-a face cu un hoţ decât cu un lin-

guşitor." În seara aceea, însă, lui Guccio nici nu-i trecea prin minte una ca asta şi sorbea fiecare laudă, părându-i-se dulce ca miedul.

Ce-i drept, vorbea mai mult pentru Maria de Cressay, pentru tânăra fată care nu-şi lua ochii de pe el, ridicând asupră-i frumoasele sale gene aurite. Avea ea un anume fel de a-l asculta, cu buzele întredeschise ca o rodie coaptă, ceea ce aţâţa pofta lui de a vorbi, de a vorbi mereu şi apoi de a muşca din rodie.

Depărtarea îi înfrumuseţează uşor pe oameni. În ochii Mariei, Guccio apărea ca prinţul străin în călătorie. Era neprevăzutul, nesperatul, visul de neîmplinit mângâiat adeseori şi care bate deodată la uşă, cu chip, umeri şi nume de om.

Atâta uimire şi încântare pe faţa şi în privirea Mariei de Cressay îl făcură pe Guccio s-o găsească în curând cea mai frumoasă fată văzută cândva şi cea mai vrednică de dragoste. Pe lângă dânsa regina Angliei i se păru rece ca lespedea unui mormânt. "Dacă s-ar arăta la curte, îşi zicea el, şi îmbrăcată cum se cuvine, nu i-ar sta nimeni alături."

Prânzul se prelungi atâta, încât, când se spălară pe mâini, toţi erau puţin cherchelíţi, iar afară se întunecase.

Cucoana Eliabel hotărî că tânărul nu poate porni la drum în ceasul acela târziu şi îl rugă să primească a înnopta acolo, oricât de sărăcăcios ar fi culcuşul.

- Vei dormi aici, zise ea arătându-i marele pat cu polog, în care şase inşi se puteau întinde în voie. Într-alte vremi mai fericite, se culcau aici oştenii gărzii; astăzi fiii mei. Vei dormi cu dânşii.

Îl încredinţă de asemenea că avuseseră grijă de calul său, care se află la grajd. Viaţa de cavaler la voia întâmplării continua, şi Guccio găsea această viaţă plină de farmec.

Nu după mult, cucoana Eliabel şi fiică-sa se retraseră în iatacul femeilor, iar Guccio se lungi pe salteaua încăpătoare din odaia mare a conacului, alături de fraţii Cressay. Se cufundă numaidecât în somn, gândind la o gură asemenea unei rodii coapte, pe care el îşi apăsa buzele şi sorbea toată dragostea din lume.

LANUL DE SECARĂ

Îl trezi o mână care-i atingea încetişor umărul. Cât pe ce să prindă această mână şi s-o lipească de obrazul său... Deschizând ochii, văzu aplecat deasupra lui pieptul îmbelşugat şi chipul zâmbitor al doamnei Eliabel.

- Dormit-ai bine, domnule?

Era aproape de nămiezi. Niţel încurcat, Guccio răspunse că a dormit mai bine ca niciodată şi că voia acum să se îmbrace cât de repede.

- Mi-e ruşine să stau astfel în faţa dumneavoastră, zise el.

Cucoana Eliabel bătu din palme, şi argatul şchiop care slujise în ajun la masă se ivi cu o secure în mână. Doamna de Cressay îi porunci să aducă un lighean cu apă caldă şi nişte "pânze", adică ştergare.

- Aveam odinioară la castel o baie cu aburi, să te tot scalzi, vorbi ea. S-a dărăpănat însă toată, căci era de pe vremea bunicului dinspre bărbatu-meu răposatul şi n-am avut niciodată bani destui ca s-o dregem. A ajuns acum şopron în care ţinem lemnele. Ah, viaţa nu-i de loc uşoară pentru de-alde noi, oamenii de la ţară!

"Începe să bată şaua ca să pricep că n-are cu ce plăti datoria", gândi Guccio.

Îşi simţea capul cam greu după vinul băut seara, iar cucoana Eliabel nu era tocmai fiinţa pe care ar fi dorit s-o vadă la deşteptare. Întrebă unde sunt Pierre şi Jean de Cressay; plecaseră la vânătoare de cum se crăpase de zi. Cu glas mai şovăitor întrebă de Maria. Cucoana Eliabel îl lămuri că fiică-sa trebuise să plece la Neauphle, unde avea să facă nişte cumpărături pentru casă.

- Trebuie să mă duc acolo numaidecât, zise Guccio. Să fi ştiut o luam pe calul meu, cruţându-i osteneala unui drum.

Cucoana Eliabel nu arătă mare părere de rău auzind asta, şi Guccio se întrebă dacă nu cumva castelana potrivise lucrurile înadins, îndepărtând pe toţi ai casei spre a rămâne singură cu el. Mai ales că atunci când şchiopul aduse ligheanul cu apă, din care împrăştie pe jos cam un sfert, cucoana Eliabel rămase acolo să încălzească prosoapele în faţa vetrei. Guccio aşteptă s-o vadă părăsind încăperea.

- Ci spală-te, tânărul meu domn, zise ea. Slujnicele noastre sunt aşa de neîndemânatice, că te-ar jupui ştergându-te. Şi măcar atâta grijă să-ţi port. Haide, nu te uita că sunt aici; ţi-aş putea fi mamă.

Bâlbâind o mulţumire, fără să creadă o iotă din ce spune, Guccio hotărî să se dezbrace şi, gol până la brâu, fără s-o privească pe cucoană, îşi stropi cu apă călduţă capul şi pieptul. Era destul de slăbuţ, cum sunt cei de vârsta lui, dar bine croit pentru statura sa mică. "Norocul meu, îşi spuse, că n-a cerut să mi se aducă un hârdău în care aş fi trebuit să intru golgoluţ sub ochii ei. Ciudate apucături au oamenii ăştia de la ţară!"

Când isprăvi, doamna de Cressay se apropie cu prosoapele calde şi începu să-l şteargă. Pornind îndată spre Neauphle, gândea Guccio, şi dând pinteni calului, ar mai putea s-o ajungă din urmă pe Maria sau s-o întâlnească în târg.

- Ce piele frumoasă ai, domnule, zise pe neaşteptate cucoana Eliabel parcă a glumă, dar glasul îi cam tremura. Femeile te-ar putea pizmui pentru o piele atât de catifelată... Iar culoarea asta oacheşă trebuie să le pară multora plăcută.

Vorbind, îi mângâia spatele, plimbându-şi vârful degetelor de-a lungul şirei spinării. Simţindu-se gâdilat, Guccio se întoarse râzând.

Cucoana Eliabel avea privirea tulburată, pieptul îi zvâcnea şi un zâmbet straniu îi schimba faţa. Guccio îşi puse repede cămaşa.

- Ah, frumoasă mai e tinereţea! începu iar cucoana Eliabel. Văzându-te, îmi pun capul că guşti zdravăn din ea şi că te foloseşti de toate prilejurile pe care ţi le scoate în cale.

Guccio se îmbrăca mai departe, pe cât putea mai cuviincios. Doamna de Cressay tăcu o clipă şi i se auzi răsuflarea. Apoi, pe acelaşi ton, urmă:

- Aşadar, drăguţul meu domn, ce-ai să faci pentru datoria aceea a noastră?

"În sfârşit", gândi Guccio.

- Poţi într-adevăr să ne ceri ce pofteşti, urmă ea; eşti binefăcătorul nostru şi te binecuvântăm. Dacă vrei aurul pe care l-ai scos acestui ticălos de ispravnic, e al dumitale, ia-l. O sută de livre, dacă vrei. Dar ai văzut în ce hal suntem şi ne-ai arătat că eşti om de inimă.

Zicând acestea, se uita cum el îşi prinde pantalonii, şi împrejurarea nu era tocmai potrivită pentru Guccio ca să vorbească despre afaceri.

- Cel care ne scapă nu poate fi cel care ne gâtuie, urmă ea. Voi, oamenii de la oraş, nu ştiţi ce greu o ducem noi. N-am plătit încă datoria noastră la bancă, fiindcă nu puteam s-o plătim. Dregătorii regelui ne jecmănesc, de asta ţi-ai putut da seama şi singur. Şerbii nu mai muncesc ca pe vremuri. De când cu noile rânduieli n-au în cap decât gândul dezrobirii; nu mai scoţi nimic de la ei şi puţin ar lipsi ca ţopârlanii ăştia să se creadă de-o seamă cu dumneata şi cu mine. Căci, dumneata nu eşti nobil, adăugă ea pentru a-i arăta cu prisosinţă cinstea ce i-o face socotindu-l în tabăra ei, dar ai merita mult să fii... Unde mai pui că tot ce-ţi aduce recolta unui an îţi ia seceta în anul următor şi că bărbaţii noştri cheltuiesc în războaie puţina lor agoniseală, dacă pe deasupra nu-şi lasă şi ciolanele pe-acolo.

Guccio, care nu avea în cap decât un gând, cum să dea iar de Maria, încercă să ocolească răspunsul:

- Nu eu hotărăsc, ci unchiu-meu, zise el.

Dar de pe acum se ştia învins.

- Îi poţi arăta unchiului dumitale că aceştia nu-s bani pierduţi; eu îi doresc să nu aibă niciodată datornici mai puţin cinstiţi ca noi. Păsuiţi-ne încă un an; vă vom plăti dobânzile. Fă asta pentru mine şi-ţi voi fi foarte recunoscătoare, îl ruga cucoana Eliabel, apucându-i mâinile.

Apoi, cu o uşoară stânjeneală, dar care n-o împiedica să-l privească drept în ochi, adăugă:

- Ştii, simpatice domn, că de cum te-am văzut ieri - o doamnă n-ar trebui, poate, să spună asta, dar nu-mi pasă - am simţit prietenie pentru dumneata şi că nu e lucru pe care să mi-l ceri şi să nu vreau să-l fac pentru a te vedea mulţumit?...

Lui Guccio nu-i veni atunci în minte să-i răspundă: "Dacă-i aşa, plăteşte datoria şi am să fiu mulţumit".

Nu încăpea îndoială, văduva era gata să se jertfească, şi puteai cel mult să te întrebi dacă se pregătea de jertfă pentru a amâna plata datoriei, sau dacă se folosea de această datorie pentru a avea prilejul să se jertfească.

Ca un adevărat italian, Guccio se gândi că ar fi nostim să-i pice mama şi fata deodată. Doamna Eliabel era încă ispititoare pentru un bărbat căruia i-

ar plăcea grăsanele mai coapte; avea mâini catifelate, iar sânii, aşa mari cum erau, păreau să fi rămas tari. Dar aceasta nu putea fi decât o petrecere trecătoare, în afară de fata la care râvnea. Îi pierea plăcerea de a se prinde în joacă la gândul că ar putea s-o piardă pe cea mai tânără dacă s-ar încurca cu mamă-sa.

Guccio scăpă de cucoana Eliabel, prefăcându-se foarte mişcat de stăruinţele ei, şi o încredinţă că se va sili să-i împlinească rugămintea, în ce priveşte datoria, dar că pentru aceasta, trebuia să dea fuga îndată la Neauphle ca să stea de vorba cu slujbaşii băncii.

Ieşi în curte şi, dând acolo de şchiop, îl zori să-i înşăueze calul, apoi încălecă şi porni spre târg. Pe drum, nici urmă de Maria. În goana calului Guccio se întreba dacă tânăra fată era într-adevăr aşa de frumoasă cum o văzuse în ajun, dacă nu se înşelase în privinţa făgăduielilor pe care crezuse că le citeşte în ochii ei, dacă toate acestea nu erau poate decât năzăreli ce-ţi umblă prin cap după o masă bună şi dacă meritau atâta grabă. Căci sunt femei care, când te privesc, par să ţi se dea din prima clipă, dar aceasta le e privirea obişnuită; au pentru un scaun sau un copac aceeaşi uitătură şi, până la urmă, nu dau nimic...

Guccio n-o văzu pe Maria în piaţa târgului. Aruncă o privire prin uliţele dimprejur, intră în biserică, rămase acolo doar cât să-şi facă cruce, fără s-o vadă pe cea căutată, apoi se duse la sucursală. Aici, îi învinui pe cei trei slujbaşi că l-au informat greşit. Aceşti Cressay erau nişte oameni de vază, cinstiţi şi buni de plată. Trebuia să li se prelungească datoria. Cât despre ispravnic, e o adevărată secătură... Tot răţoindu-se aşa, Guccio nu-şi lua ochii de la fereastră. Slujbaşii clătinau din cap, cătând la tânărul acesta smintit care se răzgândea de la o zi la alta, şi îşi ziceau că ar fi o jale dacă banca ar încăpea într-adevăr pe mâna lui.

- Se prea poate să mai dau pe-aici de multe ori. Sucursala asta trebuie supravegheată de aproape, le spuse el drept rămas bun.

Şi sări în şa, iar pietricelele uliţei începură sa zboare sub potcoavele calului său. "O fi apucat pe vreun drum mai scurt, îşi zicea. Dacă-i aşa, o voi vedea la castel, dar va fi greu s-o văd singură..."

Puţin după ce ieşise din târg, zări o umbră care se grăbea înspre Cressay şi o recunoscu pe Maria. Atunci, deodată, auzi că păsările cântau, văzu că soarele strălucea, că era aprilie şi că frunzişoare fragede se iviseră în toţi copacii. Din pricina acestei rochii ce se depărta între pajiştile înverzite, primăvara, pe care Guccio nici n-o luase în seamă de trei zile încoace, izbucnise deodată pentru dânsul în toată frumuseţea ei.

Încetini mersul calului şi ajunse în dreptul Mariei. Ea îl privi, nu prea mirată că-l vede acolo, şi ca şi cum ar fi primit atunci cel mai frumos dar din lume. Umbletul pe jos îi împurpurase faţa, şi Guccio găsi că era şi mai frumoasă de cum gândise în ajun.

O pofti să încalece la spatele său. Ea surâse ca să-i răspundă că se învoieşte şi buzele i se deschiseră din nou ca o rodie. Guccio îşi opri calul lângă taluzul şoselei şi se aplecă pentru a-i da braţul şi umărul. Fata era uşoară; se săltă sprinten pe cal şi porniră la pas. Câtva timp merseră în tăcere. Lui Guccio parcă-i pierise glasul. Aşa, deodată, flecarul acesta nu mai găsea ce să vorbească.

Simţea că Maria abia îndrăzneşte să-şi pună mâinile pe el spre a se ţine. O întrebă dacă era deprinsă

să meargă astfel călare.

- Cu tata sau cu fraţii mei... numai, răspunse ea.

Niciodată încă nu umblase aşa, ţinându-se de spatele unui străin. Îşi luă inima în dinţi şi se strânse mai tare de umerii flăcăului.

- Eşti grăbită să te întorci acasă? întrebă el.

Fata nu răspunse, şi Guccio îşi împinse calul pe o potecuţă care tăia drumul, dar rămânea pe dâmbul unde se aflau.

- Frumoase sunt meleagurile voastre, urmă el după o nouă tăcere; e tot aşa de frumos aici ca în Toscana.

Credea că spusese o straşnică vorbă de îndrăgostit. Şi ce-i drept, niciodată încă nu simţise, ca în clipa aceea, frumuseţea lină a câmpiei din Ile-de-France. Privirea lui se pierdea până în depărtările albăstrii, până-n zarea de colnice şi păduri a cărei dungă era înecată într-o ceaţă străvezie, apoi se întorcea la iarba deasă a pajiştilor dimprejur, cu petele mari de un verde mai lăptos, mai firav ale semănăturilor de secară abia încolţite şi ale şirurilor de păducei în care se deschideau muguri cleioşi.

Guccio întrebă ce fel de turnuri erau acelea care se desluşeau înspre miazăzi, la marginea zării, desprinzându-se din necuprinsa tălăzuire verde. Maria făcu o mare sforţare ca să răspundă că erau turnurile de la Montfort l'Amaury.

Încerca un simţământ de nelinişte şi de fericire care o împiedica să vorbească, o împiedica să cugete. Încotro ducea poteca asta? Nu mai ştia. Unde o ducea călăreţul acesta? Nici asta n-o ştia. Se supunea unui lucru care nu avea încă nume, ceva mai tare ca teama de necunoscut, mai tare ca cele învăţate, ca sfaturile părinţilor şi poveţele menite să-i deschidă ochii, ale duhovnicilor. Se simţea la cheremul unei voinţi străine. Mâinile i se chirceau ceva mai strâns pe această mantie, pe spinarea bărbatului care, în clipa aceea când toate se scufundau, era pentru dânsa singura certitudine a universului. Şi, trecând prin grosimea veşmintelor unuia şi altuia, bătăile inimii ei răsunau în pieptul lui Guccio.

Calul, care mergea cu frâul în voie, se opri singur ca să mănânce un firicel de iarbă.

Guccio descălecă, întinse braţele spre Maria şi o luă jos de pe cal. Nu-i dădu drumul însă şi zăbovi cu mâinile petrecute în jurul ei, mirat că trupul fetei e aşa de gingaş, aşa de subţirel, aşa de tare. Ea rămase nemişcată, ostatică bântuită de temeri, dar fără a se împotrivi, între degetele care o înlănţuiau. Guccio simţi că trebuie să spună ceva, dar obişnuitele vorbe amăgitoare nu se lăsau rostite, iar cele care îi veniră pe buze fură nişte cuvinte italieneşti.

- *Ti voglio bene, ti voglio tanto bene*.[11]

Fata păru să le priceapă, atât de limpede le era înţelesul.

Privind chipul Mariei în bătaia soarelui şi aşa de aproape, Guccio îşi dădu seama că genele nu erau aurii, cum le văzuse în ajun; Maria avea părul castaniu, cu sclipiri roşcate, pielea bălaie şi nişte ochi mari de un albastru-închis sub sprâncenele arcuite. De unde venea strălucirea aurie pe care o împrăştia făptura ei? în ochii lui Guccio, Maria se făcea din clipă în clipă mai adevărată, mai reală şi era minunat de frumoasă în această realitate. O strânse mai aproape, îşi strecură mâna încet, uşor, de-a lungul şoldului ei, apoi îi atinse mijlocul, continuând să descopere adevărul acestui trup.

- Nu... murmură ea, îndepărtându-i mâna.

Dar, ca şi cum s-ar fi temut să nu-l supere, îşi răs-

[11] Te iubesc, te iubesc nespus de mult.

turnă niţel obrazul spre dânsul. Avea buzele întredeschise şi pleoapele lăsate. Guccio se aplecă peste această gură, spre această rodie frumoasă la care râvnea atât de mult. Şi rămaseră aşa câteva clipe lungi, lipiţi unul de altul, ascultând piuitul păsărilor, lătratul depărtat al câinilor şi răsuflarea puternică a firii întregi, care părea să ridice pământul sub picioarele lor.

Când se desprinseră din această îmbrăţişare, Guccio dădu cu ochii de trunchiul negru şi strâmb al unui măr gros care creştea acolo, şi copacul acesta i se păru uimitor de frumos şi de viu, cum nu mai văzuse niciodată până atunci. O coţofană ţopăia în secară; iar băiatul crescut în oraşe stătea uluit de acest sărut în plin câmp.

Cu faţa strălucitoare de fericire, Maria nu-şi mai lua ochii de la Guccio.

- Ai venit, ai venit în sfârşit, şopti ea.

S-ar fi spus că îl aştepta de la începutul veacurilor, din noaptea timpurilor şi că îi cunoscuse chipul de când lumea.

El voi s-o mai sărute o dată, dar de rândul acesta Maria îşi feri obrazul.

- Nu, zise ea, trebuie să ne întoarcem acasă.

Era pătrunsă de gândul că dragostea intrase în viaţa ei şi deocamdată se simţea copleşită de fericire. Nu-şi mai dorea nimic.

Când se văzu din nou pe cal, în spatele lui Guccio, îşi petrecu braţele după grumazul tânărului italian, îşi puse capul pe umărul său şi se lăsă purtată aşa, în legănarea calului, legată de bărbatul pe care Dumnezeu i-l trimisese.

Maria avea gustul miracolului şi simţul absolutului, dar îi lipsea darul imaginaţiei. Nici o clipă nu-i trecu prin minte că Guccio ar putea să fie într-o altfel de stare sufletească decât a ei, şi nici că sărutul lor putea să aibă pentru dânsul un alt înţeles decât acela pe care i-l dădea ea.

Abia când începură să se ivească în vale acoperişurile din Cressay, Maria se aşeză mai drept pe cal, aşa cum îi stă bine unei domnişoare de familie.

Fraţii săi se întorseseră de la vânătoare. Cucoana Eliabel nu se arătă bucuroasă văzând-o pe Maria venind acasă în tovărăşia lui Guccio. Îşi judecă fata în gând cu o asprime care nu-i venea atât din grija pentru rânduielile bunei-cuviinţe, cât dintr-o ciudă nemărturisită. Cu toată silinţa ce-şi dădeau de a nu se trăda prin nimic, pe faţa tinerilor se întipărise o fericire care-i displăcu castelanei. Nu îndrăzni însă vreo dojană în prezenţa tânărului bancher.

- Am întâlnit-o pe domnişoara Maria şi am rugat-o să-mi arate împrejurimile moşiei dumneavoastră, vorbi Guccio. Mănos pământ mai aveţi.

Apoi, adăugă:

- Am poruncit să vi se prelungească poliţa până la anul; sper că unchiu-meu are să încuviinţeze hotărârea mea. Cum să refuzi ceva unei atât de nobile doamne!

Rostise asta surâzând cucoanei Eliabel. Ea se sclifosi puţintel şi supărarea îi trecu.

Mulţumiră în fel şi chip lui Guccio, dar când el spuse că trebuie să-i părăsească, nimeni nu stărui prea mult ca să mai rămână. Obţinuseră de la dânsul ceea ce doreau, şi era într-adevăr un flăcău încântător lombardul acesta care le făcuse un mare bine... Dar la urma urmelor habar n-aveau cine e. Iar cucoana Eliabel, gândind la câte zâmbre îi făcuse în dimineaţa aceea şi la graba neaşteptată cu care el o părăsise, nu se simţea prea mulţumită de ea însăşi. Po-

liţa fusese prelungită, acesta era lucrul cel mai însemnat. Şi cucoana Eliabel nu trebui să se ostenească prea mult ca să-şi vâre în cap că farmecele ei ajutaseră la asta.

Singura fiinţă care dorea cu adevărat ca Guccio să mai rămână nu putea şi nu îndrăznea să sufle o vorbă.

Pe neaşteptate se simţiră toţi destul de stingheriţi. Îl siliră totuşi pe Guccio să ia cu dânsul o ciozvârtă din căprioara pe care o vânaseră tinerii Cressay şi nu-l lăsară până nu făgădui că va mai veni pe la ei. Guccio făgădui, dar de data asta privirea lui căta, pe furiş, spre Maria.

- Voi mai trece pe aici pentru poliţă, de asta să fiţi siguri, spuse pe un ton glumeţ, menit să-i ascundă gândul adevărat.

Aşteptă până îi legară de oblânc sacul cu lucrurile lui, apoi încălecă.

Privind cum se depărtează de-a lungul râului Mauldre, doamna de Cressay scoase un oftat prelung şi le spuse fiilor ei, vorbind însă mai mult pentru sine decât pentru dânşii:

- Copii, mama voastră se mai pricepe încă să sucească mintea domnişorilor. Am învârtit-o bine cu ăsta şi aflaţi că, dacă nu-l luam cum ştiu eu, nu s-ar fi arătat aşa de binevoitor.

De teamă să nu se trădeze, Maria se şi întorsese în casă.

Galopând pe şoseaua spre Paris, Guccio se socotea un cuceritor căruia nici o fiinţă nu-i putea sta împotrivă şi care nu avea decât să se arate prin castele pentru a culege inimile. Chipul Mariei, aşa cum o văzuse în marginea lanului de secară, nu-l mai părăsea. Şi el îşi făgăduia să se întoarcă la Neauphle foarte curând, poate chiar în câteva zile...

Acestea sunt şi ele planuri dintre acelea pe care omul şi le face la drum şi nu le înfăptuieşte niciodată.

Sosi noaptea în strada Zarafilor şi rămase până târziu de vorbă cu unchiul său, Tolomei. Acesta se împăcă lesne cu lămuririle pe care i le dădu Guccio în privinţa poliţei amânate; avea alte griji pe cap. Păru să plece însă urechea mai cu luare-aminte când auzi de matrapazlâcurile ispravnicului Portefruit.

Toată noaptea, în somnul său, Guccio avea impresia că n-o visează decât pe Maria. A doua zi se şi gândea mai puţin la dânsa.

Cunoştea la Paris două neveste de negustori, nostime burghezoaice, din care nici una nu trecuse de 20 de ani şi care n-aveau inimă să-i refuze ceva. După câteva zile uitase de iubita lui din Neauphle.

Dar soarta oamenilor se ţese încet şi nimeni nu ştie care dintre faptele sale semănate la întâmplare are să încolţească pentru a îmboboci, asemenea copacilor. Nimeni nu-şi putea închipui că sărutul de la marginea unui lan de secară are să schimbe într-o zi istoria regatului Franţei şi are s-o ducă pe frumoasa Maria până la leagănul unui rege.

La Cressay, Maria începu să aştepte.

ALAI REGESC LA CLERMONT

Douăzeci de zile mai târziu, târgul Clermont de l'Oise cunoştea o forfotă nemaipomenită. De la castel şi până la barieră, de la biserică până la clădirea isprăvniciei era îmbulzeală mare de norod. Oamenii se buluceau pe uliţe şi prin cârciumi într-o zarvă voioasă. De dimineaţă fluturau flamuri la ferestre; crainicii vestiseră pe la răspântii că monseniorul Filip, conte de Poitiers, al doilea fiu al regelui, şi unchiul său, monseniorul de Valois, veneau s-o întâmpine în numele suveranului pe sora şi nepoata lor, regina Isabelle a Angliei.

Ea pusese piciorul pe pământul Franţei cu două zile înainte şi acum străbătea Picardia. În dimineaţa aceea părăsise oraşul Amiens şi, dacă totul mergea bine, avea să ajungă la Clermont către sfârşitul după-amiezii. Acolo regina urma să înnopteze, iar a doua zi, cu escorta venită din Anglia şi cu cea franceză care-i ieşise înainte, avea să pornească înspre Pontoise, unde tată-său, Filip cel Frumos, o aştepta la castelul Maubuisson.

Pe la chindii, ispravnicul, căpitanul târgului şi pârgarii, cărora li se vestise sosirea apropiată a prinţilor, trecură bariera Parisului pentru a pune la picioarele înalţilor oaspeţi cheile oraşului. Filip de Poitiers, care călărea în fruntea alaiului, ascultă urările lor de bun sosit şi pătrunse cel dintâi în Clermont.

Îl urmau, într-o colbăraie grozavă stârnită de cai, mai bine de o sută de curteni, scutieri, slujitori şi suliţaşi, atât dintre însoţitorii săi, cât şi dintre cei ai lui Charles de Valois.

Un cap se înălţa deasupra tuturor celorlalte, al mătăhălosului Robert d'Artois, la trecerea căruia se zgâiau toţi ochii. E drept că acest senior, călare pe un perşron[12] mare rotat - la cogeamite călăreţ, cogeamite cal - purta ciubote roşii, mantie roşie, cazacă de catifea roşie şi avea o înfăţişare de te băga în sperieţi. Pe când mulţi călăreţi arătau frânţi de oboseală, el se ţinea drept în şa, ca şi cum ar fi încălecat abia atunci.

Într-adevăr, de când plecase din Pontoise, Robert d'Artois se simţea întărit şi odihnit la gândul că izbânda lui se apropia. Numai el singur ştia adevăratul ţel al călătoriei tinerei regine a Angliei, numai el singur ştia ce întâmplări, dezlănţuite pentru a-şi potoli setea lui de răzbunare, aveau să zguduie curtea Franţei. Şi se simţea cuprins de pe acum de o aprigă şi tainică bucurie.

Cât ţinu drumul, nu-şi luase o clipă ochii de la Gautier şi Filip d'Aunay, care făceau parte din alai, primul ca scutier al contelui de Poitiers, iar celălalt ca scutier al lui Charles de Valois. Cei doi tineri erau încântaţi de plimbarea asta şi de tot fastul regesc. Ca să fie mai strălucitori, în naivitatea şi înfumurarea lor, îşi agăţaseră la veşmintele de paradă frumoasele tăşcuţe de aur primite în dar de la ibovnicele lor. Văzându-le aceste tăşcuţe prinse în cingătoare, Robert d'Artois simţea zbătându-i-se în piept valurile unei crude şi neţărmurite bucurii, şi abia se ţinea să nu râdă. "Haideţi, drăgălaşilor, bobocilor, nătăfleţilor - vorbea în sinea lui - hai, zâmbiţi cât mai e vreme, gândiţi-vă la frumoşii sâni ai iubitelor voastre. Gândiţi-vă bine la ei, căci n-o să-i mai atingeţi niciodată, şi bucuraţi-vă de ziua de azi, căci tare mi-e teamă că nu veţi mai apuca multe. Au să vă sfărâme capetele drăguţe şi seci ca pe nişte nuci."

În acelaşi timp, asemenea unui tigru care se joacă cu prada, ascunzându-şi ghearele, îi saluta prietenos

[12] Cal din ţinutul Perche.

pe fraţii d'Aunay sau le striga câte o vorbă de duh, râzând în hohote. De când îi scăpase din capcana ticluită la turnul Nesle, cei doi fraţi îi arătau prietenie şi i se socoteau îndatoraţi.

Îndată ce alaiul se opri în piaţa mare, ei îl poftiră pe d'Artois să golească împreună o bărdacă de vin roşu, foarte rece. Schimbară între dânşii glume, închinând paharele. "Beţi, frăţiorilor, beţi şi ţineţi bine minte gustul acestui vinişor", îşi zicea d'Artois.

În jurul lor, cârciuma răsuna de veselie nepăsătoare, de strigătele şi de vorbele aprinse ale chefliilor.

Prin uliţele cuprinse de fierbere voioasă, tarabagiii făceau vânzare ca în zilele de iarmaroc, şi de la castelul regal până la biserică se scurgea potop de lume, încetinind mersul cailor.

Marile flamuri de toate culorile, care împodobeau ferestrele, fluturau în adierea vântului. Un călăreţ veni în galop, vestind apropierea reginei, şi se stârni îndată mare învălmăşeală.

- Zoreşte-i pe oamenii noştri, îi zise Filip de Poitiers lui Gautier d'Aunay, care se apropiase de el.

Apoi, al doilea fiu al regelui se întoarse către Charles de Valois:

- Vom fi acolo la ceasul hotărât, unchiule. Regina nu va avea de aşteptat.

Îmbrăcat tot în albastru, niţel aprins la faţă de oboseală, Charles de Valois se mulţumi să dea din cap. Nu se simţea în apele lui şi s-ar fi lipsit bucuros de goana asta călare.

Clopotele bisericii începură să sune, şi dangătul lor vuia în văzduh, spărgându-se de zidurile târgului. Convoiul apucă pe drumul către Amiens.

Robert d'Artois se apropie de prinţi şi merse aşa, pinten la pinten, alături de Poitiers. Deşi i se răpise moştenirea ţinutului d'Artois, Robert rămânea totuşi văr al regelui, şi locul său era în rând cu cele mai strălucite coroane ale Franţei. Privind mâna lui Filip de Poitiers, strânsă pe frâul roibului său, Robert gândea: "De hatârul tău, slăbănogul meu văr, ca să ţi se dea ţie domeniul Franche-Comté, mi s-a luat mie Artois. Dar mai înainte ca ziua de mâine să se fi sfârşit, cinstea ta de bărbat are să capete o rană care nu se lecuieşte uşor."

Filip, conte de Poitiers şi soţ al Jeannei de Burgundia, avea 21 de ani. Înfăţişarea lui, ca şi felul său de a fi îl deosebeau de toţi ceilalţi din familia regală. Nu era frumos şi impunător ca tătâne-su, nici gras şi repezit ca unchiul de Valois. Înalt, slab la trup şi la faţă, cu picioare şi mâini stranii de lungi, avea gesturi întotdeauna măsurate, era zgârcit la vorbă şi cam aspru; trăsăturile, îmbrăcămintea fără zorzoane, politeţea socotită a cuvintelor, totul arăta o fire chibzuită şi hotărâtă, la care capul ţinea în frâu pornirile inimii. Chiar pe atunci Filip de Poitiers era o forţă de care trebuia să se ţină seamă.

La o leghe de Clermont, cele două convoaie, al reginei Angliei şi al prinţilor, se întâlniră. Opt oşteni de la curtea Franţei se strânseră pe o parte a drumului şi scoaseră din trâmbiţele lor nişte sunete lungi şi monotone. Trâmbiţaşii englezi răspunseră suflând în corn uri asemănătoare, dar care sunau mai ascuţit. Apoi prinţii se apropiară, iar Isabelle, subţire şi dreaptă pe buiestraşa-i albă, ascultă scurta urare de bun sosit a fratelui ei, Filip de Poitiers. După asta, Charles de Valois veni să sărute mâna nepoatei sale; apoi fu rândul contelui d'Artois, care, din felul cum îşi înclină capul şi din privire, îi dădu să înţeleagă tinerei regine că toate se petreceau aşa cum le prevăzuseră.

În vreme ce se schimbau bineţe, întrebări şi răspunsuri, cele două escorte aşteptau, cercetându-se din ochi. Cavalerii francezi judecau costumele englezilor, iar aceştia, nemişcaţi şi demni, având soarele în faţă, purtau cu mândrie pe scuturile lor cei trei lei ai Angliei; îi simţeai siguri de ei înşişi şi grijulii de a arăta cât mai falnici în ţară străină.

Din marea litieră albastră şi aurie care venea în urma reginei se auzi un ţipăt de copil.

- Surioară, l-ai luat oare şi pe nepotul nostru în această călătorie? întrebă Filip. Are să-i fie tare greu la vârsta lui fragedă.

- N-aş fi avut linişte dacă-l lăsam la Londra fără mine, răspunse Isabelle. Ştii doar bine ce fel de oameni roiesc în jurul meu...

Filip de Poitiers şi Charles de Valois o întrebară ce anume o aducea în Franţa; regina le spuse numai atât, că voia să-şi vadă părintele, şi ei pricepură că nu vor scoate mai mult de la dânsa, cel puţin deocamdată.

Zicându-se puţintel ostenită de drum, Isabelle ceru să se dea jos de pe iapa ei albă şi luă loc în litiera cea mare, purtată de două catârce cu valtrapuri de catifea, una la hulubele din faţă, şi cealaltă la hulubele din spate. Cele două escorte se puseră din nou în mişcare către Clermont.

Văzând că Poitiers şi Valois au trecut iar în capul convoiului, d'Artois îşi împinse calul lângă litiera reginei.

- Eşti tot mai frumoasă de fiecare dată când te văd, verişoară, îi spuse el.

- Nu minţi, răspunse Isabelle. Nu pot fi frumoasă după douăsprezece ore de drum prin colbăraia asta.

- Când ţi-a îndrăgit cineva amintirea vreme de atâtea săptămâni, nu mai vede colbul, nu-ţi vede decât ochii.

Isabelle se ghemui mai adânc în perne. Se simţea iarăşi cuprinsă de acea stranie slăbiciune care o apucase la Westminster în faţa lui Robert. "Să fie oare adevărat că mă iubeşte, îi trecu prin minte, sau îmi spune doar vorbe frumoase, cum o fi spunând oricărei alte femei?" Printre perdelele litierei, vedea în coasta calului rotat uriaşa cizmă roşie şi pintenul de aur al contelui d'Artois; vedea pulpa de namilă, ai cărei muşchi zvâcneau sub nădragul strâns, şi se întreba dacă va încerca de fiecare dată când se va găsi în prezenţa acestui bărbat aceeaşi tulburare, aceeaşi dorinţă de a i se lăsa în braţe, aceeaşi speranţă de a ajunge la nişte tărâmuri necunoscute... Făcu o sforţare ca să se stăpânească. Nu venise aici pentru ea însăşi.

- Vere, zise regina, cât putem sta de vorbă, spune-mi repede ce ai să-mi spui.

Cu mare grabă şi prefăcându-se că-i descrie priveliştea, d'Artois îi povesti ceea ce ştia şi ceea ce făcuse, pânda cu care împresurase prinţesele regale, capcana întinsă celor doi fraţi d'Aunay la turnul Nesle.

- Cine sunt oamenii aceştia care necinstesc coroana Franţei? întrebă Isabelle.

- Se află la douăzeci de paşi de tine. Fac parte din escorta care te însoţeşte.

Şi îi dădu toate lămuririle în privinţa fraţilor d'Aunay, unde le sunt moşiile, din ce neam se trag şi cu cine se înrudesc.

- Vreau să-i văd, zise Isabelle.

Făcându-le semne cu braţele, d'Artois îi chemă pe cei doi tineri.

- Regina v-a zărit printre toţi ceilalţi, le zise el cu o clipire şireată a ochilor, şi i-am vorbit de voi.

Chipurile celor doi fraţi se roşiră de mândrie şi plăcere.

Îi împinse către litieră, ca şi cum le-ar fi deschis calea măririlor, şi în vreme ce flăcăii salutau, plecându-se mai jos de grumazul cailor, uriaşul spuse cu o prefăcută voioşie:

- Măria-ta, aceştia-s domnii Gautier şi Filip d'Aunay, cei mai credincioşi scutieri ai fratelui şi ai unchiului măriei-tale. Îi recomand bunăvoinţei măriei-tale ca pe unii ce se află oarecum sub oblăduirea mea.

Isabelle îi cercetă o clipă pe cei doi tineri, întrebându-se ce anume aveau în înfăţişarea şi făptura lor care să poată abate de la datorie nişte fiice de rege. Erau frumoşi, nici vorbă, şi frumuseţea bărbaţilor o cam tulbura întotdeauna pe Isabelle. Zări apoi tăşcuţele de aur la cingătoarea celor doi călăreţi, şi privirea ei merse de la tăşcuţele acelea la ochii lui Robert. Pe faţa acestuia miji un surâs. De acum încolo el se putea trage din nou în umbră. Nu va mai trebui nici măcar să apară în faţa curţii ca pârâtor. Întâlnirea aceasta întâmplătoare era de-ajuns ca să-i ducă la pierzanie pe cei doi scutieri. "Frumos mai lucraşi, Robert, frumos mai lucraşi", îşi zicea el.

Fraţii d'Aunay, cu capetele pline de visuri, plecară să-şi ia locul în convoi.

Din oraşul Clermont în sărbătoare, se şi înălţau strigătele de bun sosit către această frumoasă regină de 22 de ani, care aducea la curtea Franţei cea mai neaşteptată dintre nenorociri.

CUM E TATA, E ŞI FATA

Era în seara când sosise Isabelle; regele stătea de vorbă cu fiică-sa între patru ochi, într-o încăpere a castelului Maubuisson, unde-i plăcea să rămână singur.

- Aici mă sfătuiesc cu mine însumi, le spusese celor din jurul său într-o zi când se hotărâse să vorbească.

Pe masă, un sfeşnic de argint cu trei braţe lumina un vraf de pergamente pe care regele îşi punea semnătura după ce le cerceta. Parcul foşnea în asfinţit, iar Isabelle, cu faţa întoarsă spre întunericul de afară, privea cum umbra înserării învăluia copacii unul câte unul.

Aşezat în împrejurimile oraşului Pontoise, Maubuisson era reşedinţă regală de pe vremea reginei Blanche de Castille[13], iar Filip făcuse din el unul din locurile în care obişnuia să petreacă lunile de vară. Îi plăcea acest domeniu tăcut, împrejmuit de ziduri înalte, pentru parcul său, pentru grădinile sale şi mânăstirea în care călugăriţele benedictine duceau un trai tihnit. Castelul însuşi nu era mare, dar Filip cel Frumos îi preţuia liniştea şi se simţea mai bine la Maubuisson decât în palatele sale mai încăpătoare.

Isabelle le întâmpinase pe cele trei cumnate ale sale, Marguerite, Jeanne şi Blanche, cu un obraz numai zâmbet şi răspunsese aşa cum se cuvenea la urările lor de bună venire.

Cina fusese scurtă. Şi acum Isabelle se retrăsese cu tatăl ei pentru a împlini fapta cumplită şi de neînlăturat la care se hotărâse. Regele Filip o ţinea sub uitătura aceea îngheţată cu care privea orice făptură omenească, fie şi propria sa odraslă. Aştepta s-o audă

[13] Regină şi regentă a Franţei (1185-1252), mama lui Ludovic al IX-lea.

vorbind şi ea nu se încumeta să înceapă. "Am să-i fac atâta rău", gândea Isabelle. Şi deodată, din pricina acestei prezenţe, a acestui parc, a acestor copaci, a tăcerii acesteia, se simţi năpădită de un val de amintiri ale copilăriei şi o amarnică milă de ea însăşi îi aduse un nod în gât.

- Tată, izbucni ea, tată, sunt nenorocită. Ah, cât de departe mi se pare Franţa de când sunt regina Angliei! Şi cum duc dorul zilelor care nu mai sunt!

Şi trebui deodată să lupte cu un duşman neaşteptat: lacrimile.

După o tăcere, fără să se apropie de dânsa, Filip cel Frumos întrebă încet, dar cu glas lipsit de orice căldură:

- Numai ca să-mi spui asta ai făcut o asemenea călătorie?

- Şi dacă nu tatălui meu, zise ea, cui altuia să-i spun că n-am parte de fericire?

Regele privi întunericul de după fereastra cu geamuri lucioase, apoi lumânările, apoi focul din vatră.

- Fericirea... vorbi el rar. În ce stă oare fericirea, fata mea, dacă nu în a fi vrednic de soarta ce ţi-e dată, în a învăţa să zici întotdeauna "da" lui Dumnezeu... şi adeseori "nu" oamenilor?

Erau aşezaţi faţă în faţă pe nişte jilţuri de stejar fără pernă.

- Sunt regină, e adevărat, spuse ea în şoaptă. Dar e oare trai de regină traiul meu acolo?

- Se poartă rău cu tine?

Întrebarea lui nu arăta vreo mirare. Ştia prea bine ce avea să-i răspundă.

- Nu ştii cu cine m-ai măritat? răbufni Isabelle. E oare un soţ acela care din prima zi se ţine departe de patul meu? Cel căruia nici grija ce-i port, nici alintările, nici zâmbetele mele nu-i smulg o vorbă? Care fuge de mine de parcă aş fi bolnavă şi împarte, nici măcar unor ibovnice, ci unor bărbaţi, tată, unor bărbaţi, mângâierile ce mi se cuvin?

Toate acestea Filip cel Frumos le cunoştea de multă vreme, iar răspunsul său era şi el pregătit de multă vreme.

- Eu nu te-am măritat cu un bărbat, zise el, ci cu un rege. Nu te-am jertfit din greşeală. Ţie trebuie oare să-ţi aduc aminte ce datorăm statelor noastre şi că noi nu suntem născuţi pentru a ne lăsa în voia durerilor unuia sau altuia dintre noi? Noi, nu vieţile noastre le trăim, ci pe acelea ale ţărilor noastre, şi numai într-aceasta putem să ne aflăm mulţumirea... dacă suntem vrednici de soarta ce ne este hărăzită.

Vorbind, se apropiase puţin de dânsa şi lumina flăcărilor îi săpa umbre adânci pe faţă, scoţându-i la iveală şi frumuseţea şi aerul acela de-a voi întotdeauna să-şi biruie simţămintele şi de-a fi mândru că le biruie.

Mai mult decât vorba, această înfăţişare de rege şi această frumuseţe o ajutară pe Isabelle să-şi înfrângă orice slăbiciune. "Nu aş fi putut iubi decât un bărbat care să-i semene, gândi ea, şi nu voi iubi vreodată, nici iubită nu voi fi vreodată, căci n-am să găsesc niciodată un bărbat după chipul său."

Apoi, cu glas tare:

- Sunt bucuroasă, tată, că mi-ai reamintit care mi-e datoria. Nu pentru a mă tângui am venit în Franţa. Sunt bucuroasă de asemenea că mi-ai reamintit acel respect de sine pe care se cade să-l aibă cei de viţă regească, şi că fericirea nu trebuie să însemne nimic pentru unii ca noi. Aş vrea doar ca şi în jurul tău fiecare să gândească la fel în privinţa aceasta.

- Pentru ce ai venit?

Isabelle răspunse pe nerăsuflate:

- Pentru că fraţii mei şi-au luat soţii nişte târfe, tată, pentru că am aflat-o şi pentru că sunt tot aşa de neînduplecată ca şi tine când trebuie să apăr cinstea noastră.

Filip cel Frumos oftă:

- Nu-ţi îndrăgeşti cumnatele, o ştiu, dar ceea ce te desparte de ele...

- Ceea ce mă desparte de ele este ceea ce desparte o femeie cinstită de o curvă! rosti Isabelle cu răceală. Aşteaptă, tată! Ştiu lucruri care ţi-au fost tăinuite. Ascultă-mă, căci nu-ţi aduc doar vorbe goale. Îl cunoşti pe tânărul domn Gautier d'Aunay?

- Sunt doi fraţi pe care-i iau întotdeauna unul drept altul. Tatăl lor a fost cu mine în Flandra. Cel de care-mi vorbeşti a luat-o de soţie pe Agnes de Montmorency, nu-i aşa? Şi slujeşte la fiul meu, contele de Poitiers, ca scutier...

- O slujeşte şi pe nora ta, Blanche, dar într-alt fel. Fratele său mai mic, Filip, care e la palatul unchiului meu Valois...

- Da, făcu regele, da...

Lucru foarte rar, o cută adâncă îi brăzdă fruntea.

-...Ei bine, acesta se ţine cu Marguerite, pe care ai ales-o să fie într-o zi regina Franţei. În ce-o priveşte pe Jeanne, nu i se cunoaşte ibovnicul pentru că, fără îndoială, şi-l ascunde mai bine ca celelalte. Se ştie însă atâta, că ea tăinuieşte desfătările soră-si şi ale verişoarei, înlesneşte vizitele îndrăgostiţilor la turnul Nesle şi se descurcă foarte bine într-o meserie al cărei nume e... Şi află că toată curtea vorbeşte despre asta, numai ţie nu ţi se spune nimic.

Filip cel Frumos ridică mâna.

- Unde ţi-s dovezile?

Isabelle dădu atunci pe faţă istoria cu tăşcuţele de aur.

- Le vei găsi la cingătoarea fraţilor d'Aunay. Le-am văzut chiar eu pe când veneam încoace. E tot ce aveam să-ţi spun.

Filip cel Frumos îşi privi fata. I se părea că acolo, sub ochii lui, ea luase pe neaşteptate alt chip şi alt suflet. Rostise învinuirea fără să şovăie, fără să-i tremure glasul şi rămase nemişcată acolo, dreaptă în jilţul ei, cu buzele strânse, păstrând în fundul ochilor o lucire neînduplecată, ca de gheaţă. Nu vreun simţământ josnic sau invidia o îmboldiseră să vorbească, ci dreptatea. Era într-adevăr fiica lui.

Regele se ridică, fără a răspunde. Rămase o clipă mai lungă în picioare la o fereastră, mereu cu încreţitura aceea care-i brăzda fruntea de la o tâmplă la alta.

Isabelle nu mişca, aşteptând să vadă ce are să urmeze după ceea ce dezlănţuise, gata să dea alte lămuriri.

- Vino, zise deodată regele. Haidem la ele.

Deschise uşa, străbătu un lung coridor întunecos, apoi împinse o a doua uşă: vântul nopţii îi înfăşură dintr-o dată, fluturându-le în spate veşmintele largi.

Cele trei nurori îşi aveau odăile în cealaltă aripă a castelului Maubuisson. Din turn, unde se afla camera de lucru a regelui, se putea ajunge acolo făcându-se un ocol prin nişte galerii acoperite. Pe lângă fiecare ferestruică a meterezelor moţăia câte un străjer. Scurte răbufniri de vânt zgâlţâiau ţiglele acoperişului. De jos venea mireasma pământului reavăn.

Fără o vorbă, regele şi fiică-sa merseră de-a lungul galeriilor. Călcau într-un pas amândoi şi paşii lor ră-

sunau pe lespezi, iar din zece în zece stânjeni câte un arcaş se ridica.

Când ajunse la uşa care dădea în odăile prinţeselor, Filip cel Frumos se opri o clipă, trăgând cu urechea. Râsete şi ţipete voioase răzbeau prin uşă. O privi pe Isabelle.

- Trebuie, zise el.

Isabelle îşi înclină capul, fără să răspundă, şi Filip cel Frumos împinse uşa.

Marguerite, Jeanne şi Blanche scoaseră un ţipăt de mirare şi râsetele lor se curmară deodată.

Se jucau tocmai cu nişte păpuşi şi făceau mare haz încercând să reconstituie o scenă născocită de ele şi care, meşterită de un păpuşar iscusit, le plăcuse grozav într-o zi la Vincennes, dar îl mâniase pe rege.

Păpuşile erau făcute după chipul mărimilor de la curte. Micul decor înfăţişa camera regelui, unde acesta era culcat într-un pat cu baldachin ţesut în fir de aur. Monseniorul de Valois bătea la uşă, cerând să vorbească cu frate-său. Hugues de Bouville, şambelanul, răspundea că regele nu-l putea primi şi că poruncise ca nimeni să nu-i vorbească. Monseniorul de Valois o lua din loc, spumegând de mânie. Veneau după aceea să ciocănească în uşă păpuşile care întruchipau pe Ludovic de Navara şi pe frate-său Charles. Bouville dădea acelaşi răspuns celor doi fii ai regelui. În cele din urmă se arăta Enguerrand de Marigny, în faţa căruia mergeau trei armăşei cu ghioagele de fier în mâini; numaidecât i se deschidea larg uşa, zicându-i-se: "Monseniore, fiţi bine venit. Regele ţine foarte mult să vă vorbească."

Această satiră a obiceiurilor de la curte îl supărase rău pe Filip cel Frumos, care ceruse să nu mai audă de asemenea joacă. Cele trei tinere prinţese nu luaseră însă în seamă porunca regelui şi, într-ascuns, se desfătau cu atât mai mult, cu cât era o petrecere oprită.

Ele mai schimbau pe ici, pe colo câte o vorbă din cele rostite parcă de păpuşi şi se întreceau să le pună în gură glume batjocoritoare, mai ales când mânuiau păpuşile care îi înfăţişau pe soţii lor.

La ivirea regelui şi a Isabellei, se fâstâciră ca nişte şcolăriţe prinse cu şoalda.

Marguerite apucă în grabă o haină care zăcea pe un scaun şi şi-o puse ca să-şi acopere frumoşii sâni prea dezgoliţi. Blanche îşi strânse la loc părul pe care şi-l ciufulise maimuţărind mânia unchiului Valois.

Jeanne, care se stăpânea mai bine, zise repede:

- Am terminat sire, chiar acum am terminat, şi aţi fi putut asculta, căci nu era nimic ca să vă supere. Vom strânge acum totul.

Bătu din palme, strigând:

- Hei! Beaumont, Comminges, dragele mele...

- Nu-i nevoie să-ţi chemi doamnele, îi tăie scurt vorba regele.

Abia dacă aruncase o privire la joaca lor; era cu ochii la ele. 18 ani, 19 ani şi jumătate, 23 de ani; câteşitrele nostime, fiecare în felul ei. Le văzuse crescând, făcându-se tot mai frumoase din ziua când sosiseră, la doisprezece sau treisprezece ani fiecare, pentru a se mărita cu câte unul din fiii săi. Dar nu păreau să fi căpătat mai multă minte decât avuseseră atunci. Se mai jucau cu păpuşi ca nişte ştrengăriţe neascultătoare. Să fie oare adevărat ce-a spus Isabelle? Era oare cu putinţă ca atâta viclenie femeiască să se fi cuibărit în fiinţele acestea care lui i se păreau tot nişte copile? "Poate că nu mă pricep de fel la femei", gândi regele.

- Unde vă sunt soţii? întrebă.

- În sala de arme, sire, răspunse Jeanne.

- După cum vedeţi, n-am venit singur, urmă el. V-am auzit adeseori zicând că cumnata voastră nu vă iubeşte. Şi cu toate acestea mi se spune că ea v-a făcut, fiecăreia dintre voi, câte un dar foarte frumos...

Isabelle văzu întunecându-se ochii prinţeselor Marguerite şi Blanche, ca şi cum lumina lor li s-ar fi stins deodată.

- Vreţi să-mi arătaţi şi mie, vorbi rar Filip cel Frumos, tăşcuţele acelea pe care le-aţi primit din Anglia?

Tăcerea care urmă după cuvintele lui despărţi lumea în două. De o parte era Filip cel Frumos, Isabelle, curtea, prinţii, regatele; de cealaltă parte, începând să trăiască un coşmar înfiorător, cele trei nurori ale regelui de fier.

- Ei, făcu regele, ce-i tăcerea asta?

Continua să le privească, aţintind asupră-le ochii săi mari, ale căror pleoape nu clipeau niciodată.

- Am lăsat-o pe a mea la Paris, spuse Jeanne.

- Şi eu, şi eu, spuseră numaidecât celelalte două.

Filip cel Frumos se îndreptă fără grabă spre uşa care dădea pe coridoare şi se auzi pardoseala de lemn trosnind sub paşii săi. Cele trei femei, albe ca varul, îl urmăreau din ochi.

Nimeni nu se uita la Isabelle. Ea se lipise cu spatele de perete, ascunsă oarecum de cămin, şi i se auzea răsuflarea întretăiată.

Regele spuse, fără a-şi întoarce capul:

- Fiindcă v-aţi lăsat aceste tăşcuţe la Paris, vom ruga pe tinerii d'Aunay să meargă de îndată să le aducă.

Deschise uşa, chemă un oştean de pază şi-i porunci să-i caute pe cei doi scutieri.

Blanche nu se mai putu ţine. Se lăsă frântă pe un scăunel, cu capul din care fugise sângele, cu inima oprită, şi fruntea i se aplecă într-o parte, gata parcă să lunece jos. Jeanne o apucă de braţ şi o scutură ca s-o silească să-şi vină în fire.

Cu micile ei mâini cafenii, Marguerite sucea în neştire gâtul păpuşii care îl înfăţişa pe Marigny şi cu care se jucase mai adineauri.

Isabelle stătea nemişcată. Simţea pe faţa ei privirile Margueritei şi ale Jeannei, priviri pline de ură care îi spuneau îndeajuns rolul ei de pârâtoare, şi încercă deodată o mare sfârşeală. "Voi merge până la capăt", gândi ea.

Fraţii d'Aunay dădură buzna, zoriţi, fâstâciţi, aproape îmbrâncindu-se în râvna lor de a sluji bine şi de a se arăta vrednici.

Fără a se dezlipi de peretele de care sta rezemată, Isabelle întinse mâna şi spuse doar atât:

- Tată, domnii aceştia par să-ţi fi ghicit gândul, căci iată-i că-ţi aduc tăşcuţele mele spânzurate de cingătoarea lor.

Filip cel Frumos se întoarse spre nurorile sale.

- Puteţi să mă faceţi să pricep cum de au ajuns aceşti scutieri să poarte podoabele care v-au fost dăruite de cumnata voastră?

Nici una nu răspunse.

Filip d'Aunay se uită mirat la Isabelle, ca un câine care nu înţelege de ce e bătut, apoi îşi întoarse privirea la frate-său mai mare, căutându-i ocrotirea. Gautier stătea cu buzele întredeschise.

- Garda? strigă regele.

Glasul său făcu să treacă un fior rece prin spinarea tuturor celor de faţă şi se răsfrânse, neobişnuit, înfri-

coşător, în tot castelul şi în bezna dimprejur. De mai bine de zece ani, chiar din ziua bătăliei de la Mons-en-Pévèle, când îşi reînsufleţise oştirea smulgând o izbândă gata să-i scape, nu-l auzise nimeni să strige vreodată şi nimeni nu-şi mai amintea că putea să aibă un glas aşa de puternic. De altminteri, acesta fu singurul cuvânt pe care-l rosti astfel.

- Să vie arcaşii! Chemaţi-l pe căpitanul vostru, le spuse oştenilor care alergaseră la strigătul său.

Se auzi tropotul greu al cailor, apoi domnul Alain de Pareilles se ivi în capul gol, încheindu-şi cataramele din mers.

- Domnule Alain, îi zise regele, înhaţă-i pe aceşti doi oameni. În temniţă şi în lanţuri să-i pui. Vor avea să răspundă înaintea judecăţii mele pentru trădarea lor.

Filip d'Aunay vru să spună ceva.

- Sire, îngână el, sire...

- Ajunge, zise Filip cel Frumos. Domnului de Nogaret ai să-i vorbeşti de acum înainte...

Se întoarse spre căpetenia arcaşilor.

- Domnule Alain, prinţesele vor rămâne aici sub paza oamenilor dumitale până la alt ordin al meu. N-au voie să iasă. N-are voie nimeni, oricine ar fi, nici slugile lor, nici rudele, nici chiar soţii lor, să pătrundă în acest loc sau să vorbească cu ele. Răspunzi de asta în faţa mea.

Oricât de uluitoare ar fi fost poruncile acestea, Alain de Pareilles le ascultă fără a crâcni. Omul care îl arestase pe marele maestru al templierilor nu se mai putea mira de nimic. Voinţa regelui era singura lui lege.

- Haideţi, domnilor, le spuse el celor doi fraţi d'Aunay, arătându-le uşa.

Şi dădu arcaşilor poruncile sale, potrivit cu cele pe care le primise.

Ieşind de acolo, Gautier îi şopti fratelui său:

- Să ne rugăm lui Dumnezeu, frate, totul s-a sfârşit...

Apoi, paşii lor pe lespezile de piatră se pierdură în tropăitul oştenilor, auzindu-se din ce în ce mai slab.

Marguerite şi Blanche ascultară paşii aceştia care se depărtau. Era dragostea lor, cinstea lor, fericirea lor, viaţa lor toată care se depărta. Jeanne se întreba dacă va izbuti vreodată să se dezvinovăţească. Marguerite, pe neaşteptate, zvârli în foc păpuşa pe care o ţinea în mână.

Blanche era din nou gata să leşine.

- Vino, Isabelle, zise regele.

Ieşiră. Regina Angliei câştigase; dar se simţea obosită şi cuprinsă de o stranie tulburare pentru că tată-său îi spusese: "Vino, Isabelle". Era întâia oară când îi spunea pe nume, ca pe vremea depărtată a copilăriei.

Făcură cale întoarsă, unul în urma celuilalt, de-a lungul galeriilor, aşa cum veniseră. Vântul de răsărit mâna pe cer uriaşi nori negri. Filip o lăsă pe Isabelle în uşa odăilor sale şi, apucând un sfeşnic de argint, porni să-şi caute fiii.

Umbra lui mare şi zgomotul paşilor trezeau străjerii prin coridoarele pustii. Îi era inima grea. Nici nu simţea picăturile de ceară care i se prelingeau pe mână.

MAHAUT, CONTESĂ DE BURGUNDIA

În toiul nopţii, doi călăreţi se depărtară de castelul Maubuisson: erau Robert d'Artois şi credinciosul, nedespărţitul său Lormet, în acelaşi timp argat, scutier, tovarăş de drum, şi omul căruia îi încredinţa tainele sale punându-l să împlinească orice treabă.

Din ziua în care d'Artois îl alesese dintre şerbii săi de la Conches, luându-l pe lângă dânsul, Lormet nu-l mai părăsise, ca să spunem aşa, nici o clipă. Te minunai văzându-l pe acest omuleţ rotofei şi spătos, ale cărui tâmple începuseră să încărunţească, purtând de grijă în orice prilej namilei sale de stăpân şi urmându-l pas cu pas pentru a-l ocroti. Şiretenia îi era tot aşa de mare şi de răzbătătoare ca şi devotamentul ce-l arăta lui Robert d'Artois. El făcuse pe luntraşul fraţilor d'Aunay în seara în care li se întinsese capcana.

Se crăpa de ziuă când cei doi călăreţi ajunseră la bariera Parisului. Îşi puseră la pas caii, din care ieşeau aburi de atâta goană, iar Lormet căscă de vreo douăsprezece ori şi mai bine. La 50 de ani trecuţi, ţinea la drum lung călare mai dihai ca un tânăr scutier, dar lipsa somnului îl dădea gata.

În piaţa Grève se adunau, cum era obiceiul, zilierii în căutare de lucru. Contramaiştrii de pe şantierele regelui şi stăpânii de corăbii umblau printre cetele de muncitori şi tocmeau ucenici, hamali şi oameni de alergătură. Robert d'Artois străbătu piaţa şi apucă pe strada Mauconseil, unde locuia mătuşă-sa Mahaut d'Artois, contesă de Burgundia.

- Pricepi tu, Lormet, zise uriaşul, vreau ca blestemata asta de căţea prea ghiftuită să-şi audă nenorocirea din gura mea. Asta-i una din cele mai plăcute dimineţi ale vieţii mele. Nu se află obraz de fată frumoasă încins de focul dragostei, care să-mi poată da mai multă plăcere privindu-l, decât mutra scârboasă a mătuşii mele când am să-i povestesc ce se întâmplă la Maubuisson. Şi vreau ca ea să vină la Pontoise şi să-şi grăbească pieirea, ducându-se să chelălăiască în faţa regelui, şi s-o văd crăpând de ciudă.

Lormet mai căscă o dată până la urechi.

- Are să crape, monseniore, spuse el, are să crape, n-aveţi grijă, că doar faceţi tot ce trebuie pentru asta.

Ajunseră la măreţul palat al conţilor d'Artois.

- Şi când te gândeşti că bunicul meu l-a clădit! izbucni Robert. Şi că eu ar fi trebuit să stau aici!

- O să staţi aici, monseniore, o să staţi!

- Iar pe tine te-oi face portar al palatului, cu o sută de livre pe an leafă.

- Mulţumesc, monseniore, răspunse Lormet, de parcă ar fi avut de pe acum înalta slujbă şi banii în buzunar.

D'Artois sări de pe cal, îi aruncă lui Lormet frâul şi, apucând ciocanul din poartă, izbi de câteva ori în ea, mai-mai s-o spargă.

Zgomotul se auzi răsunând de sus în jos prin toată casa. Poarta de stejar se deschise, lăsând să iasă un paznic zdravăn şi foarte dezgheţat, care ţinea în mână un toroipan să omori boul cu el.

- Cine e? întrebă servitorul, furios de aşa tămbălău.

Dar Robert d'Artois îl împinse deoparte şi pătrunse în palat. Roia argăţime multă pe coridoare şi pe scări: vreo duzină de valeţi şi de slujnice umblau de colo-colo, făcând curăţenia de dimineaţă prin încăperi. Zărindu-l pe d'Artois, neliniştea li se aşternu pe faţă. Dând brânci tuturor, Robert se urcă la catul de sus, unde erau odăile contesei Mahaut, şi strigă o dată

"hei!" aşa de tare, că ar fi putut ridica în două picioare un rând întreg de cai.

Un valet veni în fugă, înfricoşat, cu o găleată în mână.

- Unde-i mătuşă-mea, Picard? Trebuie s-o văd pe mătuşă-mea numaidecât!

Picard, cu capul turtit, aproape chel, puse jos găleata şi răspunse:

- Mănâncă, monseniore!

- Ei, puţin îmi pasă de asta! Spune-i că am venit, dar dă fuga repede!

Luându-şi în grabă o mutră răvăşită de tristeţe şi de spaimă, Robert d'Artois îl urmă pe valet până la odaia mătuşii Mahaut, făcând să se cutremure duşumeaua sub greutatea lui.

Contesa Mahaut d'Artois, regentă a Burgundiei, şi pair al regelui Franţei, era o femeie voinică, de vreo 50 de ani, cu cheresteaua zdravănă, trupeşă, lată în şolduri. Din chipul care fusese frumos mai rămăsese încă sub masca de grăsime o mândrie sigură de ea însăşi. Avea fruntea înaltă, largă şi bombată, părul încă foarte negru, un tulei de mustaţă cam prea deasă deasupra buzei, gura roşie şi bărbia groasă.

Toate erau mari la femeia asta, trăsăturile, picioarele şi braţele, pofta de mâncare, mâinile, lăcomia de avere, ambiţiile şi râvna de putere. Cu dârzenia unui războinic şi cu încăpăţânarea unui om de legi, ea alerga din Artois în Burgundia, de la curtea ei din Arras la cea din Dóle, supraveghind treburile celor două comitate, cerând vasalilor ei supunere oarbă, având grijă să nu-i supere pe cei puternici, dar lovind fără cruţare pe vrăjmaşul lipsit de apărare.

Doisprezece ani de luptă cu nepotu-său o învăţaseră să-l cunoască bine. De câte ori se ivea vreun neajuns, de câte ori vasalii ei din Artois se zburleau, de câte ori un târg se ridica împotriva birurilor, putea fi sigură că Robert era în spatele acestor boroboaţe.

"E un lup sălbatic, un lup mare, crud şi prefăcut, zicea vorbind despre dânsul. Dar eu sunt mai căpăţânoasă şi lupul va sfârşi prin a-şi frânge gâtul tot izbindu-se în mine."

De multe luni de zile abia dacă îşi mai vorbeau, iar de văzut, nu se vedeau decât atunci când rânduielile de la curte îi puneau faţă în faţă.

În dimineaţa aceea, aşezată înaintea unei măsuţe, la piciorul patului, contesa Mahaut înfuleca bucată după bucată o plăcintă de iepure cu care îşi începea de obicei gustarea de dimineaţă.

Aşa cum Robert se străduia să pară mâhnit şi tulburat, ea se sili, când îl văzu intrând, să-şi dea un aer firesc şi nepăsător.

- Ei, iată-te sosind o dată cu zorile, nepoate! rosti ea, fără nici o mirare în glas. Şi ce năvalnic! Vii ca o furtună! De ce atâta grabă?

- Mătuşică, mătuşică! izbucni Robert, totul e pierdut!

Fără să tresară, Mahaut dădu liniştit pe gât o cupă plină cu rubiniu, vin care-i venea de la viile sale din Artois şi al cărui buchet îi plăcea mai mult ca oricare altul pentru a-şi începe ziua cum se cuvine.

- Ce-ai pierdut, Robert? întrebă ea. Vreun alt proces?

- Mătuşică, îţi jur că nu e acum vremea să ne luăm peste picior. Nenorocirea ce se abătu peste familia noastră e prea mare ca să ne mai ardă de glumă.

- Ce fel de nenorocire pentru unul dintre noi ar putea fi o nenorocire şi pentru celălalt? spuse Mahaut cu o linişte batjocoritoare.

- Mătuşică, suntem în mâna regelui.

Mahaut lăsă să i se vadă în privire o umbră de îngrijorare. Se întreba ce capcană putea să i se întindă şi ce rost avea toată introducerea asta.

Cu un gest care-i era familiar îşi suflecă mânecile până la coate. Apoi bătu cu palma în masă şi chemă:

- Thierry!

- Mătuşică, sări Robert, n-aş putea vorbi faţă de nimeni, afară de dumneata. Ceea ce am să-ţi spun priveşte cinstea noastră.

- Ei aş! Poţi să spui orice în faţa cancelarului meu.

Nu avea încredere în nepotu-său şi ţinea să aibă un martor.

O clipă se măsurară din ochi, ea încercând să-i ghicească gândurile, el bucurându-se de comedia pe care o juca. "N-ai decât, cheamă-ţi-i pe toţi, gândea el. Cheamă-i, să audă fiecare."

Era lucru straniu să vezi cum se pândesc, se cântăresc şi se înfruntă aceste două fiinţe cărora firea le dăduse atâtea trăsături aidoma, ca doi bivoli de acelaşi neam, care se asemănau aşa de bine şi se urau aşa de mult.

Uşa se deschise şi în pragul ei se ivi Thierry d'Hirson. Fost canonic în tagma călugărilor de pe lângă catedrala din Arras, cancelar al contesei Mahaut la cârmuirea provinciei d'Artois şi niţeluş ibovnicul ei, omuleţul acesta buhăit, cu faţă dolofană, nas ascuţit şi alb, îţi dădea o uimitoare impresie de îndrăzneală şi voinţă. Abia dacă avea buze, iar ochii arătau multă cruzime. Viclenia, deşteptăciunea şi dârzenia îi erau armele.

Îl salută pe Robert d'Artois.

- Daţi rar pe la noi, monseniore.

- Nepotu-meu are, pare-se, să-mi vestească o mare nenorocire, zise Mahaut.

- Aşa e, vai! oftă Robert, lăsându-se într-un jilţ.

Tăcu înadins câteva clipe; Mahaut începea să dea semne de nerăbdare.

- Au fost între noi neînţelegeri, mătuşică... vorbi el din nou.

- Ba mai mult încă, nepoate... Nişte certuri urâte care s-au sfârşit rău pentru dumneata...

- Fireşte, fireşte, şi martor mi-e Dumnezeu că ţi-am dorit tot ce se poate mai rău.

Folosea iar şiretlicul său obişnuit, vorbind pe şleau, mărturisindu-şi gândurile duşmănoase, ca să-şi ascundă mai bine jungherul din mână.

- Dar asta nu ţi-aş fi dorit-o niciodată, urmă el. Mă ştii doar bun cavaler şi neclintit când e vorba de cinste!

- Dar ce s-a întâmplat la urma urmelor? Ci vorbeşte odată!

- Fiicele dumitale, verişoarele mele, sunt învinovăţite de adulter şi arestate din porunca regelui, iar Marguerite împreună cu ele.

Mahaut nu-şi trădă numaidecât uluirea. Nu-i venea să-şi creadă urechilor.

- De la cine ai aflat scornitura asta?

- De la mine însumi, mătuşică, şi toată curtea o ştie la fel. Asta s-a petrecut ieri la căderea nopţii.

De aici încolo îşi făcu o plăcere din a o chinui pe baldâra de mătuşă-sa, lăsând-o să se perpelească pe frigarea spaimei, destăinuindu-i din toată istoria doar cât voia el, cu ţârâita, povestindu-i cum toată suflarea de la Maubuisson fusese trezită noaptea de mânia regelui.

- Ele şi-au recunoscut vina? întrebă Thierry d'Hirson.

- Habar n-am, răspunse Robert d'Artois. Dar tinerii d'Aunay se află pe mâna prietenului dumitale Nogaret şi, în clipa de faţă, sunt pe cale de-a recunoaşte pentru ele.

- Nu-mi place Nogaret, zise Mahaut. Chiar de-ar fi nevinovate, el e în stare să le scoată mai negre ca smoala.

- Mătuşică, vorbi iarăşi Robert, am făcut în plină noapte cele zece leghe de la Pontoise la Paris, ca să-ţi dau de veste, căci nimeni nu se gândea s-o facă. Mai crezi oare că vreun gând rău mă aduce la dumneata?

În restriştea şi nehotărârea în care se afla, Mahaut înălţă ochii la vlăjganul de nepotu-său şi gândi: "Poate c-o fi în stare uneori de o faptă bună".

Apoi, îl întrebă cu glas morocănos:

- Vrei să mănânci?

Şi, numai din vorba asta, Robert pricepu că o lovise tare de tot.

Înşfăcă de pe masă un fazan rece, îl rupse în două cu mâinile şi începu să muşte din el. Deodată o văzu pe mătuşă-sa făcând feţe-feţe. Mai întâi partea de sus a pieptului, deasupra rochiei tivite cu hermină, deveni stacojie, apoi gâtul, apoi obrazul, primprejurul gurii şi nasului. Se vedea sângele năvălindu-i în faţă, atingându-i fruntea, care se înroşi ca focul. Contesa Mahaut îşi duse mâna la piept.

"Acu-i acu, gândi Robert. Are să crape. Are să crape îndată."

Se înşela însă. Contesa se ridicase şi în acelaşi timp se auzi un zdrăngănit puternic. Contesa trântise jos plăcinta de iepure, cupele şi farfuriile de argint, măturându-le de pe masă cu braţul.

- Târfele! urlă ea. După tot ce-am făcut pentru ele, după ce le-am căpătuit măritându-le aşa cum le-am măritat... Să se lase prinse ca nişte putori de stradă! Ei bine, să piardă tot! Să le închidă, să le tragă în ţeapă, să le spânzure!

Fostul canonic stătea ţeapăn, fără să crâcnească. Era deprins cu izbucnirile mânioase ale contesei.

- Vezi, mătuşică, tocmai aşa gândeam şi eu, zise Robert, cu gura plină. Să-ţi facă una ca asta drept mulţumire pentru cât te-ai zbătut...

- Trebuie să mă duc de-ndată la Pontoise, spuse Mahaut, fără să-l audă. Trebuie să le văd şi să le suflu ce să răspundă.

- Mă îndoiesc să poţi ajunge la ele, mătuşică. Sunt păzite să nu dea ochi cu nimeni, şi nimeni nu poate...

- Dacă-i aşa, voi vorbi cu regele. Béatrice! Béatrice! strigă ea bătând din palme.

O draperie fu dată deoparte, şi o fată minunată, înaltă şi oacheşă, de vreo 20 de ani, cu pieptul rotund şi tare, cu şoldurile bine arcuite şi gambele lungi, intră călcând alene. De cum o zări, Robert d'Artois se simţi poftind la ea.

- Béatrice, ai auzit tot, nu-i aşa? întrebă Mahaut.

- Da, doamnă, răspunse fata. Eram după uşă, ca de obicei.

Avea o stranie încetineală în glas, ca şi în gesturi, ca şi în felul de a se mişca şi de a privi. Dădea o impresie de moliciune unduitoare şi de nefirească linişte; s-ar fi zis că nici trăsnetul, trecând prin fereastră, n-ar fi făcut-o să-şi iuţească pasul, şi nici nu i-ar fi şters umbra de zâmbet liniştit ce-i flutura în colţul buzelor. O licărire ironică îi lucea însă în ochi între genele lungi şi negre. Nenorocirea altora, frământările şi suferinţele lor îi stârneau, de bună seamă, bucurie.

- E nepoata lui Thierry, îi spuse Mahaut lui Robert

d'Artois, arătând-o; am făcut din ea prima mea însoţitoare.

Béatrice d'Hirson îşi înălţă ochii la el, privindu-l în faţă cu o feciorelnică neruşinare. Era curioasă, se vedea cât de colo, să-l cunoască pe uriaşul despre care auzise atâta vorbindu-se ca de un căpcăun.

- Béatrice, urmă contesa Mahaut, vezi să mi se înhame şase cai la trăsură. Plecăm la Pontoise.

Béatrice continua să se uite în ochii lui Robert şi s-ar fi putut crede că nu auzise. Fata asta frumoasă avea în ea ceva sâcâitor şi tulbure. Ea dădea bărbaţilor, din prima clipă, un sentiment de complicitate imediată, ca şi cum nu avea să li se împotrivească nici cât de cât. Totodată, te întrebai, văzând-o, dacă era cu desăvârşire tâmpită, sau dacă nu cumva, în chipul cel mai liniştit, îşi bătea joc de oameni.

"Pe fata asta, gândi Robert în timp ce ea ieşea fără grabă, pe fata asta am s-o răstorn eu într-o zi; nu ştiu când, dar am s-o pun jos."

Din fazan nu mai rămăsese decât un os pe care-l aruncă în foc. Acum îi era sete. Alt vin nu mai fusese adus. Robert luă de pe o policioară cana din care băuse Mahaut - aşa nu risca să fie otrăvit - şi dădu pe gât ce mai rămăsese în ea.

Contesa se învârtea în lung şi în lat prin cameră, îşi sufleca mereu mânecile şi îşi muşca buzele.

- N-am să te las singură, mătuşică, într-o zi ca asta, zise d'Artois. Te însoţesc. E datoria mea de nepot.

Mahaut ridică ochii la dânsul, muncită încă de o umbră de bănuială. Apoi se hotărî în sfârşit să-i întindă mâinile.

- Mi-ai căşunat destul rău, Robert, şi mă prind că ai să-mi mai căşunezi de acum încolo. Astăzi însă, trebuie s-o recunosc, te porţi ca un băiat de treabă.

SÂNGELE REGILOR

În încăperea unde Nogaret îi cercetase pe fraţii d'Aunay, un beci lung şi scund din vechiul castel de la Pontoise, lumina zilei începea să pătrundă. Prin răsuflătorile strâmte pe care tocmai le deschiseseră pentru a primeni aerul, intrau valuri de pâclă străvezie. Se auzi cântatul unui cocoş, apoi altul, şi un stol de vrăbii îşi luă zborul jos de tot, aproape atingând pământul. Făclia înfiptă în perete pârâia gata să se stingă, adăugând izul ei acru la mirosul trupurilor schingiuite. Lumina abia mai pâlpâia, şi Nogaret spuse cu glasul său aspru, cenuşiu:

- Făclia.

Unul din cei doi călăi îşi părăsi locul de lângă peretele de care stătea rezemat şi luă dintr-un colţ o făclie nouă; îi dădu foc la capăt lipind-o de jeraticul care roşea drugii de fier, acum fără întrebuinţare. Apoi o vârî în inelul prins de perete.

Omul se întoarse la locul său, alături de celălalt. Cei doi călăi - "schingiuitorii", cum li se zicea - aveau aceleaşi trăsături aspre, aceeaşi uitătură prostită în ochii cu cearcăne roşii de nesomn. Braţele vânjoase şi păroase, care le spânzurau goale până la coate de-a lungul scurtei lor de piele, mai păstrau dâre de sânge. Duhneau cumplit.

Nogaret le aruncă doar o privire fugară; se ridică de pe scăunelul pe care şezuse în timpul interogatoriului şi trupul său slab aşternu o umbră tremurătoare pe lespezile plumburii.

Din celălalt capăt al încăperii venea un gâfâit întretăiat de plânsete cu sughiţuri: fraţii d'Aunay păreau să geamă amândoi într-un glas. Călăii îi lăsaseră acolo jos, după ce îşi isprăviseră treaba. Dar, fără să-l

mai întrebe nimic pe Nogaret, se duseseră să aducă mantiile lui Gautier şi Filip şi le aruncaseră pe trupurile stâlcite, ca pentru a le ascunde de propria lor privire.

Nogaret se aplecă; feţele celor doi aveau o stranie asemănare. Pielea le era la fel de învineţită, cu dâre umede, iar părul, năclăit de sudoare şi sânge, li se lipise de scăfârlie. Trupurile tresăreau la fiecare geamăt ieşit dintre buzele rupte, pe care se vedeau urmele lăsate de încleştarea dinţilor.

Gautier şi Filip d'Aunay avuseseră parte de o copilărie şi apoi de o tinereţe fericită. Trăiseră pentru dorinţele şi plăcerile lor, pentru ambiţiile şi deşertăciunile lor. Deprinseseră, ca toţi băieţii de neam, meşteşugul armelor, fără să ştie însă ce e suferinţa decât din necazuri mărunte sau dintr-acelea pe care şi le scorneşte mintea. Ieri încă făceau parte din alaiul mărimilor, şi toate nădejdile li se păreau îndreptăţite. Doar o singură noapte trecuse; nu mai erau acum nimic decât nişte dobitoace cu oasele sfărâmate, iar dacă mai erau în stare să-şi dorească ceva, doreau moartea.

Nogaret îşi îndreptă spinarea; faţa nu i se schimbase. Suferinţa celorlalţi, sângele celorlalţi, ocările vrăjmaşilor săi, deznădejdea şi ura se prelingeau pe el, ca apa pe piatră. Nu trebuia să-şi dea prea mare silinţă ca să regăsească asprimea de care i se dusese vestea, acea cruzime care făcuse din el slujitorul credincios al celor mai tainice ţeluri ale regelui. Era aşa pentru că aşa se voia: avea în el chemarea pentru ceea ce gândea el că este binele obştesc, precum alţii au chemarea dragostei.

O chemare nu e decât numele frumos al unei patimi. Era în sufletul de plumb şi de fier al lui Nogaret acelaşi egoism, acelaşi sălbatic imbold care-l face pe îndrăgostit să jertfească totul făpturii râvnite. Nogaret trăia într-o lume în care toate se supuneau unei singure pravile, aceea a intereselor Statului. În ochii lui oamenii nu însemnau mare lucru, iar el însuşi mai nimic.

Istoria cunoaşte o ciudată seminţie, care veşnic renaşte, aceea a fanaticilor interesului obştesc şi ai legii scrise. Neabătuţi de la ceea ce judecata lor socoate a fi drept, neţinând seamă de omenie, fără cruţare faţă de alţii ca şi faţă de ei înşişi, aceşti slujitori ai unor zei făuriţi de mintea lor şi ai unor pravili de neclintit primesc să fie călăi pentru că vor să fie cei de pe urmă călăi. Într-aceasta ei se înşeală, căci, după moartea lor, lumea nu le mai dă ascultare.

Supunându-i la cazne grele pe fraţii d'Aunay, Nogaret credea că ajută astfel viaţa regatului. Privise feţele lui Gautier şi Filip, care în ochii lui aproape că nu aveau nume, fără să-i treacă prin cap că erau feţe omeneşti, şi pusese fără să vrea o umbră pe trăsăturile lor stâlcite; pentru dânsul ei nu erau decât nişte semne ale dezordinii. Îi doborâse.

"Templierii s-au ţinut mai tare", atât îşi spuse. Şi nici n-avusese la îndemână decât nişte schingiuitori de prin partea locului, iar nu pe cei ai inchiziţiei de la Paris.

Faţa i se schimonosi când îşi îndreptă trupul, căci îi înţepeniseră şalele şi o durere îi încolţi spinarea. "Asta-i din pricina frigului", murmură el. Porunci să se închidă răsuflătorile şi se apropie de pirostriile sub care jeraticul mai mocnea încă. Întinse mâinile, frecându-le una de alta, apoi, bodogănind ceva, îşi trecu palmele peste şale.

Cei doi călăi, lipiţi de perete ca mai înainte, păreau

să moţăie de-a-n-picioarele. De jos, unde zăceau fraţii d'Aunay, venea un geamăt pe care Nogaret nu-l mai auzea.

După ce-şi mai încălzi trupul, se întoarse şi luă de pe masă un sul de pergament. Apoi, suspinând, porni spre uşă.

Când ieşi, călăii se apropiară de Gautier şi de Filip, încercând să-i pună pe picioare. Neizbutind s-o facă, prinseră în braţele lor cele două trupuri pe care le schingiuiseră, şi le duseră pe sus, aşa cum sunt purtaţi copiii bolnavi, până la carcera lor.

De la castelul vechi din Pontoise, care nu mai slujea decât ca închisoare şi căpitănie de arcaşi, până la reşedinţa regală de la Maubuisson, nu era de mers nici o jumătate de leghe. Domnul de Nogaret făcu drumul pe jos, cu doi armăşei înainte, urmat de diacul său care ducea vraful de pergamente, cutia cu pene de gâscă şi călimara.

Nogaret călca iute, şi trupul său slăbănog lăsa să-i fâlfâie mantia în spate. Îi plăcea aerul rece al dimineţii şi mireasma pădurii după ploaie.

Fără a răspunde la salutul arcaşilor de pază, străbătu curtea castelului Maubuisson şi trecu pragul, neluând în seamă nici şuşotelile, nici mutrele, ca la priveghi, ale şambelanilor şi curtenilor strânşi în sala de intrare şi pe coridoare. Un scutier se repezi să-i deschidă o uşă, şi păstrătorul peceţilor se găsi faţă în faţă cu familia regală.

Filip cel Frumos era aşezat la o masă lungă acoperită cu un covor de mătase. Chipul său părea mai încruntat ca de obicei. Avea pungi albastre pe sub ochi şi îşi ţinea buzele încleştate. La dreapta lui se afla Isabelle, ţeapănă şi cam aducând a icoană de mironosiţă. O diademă uşoară de nestemate pe boneta încreţită şi cele două cosiţe aurii care-i încadrau chipul ca nişte toarte de amforă îi dădeau o înfăţişare şi mai aspră. Ea adusese nenorocirea. În ochii celorlalţi ea purta răspunderea grozăviei şi, prin acea stranie legătură care-l uneşte pe pârâtor de vinovat, se simţea aproape ca şi când ar fi fost învinuită.

În stânga lui Filip cel Frumos, monseniorul de Valois bătea neastâmpărat cu degetele în masă şi scutura mereu din cap, de parcă l-ar fi stânjenit gulerul. Celălalt frate al regelui, monseniorul Ludovic d'Evreux, liniştit şi, ca de obicei, îmbrăcat fără strălucire, era şi el de faţă.

Se aflau de asemenea acolo cei trei fii ai regelui, soţii prinţeselor, asupra cărora se abătuseră năpasta şi batjocura: Ludovic de Navara, cu uitătura-i prefăcută şi pieptul scobit, care nu înceta să se frământe; Filip de Poitiers, a cărui faţă de ogar părea mai subţiată şi mai alungită din pricina silinţei ce-şi dădea ca să pară netulburat, şi în sfârşit, Charles, cu trăsăturile sale frumoase de adolescent, răvăşite de cea dintâi durere a vieţii lui...

Dar Nogaret nici nu se uită la dânşii; Nogaret nu voia să-l vadă decât pe rege.

Desfăcu sulul de pergament şi, la un semn al suveranului, începu să citească, întocmai cum se găseau scrise acolo, mărturiile celor doi scutieri. Avea acelaşi glas domol ca atunci când îi schingiuise pe Gautier şi Filip d'Aunay. Dar în această sală rece, luminată de trei ferestre arcuite, glasul său suna înfricoşător; acum venise rândul familiei regale să treacă printr-o grea încercare. Nimic nu era lăsat deoparte, căci lui Nogaret nu-i plăcea să facă treaba pe jumătate. Firește, cei doi fraţi d'Aunay, ca nişte adevăraţi cavaleri, începuseră prin a tăgădui; dar avea păstrătorul

peceţilor un fel al său de a cerceta, în faţa căruia şovăielile conştiinţei şi galanteria nu ţineau prea mult. Luna când începuseră legăturile de dragoste ale prinţeselor, zilele în care ibovnicii se întâlneau, nopţile din turnul Nesle, numele slugilor tăinuitoare, tot ceea ce fusese pentru învinuiţi patimă, aşteptare înfrigurată şi plăcere era dat în vileag, scormonit şi scotocit, totul se prefăcea acum în noroi. Şi câţi or fi fost cei care, ştiind taina, trebuie să se fi prăpădit de râs...

Abia dacă îndrăznea cineva să se uite la cei trei prinţi, şi ei înşişi îşi fereau ochii unii de alţii. Vreme de peste trei ani fuseseră batjocoriţi, îmbrobodiţi, păcăliţi; fiecare cuvânt al lui Nogaret mai adăuga ceva pe deasupra la ruşinea lor.

În mintea lui Ludovic de Navara încolţea un gând cumplit, născut din înşiruirea datelor: "În cei dintâi şase ani ai căsniciei noastre n-am avut copil. Şi am căpătat unul tocmai când acest Filip d'Aunay a intrat în patul Margueritei... Atunci, micuţa Jeanne, fiica-mea... poate că nu-i a mea..." Şi nu mai auzea nimic pentru că îşi repeta întruna: "Fiica mea nu e a mea... fiica mea nu e a mea..." Îşi simţea tot sângele vâjâindu-i în tâmple.

Contele de Poitiers, dimpotrivă, se silea să nu piardă o iotă din ce citea Nogaret. Acesta, în ciuda tuturor strădaniilor sale, nu izbutise să-i facă pe fraţii d'Aunay să spună că Jeanne avusese un iubit, nici să le smulgă vreun nume. După câte mărturisiseră, l-ar fi dat în vileag dacă-l ştiau. Că jucase şi dânsa un rol destul de mârşav nu mai încăpea îndoială... Filip de Poitiers cugeta la cele auzite.

Când Nogaret isprăvi şi puse pe masă hârţoagele, Filip cel Frumos zise:

- Domnule de Nogaret, ne-ai lămurit limpede asupra unor lucruri dureroase. După ce vom fi judecat, vei nimici toate acestea - arătă pergamentele - pentru ca să nu rămână urmă decât în taina urechilor noastre. Acum poţi pleca, ai făcut treabă bună.

Nogaret se înclină şi ieşi.

Urmă o tăcere lungă, apoi, deodată, careva scoase un ţipăt:

- Nu!

Era Charles. Se ridicase în picioare, strigând încă o dată: "Nu!", ca şi cum i-ar fi fost peste putinţă să creadă în adevărul celor auzite. Bărbia îi tremura, faţa i se învineţise şi nu izbutea să-şi oprească lacrimile.

- Templierii... zise el, rotind o privire rătăcită în jurul său.

- Ei, ce este? întrebă Filip cel Frumos încruntându-se.

Nu-i plăcea să i se zgândărească această amintire încă prea proaspătă. Căci acelaşi gând le trecuse tuturor prin cap... "Blestemaţi să fiţi până la cel de-al treisprezecelea neam al seminţiei voastre..."

Dar nu de blestem îşi aduse aminte Charles.

- În noaptea aceea, bâlbâi el, în noaptea aceea erau împreună.

- Charles, zise regele, ai fost un soţ foarte slab; prefă-te barem că eşti un prinţ tare.

Fu singurul cuvânt de îmbărbătare pe care tânărul Charles îl auzi de la tată-său.

Monseniorul de Valois nu scosese încă nici o vorbă şi era adevărată pedeapsă pentru dânsul să rămână tăcut atâta vreme. Prinse deci prilejul ca să-şi dea drumul.

- Pe Dumnezeul meu, izbucni el, se petrec ciudate lucruri în ţară, până chiar şi sub acoperişul regelui.

Neamul cavalerilor se stinge, frate măria-ta, şi toată cinstea se duce o dată cu el.

Asupra acestora se porni să-i tragă un frecuş în care, sub vorba-i umflată de încurcă lume, se simţea destul venin. Pentru Valois tot răul avea o singură pricină: sfetnicii regelui (nu-i spunea lui Marigny pe nume, dar în el ţintea) doborau cinurile cavalereşti, năruind prin aceasta şi buna-cuviinţă obştească. Legiuitorii "de neam prost" născoceau nu ştiu ce lege scoasă din pravila romană pentru a o pune în locul vechii rânduieli feudale, care slujise aşa de bine strămoşilor săi. Roadele se vedeau. Pe vremea cruciadelor ne puteam lăsa femeile fără grijă ani de-a rândul; ele ştiau să-şi păzească cinstea, şi nici un vasal nu s-ar fi încumetat să le-o răpească. Acum, totul nu era decât ruşine, stricăciune. Cum se poate? Doi scutieri...

- Unul dintre aceşti scutieri slujeşte în palatul tău, frate, îi tăie vorba regele.

- Aşa cum celălalt e al fiului tău, răspunse Valois, arătându-l pe contele de Poitiers.

Acesta îşi depărtă braţele lungi, zicând:

- Oricare dintre noi poate fi înşelat de cel căruia i-a dat încrederea.

- Tocmai de aceea, sări Valois, trăgând spuza pe turta lui, tocmai de aceea nu poate fi mai ticăloasă nelegiuire din partea unui vasal decât să ademenească pe femeia stăpânului său, răpindu-i cinstea, mai cu seamă când e soţie sau fiică de rege. Scutierii d'Aunay au călcat...

- Socoate-i deci ca şi morţi, frate, întrerupse regele, cu un gest scurt, nepăsător şi hotărât în acelaşi timp, care făcea cât cea mai lungă sentinţă şi ştergea dintre cei vii doi oameni. Nu despre asta e vorba. Trebuie să hotărâm soarta prinţeselor vinovate de preacurvie... Îngăduie, frate, adăugă el oprindu-l pe Valois, care dădea să mai spună ceva, îngăduie ca, de data aceasta, să-i întreb mai întâi pe fiii mei... Vorbeşte, Ludovic.

Când să deschidă gura, Ludovic de Navara fu apucat de o tuse năprasnică şi două pete roşii i se iviră în obraji. Îl năpădise sângele mâniei. Aşteptară tăcuţi până să-i treacă tusea.

- Se va spune în curând ca fiică-mea e o bastardă, rosti el când îşi mai veni în fire. Iată ce se va spune! O bastardă!

- Dacă tu cel dintâi ai s-o ţipi în gura mare, Ludovic, zise regele, nemulţumit, fără îndoială că alţii n-au să se dea în lături s-o spună după tine.

- Într-adevăr, într-adevăr, făcu Charles de Valois, care nu se gândise încă la aceasta, şi un licăr straniu i se aprinse pe neaşteptate în bulbucaţii ochi albaştri.

- Şi de ce n-aş ţipa-o, dacă e adevărat? urmă Ludovic, nemaiştiind ce vorbeşte.

- Taci, Ludovic, se răsti regele Franţei, lovind cu pumnul în masă. Binevoieşte de ne spune numai ce pedeapsă crezi că i se cuvine soţiei tale.

- Să crape! răspunse regele Navarei. Ea şi celelalte două. Câteşitrele! La moarte cu ele, la moarte, la moarte!

Rosti de mai multe ori "la moarte", scrâşnind din dinţi şi tăind aerul cu mâna de parcă reteza capete.

Atunci, după ce ceru din ochi tatălui său încuviinţarea de a vorbi, Filip de Poitiers spuse:

- Durerea te face să-ţi pierzi judecata, Ludovic. Jeanne nu are pe suflet un păcat aşa de mare ca Marguerite şi Blanche. E foarte vinovată, nici vorbă, că le-a ajutat să-şi facă mendrele, în loc să mi le dea în vi-

leag, şi pentru aceasta a pierdut mult în ochii mei. Dar până şi domnul de Nogaret, care se pricepe să smulgă multe lucruri, n-a putut căpăta dovezi că şi dânsa şi-ar fi trădat îndatoririle de soţie.

- Ia să-l pui s-o strângă cu uşa şi ai să vezi dacă nu mărturiseşte! strigă Ludovic. Ea a ajutat să ni se terfelească cinstea, a mea şi a lui Charles, iar dacă zici că ţii la noi ai să ceri să fie pedepsită la fel ca şi celelalte două târfe.

Filip de Poitiers avu atunci răspunsul acesta uimitor, care arăta îndeajuns ce fel de om era:

- Cinstea ta mi-e scumpă, Ludovic, dar ţinutul Franche-Comté nu mi-e mai puţin scump.

Cei de faţă se uitară unul la altul, şi Filip vorbi mai departe:

- Tu ai în stăpânirea ta Navara, moştenită de la mama, şi ai să ai, facă domnul ca aceasta să fie cât mai târziu cu putinţă, Franţa. Cât despre mine, eu n-am decât Poitiers, pe care tata a avut bunăvoinţa să mi-l dea, şi nu sunt nici măcar pair al Franţei. Dar prin Jeanne sunt conte palatin al Burgundiei, stăpân peste pământurile de la Salins, ale căror ocne îmi aduc cea mai mare parte a veniturilor mele, iar după moartea contesei Mahaut, al meu are să fie tot ţinutul Comté. Asta e. Vreau ca Jeanne să fie închisă la o mânăstire atâta vreme cât e nevoie, până se va aşterne uitarea pe fapta ei, ba chiar pentru totdeauna dacă cinstea coroanei o cere, dar viaţa să-i fie cruţată.

Monseniorul Ludovic d'Evreux, care tăcuse până atunci, încuviinţă spusele lui Filip.

- Nepotul meu are dreptate, atât înaintea lui Dumnezeu, cât şi înaintea ţării, zise el. Moartea e lucru greu, care multă jale ne va aduce fiecăruia dintre noi, şi nu se cade s-o hotărâm la mânie pentru aproapele nostru.

Ludovic de Navara îi aruncă o uitătură urâtă.

Erau două clanuri în familie, şi asta de multă vreme. Unchiul Valois se bucura de dragostea nepoţilor săi Ludovic şi Charles, firi mai slabe, care se lăsau lesne duşi de nas şi rămâneau niţel cu gura căscată în faţa limbuţiei lui şi a vrăjii ce-i învăluia viaţa plină de isprăvi neobişnuite, în faţa tronurilor lui pierdute şi recucerite. Filip de Poitiers era de partea unchiului d'Evreux, om la locul său, drept şi chibzuit, care, dacă soarta ar fi voit, ar fi fost un rege de treabă, despre care nu s-ar fi vorbit prea mult. Nu râvnea să ajungă mai sus, mulţumindu-se foarte bine cu moşiile sale, pe care le gospodărea priceput. Trăsătura cea mai izbitoare a firii lui Ludovic d'Evreux stătea în aceea că era la fiece pas muncit de gândul morţii.

Cei de faţă nu se arătară deci miraţi văzând că în această încurcătură familială el îşi sprijinea nepotul la care ţinea mai mult; se ştia că se înţeleg de minune.

Mai uimitoare fu purtarea lui Valois, care, după ce-şi vărsase năduful în chip aşa de furios, schimbă foaia pe neaşteptate şi, lăsându-l de astă dată pe iubitul său nepot Ludovic de Navara fără sprijin, se rosti şi el împotriva osândirii la moarte a prinţeselor. De bună seamă, surghiunul la mânăstire era o pedeapsă prea blândă, dar întemniţarea pe viaţă într-o cetăţuie (apăsă mai tare: pe viaţă), i se părea potrivită şi acesta era sfatul său.

La împăratul, doar cu numele, al Constantinopolei, blândeţea nu era o pornire a inimii. Ea trebuie să-i fi venit dintr-o socoteală, iar socoteala asta i se năzărise atunci când Ludovic de Navara rostise cuvântul bastardă. Într-adevăr... Într-adevăr, cei trei fii ai lui Filip

cel Frumos nu aveau urmaşi de parte bărbătească. Ludovic şi Filip aveau fiecare câte o fată; dar iată că de pe acum micuţa Jeanne era atinsă de greaua bănuială de a nu fi odrasla lui tată-său, ceea ce putea să fie o piedică la urcarea ei pe tron, dacă lucrurile ar ajunge acolo. Charles avusese două fetiţe, moarte la naştere... Dacă soţiile vinovate ar fi date pe mâna călăului, cei trei prinţi s-ar grăbi să se însoare din nou şi ar putea căpăta nişte fii. Pe când aşa, dacă prinţesele ar fi închise pe viaţă, ei ar rămâne căsătoriţi, fără drept de a-şi lua alte neveste şi lipsiţi de cine ştie ce urmaşi. Fireşte, ar mai putea cere divorţul, dar păcatul preacurviei nu era un motiv pentru a desface căsătoria. Toate astea se perindau foarte repede în capul prinţului acestuia cu închipuirea aprinsă. Asemenea căpitanilor acelora care, pornind la război, visează că s-ar putea întâmpla să fie ucişi toţi ofiţerii mai mari ca dânşii şi se şi văd ajunşi în capul oştirii întregi, unchiul Valois, privind pieptul scofâlcit al nepotului Ludovic, trupul pirpiriu al nepotului său Filip, se gândea că boala i-ar putea răpune pe neaşteptate. Mai sunt de asemenea cu putinţă accidente de vânătoare, lăncile care se frâng în turniruri, caii care te trântesc la pământ; şi s-au văzut destui unchi supravieţuind nepoţilor...

- Charles! zise omul cu pleoapele nemişcate, care era deocamdată singurul şi adevăratul rege al Franţei.

Valois tresări de parcă s-ar fi temut că i s-au putut citi gândurile pe faţă.

Dar nu lui i se adresa Filip cel Frumos, ci celui mai mic dintre fiii săi.

Tânărul prinţ îşi îndepărtă mâinile, cu care îşi acoperise obrazul. Nu încetase o clipă să plângă.

- Blanche, Blanche, gemu el, cum se poate, tată, cum a putut ea face una ca asta? Îmi spunea aşa de frumos că mă iubeşte şi mi-o dovedea aşa de frumos!

Isabelle nu-şi putu stăpâni un gest de nerăbdare şi dispreţ. "Dragostea asta a bărbaţilor pentru trupul femeii pe care au avut-o", gândi ea, "şi uşurinţa cu care înghit orice minciună numai să aibă pântecele râvnit! E aşa de importantă oare pentru dânşii această îmbrăţişare care mie îmi face scârbă şi mă jigneşte?".

- Charles, stărui regele, ca şi cum ar fi vorbit unui nătâng, ce ne sfătuieşti să facem cu soţia ta?

- Nu ştiu, tată, nu ştiu. Vreau să mă ascund, să plec, să intru la o mânăstire.

S-ar fi zis că era gata să ceară să fie pedepsit el fiindcă îl înşelase nevastă-sa!

Filip cel Frumos înţelese că n-are să mai scoată nimic de la el. Se uită la copiii lui de parcă nu i-ar fi văzut niciodată şi, cugetând cât de lipsită de temei e rânduiala care făcea din întâiul născut moştenitorul coroanei, îşi zicea că natura slujeşte uneori destul de prost legea tronului. Câte neghiobii ar putea săvârşi, ajuns în capul ţării, fiul său mai mare, acest Ludovic nechibzuit, repezit şi crud? Şi ce sprijin ar putea găsi el la Charles, cel de-al doilea frate al său, această zdreanţă care se prăbuşea la întâia nenorocire? Filip era, fără îndoială, o fire mai aşezată, şi din toţi trei cel mai potrivit pentru domnie, dar Ludovic nu l-ar asculta de fel, asta se ghicea lesne.

- Sfatul tău, Isabelle? o întrebă regele pe fiică-sa, cu glas destul de scăzut, aplecându-se spre dânsa.

- Soţia care a păcătuit, răspunse Isabelle, trebuie să fie oprită pentru totdeauna de a mai zămisli odrasle regeşti. Iar poporul trebuie să cunoască ce osândă i s-a dat, pentru ca toţi să ştie că nelegiuirea

se pedepseşte mai straşnic când păcătoasa e soaţă sau fiică de rege decât atunci când e vorba de femeia unui şerb.

- E bine gândit, grăi regele.

Dintre toţi copiii lui, ea era aceea care ar fi putut fi într-adevăr cel mai bun suveran. Mare păcat că nu se născuse bărbat şi înaintea celorlalţi.

- Judecata noastră se va rosti până la apusul soarelui, zise Filip cel Frumos ridicându-se.

Şi părăsi încăperea, pentru a se duce, ca întotdeauna, să se sfătuiască cu Marigny şi Nogaret, înainte de a lua vreo hotărâre.

JUDECATA

Cât ţinu drumul de la Paris la Pontoise, în trăsura ei, contesa Mahaut nu se gândise decât în ce chip să încerce a-l îndupleca pe rege. Îi era însă greu să-şi adune gândurile. Prea îi treceau multe prin minte, prea o încolţeau temerile, prea era pornită împotriva smintelii fetelor ei şi a verişoarei Marguerite, împotriva prostiei soţilor lor, împotriva purtării nesocotite a ibovnicilor, împotriva tuturor celor care, din uşurinţă, orbire sau goană după plăceri, ameninţau să ducă de râpă tot ceea ce ea clădise pentru a-şi întemeia puterea. Mamă a unor prinţese izgonite de soţii lor, ce s-ar mai alege de Mahaut? Ea era hotărâtă să arunce toată vina pe Marguerite, pentru a le scăpa pe celelalte două. La urma urmei, Marguerite nu era fiica ei. Apoi, fiind cea mai în vârstă dintre ele, putea fi lesne învinuită că le târâse după dânsa pe cele mai tinere.

Robert d'Artois îi tot îmboldise pe vizitii să mâne mai iute, de parcă ar fi vrut să-şi arate râvna plină de grijă pentru mătuşă-sa. Îi făcea plăcere să privească cum saltă în goana trăsurii frumoşii sâni ai domnişoarei Béatrice d'Hirson, dar mai vârtos se bucura văzându-l pe fostul canonic hurducat în şa sau auzindo pe mătuşă-sa gemând. De fiecare dată când, pe la hopuri, din marele trup zguduit al contesei scăpa vreun vaiet, Robert, ca din întâmplare, iuţea şi mai mult goana. De aceea, ea avu un suspin de uşurare când se iviră, în sfârşit, peste crestele unor copaci, foişoarele reşedinţei regale de la Maubuisson.

Curând, trăsura contesei pătrunse în curtea castelului. O mare linişte domnea acolo, întreruptă doar de paşii arcaşilor.

Mahaut se dădu jos şi, întorcându-se către întâiul oştean de pază pe care-l văzu, întrebă:

- Unde-i regele?

- Împarte dreptatea în naosul mânăstirii.

Urmată de Robert, de Thierry d'Hirson şi de Béatrice, Mahaut se îndreptă cu paşi iuţi spre mânăstire. În ciuda oboselii, călca sprinten şi hotărât.

Naosul înfăţişa ochilor în ziua aceea o privelişte neobişnuită: între stâlpii cenuşii, sub uriaşa boltă îngheţată, nu se vedeau călugăriţele închinându-se, ci toată curtea Franţei încremenită în tăcere înaintea regelui ei.

Când contesa Mahaut intră, câteva capete se întoarseră şi un murmur trecu din gură în gură. Un glas care era cel al lui Nogaret se opri din citit, şi regele schimbă o privire cu neînduplecatul său sfetnic.

Mahaut nu trebui să-şi croiască drum; înaintea ei toţi se trăgeau la o parte. Îl văzu pe rege, aşezat în tronul său, cu coroana pe cap şi sceptrul în mână; faţa îi era mai rece ca de obicei, privirea mai fixă.

Filip cel Frumos părea desprins de lumea asta. În slujba cumplită pe care o îndeplinea, pătruns de învăţătura bunicului său, sfântul Ludovic, nu era el oare întruparea judecăţii lui Dumnezeu pe pământ?

Isabelle, Enguerrand de Marigny, monseniorul de Valois, monseniorul d'Evreux şedeau în jilţuri, asemenea celor trei prinţi şi câtorva mari vasali ai regelui. La picioarele tronului, trei tineri călugări, raşi în creştet, stăteau cu capetele plecate, îngenuncheaţi pe lespezi. Alain de Pareilles, omul care nu lipsea de la nici o execuţie, era în picioare, ceva mai la o parte, în faţa regelui. "Slavă Domnului, gândi Mahaut. Am sosit la timp. Judecă pesemne vreun proces de vrăjitorie sau sodomie.

Şi se pregăti să-şi ia locul lângă tron, unde se cuvenea să şadă, alături de ceilalţi mari vasali ai regelui. Deodată simţi că i se moaie picioarele; unul din pocăiţii îngenuncheaţi îşi ridicase capul: era fiică-sa Blanche. Cei trei călugări erau cele trei prinţese pe care le răseseră în cap şi le îmbrăcaseră în aba groasă. Mahaut se clătină, înăbuşind un ţipăt, de parcă ar fi pocnit-o cineva în burtă. Fără voie, se agaţă de nepotu-său, prinzându-i braţul, pentru că el era mai aproape de dânsa.

- Prea târziu, mătuşă! Vai, am sosit prea târziu, atâta spuse Robert d'Artois, care-şi sorbea din plin răzbunarea.

Regele făcu semn ministrului de justiţie, şi acesta citi mai departe.

Glasul aspru al lui Nogaret revărsa un val de imagini înjositoare peste creştetul tuns până la piele al prinţeselor de Burgundia. Ruşinea o atingea de asemenea pe Mahaut, cum la fel îi atingea pe tustrei prinţii, soţii batjocoriţi, aşezaţi lângă tatăl lor, cu capetele plecate şi ei, ca nişte vinovaţi.

-...Şi pentru care pricină, văzând recunoaşterile şi mărturiile susnumiţilor Gautier şi Filip d'Aunay, zisele doamne Marguerite şi Blanche de Burgundia, fiind dovedite de preacurvie, vor fi întemniţate în cetăţuia de la Château Gaillard, şi aceasta, pentru toate zilele lor, câte le va mai da Dumnezeu.

- Pe viaţă, murmură Mahaut, sunt osândite pe viaţă.

-...În ce-o priveşte pe doamna Jeanne, contesă palatină de Burgundia şi contesă de Poitiers, urmă Nogaret, având în vedere că ea nu a fost dovedită a-şi fi călcat credinţa faţă de soţ şi că această nelegiuire nu-i poate fi pusă în seamă, însă fiind vădit că a dat ajutor vinovat celorlalte la toate stricăciunile lor, ea

va fi închisă în castelul de la Dourdan atâta vreme câtă va fi nevoie pentru pocăinţa ei şi cât o vrea regele s-o ţină.

În tăcerea care se făcu după asta, Mahaut îşi spuse, cu ochii la Nogaret: "De la el, de la câinele ăsta, se trag toate, cu patima lui turbată de a iscodi, de a pârî şi de-a chinui. Mi-o va plăti. Cu pielea lui mi-o va plăti."

Dar ministrul de justiţie nu isprăvise de citit:

- Numiţii Gautier şi Filip d'Aunay, călcându-şi cinstea şi trădând legământul de credinţă feudală faţă de persoane de sânge regesc, vor fi jupuiţi de vii, traşi pe roată şi scopiţi, după care li se va tăia capul iar trupurile vor fi înălţate în furci aceasta în dimineaţa zilei ce va urma celei de azi. Astfel a judecat preaînţeleptul, preaputernicul şi preaiubitul nostru rege.

Umerii prinţeselor s-au înfiorat sub cuvintele care vesteau ce cazne cumplite îi aşteptau pe ibovnicii lor. Nogaret făcu sul pergamentul său, şi regele se ridică. Naosul începu să se golească într-un murmur prelung, care se înălţa între zidurile acestea unde nu se auzeau de obicei decât rugăciuni. Se depărtau toţi de Mahaut şi se fereau să dea ochi cu ea. Simţea de jur împrejur laşitatea oamenilor. Vru să se apropie de fiicele ei, dar Alain de Pareilles îi aţinu calea.

- Nu, doamnă, zise el. Regele nu îngăduie decât fiilor săi, dacă doresc aceasta, să audă cuvântul de rămas bun şi de căinţă al soţiilor lor.

Mahaut încercă atunci să se întoarcă spre rege. dar acesta şi plecase, urmat de Ludovic de Navara, care simţea că se înăbuşe de ruşine şi mânie, şi de Filip de Poitiers, la fel, fără o privire măcar spre nevastă-sa.

- Mamă! strigă Blanche, văzând că Mahaut se depărtează. susţinută de-o parte şi de alta de cancelarul ei şi de Béatrice.

Din cei trei soţi înşelaţi, numai Charles rămăsese acolo. Veni lângă Blanche, dar nu ştiu decât să îngâne:

- Ai făcut asta, ai făcut asta!

Blanche se înfioră şi-şi scutură capul pleşuv, pe care briciul lăsase ici şi colo mici pete roşii. Parcă era o pasăre care năpârlise.

- Nu ştiam... N-am vrut... Charles, bolborosi ea izbucnind în plâns.

Se auzi în clipa aceea glasul aspru al Isabellei:

- Nici o slăbiciune, Charles. Rămâi prinţ! zise ea.

Ţeapănă sub coroana ei îngustă, rămăsese şi ea acolo, ca o strajă, cu o strâmbătură de dispreţ în colţul buzelor.

Abia atunci răbufni Marguerite de Burgundia, vărsându-şi furia atâta vreme ţinută în frâu:

- Nici o slăbiciune, Charles! Nici o îndurare! ţipă ea. Poartă-te ca soră-ta Isabelle, care nu va înţelege niciodată slăbiciunile dragostei. Ea n-are decât fiere şi ură în inimă. De n-ar fi fost ea, voi n-aţi fi ştiut nimic niciodată. Dar mă urăşte, te urăşte şi pe tine, ne urăşte pe toţi.

Isabelle îşi încrucişă mâinile în poala rochiei şi se uită lung la Marguerite, cu o mânie rece.

- Dumnezeu să-ţi ierte păcatele, zise ea.

- Are să-mi ierte mie păcatele mai curând decât o să facă din tine o femeie fericită.

- Sunt regină, răspunse Isabelle. Dacă nu-mi este dată fericirea, cel puţin am un sceptru şi un regat.

- Eu, dacă nu mi-a fost hărăzită fericirea, cel puţin am avut plăcerea, aceea care face cât toate coroanele din lume, şi nu-mi pare rău de nimic.

Înfruntând-o pe suverana Angliei, această femeie

cu capul chilug, cu obrazul brăzdat de oboseală şi de lacrimi, mai găsea în ea putere să insulte, să răneascâ, să-şi apere trupul, care râvnise la plăceri.

- M-am bucurat de primăvară, vorbi ea cu glas înfrigurat, gâfâind, m-am bucurat de dragostea unui bărbat, de căldura şi puterea unui bărbat, am simţit bucuria de a îmbrăţişa şi de a fi îmbrăţişată... Tot ceea ce tu nu cunoşti, ceea ce tu mori să cunoşti şi n-ai să cunoşti niciodată. Ah, îmi închipui că nu prea eşti ispititoare la aşternut, dacă bărbatu-tău se ţine mai curând cu băieţi!

Albă ca varul, dar nefiind în stare să-i răspundă, Isabelle îi făcu un semn lui Alain de Pareilles.

- Nu, strigă Marguerite, tu n-ai să porunceşti domnului de Pareilles. El a fost până acum sub mâna mea şi poate că are să mai fie iar într-o zi. Îmi va îngădui deci încă o dată să pornească atunci când voi porunci eu.

Întoarse spatele reginei şi lui Charles şi făcu semn că e gata. Cele trei prinţese osândite ieşiră de acolo şi, înconjurate de arcaşi, străbătură coridoarele şi curtea până la odaia ce le era închisoare.

Când Alain de Pareilles trase uşa în urma lor, Marguerite alergă să se trântească pe pat şi îşi înăbuşi plânsul muşcând cearceaful.

- Cosiţele mele, frumoasele mele cosite, plângea cu sughiţuri Blanche.

PIAŢA DU MARTRAI

Zorile întârziau să se arate pentru cei care îşi trecuseră noaptea fără odihnă şi fără nădejde, fără uitare şi fără amăgire.

Într-o chilie din beciul isprăvniciei de la Pontoise, doi oameni culcaţi unul lângă altul pe un maldăr de paie aşteptau moartea. Din porunca lui Guillaume de Nogaret, fraţii d'Aunay fuseseră doftoriţi, astfel că rănile nu le mai sângerau, inima le bătea mai bine, iar carnea lor sfâşiată, trupurile lor strivite prinseseră iar puteri ca să sufere mai crâncen şi să simtă mai vie spaima morţii în chinurile ce le erau hărăzite.

Nici prinţesele osândite, nici Mahaut, nici cei trei fii ai regelui, nici regele însuşi nu dormiră în noaptea aceea. Şi nici Isabelle nu închise ochii; cuvintele cumnatei sale, Marguerite nu-i mai ieşeau din minte. Numai doi oameni se adânciseră fără habar în somn: Nogaret, pentru că îşi împlinise datoria, şi Robert d'Artois, pentru ca, vrând să-şi guste răzbunarea, făcuse douăzeci de leghe călare.

Cu puţin înainte de utrenii se auziră pe coridoare paşi grei bocănind în lespezile de piatră: arcaşii domnului Alain de Pareilles veneau să le ia pe prinţese. În curte aşteptau trei care îmbrăcate în negru, străjuite de şaizeci de călăreţi în nădragi de piele, zale şi chivere de fier. Alain de Pareilles porunci să fie urcate prinţesele, apoi făcu din mână semn să se pornească, şi convoiul osânditelor se urni din loc în lumina trandafirie a dimineţii.

La o fereastră a castelului, contesa Mahaut sta în picioare, cu fruntea lipită de geam, şi umerii săi încovoiaţi tresăreau, zguduiţi de plâns.

- Plângeţi, doamnă? o întrebă Béatrice d'Hirson.

- Mi se întâmplă şi mie câteodată, răspunse Mahaut, cu glas răguşit.

Béatrice se şi îmbrăcase din cap până-n picioare.

- Ieşi în oraş? zise Mahaut.

- Da, doamnă, mă duc să văd... cu voia dumneavoastră.

În vremea asta, piaţa din Pontoise, căreia i se zicea du Martrai, unde urma să aibă loc execuţia fraţilor d'Aunay, se şi umpluse, neagră de atâta lume. Târgoveţi, ţărani şi ostaşi nu mai încetau să curgă într-acolo de la revărsatul zorilor. Proprietarii caselor care dădeau spre piaţă îşi închiriaseră pe preţ bun ferestrele; pe la toate pervazurile se îngrămădeau privitorii. Faptul că cei daţi morţii erau nişte nobili, că erau tineri şi mai cu seamă că erau seniori de prin partea locului, înzecea curiozitatea. Apoi, însăşi natura crimei pe care o săvârşiseră, vâlva uriaşă ce se stârnise în jurul dragostei lor cu nurorile regelui, aţâţau închipuirea oamenilor.

Cam la un stânjen deasupra pământului fusese înjghebată în timpul nopţii podeaua de unde se înălţau cele două spânzurători care atrăgeau toate privirile.

Cei doi călăi sosiră, recunoscuţi de departe după tichia roşie şi tunica de aceeaşi culoare, urmaţi de calfele lor ducând lăzile negre în care erau rânduite sculele. Călăii se urcară pe podea şi o tăcere se lăsă deodată peste mulţimea strânsă acolo. Apoi unul din călăi se apucă să învârtească o roată care scârţâi. Şi mulţimea începu să râdă ca la o boscărie de bâlci. Privitorii făceau haz, îşi dădeau cu coatele, iar o ulcică de vin trecu din mână în mână până la călăi, care băură, în timp ce lumea de jur împrejur bătea din palme.

Când se ivi căruţa care-i aducea pe fraţii d'Aunay, un vuiet de glasuri se înălţă în văzduh, crescând pe măsură ce se desluşeau mai bine cei doi tineri. Nici Gautier, nici Filip nu mişcau. Fără funiile care îi legau de loitrele căruţei, n-ar fi fost în stare să se ţină în picioare.

Un preot venise în temniţa lor, să le primească spovedania îngăimată şi ultimele cuvinte pe care ţineau să le spună celor de-acasă. Istoviţi, cu respiraţia gâfâitoare, năuciţi, nu aveau nici o tresărire de revoltă, aproape că nu-şi mai dădeau seama ce se întâmplă cu ei şi nu doreau nimic alta decât moartea, care să le curme cât mai repede coşmarul.

Călăii îi săltară sus pe podea şi îi despuiară până la piele de veşmintele lor.

Văzându-i goi, ca două mari păpuşi trandafirii, gloata fu apucată de o veselie bezmetică de iarmaroc. Un val de glume bădărăneşti şi de măscări se rostogoli în piaţă, pe când osândiţii erau legaţi pe roată, cu faţa întoarsă spre cer. Apoi, urmă o aşteptare. Călăii stăteau rezemaţi de stâlpii celor două spânzurători, cu braţele încrucişate. Câteva minute trecură aşa. Mulţimea începea să-şi piardă răbdarea, să pună întrebări, să se frământe neliniştită. Deodată, înţeleseră toţi pe cine anume aşteptau. Trei care îmbrăcate în zăbranice negre soseau la un capăt al pieţei. Ca o culme a cruzimii, pentru a face şi mai cumplită pedeapsa, Nogaret, în înţelegere cu regele, poruncise ca prinţesele să fie de faţă la supliciu.

Zărind cele două trupuri goale întinse pe roţi, cu mâinile şi picioarele în cruce, Blanche leşină.

Jeanne, agăţată de zăbrelele căruţei, cu obrazul înlăcrimat, urla norodului:

- Spuneţi-i soţului meu, spuneţi-i monseniorului Filip, că sunt nevinovată!

Până aici ea se ţinuse bine, dar acum, nervii sleiţi îi

veniseră de hac, şi mulţimea făcea haz de restriştea ei.

Singură Marguerite de Burgundia avea tăria să privească eşafodul, iar cei care i se aflau în preajmă putură o clipă să se întrebe dacă dânsa nu încerca o crâncenă, o năprasnică plăcere văzându-l expus în ochii tuturor, trandafiriu sub lumina soarelui, pe bărbatul care trebuia să moară fiindcă se culcase cu ea.

Când călăii ridicară ghioagele de fier pentru a sfărâma oasele condamnaţilor, Marguerite scoase un ţipăt "Filip!" cu un glas care nu era nicidecum al durerii.

Apoi, ghioagele se abătură peste ei; se auziră pârâituri şi, pentru fraţii d'Aunay, cerul se stinse deasupra lor. Călăii smulgeau cu cângi de fier pielea de pe cele două trupuri care nu mai simţeau acum nimic; sângele şiroia pe scândurile eşafodului.

Un val de isterie cuprinse lumea îngrămădită acolo, când amândoi meşterii călăi apucară nişte cuţite lungi de măcelărie şi începură să ciopârţească pe cei doi ibovnici vinovaţi, zvârlind în sus, amândoi deodată, cu o mişcare dibace de jongleri, mădularele păcatului.

Se îmbulzeau toţi ca să vadă mai bine. Femeile ţipau către bărbaţii lor:

- Are să-ţi treacă acum pofta să faci ca ei, curvar bătrân ce eşti!

- Vezi ce te aşteaptă!

- Ai merita şi tu una ca asta!

Trupurile fură date jos de pe roţi şi securile scânteiară în lumină pentru a le tăia capul. Apoi, ceea ce mai rămase din Gautier şi Filip d'Aunay, din cei doi frumoşi scutieri care mai alaltăieri se fâţâiau călări pe şoseaua către Clermont, fu înălţat - grămezi stâlcite amestecate cu sânge - pe furcile spânzurătorii în jurul cărora corbii bisericilor din vecinătate începeau să se rotească.

Atunci, cele trei căruţe negre porniră iar; armăşeii căpităniei se apucară să golească piaţa şi fiecare se întoarse la dugheana, la potcovăria, la căsăpia sau la grădina lui, cu acea stranie linişte sufletească a oamenilor pentru care moartea altuia nu e decât un spectacol.

Căci, în veacurile acelea când mulţi prunci mureau în leagăn, iar dintre femei, o jumătate în durerile facerii, când molimele secerau oamenii în floarea vârstei, când rănile nu se vindecau decât rareori, când plăgile nu se închideau de fel, când biserica te învăţa să fii mereu cu gândul la moarte, când statuile din altare arătau cadavre mâncate de viermi, şi când fiecare simţea de-a lungul întregii vieţi că-şi duce propriul său leş, ideea morţii era obişnuită, familiară, firească; privind la omul ce-şi dă sufletul, cei de pe atunci nu vedeau în aceasta, ca noi, un tragic semn care să le aducă aminte că şi dânşii sunt muritori.

În vreme ce pe şoseaua Normandiei, o femeie cu creştetul ras, într-o căruţă cernită, nu înceta să strige: "Spuneţi-i monseniorului Filip că sunt nevinovată! Spuneţi-i că nu l-am înşelat!", în piaţa du Martrai, călăii îşi împărţeau, în faţa câtorva gură-cască, veşmintele victimelor. Aşa o cerea într-adevăr datina, ca tot ce se găsea asupra osândiţilor, "de la brâu în jos", să le rămână călăilor. Astfel că frumoasele tăşcuţe ale reginei Angliei căzură în mâna lor. Fiecare dintre ei luă câte una; era o pleaşcă rară, un chilipir cum nu le pica decât o dată în toată viaţa lor de călăi.

Se aflau tocmai asupra acestei împărţeli când o frumoasă făptură oacheşă, arătând după îmbrăcăminte

mai degrabă a domnişoară de neam mare decât a orăşeancă de rând, se apropie de ei, şi cu glas şoptit, puţintel şovăitor, îi rugă să-i dea limba unuia dintre cei ciopârţiţi. Frumoasa fată era Béatrice d'Hirson.

- Se zice că face bine la durerile de stomac, spuse ea. Limba oricăruia dintre cei doi. Mi-e totuna.

Călăii se uitară unul la altul, bănuitori, întrebându-se dacă nu era cumva vrăjitorie la mijloc. Căci era lucru ştiut că limba unui spânzurat, mai cu seamă a unui spânzurat din ziua de vineri, slujea la chemarea diavolului. Dar limba unui osândit căruia i se tăiase capul putea oare să aibă aceeaşi întrebuinţare?

Deoarece Béatrice ţinea în palmă un galben de aur strălucitor, ei se învoiră şi făcură în aşa fel încât să-i dea, fără ca nimeni să vadă, ceea ce dorea.

CĂLĂREŢUL DIN AMURG

În vreme ce sângele fraţilor d'Aunay se usca pe pământul galben al pieţei du Martrai, unde câinii aveau să vină zile de-a rândul să adulmece mârâind, cei de la castelul Maubuisson se trezeau încetul cu încetul din coşmarul lor.

Fiii regelui nu se arătară până seara. Nimeni nu intră în odăile lor, în afară de curtenii care-i slujeau; nimeni nu se apropie de uşile în dosul cărora mânia, umilinţa sau durerea sfârşeau să sape urme adânci în sufletul celor trei bărbaţi.

Pe la amiază, însoţită de suita ei restrânsă, Mahaut pornise îndărăt spre Paris. Măcinată de ură şi amărăciune, încercase să pătrundă la rege, dar Nogaret veni să-i spună că regele are de lucru şi doreşte să nu fie tulburat. "El, dulăul ăsta, îmi taie drumul şi mă împiedică să ajung la stăpânu-său", îşi zise contesa Mahaut. Totul o întărea în gândul că păstrătorul peceţilor fusese singurul care urzise pierzania fetelor şi propria ei urgisire. Totul o îndreptăţea să creadă asta. Nogaret nu era doar la întâia lui uneltire mişelească.

- Gândeşte-te la judecata lui Dumnezeu, jupâne Nogaret, îi spuse dânsa pe un ton ameninţător, părăsindu-l.

Alte patimi, alte interese îi frământau pe cei de la Maubuisson. Oamenii de casă ai prinţeselor surghiunite căutau să reînnoade iţele nevăzute ale puterii şi ale intrigii, fie şi lepădându-se de prieteniile cu care se făleau în ajun. Suveicile mânate de frică, de vanitate, de ambiţie porneau iar să se învârtească spre a ţese la loc, pe o canava nouă, pânza sfâşiată cu atâta furie.

Prevăzător, Robert d'Artois avea dibăcia să-şi as-

cundă triumful, aşteptând să-i culeagă roadele. De pe acum, însă, toţi aceia care până mai ieri roiau în jurul clanului prinţeselor de Burgundia se îmbulzeau spre el.

Seara, la cina regelui, în afară de cei doi fraţi ai acestuia şi de fiică-sa, se mai aflau în jurul lui Filip cel Frumos Marigny, Nogaret, Bouville şi, în sfârşit, Robert d'Artois, a cărui prezenţă arăta îndeajuns că începe iar să se bucure de bunăvoinţa suveranului.

Cină fără pompă; aproape o cină de doliu. În încăperea lungă şi strâmtă de lângă odaia regelui, unde li se servi masa, domnea o tăcere apăsătoare. Până şi monseniorul de Valois tăcea, iar ogarul Lombard, ca şi cum ar fi simţit stinghereala comesenilor, îşi părăsise locul său obişnuit, de la picioarele stăpânului, şi se lungise în faţa căminului.

În clipa când slujitorii, între două tacâmuri, schimbau feliile de pâine, intră Lady Mortimer, purtându-l în braţe pe micul prinţ Eduard; îl aducea să dea mamei sale sărutul dinainte de culcare.

- Doamnă de Joinville, zise regele, chemând-o pe Lady Mortimer cu gloriosul ei nume de naştere, adu-l la mine pe nepotu-meu.

"Singurul meu nepot...", adăugă în sinea lui.

Luă copilul şi îl ţinu câtva timp în faţa ochilor săi, cercetând obrăjorul nevinovat, rotunjor şi trandafiriu, în care gropiţele făceau umbre. "Al cui copil te vei dovedi că eşti?" avea poftă să-l întrebe Filip cel Frumos. "Al schimbăciosului şi desfrânatului tău tată, dus de nas de alţii, sau al fiicei mele Isabelle? Pentru cinstea neamului meu mi-ar place să-i semeni mamei tale, dar pentru fericirea Franţei, facă cerul ca tu să fii doar fiul bicisnicului tău de tată!"

- Eduard! Zâmbeşte-i măriei-sale bunicului tău!

Ţâncul nu părea să aibă nici o frică de privirea nemişcată aţintită asupră-i. Deodată, întinzându-şi pumnişorul, îl vârî în chica cu răsfrângeri aurii a suveranului şi trase o şuviţă încreţită.

Filip cel Frumos zâmbi. Atunci toţi comesenii avură un suspin de uşurare şi fiecare se grăbi să râdă, iar limbile se dezlegară în sfârşit.

O dată copilul scos de acolo şi cina sfârşită, regele le dădu voie tuturor să se retragă, afară de Marigny şi de Nogaret, cărora le făcu semn să rămână. Lăsă să treacă o clipă mai lungă fără a scoate o vorbă, şi sfetnicii săi îi respectară tăcerea.

- Câinii sunt şi ei făpturile lui Dumnezeu? întrebă el pe neaşteptate, fără să se poată înţelege la ce se gândise punând această întrebare.

Se ridicase şi îşi puse mâna pe ceafa caldă a ogarului, care înălţă capul la apropierea stăpânului, continuând să se întindă în faţa focului.

- Sire, răspunse Nogaret, ştim multe despre oameni pentru că suntem oameni noi înşine, dar cunoaştem prea puţine despre celelalte taine ale firii...

Filip cel Frumos se apropie de o fereastră şi rămase acolo, privind afară, unde nu se vedeau decât ziduri negre şi umbra întunecată a frunzişului. Aşa cum celor ce stau la cârma statelor li se întâmplă adeseori în serile zilelor în care s-au împovărat cu tragice răspunderi, mintea lui dădea târcoale unor întrebări tainice şi nedesluşite, căutând temeiurile unei rânduieli universale care să-i îndreptăţească viaţa, domnia şi faptele.

Într-un târziu se întoarse şi zise:

- Enguerrand, ceea ce trebuia făcut s-a făcut, şi urma focului şi a fierului nu se poate şterge. Vinovaţii sunt acum în faţa lui Dumnezeu. Dar încotro merge

ţara? Fiii mei nu au moştenitori.

- Vor avea, sire, dacă au să-şi ia alte soţii, spuse Marigny fără să ridice capul.

- În faţa lui Dumnezeu ei sunt căsătoriţi.

- Dumnezeu poate desface... zise Marigny.

- Dumnezeu nu se supune stăpânilor lumii acesteia. Dumnezeu nu vede împărăţia mea, ci numai pe a lui. Nu prin rugăciuni am să-mi slobod eu fiii din legăturile lor!

- Stă în puterea papii să desfacă aceste legături, adăugă Marigny.

Privirea regelui se întoarse atunci spre Nogaret.

- Adulterul nu este un motiv pentru desfacerea căsătoriei, rosti cu glasul său tăios ministrul de justiţie.

- N-avem totuşi altă speranţă astăzi decât să obţinem consimţământul lui Clément, zise Filip cel Frumos. Şi nu-s ţinut a lua în seamă legea făcută pentru ceilalţi oameni, chiar dacă legea e în mâinile papii. Un rege trebuie să prevadă că poate muri la tot ceasul. Cui deci, Nogaret, şi dumneata, Enguerrand, cui vă veţi duce să-i vestiţi că m-am întors la Dumnezeu, dacă aceasta s-ar întâmpla acum? Lui Ludovic. El e întâiul meu născut, el deci trebuie să fie divorţat mai întâi.

Nogaret ridică mâna lui ciolănoasă, luminată de flacăra din vatră.

- Nu văd, într-adevăr, de ce monseniorul de Navara ar putea dori vreodată să-şi aducă îndărăt soţia şi nici nu cred că acest lucru ar fi de dorit pentru ţară.

- Vei şti deci, zise Filip cel Frumos, să convingi cancelaria pontificală şi pe papa Clément că interesele unui rege nu sunt interese omeneşti, ci interese de stat.

- Mă voi strădui cu toată râvna, sire, răspunse Nogaret.

Se auzi un tropot de cal. Marigny se ridică de la locul său şi se apropie de fereastră, în timp ce Nogaret îi spunea regelui:

- Ducesa de Burgundia se va sili fără îndoială din toate puterile să ne facă greutăţi pe lângă sfântul scaun. Monseniorul Ludovic trebuie strunit ca nu cumva să se apuce, prin ciudăţeniile ce-i stau în fire, să strice tot ce punem la cale pentru dânsul.

- Aşa e, zise Filip cel Frumos. Am să-i vorbesc chiar mâine, iar dumneata vei pleca cât mai curând la papa.

Tropotul iute al calului, care îl atrăsese pe Marigny la fereastră, se opri pe caldarâmul curţii.

- O ştafetă, sire, zise Marigny. Pare să fi străbătut un drum lung, căci veşmintele îi sunt tare prăfuite şi calul său abia mai suflă.

- De unde vine? întrebă regele.

- Nu ştiu; nu-i pot desluşi armoariile.

Într-adevăr, se lăsase noaptea, şi întunericul cotropise împrejurimile castelului. Marigny plecă de la fereastră şi se întoarse lângă vatră.

Apoi, numaidecât, se auziră paşi grăbiţi pe coridor, şi Bouville, întâiul şambelan, se arătă în uşă:

- Sire, o ştafetă soseşte de la Carpentras şi cere să fie primită chiar de măria-ta.

- Să vie!

Cel care intră era un flăcău de vreo 25 de ani, înalt şi spătos. Tunica lui lungă până-n genunchi, galbenă, cu mâneci negre, era toată prăfuită, crucea brodată a curierilor papali îi strălucea în piept. Îşi ţinea în mâna stângă pălăria, mânjită şi ea de noroi şi de praf, precum şi bastonul sculptat, semn al slujbei sale. Ştafeta făcu câţiva paşi spre rege, puse jos genunchiul drept, apoi, desprinzând de la cingătoare cutia de

abanos ferecată cu argint, în care se afla mesajul, zise:

- Sire, papa Clément a murit.

Regele şi Nogaret tresăriră amândoi deodată, şi feţele lor păliră. Tăcerea care urmă acestei veşti fu grozavă. Regele deschise cutia de abanos, scoase un sul şi, rupându-i peceţile, ceti cu luare-aminte, vrând parcă să se încredinţeze că ştirea e adevărată.

- Papa pe care îl făcurăm noi s-a dus la Dumnezeu, murmură el, întinzând pergamentul lui Marigny.

- Când a murit? întrebă Nogaret.

- Acum şase zile. În noaptea de nouăsprezece spre douăzeci, răspunse curierul papal.

- Patruzeci de zile... zise regele.

Nici nu era nevoie să spună mai mult, căci tustrei miniştrii săi făceau tocmai aceeaşi socoteală. Patruzeci de zile trecuseră, nu mai mult, de când, pe ostrovul jidovilor, glasul marelui maestru al templierilor strigase în mijlocul flăcărilor: "Papă Clément, cavaler de Nogaret, rege Filip, înainte de a se împlini anul, vă chem să vă înfăţişaţi la judecata lui Dumnezeu..." Nu trecuseră nici şase săptămâni şi iată că blestemul se şi abătuse asupra celui dintâi.

- Spune-mi, vorbi iarăşi regele, întorcându-se către curierul papal şi făcându-i semn să se scoale de jos, cum a murit sfântul nostru părinte şi ce căuta la Carpentras?

- Sire, mergea înspre Cahors, şi se oprise acolo simţindu-se rău. Suferea de friguri şi-l chinuiau spaime nelămurite de mai multe zile. Zicea că vrea să se întoarcă spre a muri acolo unde se născuse. Doctorii au încercat de toate ca să-l vindece, dându-i chiar să mănânce pulbere de smaragde pisate, care e leacul cel mai bun, pare-se, la boala ce-o avea. Dar nimic nu i-a ajutat. A simţit că se înăbuşe. Cardinalii erau în jurul lui. Nu ştiu nimic alta.

Tăcu.

- Du-te, zise regele.

Ştafeta ieşi. Nu se mai auzea în încăperea aceea alt zgomot decât respiraţia celor patru bărbaţi, încremeniţi în locul unde îi aflase vestea, şi răsuflarea unui ogar mare, care dormea, moleşit de căldură.

Regele şi Nogaret se uitau unul la altul. "Căruia dintre noi doi îi vine rândul acum?" se întrebau. Ochii lui Filip cel Frumos păreau încă şi mai mari şi mai nemişcaţi ca de obicei. Faţa îi era de-o paloare grozavă, iar trupul său, înfăşurat în lunga haină regească, avea ceva din înţepeneala îngheţată a statuilor de pe morminte.

MÂNA LUI DUMNEZEU

ULIŢA VRĂJITOARELOR

Opt zile după supliciul fraţilor d'Aunay şi condamnarea prinţeselor, poporul Parisului îşi şi însuşise o legendă în care cruzimea, ruşinea şi dragostea aveau fiecare partea lor.

Fără să mai stea să judece, scornitorii acestei legende o socoteau pe Marguerite de Navara capul răutăţilor. Nu i se mai punea în seamă doar un ibovnic, ci zece, ba chiar cincizeci. Şi oamenii priveau cu groază înspre turnul Nesle, unde, de cum se înnopta, străjeri cu suliţa în mână vegheau pe lângă ziduri, gata să-i ia la goană pe cei care, mânaţi de-o curiozitate nesocotită, s-ar fi abătut către locul acela blestemat. Căci povestea nu se sfârşise. Şopteau unii pe la răspântii lucruri ciudate. Cică fuseseră scoase din apă în zilele din urmă cam prea multe leşuri prin părţile acelea, şi se zicea că monseniorul Ludovic Aiuritul, închis în palatul său, îi căznea de moarte pe aceia dintre slujitorii ce putuseră s-o ajute pe nevastă-sa la desfrânările ei, şi că, după ce mureau, îi zvârlea în Sena.

În dimineaţa aceea, frumoasa Béatrice d'Hirson părăsise dis-de-dimineaţă palatul contesei Mahaut. Era pe la începutul lui mai, şi razele jucăuşe ale soarelui băteau în toate geamurile caselor. Béatrice mergea fără să se grăbească, bucuroasă că simte vântul călduţ mângâindu-i fruntea. Tot trupul ei îndrăgea căldura; adulmeca mireasma primăverii născânde şi afla o plăcere în a stârni privirile bărbaţilor, mai cu seamă când aceştia erau din lumea de jos. "Dacă ar şti ei ce am de gând să fac! Dacă ar şti ce duc în tăşcuţa mea!" gândea Béatrice, înveselită.

Merse aşa până la mahalaua Saint-Eustache şi ajunse curând în Rue *des Bourbonnais*, o ulicioară

stranie, însufleţită de o viaţă ascunsă. Aici îşi aveau magherniţele lor jălbarii, precum şi negustorii de ceară, pentru că aceştia, în afară de făclii, lumânări şi vopsele de tot felul, făceau şi tăbliţele pentru scris. În odăiţele din dosul multor dughene, însă, negustorii din Rue *des Bourbonnais* se îndeletniceau cu ciudate matrapazlâcuri. Ţi se vindeau acolo pe bani grei, şi cu straşnică fereală, leacurile tainice din care trăiau toţi cei ce se ţineau de vreo vrăjitorie: praf de şarpe, pilitură de broască râioasă, creieri de pisică, limbă de spânzurat, păr de curvă, precum şi tot felul de buruieni din care se făceau băuturile pentru farmece de dragoste sau otrăvuri menite să te scape de vrăjmaşi, grăbind adică să le "crească iarba deasupra". Şi aceasta le dădea dreptate celor ce botezaseră "uliţa vrăjitoarelor" ulicioara asta în care diavolul făcea negustorie cu ceară, materie primă la farmece, căci din ea puteai scoate un omuleţ după chipul duşmanului şi, străpungându-i inima cu acul, să-i curmi astfel zilele.

Cu nasul în sus, dându-şi un aer nepăsător şi rotind o privire iscoditoare, Béatrice d'Hirson pătrunse într-o dugheană, pe a cărei tăbliţă de afară se putea citi în slove zugrăvite:

ENGELBERT
de la care cumpără făclii şi lumânări
- Curtea Regală -
precum şi multe biserici şi paraclise

Dugheana, înghesuită între două case, era lunguiaţă, scundă şi întunecoasă. În tavan atârnau făclii de toate grosimile, iar pe rafturi late prinse de perete se vedeau rânduite lumânări în legături de câte o duzină fiecare, alături de o sumedenie de turtişoare roşii, galbene sau verzi pentru peceţi. De cum intrai te întâmpina mirosul tare de ceară, şi toate câte se aflau acolo îţi cam lunecau printre degete de unsuroase ce erau.

Negustorul, un moşneguţ cu o tichie de lână neînălbită în cap, aţâţa tocmai jeraticul din plită şi supraveghea tiparele de turnat lumânări. Dând cu ochii de Béatrice, gura lui ştirbă se căscă într-un zâmbet larg.

- Meştere Engelbert, îi spuse Béatrice, venii să-ţi plătesc ce ţi se cuvine pentru lumânăritul palatului d'Artois.

- E o faptă bună, frumoasa mea domnişoară, căci negustoria nu merge de fel. Birul cel nou - adevărată născocire a diavolului - pe care ni-l stoarce acuma ne omoară. Zău, nu ştiu dacă voi mai putea ţine încă multă vreme taraba asta a mea!

Vorbind, meşterul Engelbert îşi ştergea de şorţul său mâinile înnegrite, apoi se îndreptă spre un ungher ascuns al dughenei, de unde se întoarse cu o tăbliţă de ceară, pe care era scris ce avea de primit.

- Ia să vedem dacă ni se potrivesc socotelile! zise el încruntând din sprâncene.

- De bună seamă că se potrivesc, rosti încet Béatrice şi vârî în palma negustorului câţiva pitaci de argint.

- Aha! Iaca un bun obicei cum ar trebui să fie multe! râse înviorat moşneguţul, după ce numără gologanii.

Apoi, făcând o mutră ca pentru o taină ce-i lega pe amândoi, adăugă:

- Am să-l chem îndată pe omul dumitale. Sunt foarte mulţumit de el, căci nu se dă în lături de la treabă şi-i zgârcit la vorbă... Ei, meştere Evrard!

Cel care intră, venind din cămăruţa de la spatele dughenei, era un bărbat de vreo 30 de ani, ciolănos,

dar voinic. Tras la faţă, avea ochii înfundaţi şi întunecoşi, cu cearcăne groase sub pleoape, şi buzele subţiri.

Şchiopăta şi şchiopătura asta îl sâcâia, făcându-l din când în când să se strâmbe.

Era un fost cavaler al templului, ţinând de căpitănia d'Artois. După douăsprezece ceasuri de schingiuiri, scăpase din mâna călăilor săi, dar noaptea aceea de chinuri neomeneşti, pe care piciorul rupt i-o amintea mereu, îl smintise niţel. Atunci îşi pierduse el credinţa în Dumnezeu; atunci învăţase să urască. Nu mai trăia decât rumegând visuri de răzbunare.

Să nu fi avut strâmbătura care-i pocea deodată chipul şi strălucirea neliniştitoare a ochilor, n-ar fi fost lipsit de oarecare aspră frumuseţe. Venise să se ascundă într-o zi, ca o fiară hăituită, în grajdurile palatului d'Artois. Béatrice îl dusese la Engelbert, care îl hrănea, îi dădea un culcuş, dar, mai cu seamă, îl punea la adăpost faţă de bănuielile stăpânirii. În schimb, pe lângă muncile grele, fostul cavaler vedea de socotelile negoţului, având şi grijă ca muşteriii să plătească marfa luată pe datorie.

Aşa cum o potrivea de fiecare data când venea Béatrice, meşterul Engelbert spuse că are de făcut un drum neîntârziat şi ieşi. Plecă liniştit. Muşteriii puteau să vină în lipsa lui, ştia că Evrard nu dădea marfa până nu lua banii. Cât despre negustoria cu ceara pentru farmece, Engelbert ţinea ca asta să nu se facă sub ochii săi şi nici pe a sa răspundere. Nu voia să ştie de nimic, mulţumindu-se să bage banii în buzunar.

De îndată ce rămaseră singuri, fostul templier o prinse pe Béatrice de mâini.

- Vino, îi zise.

Fata îl urmă şi, trecând pe sub o perdea, se pomeni în magazioara în care meşterul Engelbert păstra turtele de ceară nelucrată, butoiaşele de seu, grămezile de feştile. Aici, pe un mindir îngust vârât între o ladă veche şi peretele scorojit, dormea Evrard.

- Iată-mi castelul şi moşiile, iată averile cavalerului Evrard, vorbi el pe un ton de amară batjocură, rotind braţul de jur împrejur ca să-i arate mohorâta şi urâcioasa lui locuinţă. Dar, adăugă îndată, oricum ar fi, îmi place mai mult decât moartea.

Apoi, apucând-o de umeri, o trase pe Béatrice spre dânsul.

- Iar tu, îi şuieră la ureche, tu îmi placi mai mult ca veşnicia.

Pe cât era de tărăgănat şi de potolit glasul ei, pe atât era al lui de repezit.

Privind fruntea fostului templier, Béatrice zâmbea, cu aerul pe care-l avea întotdeauna când îşi râdea oarecum de întâmplări şi de oameni. Încerca o plăcere crudă simţind că poate face ce vrea cu dânşii. Iar pe omul acesta îl ştia de două ori la cheremul ei, mai întâi pentru că era un fugar, trăind într-ascuns, şi pe care îl putea da oricând pe mâna urmăritorilor, apoi pentru că îl simţea cu totul robit tainicelor sale ispite. În vreme ce degetele lui îi pipăiau trupul, cu o nerăbdare înfrigurată, iar dânsa, liniştită ca întotdeauna, îl lăsa să facă asta, o auzi spunând:

- Trebuie să fii mulţumit. Papa Clément e mort.

- Da... da... făcu Evrard cu o bucurie sălbatică în ochi. Doctorii săi i-au dat să înghită smaragde pisate. E un leac bun, care taie maţele. Oricine-ar fi, doctorii ăştia s-au dovedit prietenii mei. Blestemul începe să se împlinească, Béatrice. Unul a şi crăpat. Mâna lui Dumnezeu loveşte repede, mai cu seamă când oa-

menii dau şi ei o mână de ajutor.

- Şi diavolul de asemeni, zise ea zâmbind.

Béatrice părea să nu bage de seamă că el îi ridicase fusta. Degetele lustruite de ceară ale fostului templier mângâiau frumoasa ei coapsă tare, netedă şi caldă.

- Vrei să-i ajuţi lui Dumnezeu să-i lovească şi pe ceilalţi?

- Pe care dintre ei?

- Pe omul căruia îi datorezi piciorul tău rupt.

- Nogaret... murmură Evrard.

Se trase puţin îndărăt şi strâmbătura lui obişnuită îi schimonosi de trei ori faţa.

Béatrice veni iar lângă dânsul.

- Te poţi răzbuna dacă o doreşti, zise. Nu aici, la voi, trimite Nogaret după lumânări?

Evrard o privea fără să priceapă.

- Voi sunteţi cei care faceţi lumânările pentru el? stărui Béatrice.

- Da, noi le facem, zise fostul templier, şi sunt de un fel cu acelea pe care le vindem pentru odaia de lucru a regelui.

- Cum sunt făcute?

- Lumânări foarte lungi de ceară albă, cu feştile spălate în ce ştim noi ca să nu fumege prea tare. Nogaret îşi mai luminează palatul cu nişte făclii mari, galbene. Lumânările le foloseşte însă numai când îşi petrece noaptea scriind - cam două duzini pe săptămână.

- Eşti sigur de asta?

- O ştiu de la portarul său, care vine să ia câte douăsprezece duzini deodată. Căci nu noi i le ducem; nu se intră aşa de uşor la el. E bănuitor câinele şi-şi păzeşte bine pielea.

Arătă cu capul nişte legături de lumânări rânduite pe un raft.

- Uite acolo, viitoarea lui provizie e de pe acum gata şi, alături, cea a regelui... Şi când te gândeşti că eu, adăugă el cuprins deodată de mânie şi lovindu-se în piept, eu trebuie să pregătesc lumânările care să-i lumineze toate fărădelegile ce-i încolţesc în cap. De fiecare dată când văd plecând de-aici vrafurile lui de lumânări, îmi vine sa torn peste ele veninul diavolului.

Béatrice zâmbea mereu.

- Îţi pot da eu ce să-i torni, zise ea. Nu-i câtuşi de puţin nevoie să ajungi până la Nogaret, dacă vrei să-l loveşti. Cunosc eu mijlocul să otrăveşti o lumânare.

- Se poate una ca asta? întrebă Evrard.

- Cel care îi respiră flacăra vreme de un ceas nu mai vede niciodată alta, afara de cea a iadului. E un mijloc care nu lasă urmă şi nici leac nu are.

- De unde l-ai aflat?

- Ei, asta-i! făcu Béatrice, legănându-şi umerii şi lăsând în jos pleoapele, ca şi cum ar fi voit să se alinte, făcând nazuri. E un praf pe care e de-ajuns să-l amesteci cu ceara...

- Şi pentru ce vrei tu să... şopti Evrard.

Béatrice îl apucă de umăr şi, trăgându-l spre dânsa, îşi apropie gura de urechea lui, vrând parcă să-l sărute.

- Pentru că şi alţii, afară de tine, vor să se răzbune, îi şuieră ea. Crede-mă, n-are de ce să-ţi fie teamă.

Evrard chibzui o clipă. I se auzea respiraţia iute şi zgomotoasă. Privirea i se făcu mai ascuţită, mai lucitoare.

- Atunci, n-ar trebui să mai pierdem vremea, rosti el pe nerăsuflate. S-ar putea ca eu să plec de-aici curând. Să n-o mai spui însă nimănui... Dar nepotul ma-

relui maestru, dumnealui Jean de Longwy, a început să ne numere. A jurat şi dânsul să-l răzbune pe domnul de Molay. N-am pierit cu toţii, în ciuda câinelui de care vorbirăm. A fost la mine deunăzi unul din foştii mei fraţi întru tagmă, Jean du Pré, dându-mi de ştire să fiu gata de a porni înspre Langres. Frumos ar fi să-i duc în dar domnului de Longwy sufletul lui Nogaret... Când aş putea căpăta pulberea aceea?

- Iat-o, făcu Béatrice, vârând mâna în tăşcuţa prinsă de cingătoare.

Îi întinse lui Evrard un săculeţ, pe care el îl deschise cu băgare de seamă. Săculeţul conţinea două prafuri amestecate de mântuială, unul cenuşiu, celălalt sticlos şi alburiu.

- Asta e cenuşă, zise Evrard, arătând pulberea cenuşie.

- Aşa e, răspunse ea. Cenuşă din limba unui om ucis de Nogaret... ca să asmuţim mânia diavolului asupră-i şi treaba să meargă fără greş. Astălaltă, spuse Béatrice, cu ochii la pulberea albă, e din *viperă de Faraon*[14]. Nu-ţi fie teamă. Omoară numai când arde. Când te apuci să faci lumânarea?

- Chiar acum, zise Evrard.

- Ai timp destul? Engelbert nu se va întoarce?

- Nu mai devreme de un ceas. Tu ai să stai la pândă, ca şi cum ai fi un muşteriu intrat în dugheană.

Plecă să aducă ceaunul pe care îl duse în cămăruţă şi începu să aţâţe cărbunii aprinşi sub el. Scoase apoi o lumânare dintre cele pregătite pentru păstrătorul peceţilor, o vârî într-un tipar şi o puse să se înmoaie la foc, după care o despică în lungime cu o custură şi vărsă acolo pulberea din săculeţ.

În dugheană, Béatrice părea o cumpărătoare care aşteaptă să i se aducă ce a cerut, dar prin crăpătura perdelei îl urmărea pe Evrard, cu faţa luminată de pâlpâirile jeraticului, şontâcăind de colo-colo în jurul ceaunului. Se uita la el şi bolborosea cuvinte de făcătură, printre care se auzi de trei ori Guillaume, numele de botez al lui Nogaret. Apoi, Evrard se duse să răcească luminarea într-un hârdău plin cu apă.

- Uite-o, e gata, zise el. Poţi veni încoace.

Lumânarea era făcută la loc şi lucrătura nu lăsase nici o urmă.

- Pentru un om deprins mai curând să mânuiască spada, nu e prea rău, rosti Evrard mulţumit, cu o lucire de cruzime în ochi.

Şi se duse să pună la loc lumânarea de unde o luase, adăugând:

- Să nădăjduim că e o bună vestitoare a somnului veşnic.

Lumânarea otrăvită în mijlocul legăturii, şi fără să poată fi deosebită de celelalte, era acum ca lozul cel mare al unei loterii. În ce zi oare valetul însărcinat să pună lumânări în sfeşnicele ministrului de justiţie o va trage din vraf pe asta? Privind la cele de alături, pregătite pentru palatul regelui, Béatrice avu un râs curmat repede. Dar Evrard se şi întorsese la dânsa, apucând-o cu braţele amândouă.

- Poate că te văd pentru ultima oară...

- Poate că da... poate că nu, răspunse ea, închizând ochii pe jumătate.

Evrard o duse aşa, fără ca ea să se împotrivească cât de puţin, şi o culcă pe saltea.

- Cum făceai când erai templier ca să te ţii neprihănit? întrebă ea.

- Nu m-am putut ţine niciodată, răspunse Evrard, cu glas înăbuşit.

Atunci, frumoasa Béatrice închise pleoapele; buza

[14] Sulfo-cianură de mercur

de sus i se ridică în chip curios, descoperindu-i dinţii mici şi albi. Se lăsă în voia lui, pătrunsă de gândul straniu că face dragoste cu diavolul.

De altminteri, Evrard nu era şchiop?

TRIBUNALUL UMBRELOR

Nogaret lucra noapte de noapte, aşa cum făcuse toată viaţa. Şi în fiecare dimineaţă contesa Mahaut stătea la pândă, doar-doar i s-o aduce vestea mult dorită care putea să-i redeschidă uşa regelui. Zadarnică aşteptare. Domnul de Nogaret era sănătos tun, şi Béatrice trebui să îndure furiile năbădăioasei contese. Fata mai trecu o dată pe la meşterul lumânărar Engelbert. Aşa cum se aştepta, Evrard dispăruse pe neaşteptate. Începu să se îndoiască de el ca şi de puterea "viperei Faraonului"; afară numai dacă în pofida sau tocmai din pricina limbii prefăcute în cenuşă a unuia dintre fraţii d'Aunay, diavolul nu-şi îndreptase loviturile în altă parte.

Într-o dimineaţă din cea de a treia săptămână a lunii mai, împotriva obiceiului, Nogaret sosi cu oarecare întârziere la sfatul de taină şi pătrunse în sală îndată după rege, atingându-l în treacăt pe Lombard.

Erau acolo toţi sfetnicii obişnuiţi şi, pentru întâia oară, cei doi fraţi şi cei trei fii ai regelui se aflau adunaţi laolaltă.

Afacerea care le dădea zor mare era alegerea papei. Marigny primise tocmai un raport de la Carpentras, unde cardinalii care ţineau acolo conclav după moartea lui Clément al V-lea se luptau între dânşii, prinşi într-o harţă al cărei sfârşit nu se întrezărea de fel.

Se împliniseră acum patru săptămâni de când scaunul pontifical stătea gol, şi situaţia cerea ca regele Franţei să arate limpede ce are de gând.

Toţi cei de faţă ştiau care era gândul regelui: el voia ca papalitatea să rămână la Avignon, pentru a o avea cât mai la îndemână; voia să-l aleagă el, dacă nu

pe faţă, cel puţin de fapt, pe viitorul cap al creştinătăţii şi să-l ţină astfel la cheremul său, tocmai pentru că noul papă avea să-i datoreze alegerea; voia ca uriaşa organizaţie politică pe care o înfăţişa biserica să nu poată unelti împotriva regatului Franţei, aşa cum făcuse adeseori.

Dar cei douăzeci şi trei de cardinali adunaţi la Carpentras, cardinalii aceştia care veneau de pretutindeni, din Italia, din Franţa, din Spania, din Sicilia şi din Germania, şi care îşi datorau demnitatea lor unor merite foarte inegale, erau împărţiţi în tot atâtea tabere câte pălării se aflau acolo.

Certurile teologice, părerile care se băteau cap în cap, ciocnirile de interese, duşmăniile de familie, toate acestea aţâţau lupta lor. Pe cardinalii italieni, mai cu seamă, de-alde Caetani, Colonna, Orsini, îi măcina o ură de neîmpăcat.

- Aceşti opt cardinali italieni, zise Marigny, nu se înţeleg decât în privinţa unui lucru, şi anume, să mute iarăşi papalitatea la Roma. Din fericire, nu pot cădea la înţelegere asupra numelui aceluia pe care ar putea să-l facă papă.

- Cu timpul poate că se vor înţelege, îşi spuse gândul monseniorul de Valois.

- Tocmai de aceea nu trebuie să le dăm timp să se înţeleagă, răspunse Marigny.

Urmă o scurtă tăcere, şi Nogaret simţi atunci parcă o greaţă care-i apăsa stomacul şi-i îngreuia răsuflarea. Vru să-şi îndrepte trupul chircit în jilţ şi-i fu greu să-şi mişte încheieturile înţepenite. Apoi, deodată, îi pieri orice oboseală: răsuflă din adânc şi îşi şterse fruntea îmbrobonită.

- Pentru mulţi creştini Roma este oraşul papii, vorbi Charles de Valois. În ochii lor Roma este buricul pământului.

- Lucru care-i convine, fără îndoială, împăratului Constantinopolei, dar nu şi regelui Franţei, zise Marigny.

- Nu poţi totuşi schimba ceea ce au făcut veacurile, domnule Enguerrand, şi să împiedici ca tronul sfântului Petru să rămână acolo unde l-a întemeiat el.

- Dar de câte ori papa vrea să se aşeze la Roma, nu poate niciodată să rămână acolo, spuse tare Marigny. E silit să fugă dinaintea clicilor care sfâşie oraşul şi să-şi caute adăpost în vreun castel, sub ocrotirea unui oraş sau altuia, păzit de oşteni ce nu sunt ai lui. Cred că se simte mult mai bine în paza gărzii noastre de la Villeneuve, aşezată de cealaltă parte a Rhônului.

- Papa va rămâne în reşedinţa sa de la Avignon, rosti regele.

- Îl cunosc bine pe Francesco Caetani, urmă Charles de Valois. E un om foarte învăţat şi de mare vrednicie, la care pot avea trecere.

- Să nu aud de acest Caetani, zise regele. E din neamul lui Bonifaciu şi are să calce pe urmele acestuia în privinţa bulei "Unam Sanctam"[15].

Filip de Poitiers, care nu spusese încă nimic, se amestecă în vorbă, aplecându-şi înainte trupul deşirat.

- În afacerea asta sunt destule urzeli ascunse, pentru ca ele să se destrame unele pe altele, spuse el. Şi dacă nu vom pune lucrurile la locul lor, ne aşteaptă iarăşi o tărăgăneală de un an, cât va ţine conclavul. În împrejurări mult mai grele domnul de Nogaret a dovedit de ce e în stare. E rândul nostru să fim acum cei mai statornici şi cei mai dârji.

[15] Bulă prin care papa Bonifaciu al VIII-lea decreta că orice fiinţă omenească este supusă papalităţii, aceasta constituind însăşi chezăşia salvării sufletului său.

După o clipă de tăcere, Filip cel Frumos se întoarse spre Nogaret. Acesta, cu obrazul foarte palid, respira greu.

- Părerea dumitale, Nogaret?

- Da, sire, bolborosi anevoie ministrul de justiţie.

Îşi trecu o mână tremurătoare pe frunte.

- Să-mi fie cu iertare. Căldura asta groaznică...

- Dar nu e cald aici, zise Hugues de Bouville.

Cu limba împleticită şi cu glas parcă venind de departe, Nogaret izbuti să rostească:

- Interesul ţării şi cel al credinţei ne poruncesc să facem astfel.

După aceea tăcu şi nimeni nu înţelese de ce a vorbit atât de puţin.

- Părerea dumitale, Marigny?

- Eu propun ca, sub cuvânt că urmează a fi duse la Cahors rămăşiţele pământeşti ale răposatului papă, aşa cum a cerut-o el însuşi, să arătăm din nou conclavului că trebuie să se grăbească. Bertrand de Got, nepotul lui Clément, ar putea fi însărcinat cu această pioasă misiune. Domnul de Nogaret va călători împreună cu el, având împuternicirile ce sunt de trebuinţă şi o bună escortă înarmată, aşa cum se cuvine. Escorta ar da greutate împuternicirilor.

Charles de Valois întoarse capul, nemulţumit; nu vedea cu ochi buni o asemenea silnicie făcută conclavului.

- Şi cu divorţul meu cum rămâne? întrebă Ludovic de Navara.

- Taci, Ludovic, îl repezi regele. Tocmai la aceasta lucrăm.

- Da, sire, zise Nogaret, fără măcar a-şi da seama că vorbise.

Glasul îi era scăzut şi răguşit. Gândurile i se învălmăşeau în minte într-un iureş tulbure, şi lucrurile din jur începură să ia alt chip în ochii lui. Bolţile încăperii se făceau înalte, aidoma celor de la biserica Sainte-Chapelle, apoi, pe neaşteptate, se lăsau în jos până a ajunge tot aşa de scunde ca tavanul beciurilor în care el obişnuia să-i cerceteze pe arestaţi.

- Ce se întâmplă aici? întrebă Nogaret, încercând să-şi descheie haina.

Deodată, se zgârci tot, cu genunchii lipiţi de burtă, cu capul căzut şi mâinile chircite pe piept. Regele se ridică şi toţi câţi erau acolo făcură la fel. Nogaret scoase un ţipăt înăbuşit şi se rostogoli din jilţ, cuprins de vărsături.

Hugues de Bouville, marele şambelan, îl duse acasă, unde veniră numaidecât să-l vadă doctorii regelui.

Aceştia se sfătuiră îndelung înainte de a veni să dea socoteală suveranului. Nimic nu fu dat în vileag din raportul lor. Curând însă, la curte şi în tot oraşul, se vorbi de o boală necunoscută. Otravă? Se zicea că fuseseră încercate leacurile cele mai tari împotriva otrăvurilor. Toate treburile mari ale cârmuirii fură lăsate deoparte în ziua aceea.

Când contesa Mahaut află vestea din gura domnişoarei Béatrice, spuse doar atât: "Nogaret plăteşte", şi se aşeză la masă.

Nogaret plătea. De câteva ceasuri nu mai recunoştea pe nimeni în jurul său. Culcat pe o parte în patul răvăşit, cu trupul scuturat de spasme, scuipa sânge.

La început, încercase să stea aplecat deasupra unui lighean. Acum nu mai avea putere să se ţină aşa, şi sângele îi curgea din gură pe un cearceaf gros, împăturit, care era schimbat din vreme în vreme de un

valet.

Încăperea gemea de lume; curieri se schimbau pentru a duce veşti regelui, roiau valeţi, majordomi, secretari, iar într-un colţ, alcătuind o mică gaşcă, făţarnică şi limbută, rubedeniile lui Nogaret, cu gândul la împărţirea prăzii, socoteau în minte preţul mobilierului.

Dar toţi aceştia erau pentru Nogaret nişte arătări de nerecunoscut, care se frământau undeva, foarte departe de el, fără noimă şi fără ţintă, într-un vălmăşag de glasuri nedesluşite. Alţi strigoi, pe care numai el singur îi vedea, începeau să-l împresoare.

Căci, în ceasul acesta când îl năpădeau spaimele morţii, Nogaret se gândea pentru întâia oară la moartea celorlalţi şi se simţea frate al tuturor celor pe care îi urmărise, hăituise, căznise şi executase. Morţi în toiul cercetărilor, morţi în temniţă, morţi pe rug, morţi pe roată, ieşeau toţi din mintea lui chinuită de vedenii şi veneau aşa de aproape de el, mai să-l atingă.

Nogaret scoase un urlet înfricoşat:

- Înapoi, înapoi!

Doctorii dădură fuga în jurul său. Buimac, se răsuce a în aşternut, cu ochii daţi peste cap, împingând îndărăt stafiile... Iar mirosul sângelui care-i venea pe gură i se părea a fi mirosul sângelui victimelor lui.

Se ridică în capul oaselor, apoi căzu pe spate. Cei de faţă se trăseseră la o parte şi priveau cum se cufundă în noapte cel care era unul din stăpânii ţării.

Cu mâinile la gât, se silea să smulgă fiarele înroşite în foc care arseseră sub ochii lui atâtea piepturi goale. Îşi simţi deodată picioarele străpunse parcă de ace şi în prada acestei dureri cumplite începu să ţipe:

- Cleştele! Fie-vă milă, scoateţi-mi cleştele!

Întocmai cum ţipaseră fraţii d'Aunay în temniţa lor din Pontoise...

Coşmarul în care se zbătea Nogaret nu era nimic altceva decât propria lui viaţă, aşa cum ea asuprise viaţa altora.

- N-am făcut nimic din vrerea mea! Regele! El singur! L-am slujit pe rege!

În faţa tribunalului morţii, acest om de legi mai încerca o ultimă chiţibuşărie.

Pe la unsprezece noaptea încăperea se goli. Nu rămaseră lângă Nogaret decât un doctor, un bărbier şi un vechi slujitor al său. Curierii regelui, înfăşuraţi în mantiile lor, dormeau pe jos în odaia de alături. Neamurile muribundului plecaseră, nu fără părere de rău. Una din aceste rubedenii îi strecurase o pungă de gologani unui valet, zicându-i:

- Să-mi dai de ştire de-ndată ce-o fi gata.

Bouville, care venea să afle cum îi mai merge bolnavului, îl întrebă pe doctorul rămas de veghe.

- Nimic nu i-a putut ajuta, spuse acesta în şoaptă. Vărsăturile l-au mai lăsat, dar aiurează întruna. Nu ne mai rămâne alta decât să aşteptăm ca Dumnezeu să-l ia! Afară doar dacă vreo minune...

Numai Nogaret, horcăind pe patul său, ştia că templierii morţi îl aşteaptă în fundul întunecimilor. Treceau pe dinaintea lui, unii călări, în zale de fier, alţii înălţându-şi trupul stâlcit în cazne grele; se înşirau de-a lungul unui drum pustiu, mărginit de prăpăstii şi luminat de pâlpâirea rugurilor.

- Aymon de Barbonne... Jean de Furne... Pierre Suffet... Brintinhiac... Guillaume Bocelli... Ponsard de Gizy...

Îşi strigau oare strigoii numele, sau le şoptea chiar muribundul care nu-şi mai recunoştea propriile cu-

vinte?

- Fiu de Cathar[16]! strigă un glas, acoperind deodată pe toate celelalte.

Şi, ivindu-se dintr-o şi mai neagră noapte, statura înaltă a lui Bonifaciu al VIII-lea se ridică în acel spaţiu nemărginit pe care Nogaret îl purta într-însul, tărâm brăzdat de munţi şi de văi, prin care mulţimi fără număr mergeau la judecata de apoi.

- Fiu de Cathar!

La glasul lui Bonifaciu învia marea dramă a vieţii sale. Nogaret se vedea, într-o zi de septembrie, sub soarele orbitor al Italiei, urcând în capul unui pâlc de şase sute de călăreţi şi o mie de pedestraşi spre stânca de la Anagni; Sciarra Colonna, vrăjmaşul de moarte al lui Bonifaciu, omul care ţinuse mai curând să vâslească trei ani înlănţuit pe o galeră arăbească decât să se lase recunoscut şi să fie dat pe mâna papii, călărea alături. Thierry d'Hirson făcea şi el parte din expediţie. Orăşelul îşi deschisese porţile, fără împotrivire; palatul Caetani fu luat şi, trecând prin catedrală, cotropitorii dădură năvală în încăperile episcopale. Acolo, bătrânul papă de 86 de ani, cu mitra pe cap şi crucea în mână, singur într-o uriaşă sală de unde fugiseră toţi, privea cum se năpusteşte această hoardă în chivere şi zale, cu suliţe şi şpângi. Când strigară la el cerându-i să abdice, Bonifaciu le răspunse: "Iată gâtul meu, iată-mi capul, tăiaţi-l; voi muri, dar voi muri papă". Sciarra Colonna îl pălmui cu mănuşa-i de fier.

- N-am lăsat să-l omoare, striga Nogaret din fundul agoniei sale.

Năvălitorii dăduseră iama în oraş, făcând jaf cumplit. A treia zi, însă, locuitorii întoarseră foaia, căzură peste oştile franceze şi-l răniră pe Nogaret, silindu-l să fugă. Dar ţinta şi-o atinsese totuşi. Frica, mânia şi ruşinea suferită îi veniră de hac moşneagului, tulburându-i minţile. Când îl scoaseră din mâna oamenilor lui Nogaret, Bonifaciu plângea ca un copil. Îl duseră îndărăt la Roma, dar acolo se sminti de-a binelea şi, spumegând de furie, ocăra pe oricine se apropia de dânsul, refuza mâncarea ce i se aducea şi se târa în patru labe prin odaia unde îl ţineau. O lună după aceasta, regele Franţei era biruitor, papa murise hulind cele sfinte şi zbierând ca turbat că nu are nevoie de grijanie.

Aplecat asupra lui Nogaret, doctorul privea la trupul care tresărea din ce în ce mai slab, luptând împotriva unei afurisenii de multă vreme ridicată.

- Papă Clément... şi tu, cavaler Guillaume de Nogaret... şi tu, rege Filip...

Buzele lui Nogaret rosteau abia auzit blestemul, ca un ecou al glasului marelui maestru, care îi răsuna tunător în cap.

- Mă arde, mai apucă el să şoptească.

În zori, pe la ceasurile patru, episcopul Parisului veni să-l grijească. Slujba fu simplă. O rugăciune fu rostită deasupra trupului istovit şi pentru cei îngenuncheaţi, care bâţâiau pătrunşi de oboseală şi de o frică nelămurită.

Episcopul rămase o clipă la căpătâiul patului, bolborosindu-şi ruga. Vârât în cearceafurile lui, Nogaret nu mai mişca, de parca o lespede grea îl apăsa de pe acum. Văzând că pleacă episcopul, cei de faţă îşi închipuiră că totul se sfârşise. Doctorul se apropie: Nogaret mai sufla încă.

În licărul sfios al zorilor, geamurile se făcură alburii

[16] Părinţii lui Nogaret aparţinuseră sectei religioase a catharilor, existentă în sudul Franţei la sfârşitul sec. al XII-lea, sectă declarată eretică de către papalitate.

şi un clopot începu să sune voios, de cealaltă parte a Senei, de cealaltă parte a lumii. Bătrânul servitor întredeschise o fereastră şi trase în piept cu nesaţ un pic de aer proaspăt. Parisul mirosea a primăvară şi a frunze. Oraşul se deştepta într-o larmă înăbuşită.

Se auzi o şoaptă:

- Îndurare!

Toţi se întoarseră într-acolo. Nogaret murise. Un firicel de sânge i se usca sub nări. Doctorul zise:

- L-a luat Dumnezeu!

Atunci, bătrânul servitor se duse să scoată două lungi lumânări albe din ultima legătură luată de la meşterul Engelbert, le înfipse în sfeşnice şi le aşează lângă pat, ca să lumineze priveghiul păstrătorului sigiliilor Franţei.

DOCUMENTELE UNEI DOMNII

Abia îşi dăduse sufletul marele dregător, şi domnul Alain de Pareilles, în numele regelui, pătrunse în locuinţa lui Nogaret pentru a pune mâna pe toate documentele, hârţoagele şi dosarele care se găseau acolo. Puse să i se deschidă sipetele şi sertarele. Câteva scrinuri, ale căror chei Nogaret le păstra într-un loc neştiut, fură sparte.

După un ceas, Alain de Pareilles se întorcea la palat cu un vraf de hrisoave, de acte, de pergamente şi de tăbliţe de ceară, aşezându-le pe toate, cum îi spusese Hugues de Bouville, pe masa mare de stejar care ocupa o latură întreagă a odăii de lucru a regelui.

Apoi, regele însuşi veni să-l vadă pentru cea din urmă oară pe Nogaret. Nu zăbovi mult în faţa trupului neînsufleţit. Spuse o rugăciune abia mişcând buzele. Nu-şi luă ochii de pe chipul mortului, ca şi cum ar mai fi vrut să-i pună o întrebare celui care îi împărtăşise toate tainele şi îl slujise atât de bine.

Când se întoarse la palat, cu trei armăşei după dânsul, Filip cel Frumos mergea puţin adus de spate. În dimineaţa luminoasă se auzeau strigătele băieşilor chemându-i pe locuitori la baia de aburi. Parisul îşi începea viaţa de toate zilele iar cete de copii voioşi se şi apucaseră de joacă, fugărindu-se de-a lungul străzilor.

Filip cel Frumos străbătu galeria negustorilor şi intră în palat. Împreună cu secretarul său particular Maillard, se puse numaidecât să cerceteze documentele ridicate din locuinţa lui Nogaret; moartea neaşteptată a ministrului de justiţie lăsa multe şi însemnate treburi neisprăvite.

Pe la ceasurile şapte, Enguerrand de Marigny intră la rege. Cei doi bărbaţi se uitară unul la altul fără a

spune o vorbă şi secretarul ieşi.

- Papa, zise deodată regele. Şi acum Nogaret...

În cuvintele lui se simţea o teamă, aproape o deznădejde. Marigny veni lângă masă şi se aşeză în jilţul pe care i-l arătă suveranul. Rămase tăcut o clipă, apoi vorbi:

- Ei, da! Acestea, măria-ta, nu sunt decât potriviri stranii pe care le brodeşte întâmplarea. Asemenea lucruri se petrec în toate zilele, dar nu ne uimesc pentru că habar n-avem de ele.

- Îmbătrânim, Marigny.

El avea 46 de ani, iar Marigny, 49. Puţini oameni pe vremurile acelea ajungeau la 50.

- Trebuie să cercetăm toate acestea, urmă regele, arătând dosarele de pe masă.

Şi, fără a mai adăuga ceva nici unul, nici celălalt, se apucară să dea deoparte ceea ce trebuia ars, să rânduiască ceea ce Marigny trebuia să păstreze, ori să împartă unora sau altora dintre pravilştii săi.

În odaia de lucru era o tăcere tulburată doar când şi când de strigătele depărtate ale tarabagiilor, de larma obişnuită a Parisului care trudea. Fruntea palidă a regelui se aplecă peste vrafurile de hârtii desfăcute, dintre care cele mai însemnate se aflau în scoarţe de piele cu cifrul lui Nogaret deasupra.

Filip îşi vedea astfel perindându-i-se pe dinainte toată domnia, douăzeci şi nouă de ani în care ţinuse în mâinile sale soarta a milioane de oameni şi impusese vrerea sa Europei.

Şi deodată înşiruirea aceasta de întâmplări i se păru străină de viaţa lui, de propriul său destin. Toate îi apăreau sub o altă lumină şi cu alte umbre.

Aflând acum ce gândeau şi ce scriau alţii despre dânsul, regele se putea vedea dinafară. Nogaret păstrase rapoartele iscoadelor sale, ciornele interogatoriilor, puzderie de scrisori, o adevărată arhivă de poliţie. Din toate aceste rânduri ieşea o imagine a regelui, pe care acesta nu o recunoştea de fel, imaginea unei făpturi îndepărtate, a unui om aspru, străin de suferinţa oamenilor, neştiind ce-i mila. Citea, uimit la culme, două fraze ale lui Bernard de Saisset, episcopul acela care dezlănţuise cu aţâţările sale dihonia dintre rege şi Bonifaciu al VIII-lea. Două fraze crâncene şi îngheţate: "O fi el bărbatul cel mai frumos de pe lume, dar nu ştie decât să privească oamenii, fără să spună nimic. Nici om nu e, nici dihanie, e o statuie."

Şi mai erau aceste cuvinte ale altui martor al domniei lui: "Nimic n-are să-l facă să se încovoaie, e un rege de fier".

- Un rege de fier, repetă în şoaptă Filip cel Frumos. Ştiut-am deci să-mi ascund aşa de bine slăbiciunile? Ce puţin ne cunosc ceilalţi şi ce rău mă va judeca viitorimea!

Deodată, un nume întâlnit îl făcu să-şi amintească de o solie neobişnuită pe care o primise la începuturile domniei. Rabban Kaumas, episcop nestorian[17] chinez, venise în Franţa, trimis de marele han al Persiei, coborâtor al lui Gingis Han, ca să-i propună regelui Franţei alianţa sa, o armie de o sută de mii de oameni şi războiul împotriva turcilor.

Filip cel Frumos avea pe atunci 20 de ani. Ce ispită pentru un crai tânăr, visul acesta al unei cruciade la care ar lua parte Europa şi Asia, ce faptă vrednică de Alexandru! În ziua aceea, totuşi, Filip alesese o altă cale: să nu mai audă de cruciade şi de isprăvi războinice. Toate strădaniile lui voia să le închine Franţei şi păcii. Judecase oare bine? Care ar fi fost acum pu-

[17] Adept al doctrinei patriarhului Nestorius (sec. IV–V) din Constantinopol.

terea Franţei dacă primea alianţa cu hanul Persiei? Visă o clipă la o uriaşă campanie de recucerire a locurilor sfinte, care i-ar fi dus slava numelui până departe prin veacuri... Apoi se întoarse la grijile lui şi apucă un nou teanc de pergamente prăfuite.

Şi, deodată, îşi încovoie umerii. De data aceasta, doar dând cu ochii de anul înscris pe ele: 1305! Era anul morţii soţiei sale Jeanne, care adusese regatului provincia Navara, iar lui, singura dragoste a vieţii. Nu râvnise niciodată altă femeie, şi de nouă ani, de când o pierduse, nu se mai uitase la alta şi nici nu se va mai uita. N-apucase să iasă din anul cernit decât pentru a intra în vâltoarea tulburărilor din 1306 când, în faţa Parisului răsculat împotriva rânduielilor sale cu privire la greutatea şi preţul banilor, trebuise să caute adăpost în cetăţuia templierilor. Cu un an mai târziu poruncea să fie puşi în lanţuri cei care îl primiseră şi apăraseră... Mărturiile templierilor erau păstrate aici, în aceste mari suluri de pergament, pe care Nogaret le şnuruise şi sigilase. Regele nu le desfăcu.

Şi acum? După atâţia alţii, iată că venise şi rândul lui Nogaret. Chipul său îşi pierduse lumina şi căldura. Mintea sa neobosită, voinţa sa, sufletul înfocat şi aspru, totul pierise. Doar faptele sale rămâneau. Căci viaţa lui Nogaret nu fusese o viaţă de om care păstrează sub înfăţişarea marelui dregător toate acele mărunte necazuri intime şi dureroase pe care un om le lasă în urmă, fără ca alţii să le fi bănuit vreodată... El, Nogaret, era într-adevăr aşa cum îl arăta chipul. Viaţa lui şi-o contopise cu aceea a statului. Tainele îi erau toate aici, înscrise în aceste mărturii ale trudei sale.

"Câte întâmplări uitate dorm aici, gândi regele. Atâtea procese, atâtea cazne, atâţia morţi. Un fluviu de sânge... De ce? Ce fel de ogor a hrănit tot sângele acesta?"

Cu ochii aţintiţi în gol, regele cugeta.

"Pentru ce? se mai întreba el. În vederea cărui ţel? Unde-mi sunt izbânzile? Nu văd nici una care să-mi supravieţuiască..."

Simţea marea zădărnicie a oricărei fapte, aşa cum o încearcă omul năpădit de gândul propriei sale morţi şi pătruns de acea nepăsare faţă de tot ce-l aşteaptă, ca şi cum lumea nici n-ar fi existat.

Marigny şedea încremenit, tulburat de aerul grav al regelui. Făcuse întotdeauna faţă, cu destulă uşurinţă, îndatoririlor sale tot mereu mai mari, tuturor sarcinilor şi demnităţilor sale, dar de un singur lucru nu fusese în stare, să înţeleagă tăcerile suveranului său. Nu era niciodată sigur că-i ghiceşte într-adevăr gândul.

- Noi am cerut papii Bonifaciu să-l treacă în rândul sfinţilor pe regele Ludovic, dar fost-a el oare cu adevărat un sfânt? întrebă pe neaşteptate Filip cel Frumos cu glas înăbuşit.

- Aceasta era spre folosul statului, măria-ta, răspunse Marigny.

- Dar trebuia oare, după aceea, să-i facem silnicie lui Bonifaciu?

- Era gata să rostească afurisenia asupra măriei-tale, pentru că nu urmai în ţara ta politica pe care o voia el. Nu ţi-ai nesocotit îndatoririle de rege. Ai rămas pe tronul ce ţi l-a hărăzit Dumnezeu şi ai spus limpede în auzul tuturor că ţara o ai de la Dumnezeu şi de la nimeni altcineva.

Filip cel Frumos arătă cu degetul un sul de pergament:

- Dar evreii? Nu cumva am ars cam prea mulţi?

Sunt şi ei făpturi omeneşti, supuse la suferinţă şi muritoare, la fel ca noi. Dumnezeu nu cerea asta.

- Sfântul Ludovic îi ura, măria-ta, iar statul avea nevoie de avuţiile lor.

Statul, statul pentru fiecare faptă a noastră, nevoia statului... "Trebuia s-o facem pentru stat... Suntem datori să facem aşa pentru stat..."

- Sfântul Ludovic iubea credinţa şi slava lui Dumnezeu. Eu, însă, ce-am iubit oare? vorbi în şoaptă Filip cel Frumos.

- Dreptatea, spuse Marigny, dreptatea pe care se întemeiază binele tuturor şi loveşte în toţi cei care nu calcă la rând cu obştea.

- Cei care nu calcă la rând cu obştea au fost numeroşi de-a lungul domniei mele, şi vor mai fi şi de acum înainte dacă toate veacurile se aseamănă între ele.

Ridica dosarele lui Nogaret şi le lăsa să cadă pe masă, unul după altul.

- Amarnic lucru e cârmuirea statelor, rosti el.

- Toată fapta cu adevărat mare îşi are partea ei de fiere, măria-ta, răspunse Marigny, şi domnul nostru Isus Cristos ştia asta. Ai domnit ca un rege mare. Aminteşte-ţi că ai unit sub schiptrul tău atâtea ţinuturi, Chartres, Beaugency, Champagne, Bigorre, Angouléme, la Marche, Douai, Montpellier, la Comté-France, Lyon şi o parte din Guyenne. Ai întărit oraşele, aşa cum o dorea tatăl măriei-tale, Filip al III-lea, pentru ca ele să nu mai fie la cheremul oricui... Ai dat ţării o nouă pravilă scoasă din legile Romei de odinioară. Ai pus rânduială temeinică la curtea de judecată ca ea să poată împărţi mai bine dreptatea. Ai dăruit multora dintre locuitorii ţării pitacul de burghezi ai regelui[18], luându-i sub oblăduirea măriei-tale. Ai slobozit şerbii din multe ţinuturi şi judeţe. Nu, măria-ta, n-ai a te teme că ai greşit. Dintr-o ţară fărâmiţată ai făcut un regat care începe să aibă o singură inimă.

Filip cel Frumos se ridică. Auzind cu câtă neşovăitoare convingere vorbea locţiitorul său, se simţea întărit, şi în ea îşi căuta un sprijin ca să lupte cu o slăbiciune ce nu-i stătea în fire.

- Poate că e aşa cum spui, Enguerrand. Dar dacă eşti mulţumit privind îndărăt, ce zici despre cele ce se întâmplă azi? Ieri, pe strada Saint-Merri, arcaşii au trebuit să ţină în frâu o mulţime de oameni. Citeşte ce-mi scriu judeţii din Champagne, din Lyon şi din Orléans. Pretutindeni oamenii ţipă, pretutindeni se plâng de scumpirea grânelor şi de lefurile prea mici. Iar cei care ţipă, Enguerrand, nu vor şti niciodată că tot ceea ce dânşii cer şi ceea ce aş vrea să le dau nu stă în puterea mea, ci doar cu vremea se va face. Izbânzile mele ei le vor da uitării şi nu-şi vor aduce aminte decât de birurile mele. Au să mă judece aspru că n-am avut grijă de hrana lor cât am trăit...

Marigny asculta, mai neliniştit acum de cuvintele regelui decât de tăcerile lui. Niciodată nu-l auzise vorbind atâta, nici mărturisind îndoieli de acestea, nici lăsând să i se vadă o asemenea deznădejde.

- Măria-ta, rosti el, trebuie să luăm hotărâri în mai multe privinţe.

Filip cel Frumos zăbovi o clipă cu ochii la documentele anilor săi de domnie, împrăştiate pe masă. Apoi îşi înălţă deodată capul, de parcă şi-ar fi poruncit să uite de suferinţa şi de sângele oamenilor, redevenind rege.

[18] Începând din mijlocul sec. al XIII-Iea, regalitatea, pentru a-şi asigura sprijinul burgheziei împotriva marilor feudali, instituie aşa-numita categorie de burghezi ai regelui; reprezentanţii burgheziei, în schimbul unei taxe, se puteau sustrage autorităţii senioriale, depinzând numai de puterea regală centrală.

- Da, Enguerrand, zise el, trebuie.

ZILE DE VARĂ ALE REGELUI

Cu moartea lui Nogaret, Filip cel Frumos pătrunsese parcă într-un tărâm unde nimeni nu putea să-l urmeze. Primăvara domnea pe pământ şi peste casele oamenilor; Parisul se încălzea la soare, dar regele trăia parcă surghiunit într-o iarnă lăuntrică. Iar prorocirea marelui maestru nu-i mai ieşea din minte.

Adeseori pleca la vreuna din reşedinţele sale, de unde pornea la vânători lungi care îl mai făceau să uite, abătându-l de la gândurile negre. Rapoarte neliniştitoare îl rechemau însă în grabă la Paris. Starea satelor şi oraşelor era jalnică. Preţul bucatelor creştea: ţinuturile mănoase nu lăsau să se scurgă nimic din belşugul lor asupra celor sărace. Auzeai tot mai des: "Armăşei cât broaşte-n-lac, iar făină nici de leac". Oamenii nu mai voiau să plătească dăjdiile şi se sculau împotriva ispravnicilor şi perceptorilor. Folosindu-se de această ananghie în care se afla cârmuirea, marii feudali din Burgundia şi Champagne se încârdăşeau iar şi ridicau capul, cerând privilegii tot mai mari. În Artois, Robert se folosea de vâlva stârnită în jurul prinţeselor osândite şi de nemulţumirea obştească, apucându-se iar de aţâţări.

- Urâtă primăvară pentru ţară, se pomeni zicând Filip cel Frumos în faţa monseniorului de Valois.

- Suntem în cel de-al paisprezecelea an al veacului, răspunse Valois, un an pe care soarta l-a hărăzit să aducă năpastă.

Amintea prin aceasta o tulburătoare învăţătură trasă din întâmplările trecutului: 714, năvălirea musulmanilor din Spania; 814, moartea lui Carol cel Mare; 914, năvălirea ungurilor şi foametea cea mare; 1114, pierderea Bretaniei; 1214, bătălia de la Bou-

vines... o izbândă la marginea prăpastiei, plătită scump. Numai anul 1014 lipsea din pomelnicul acesta de jale şi nenorociri.

Filip cel Frumos se uită la frate-său, parcă fără să-l vadă. Îşi lăsă mâna pe gâtul lui Lombard, mângâindu-l în răspăr.

- Toate necazurile domniei, frate, îţi vin de la cei care te sfătuiesc rău, zise Charles de Valois. Marigny nu mai cunoaşte nici o măsură. Se foloseşte de încrederea ce i-o arăţi ca să te înşele şi să te atragă tot mai mult pe calea apucată de dânsul. Dacă m-ai fi ascultat pe mine când cu încurcăturile acelea din Flandra...

Filip cel Frumos înălţă din umeri, vrând să zică: "În privinţa asta nu pot face nimic". Problema Flandrei se ridica în anul acela iarăşi înaintea lor, cum se ridicase adeseori ca un val ameninţător. Bruges, cetatea nebiruită, ţinea în loc toate străduinţele regelui; comitatul Flandrei scăpa mereu din mâinile care voiau să-l apuce. Nici prin vorbe de pace, nici prin lupte nu li se venise de hac flamanzilor. Când li se impunea un tratat, îi înlăturau urmările cu vicleşuguri, şi problema flamandă rămânea ca o rană fără leac în coasta regatului. Ce mai rămânea din jertfele de la Furnes şi de la Courtrai, ce mai rămânea din izbânda de la Mons-en-Pévèle? Iarăşi va trebui să poarte război împotriva flamanzilor.

Dar ca să ridici oaste e nevoie de bănet. Iar dacă ar fi fost să pornească războiul, cheltuiala ar depăşi fără îndoială bugetul din 1299, rămas în amintirea tuturor ca cel mai ridicat din câte pomenise ţara: 1.642.649 de livre, cu un deficit care atingea 70.000 de livre. Or, de câţiva ani, încasările obişnuite ale vistieriei ajungeau cam pe la 500.000 de livre. De unde să iei restul?

Fără a ţine seama de părerea lui Charles de Valois, Marigny puse la cale o adunare obştească pentru ziua de 1 august 1314. De două ori până atunci se folosise acest mijloc, dar şi într-un rând şi într-altul, cu prilejul neînţelegerilor dintre rege şi papalitate; mai întâi, când începuse răfuiala cu Bonifaciu, apoi cealaltă cu templierii. Astfel, ajutând puterea statului să se rupă de supunerea faţă de puterea bisericească, şi-a cucerit burghezia dreptul de a-şi spune şi ea cuvântul la treburile obşteşti. Acum, lucru nou, cârmuirea avea să se sfătuiască cu norodul în privinţa orânduielilor băneşti ale statului.

Marigny pregătise cu deosebită grijă această adunare, trimiţând prin oraşe slujitori de-ai lui, stând de vorbă cu oamenii mai des ca înainte şi împărţind făgăduieli. Geniul său era acela al unui mare diplomat: vorbea fiecăruia pe limba lui.

Adunarea se ţinu în galeria marchitanilor, unde, în ziua aceea, dughenele rămaseră închise. Cele patruzeci de statui ale regilor, şi a lui Marigny printre ele, păreau să vegheze din vârful coloanelor. Fusese ridicată o podea, pe care luară loc regele, sfetnicii săi şi marii feudali ai ţării.

Marigny vorbi cel dintâi. Îşi ţinu cuvântarea, stând la picioarele statuii sale de marmură, şi glasul său părea mai hotărât ca de obicei, mai convins că ţara însăşi se rosteşte prin el. Purta veşminte strălucite, iar înfăţişarea impunătoare şi gestul îi erau ale unui orator. Sub el, în uriaşa sală cu două bolţi, câteva sute de oameni ascultau.

Marigny le arătă că dacă bucatele se făceau tot mai rare, deci mai scumpe, aceasta nu trebuia să mire pe nimeni. Pacea pe care o păstrase regele Filip înlesnea creşterea populaţiei. "Mâncăm acelaşi grâu, dar

suntem mai mulţi la împărţeală", zise el. Trebuia deci semănat mai mult. Începu apoi să învinovăţească oraşele Flandrei, care ameninţau pacea. Or, fără pace, nu era chip să scoţi recolte mai mari, nu găseai braţe să desţelenească pământurile rămase în paragină. Iar fără veniturile şi bogăţiile ce veneau din Flandra, birurile vor apăsa tot mai greu celelalte provincii. Flandra trebuia să-şi plece capul; o vor sili la aceasta făcându-i război. Pentru a-l face, însă, era nevoie de bani, nu regele avea nevoie, ci ţara, iar toţi aceia care se aflau acolo trebuiau să priceapă că înseşi liniştea şi propăşirea lor erau ameninţate.

- Acum se vor vedea cei care sunt gata să ajute la lupta împotriva flamanzilor, îşi încheie Marigny cuvântarea.

Un murmur se înălţă din sală, întrerupt numaidecât de glasul tunător al lui Pierre Barbette.

Îmbogăţit de pe urma negoţului de pânzeturi şi de cai, Barbette, burghez din Paris, recunoscut de semenii săi drept cel mai destoinic în a sta de vorbă cu stăpânirea în privinţa drepturilor şi taxelor, era omul lui Marigny şi aliatul acestuia. Amândoi puseseră la cale tot ce avea să spună negustorul. În numele celui dintâi oraş al ţării, Barbette făgădui ajutorul cerut. El însufleţi toată adunarea, şi deputaţii celor patruzeci şi trei de "vrednice oraşe" aclamară într-un singur glas pe rege, pe Marigny şi pe Barbette, credinciosul lor slujitor.

Dacă adunarea fusese o izbândă a lui Marigny, pentru vistierie rezultatele atât de aşteptate se dovediră îndată neîndestulătoare. Oastea era însă pe picior de război mai înainte ca ajutorul bănesc să fi fost vărsat în întregime.

Trupele regelui năvăliră în Flandra, iar Marigny, doritor să obţină cât mai repede un succes, se grăbi să intre în vorbă cu flamanzii şi să încheie, pe la începutul lui septembrie, înţelegerea de la Marquette. De îndată însă ce oastea părăsi ţara, Ludovic de Nevers, conte de Flandra, rupse această învoială, şi tulburările începură din nou. Monseniorul de Valois şi clanul lui de mari feudali îl învinuiră pe Marigny că se lăsase mituit de flamanzi. Cheltuiala campaniei trebuia plătită, şi perceptorii regelui continuau să strângă, spre marea nemulţumire a provinciilor, ajutorul de război care nu mai avea de acum încolo nici un rost. Vistieria era tot mai sleită, şi Marigny se văzu iarăşi silit să caute bani în afară de veniturile obişnuite.

Evreii fuseseră jumuliţi în două rânduri, şi a-i tunde din nou însemna să scoţi prea puţină lână. Templierii nu mai existau, iar aurul lor se topise de mult. Rămăseseră lombarzii.

Încă în 1311, trebuiseră să-şi răscumpere pe bani grei dreptul de a rămâne în ţară. De data aceasta nu mai putea fi vorba de răscumpărare: să le ia tot avutul şi să-i izgonească din Franţa, asta le-o cocea Marigny. Negoţul lor cu Flandra putea sluji ca pretext, precum şi sprijinul bănesc pe care-l dădeau cârdăşiilor de nobili paraponisiţi.

Să te apuci de ei nu era lucru uşor. Lombarzii, burghezi ai regelui, se ţineau strâns unii de alţii, erau organizaţi straşnic şi aveau în fruntea lor o căpetenie de care ascultau toţi. Se aflau pretutindeni, negoţul era în mâna lor, domneau peste zărăfie. Dădeau bani cu împrumut marilor feudali, oraşelor şi regelui. La nevoie îşi desfăceau băierile pungii, făcând şi milostenii.

Aşa stând lucrurile, i-au trebuit lui Marigny câteva săptămâni ca să-şi întocmească planul şi să-l convingă pe rege.

Nevoile statului găseau în Marigny un avocat îndărătnic şi, pe la jumătatea lui octombrie, totul era gata pentru o vânătoare uriaşă a cărei desfăşurare urma să fie aidoma aceleia cu care, şapte ani mai înainte, începuse zdrobirea templierilor.

Dar lombarzii din Paris erau oameni bine informaţi; hârşâiţi cu necazurile de acest fel, ştiau să plătească scump pentru a afla tainicele hotărâri din sfatul regelui.

Tolomei, cu ochiul său deschis, veghea.

PUTEREA ŞI BANII

Charles de Valois ajunsese să-l urască până într-atâta pe Marigny, încât ar fi dorit să se abată o nenorocire asupra ţării, dacă această nenorocire l-ar fi doborât pe locţiitorul regelui. De aceea, de câte ori Marigny punea la cale ceva, el făcea tot ce-i sta în putere ca să-i vâre beţe în roate. Robert d'Artois îl ajuta în felul său: ca să-l îndulcească pe Tolomei, căruia îi cerea din ce în ce mai mulţi bani, îi dezvăluia bancherului tot ce afla asupra planurilor lui Marigny.

Într-o seară, de pe la jumătatea lui octombrie, se strânseseră acasă la Tolomei vreo treizeci de bărbaţi care întrupau una din cele mai mari puteri ale vremii aceleia.

Cel mai tânăr dintre ei, Guccio Baglioni, avea 18 ani, iar cel mai bătrân, 75: era Boccanegra, căpetenia tuturor societăţilor lombarde. Oricât ar fi fost de deosebiţi ca vârstă şi trăsături, între aceşti oameni era totuşi o asemănare ciudată: toţi purtau veşminte la fel de scumpe, vorbeau cu aceeaşi stăpânire de sine, aveau aceeaşi vioiciune în priviri şi în gesturi, îşi aplecau urechea cu aceeaşi luare-aminte ca să nu scape nimic din spusele lui Tolomei.

În lumina făcliilor înfipte de-a lungul pereţilor, bărbaţii aceştia oacheşi, cu feţele lor vioaie, alcătuiau o familie cu acelaşi grai, şi totodată un trib gata de luptă, tot atât de puternic - deşi erau puţini la număr - cât toate cârdăşiile nobilimii sau toate adunările de burghezi.

Se aflau acolo de-alde Peruzzi, Albizzi, Guardi, Bardi, Pucci, Casinelli, toţi din Florenţa, ca şi bătrânul Boccanegra sau signor Boccaccio, întâiul voiajor comercial al domnilor Bardi. Erau de ase-

menea de faţă unii ca Salimbene, Buonsignori, Allerani şi Zaccaria din Genua, alături de Scotti din Piazenca şi de clanul bancherilor din Sienna, condus de Tolomei. Între toţi aceşti oameni existau rivalităţi de prestigiu, zâzanii stârnite de concurenţa negustorească, vreo râcă veche moştenită în familie sau o vrajbă din pricina femeilor sau a cine ştie căror năravuri. Dar, în faţa primejdiei, se regăseau cot la cot, ca fraţii.

Mai întâi vorbi Tolomei, arătându-le cum stau lucrurile, fără a încerca câtuşi de puţin să înseneze culorile tabloului.

Când toţi lombarzii fură astfel pregătiţi pentru ce e mai rău: să părăsească Franţa, să-şi desfacă prăvăliile, să pornească peste tot procese împotriva nobililor nerecunoscători pentru datoriile neplătite, să aţâţe în capitală, zvârlind bani cu nemiluita, cele mai grozave dihonii... când totul începu să fiarbă, şi fiecare se gândea cu mânie la ceea ce era silit să lase în urmă, unul locuinţa sa bogată, altul logodnica cu care avea să se însoare, celălalt câteşitrele ibovnicele - atunci Tolomei zise:

- Am în mâna mea un mijloc pentru a-l opri pe locţiitorul regelui să ne lovească sau chiar pentru a-l doborî.

- Atunci, nu şovăi: doboară-l! strigă Buonsignori, capul clanului genovez. Ne-am săturat să-i ghiftuim cu averi pe porcii ăştia, care se îngraşă din munca noastră.

- Nu ne vom mai întinde spinarea ca să fim bătuţi! sări unul din neamul Albizzilor.

- Şi care ţi-e mijlocul de care vorbeşti? întrebă Scotti.

Tolomei clătină din cap:

- Nu vi-l pot spune...

- Să le dăm bani cu împrumut, nu-i aşa? spuse Zaccaria. Ei şi? Datoriile i-au stânjenit oare vreodată pe parveniţii ăştia? Dimpotrivă! Dacă plecăm, vor avea un bun prilej ca să uite ce ne datorează...

În cuvintele lui Zaccaria răzbătea amărăciunea: el reprezenta o societate cu clientelă măruntă şi îi pizmuia pe cei care aveau muşterii barosani. Tolomei se întoarse cu faţa la el şi, pe un ton în care se simţea totodată cuminţenia prevăzătoare şi forţa, îi zise:

- Ceva mai mult decât nişte datorii, Zaccaria. O armă veninoasă de care Marigny habar nu are, iar eu, vă rog să am iertare, sunt silit să nu v-o dau în vileag... Ca s-o pot însă folosi, am nevoie de dumneavoastră. Căci trebuie să stau de vorbă cu locţiitorul regelui de la putere la putere: ţin într-o mână ameninţarea, aş vrea să am în cealaltă o propunere ispititoare... pentru ca Marigny să aibă de ales între înţelegere sau luptă pe viaţă şi pe moarte.

Îşi dezvălui planul. Dacă voiau să-i despoaie pe lombarzi, asta era pentru că regele se afla la strâmtoare şi nu avea cu ce plăti cheltuiala războiului său din Flandra. Marigny trebuie cu orice preţ să umple vistieria: însăşi soarta lui era în joc. Lombarzii se vor arăta vrednici supuşi ai regelui, propunând de bunăvoie un împrumut uriaş cu dobândă foarte mică. Dacă Marigny refuza, Tolomei avea să tragă sabia din teacă.

- Tolomei, trebuie să ne lămureşti, zise Bardi. Ce fel de armă e aceea de care vorbeşti atâta?

După o clipă de şovăire, Tolomei răspunse:

- Dacă vreţi, asta i-o pot destăinui lui Boccanegra, numai lui.

Un murmur străbătu sala, şi cei de faţă se sfătuiră

din ochi.

- *Si... va bene... faciamo cosi*[19]... se auzi.

Tolomei se trase într-un colţ împreună cu Boccanegra, căpetenia lor, şi îi vorbi în şoaptă. Ceilalţi pândeau chipul cu nas subţire, buze strânse şi ochi ostenţi ai bătrânului florentin.

Tolomei îi destăinui hoţiile săvârşite de Jean de Marigny cu averea templierilor şi-i spuse că are în mână chitanţa iscălită de tânărul arhiepiscop.

- Două mii de livre bine plasate, adăugă încetişor Tolomei. Ştiam eu că au să-mi folosească într-o zi.

Boccanegra îşi stăpâni un hohot scurt care-i gâlgâi în fundul gâtlejului, apoi îşi reluă locul şi le spuse în două cuvinte celorlalţi că pot avea încredere în Tolomei. Acesta începu atunci, cu tăbliţa şi stiletul în mână, să însemneze cât înţelegea fiecare să verse la împrumutul regal, dacă vor cădea la învoială cu Marigny.

Boccanegra se înscrise cel dintâi cu o sumă destul de mare: zece mii şi treisprezece livre.

- Pentru ce aceste treisprezece livre? îl întrebară.

- Ca să le aducă nenorocire.

- Peruzzi, tu cât poţi da?

Peruzzi socotea, zgâriind în grabă pe tăbliţele lui.

- Ţi-oi spune..., îndată, răspunse el.

- Şi tu, Guardi?

Aveau toţi mutra unor oameni cărora li se smulge o bucată de carne din trup. Genovezii, în jurul lui Salimbene şi al lui Zaccaria, se sfătuiau. Îi ştiau toţi că sunt aprigi în daraverile băneşti. Se zicea despre dânşii: "Când un genovez se uită la punga ta, ea s-a şi golit". Totuşi, nu se dădură în lături, iar unii din ei murmurau: "Dacă izbuteşte să ne scoată dintr-asta, el este cel care îi va urma într-o zi lui Boccanegra în fruntea noastră".

Tolomei se apropie de fraţii Bardi, care vorbeau cu Boccaccio în şoaptă.

- Cât, Bardi?

Cel mai vârstnic dintre Bardi surâse:

- Cât tine, Tolomei.

Ochiul stâng al bancherului din Sienna se deschise:

- Dacă-i aşa, voi da de două ori cât gândeai tu.

- Paguba ar fi cu mult mai mare dacă am pierde tot, zise Bardi, înălţând din umeri. *Non è vero*[20], Boccaccio?

Acesta dădu din cap că aşa e. Dar se ridică şi îl luă deoparte pe Guccio. Întâlnirea lor pe drumul Londrei statornicise între dânşii un fel de prietenie.

- Unchiul tău are într-adevăr mijlocul de a-i suci gâtul lui Enguerrand?

Guccio îşi luă aerul său cel mai serios ca să răspundă:

- *Caro Boccaccio*[21], eu nu l-am auzit niciodată pe unchiu-meu zicând că face un lucru pe care să nu-l poată face.

Când lombarzii isprăviră de vorbit, vecernia se sfârşise la toate bisericile, şi noaptea se lăsase asupra Parisului. Cei treizeci de zarafi părăsiră palatul Tolomei, ieşind prin portiţa care dădea spre schitul Saint-Merri. Înconjuraţi de slugile lor cu facle în mână, ei alcătuiau, în întunericul brăzdat de flăcări roşii, un alai straniu al averilor ameninţate, alaiul celor osândiţi să-şi apere bogăţiile.

În odaia sa de lucru, singur cu Guccio, Tolomei făcea socoteala banilor făgăduiţi, aşa cum un cap de oaste îşi numără pilcurile. Când isprăvi de socotit, zâmbi. Cu ochiul jumătate închis şi cu mâinile împreu-

[19] Da... e bine... să facem aşa.

[20] Nu-i aşa?

[21] Dragă Boccaccio

nate pe şale, privind la focul în care buştenii se mistuiau prefăcându-se în cenuşă, Tolomei murmură:

- N-ai învins încă, domnule de Marigny.

Apoi, către Guccio:

- Dacă izbutim, vom cere noi privilegii în Flandra.

Căci, aşa cum se găsea în pragul nenorocirii; Tolomei gândea totuşi fără voie să tragă foloase de pe urma spaimei şi primejdiei prin care trecea. Împingându-şi burta înainte, se apropie de o ladă de fier, o deschise şi scoase din ea un calâf de piele.

- Chitanţa iscălită de arhiepiscop, zise el. Cu ura ce i-o poartă monseniorul de Valois, şi cu ceea ce se povesteşte pe seama celor doi Marigny, şi cu zvonul că Enguerrand ar fi luat mită de la flamanzi, e de ajuns ca să-i ducă la spânzurătoare şi pe unul şi pe celălalt... Vei lua acum calul cel mai bun şi vei pleca de îndată la Neauphle, unde ai să pui pergamentul acesta la loc sigur...

Îl privi pe Guccio drept în ochi şi urmă, apăsând pe fiecare cuvânt:

- Dacă mi s-ar întâmpla vreo nenorocire, *Guccio mio*, pergamentul acesta îl vei înmâna ducelui d'Artois. El va şti, fără îndoială, să-l folosească aşa cum se cuvine... Fii cu ochii-n patru, prăvălia din Neauphle n-are să fie nici ea cruţată de năvala arcaşilor...

În faţa primejdiei spre care pornea, Guccio îşi aminti deodată de Cressay, de frumoasa Maria şi de sărutul din marginea lanului de secară.

- Unchiule, unchiule, izbucni el, iată la ce mă gândii. Voi face întocmai cum doreşti. Dar nu mă voi duce la Neauphle, ci la Cressay, ai cărui stăpâni ne sunt îndatoraţi. Le-am făcut, nu demult, un bine, iar poliţa ce-o avem e un mijloc destul de convingător. Afară de asta îmi închipui că fata, dacă lucrurile nu s-au schimbat, n-are să se dea în lături când i-oi cere să mă ajute.

- E bine gândit, zise Tolomei cu căldură. Te-ai copt, flăcăule! La un bancher şi inima bună trebuie să slujească la ceva... Fă, aşadar, precum zici. Fiindcă ai însă nevoie de oamenii aceia, trebuie să le aduci daruri. Ia deci pentru femeile de acolo câţiva coţi din stofa brodată cu fir de aur şi din dantela pe care am primit-o ieri de la Bruges. Sunt şi doi băieţi, parcă aşa îmi spuseşi?

- Da, zise Guccio, doi băieţi care îndrăgesc vânătoarea, şi nimic altceva.

- Minunat! Atunci să iei cu tine cei doi şoimi pe care i-am adus pentru contele d'Artois. Aşteaptă el până-i voi aduce alţii... *A proposito*[22]...

Tolomei începu să râdă încetişor, dar se opri: un gând îi fulgerase prin minte.

Se aplecă din nou peste lada de fier şi scoase de acolo alt pergament.

- Iată socoteala banilor pe care ni-i datorează monseniorul d'Artois, urmă el. Nu va refuza să te ajute, dacă are să fie nevoie de asta. Mai sigur sunt însă de sprijinul său, dacă i te vei înfăţişa cu jalba într-o mână şi socoteala datoriilor în cealaltă... Uite şi poliţa asta a regelui Eduard... Nu ştiu, nepoate, dacă ai să te îmbogăţeşti cu toate aceste înscrisuri, dar ştiu că vei putea face cu ele destul rău! Haide, nu mai pierde vremea! Du-te de-ţi înşeuază calul.

Îşi puse o mână pe umărul tânărului şi sfârşi ce avea de spus:

- Soarta societăţilor noastre e în mâinile tale, Guccio, să nu uiţi asta. Înarmează-te şi ia doi oameni cu tine. Ia de asemenea săculeţul ăsta de o mie de

[22] Apropo.

livre. E o armă care face cât zece săbii.

Guccio îşi îmbrăţişă unchiul cu o emoţie pe care n-o simţise niciodată până atunci. Nu mai era vorba de data aceasta să intre în pielea unui personaj imaginar şi nici să-şi născocească rolul conspiratorului hăituit; acum rolul venea singur. Bărbat e acela care ştie să înfrunte primejdii, şi Guccio era pe cale să devină bărbat în toată firea.

Nici nu se împlinise un ceas, şi doi slujitori îl însoţeau mergând la trap alături de el, către bariera Saint-Honoré.

Atunci, jupân Spinello Tolomei îşi puse mantaua-i îmblănită, căci octombrie era friguros, apoi chemă doi servitori înarmaţi cu facle şi hangere şi, înconjurat astfel, porni spre palatul lui Enguerrand de Marigny pentru a da marea bătălie.

- Spune-i monseniorului Enguerrand că bancherul Tolomei vrea să-l vadă neîntârziat, îi zise uşierului.

Tolomei aşteptă o clipă mai lungă într-o anticameră somptuoasă; ducea trai regesc locţiitorul.

- Vino, jupâne, îi spuse un secretar, deschizându-i o uşă.

Tolomei străbătu trei încăperi mari şi se pomeni în faţa lui Enguerrand de Marigny, care, singur în cabinetul său, îşi sfârşea cina, fără a se opri din lucru.

- lata o vizită neprevăzută, zise Marigny cu răceală, făcându-i semn bancherului sa se aşeze. Ce te aduce?

Tolomei înclină uşor capul, se aşează şi răspunse cu glas liniştit:

- O problemă de stat, monseniore. Umblă zvon de câteva zile în privinţa unei anumite măsuri pe care sfatul regelui ar fi pregătit-o, măsură care atinge negoţul meu şi, trebuie s-o spun, îmi căşunează mari pagube. Oamenii nu mai au încredere, muşteriii se răresc, furnizorii cer să fie plătiţi, iar cât despre cei care au cu noi alte daraveri... datorii bunăoară... aceştia amână într-una scadenţele. Dintr-asta ni se trag mari necazuri.

- Care nu sunt nicidecum o problemă de stat, răspunse Marigny.

- Rămâne de văzut, zise Tolomei, rămâne de văzut. Dacă n-ar fi vorba decât de mine, aş dormi liniştit. Dar e un lucru care-i atinge pe mulţi, aici şi aiurea. Pretutindeni oamenii îşi arată îngrijorarea, în prăvăliile mele...

Marigny îşi frecă bărbia lată şi noduroasă.

- Dumneata eşti un om cu judecată, jupâne Tolomei, îl întrerupse el pe bancher, şi nu trebuie să dai crezare acestor zvonuri. Ai cuvântul meu că ele nu sunt adevărate, adăugă îndată, privind netulburat pe unul din oamenii cărora le pregătea pieirea.

- Desigur, desigur, cuvântul domniei-voastre... Dar, pe cât ştiu, războiul a costat ţara mult bănet, vorbi Tolomei. Ajutoarele făgăduite nu-s vărsate aşa de repede pe cât ar fi fost de dorit, iar vistieria s-ar putea să aibă nevoie de aur sunător. De aceea, am plănuit şi noi la rândul nostru...

- Ce anume? Negustoria voastră, ţi-o repet, nu mă priveşte...

Tolomei ridică mâna ca pentru a zice: "Răbdare, domnule locţiitor, nu ştii unde vreau să ajung...", şi îşi sfârşi vorba începută:

- Dorim să facem o mare sforţare pentru a veni în ajutorul multiubitului nostru rege. Suntem în măsură de a oferi vistieriei un împrumut însemnat, la care şi-ar da partea lor toate băncile lombarde, mulţumindune cu o dobândă foarte mică. Mă aflu aici ca să vă înştiinţez despre aceasta.

Tolomei se aplecă spre focul din vatră şi murmură o cifră atât de mare, încât Marigny avu o tresărire. Dar numaidecât îi trecu prin minte: "Dacă ei sunt gata să se lipsească de o asemenea sumă, înseamnă că le putem lua de douăzeci de ori pe atâta".

Pentru că citea mult şi lucra adeseori până târziu noaptea, Marigny avea ochii obosiţi şi pleoapele roşii.

- Bun gând aţi avut şi vrednic de laudă e ceea ce aţi plănuit, iar eu vă sunt recunoscător, zise el după o clipă de tăcere. Trebuie, totuşi, să vă arăt mirarea mea... Mi-a ajuns la ureche, jupâne, că unele din societăţile voastre au scos mult aur din ţară, trimiţându-l în Italia... Aurul acesta nu poate fi în acelaşi timp şi aici şi acolo...

Tolomei îşi închise de-a binelea ochiul stâng.

- Domnia-voastră sunteţi un om cu judecată, monseniore, şi nu trebuie să daţi crezare acestor zvonuri. Aveţi cuvântul meu că nu-i nimic adevărat în ele, rosti bancherul apăsând batjocoritor pe ultimele cuvinte. Propunerea mea nu-i oare o dovadă că suntem de bună-credinţă?

- Aveţi noroc, răspunse cu răceală locţiitorul, că iau drept bune spusele dumitale. Dacă ar fi altfel, regele n-ar putea îngădui asemenea ştirbire a avutului Franţei şi s-ar vedea nevoit să-i pună capăt...

Tolomei nici nu clipi. Fuga aurului lombard începuse din pricina ameninţării că lombarzii vor fi jecmăniţi, şi tocmai această fugă a capitalurilor urma să-i slujească lui Marigny pentru a da o îndreptăţire măsurii plănuite. Era un cerc vicios.

- Ne-am spus, aşa cred, tot ce trebuia, jupâne Tolomei, vorbi iar Marigny.

- Fireşte, monseniore, răspunse bancherul, ridicându-se. Dar nu uitaţi propunerea noastră... dacă împrejurările o vor face folositoare.

Apoi, luând-o spre uşă, rosti deodată, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva:

- Mi se spune că fratele domniei-voastre, monseniorul arhiepiscop, se află de câteva zile în Paris...

- E adevărat.

Tolomei clătină din cap, gânditor.

- Nu cutez a supăra o atât de înaltă faţă bisericească, zise el, chiar dacă îmi datorează ceva. Aş fi însă fericit să ştie că-i stau la dispoziţie începând de astăzi, dacă binevoieşte, la orice oră. Înştiinţarea mea are să-l intereseze.

- Ce ai să-i spui?

- Monseniore, zâmbi Tolomei, cea dintâi virtute a unui bancher e să ştie să tacă.

Apoi, pe când se pregătea să iasă, mai spuse o dată, cu mare răceală în glas:

- Începând de astăzi, dacă binevoieşte.

TOLOMEI CÂŞTIGĂ

În noaptea aceea Tolomei nu închise ochii, ca să zicem aşa, de loc. Se întreba dacă-i va mai rămâne vreme să întrebuinţeze, împotriva lui Marigny, mijlocul de constrângere pe care-l avea.

Ar fi de ajuns semnătura lui Filip cel Frumos în josul unui pergament pe care i l-ar înfăţişa Enguerrand de Marigny, şi s-a zis cu lombarzii. Enguerrand nu va da oare zor să isprăvească cu ei mai repede? "L-o fi prevenit pe frate-său?" se întreba Tolomei. "Şi arhiepiscopul i-o fi mărturisit oare ce armă a lăsat în mâinile mele? Nu va obţine încă în noaptea asta iscălitura regelui, ca să mi-o ia înainte? Sau nu cumva cei doi fraţi se vor înţelege pentru a mă omorî?"

Răsucindu-se în aşternut, muncit de nesomn, Tolomei se gândea cu amărăciune la aceasta a doua patrie pe care socotea că o slujise atât de bine cu munca şi banii lui. Pentru că strânsese avere în Franţa, ţinea la ea mai mult decât la Toscana, în care se născuse. Şi iubea cu adevărat Franţa, în felul său. Să nu mai simtă sub tălpi caldarâmul străzii lombarzilor, să nu mai audă clopotul mare de la Notre-Dame, să nu se mai ducă la sfatul fruntaşilor oraşului, să nu mai respire mirosul Senei, al primăverii, gândul la toate aceste renunţări îi sfâşia inima. Fără să bage de seamă, devenise un adevărat parizian, unul dintre parizienii aceia născuţi foarte departe de Franţa şi care nu mai vor să ştie de alt oraş. "Să mă duc s-o iau de la capăt aiurea, la vârsta mea... şi asta, dacă mi-or lăsa viaţa ca s-o iau de la capăt!"

Nu adormi decât în zori şi fu deşteptat aproape numaidecât de un tropăit de paşi în curte şi de lovituri de ciocan în poartă. Tolomei gândi că veneau să-l aresteze şi îşi aruncă în grabă hainele pe dânsul. Un servitor înfricoşat se ivi în uşă:

- Monseniorul episcop vrea să vă vorbească de îndată.

Se auzea, venind de jos, un zgomot învălmăşit de tropăituri şi clinchetul suliţelor pe lespezile cu care erau pardosite încăperile de dedesubt.

- Ce-i tămbălăul ăsta? întreba Tolomei. Arhiepiscopul nu e singur?

- Are şase oşteni ai gărzii sale cu dânsul, signor, lămuri servitorul.

Tolomei se bosumflă; privirea i se înăspri.

- Deschide obloanele la odaia mea de lucru, porunci el.

Monseniorul Jean de Marigny o şi pornise în sus, urcând treptele. Tolomei îl aşteptă în capul scării. Subţirel, cu crucea de aur bălăbănindu-i-se la piept, arhiepiscopul îl luă la rost pe bancher de cum dădu cu ochii de el:

- Ia ascultă, jupâne! Ce înseamnă vorba ciudată pe care mi-ai trimis-o azi-noapte prin frate-meu?

Tolomei îşi ridică mâinile grase cu degete ascuţite, într-un gest liniştitor:

- Nimic, monseniore, care să vă tulbure, nici care să merite osteneala de a veni până aici. M-aş fi dus eu, dacă mă pofteaţi, la palatul episcopal... Sunteţi aşa de bun să intraţi la mine? Vom fi mai la largul nostru aici spre a vorbi de afacerile noastre.

Cei doi bărbaţi pătrunseră în odaia unde bancherul lucra de obicei. Servitorul dădea tocmai deoparte obloanele dinlăuntru, împodobite cu zugrăveli. După aceea, aruncă nişte surcele peste jeraticul care mai mocnea în vatră şi, într-o clipă, focul se încinse duduind. Tolomei făcu semn servitorului să iasă.

- Aţi venit înconjurat de soldaţi, monseniore, vorbi el. Era oare nevoie? N-aveţi încredere în mine? Gândiţi că vă pândeşte vreo primejdie aici? M-aţi deprins, trebuie s-o spun, cu altfel de apucături...

Glasul încerca să fie binevoitor, dar, semn de nelinişte, rostirea toscană i se simţea mai tare ca de obicei.

Jean de Marigny se aşează în faţa vetrei, întinzându-şi mâna inelată spre foc.

"Omul acesta nu e sigur de el şi nu ştie cum să mă ia, îşi spuse Tolomei. Soseşte aici cu tărăboi mare de oşteni înarmaţi, de parcă ar veni să sfărâme totul, şi acum stă de-şi priveşte unghiile."

- Graba dumitale de a mă înştiinţa că vrei să-mi vorbeşti mi-a dat de gândit, zise într-un târziu arhiepiscopul. Eram hotărât să vin să te văd, însă aş fi vrut să aleg eu când anume.

- Dar sfinţia-voastră aţi ales, monseniore, sfinţia-voastră aţi ales... Ceea ce am spus seniorului Enguerrand nu era decât o vorbă de politeţe... Vă rog să credeţi...

Arhiepiscopul aruncă o privire spre Tolomei. Bancherul părea cum nu se poate mai liniştit şi aţintea asupra lui singurul său ochi deschis.

- Ce-i drept, jupâne Tolomei, am a-ţi cere ceva... zise el.

- Sunt întotdeauna gata să împlinesc dorinţele sfinţiei-voastre, răspunse Tolomei cu glas moale.

- Lucrurile... acelea pe care ţi le-am... încredinţat..., începu Marigny.

-...Lucruri de mare preţ, şi care erau luate din averea templului, preciză Tolomei, fără a schimba tonul.

- Vândutu-le-ai?

- Nu ştiu, monseniore, nu ştiu. Eu le-am trimis peste graniţă, aşa cum ne-am înţeles, căci nu puteam să le vând aici... Îmi închipui că o parte din ele a găsit cumpărători. Voi fi înştiinţat despre aceasta pe la sfârşitul anului.

Burduhănos şi voinic, Tolomei îşi încrucişase mâinile pe pântec şi clătina din cap cu un aer plin de bunăvoinţă.

- Şi chitanţa aceea pe care ţi-am iscălit-o? întrebă Jean de Marigny. Mai ai nevoie de ea?

Îşi ascundea teama, dar o făcea cu stângăcie.

- Nu cumva vă este frig, monseniore? V-aţi făcut tare alb la faţă, zise Tolomei, aplecându-se pentru a vârî o buturugă în foc.

Apoi, ca şi cum ar fi uitat întrebarea pusă de arhiepiscop, urmă:

- Ce părere aveţi, monseniore, despre măsura pe care sfatul regelui a dezbătut-o în mai multe rânduri săptămâna asta? Este oare cu putinţă să fim jefuiţi de averile noastre, să fim aduşi în sapă de lemn şi împinşi la surghiun, la moarte?

- N-am nici o părere, spuse arhiepiscopul. Acestea-s treburi de-ale statului.

Tolomei scutură din cap.

- I-am înfăţişat ieri monseniorului frate al sfinţiei-voastre o propunere a cărei însemnătate mi-e teamă că nu a văzut-o. Păcat. Cârmuirea pune la cale, zic unii, să ne despoaie pentru nevoile statului. Noi însă, monseniore, suntem gata să venim în ajutorul statului cu un foarte mare împrumut, iar fratele sfinţiei-voastre tace, de parcă n-ar fi auzit. Nu v-a pomenit nimic despre asta? Păcat, mare păcat, zău aşa!

Jean de Marigny se ridică.

- Nu am a discuta, jupâne, hotărârile regelui, zise el

cu asprime.

- Nu este încă o hotărâre a regelui, i-o întoarse Tolomei. N-aţi putea oare să-i amintiţi locţiitorului că lombarzii, încolţiţi să-şi dea viaţa, care e a regelui, credeţi-mă, şi aurul lor, care e de asemeni al regelui, ar dori, dacă se poate, să-şi păstreze viaţa? Ei îşi dau aurul de bunăvoie, pe când cârmuirea vrea să li-l ia cu japca. De ce să nu fie ascultaţi?

Se făcu o tăcere. Încremenit, Jean de Marigny părea să privească undeva, dincolo de pereţi.

- Ce vrei să faci cu pergamentul pe care ţi l-am iscălit? întrebă el.

Tolomei îşi trecu vârful limbii peste buze.

- Sfinţia-voastră ce-aţi face cu el, în locul meu? Închipuiţi-vă o clipă... nu-i decât o stranie închipuire, fireşte... dar închipuiţi-vă că sunteţi ameninţat de o năpastă şi că aveţi în mână... ceva... un talisman, asta e, un talisman! care poate să vă ajute să înlăturaţi această năpastă...

Se apropie de o fereastră, căci auzise zgomot în curte. Veneau hamali, cărând în spinare lăzi şi baloturi de postav. Tolomei socoti în gând preţul mărfurilor care îi sosiseră în ziua aceea şi oftă.

- Da... un talisman împotriva nenorocirii, murmură el.

- Doar nu vrei să spui că această chitanţă...

- Ba da, monseniore, vreau să spun şi-o şi spun, rosti aspru Tolomei. Această chitanţă dovedeşte că v-aţi însuşit averi ale templierilor, aflate sub sechestru regal. Ea dovedeşte că aţi prădat, că l-aţi prădat pe rege.

Îl privea pe arhiepiscop drept în ochi. "Acuma, gândi el, am făcut-o. Să vedem care din noi se va da bătut."

- Vei avea de dat socoteală ca unul ce m-ai ajutat la aceasta! zise Jean de Marigny.

- Atunci, ne vom legăna împreună în ştreang la Montfaucon, ca doi tâlhari, îi răspunse Tolomei cu răceală. Dar nu mă voi legăna singur...

- Eşti un ticălos fără pereche! strigă Jean de Marigny.

Tolomei înălţă din umeri.

- Nu-s arhiepiscop, monseniore, şi nu eu am şterpelit raclele de aur în care templierii înfăţişau trupul Mântuitorului. Nu-s decât un negustor, şi în clipa asta facem un târg, fie că vă place ori nu. Iată singurul adevăr din toate spusele noastre. Să nu-i despoaie pe lombarzi, şi atunci nu vor ieşi la iveală matrapazlâcurile sfinţiei-voastre. Dar dacă eu cad, monseniore, cădeţi cu mine odată. Şi cădeţi de mai sus. Iar pe locţiitorul regelui, căruia prea îi merg toate din plin ca să n-aibă vrăjmaşi, îl veţi târî după sfinţia-voastră...

Jean de Marigny apucă braţul bancherului.

- Dă-mi chitanţa, scrâşni el.

Tolomei îl privi pe arhiepiscop. Buzele îi erau albe; bărbia, mâinile, trupul tot îi tremura.

Tolomei se desprinse binişor din degetele care-l strângeau.

- Nu, zise el.

- Îţi înapoiez cele două mii de livre pe care mi le-ai dat, vorbi arhiepiscopul, şi vei păstra toţi banii din vânzarea lucrurilor.

- Nu.

- Cinci mii.

- Nu.

- Zece mii! Zece mii de livre pentru chitanţa aceea!

Tolomei surâse.

- Şi de unde le veţi lua? Vă ştiu averea mai bine ca

sfinţia-voastră! Ar trebui ca tot eu să vi le împrumut!

- Zece mii de livre! mai spuse o dată Jean de Marigny strângând pumnii. Am să-i găsesc. Frate-meu mă va ajuta.

- Monseniore, sunt gata să dau vistieriei, numai partea mea, şaptesprezece mii de livre!

Arhiepiscopul pricepu că trebuia să schimbe tactica.

- Şi dacă obţin de la frate-meu ca dumneata să fii cruţat de măsura care se va lua? Să fii lăsat să-ţi iei toată averea şi să reîncepi negoţul într-altă parte...

Tolomei chibzui o clipă. I se dădea prilejul să scape singur. Împotriva acestei făgăduieli, să-şi mai încerce oare norocul pentru a-i izbăvi pe ceilalţi?

- Nu, monseniore, răspunse el. Voi urma şi eu soarta tuturor. Nu vreau să reîncep viaţa într-altă parte şi nu văd pentru ce aş face-o. Eu sunt de-aici, acuma, din Franţa, tot atâta ca şi sfinţia-voastră. Sunt burghez de-al regelui. Vreau să rămân la Paris, în casa asta pe care eu mi-am ridicat-o. Aici mi-am petrecut treizeci şi doi de ani din viaţă, monseniore, şi, dac-o vrea Dumnezeu, tot aici îmi voi sfârşi zilele...

Tonul său şi hotărârea pe care o arăta nu erau lipsite de măreţie.

- De altminteri, adăugă, să fi vrut să vă înapoiez chitanţa aceea, şi n-aş putea s-o fac; nu mai e aici.

- Minţi! se răsti arhiepiscopul.

- Se află la Sienna, monseniore, la vărul meu Tolomei, care mi-e tovarăş în multe afaceri.

Jean de Marigny nu răspunse. Se duse cu paşi iuţi la uşă şi strigă:

- Souillard! Chauvelot!

Bancherul îşi zise: "Acum ţin'te bine, Tolomei!"

Doi vlăjgani înalţi de şase picioare se iviră în uşă, cu suliţele în mână.

- Păziţi-l pe omul acesta. Să nu se mişte din loc! porunci arhiepiscopul. Şi închideţi uşa... Tolomei, dumneata mă sileşti la asta şi ai să te căieşti! Voi scotoci peste tot până am să dau de hârtia aceea! Nu plec deaici fără ea!

- N-am să mă căiesc de nimic, monseniore, iar sfinţia-voastră n-are să găsească nimic, spuse Tolomei. Veţi pleca aşa cum aţi venit, fie că mă lăsaţi aici mort sau viu. Dar dacă din întâmplare aş muri, aflaţi că aceasta nu v-ar aduce nici un câştig, căci vărul meu din Sienna ştie ce are de făcut. Dacă mi se întâmplă să dau ortul popii prea curând, are el grijă ca această chitanţă să ajungă sub ochii regelui Filip.

În trupul său gros inima bătea să se spargă şi o sudoare rece îi curgea pe şale, dar, adunându-şi toate puterile, proptit într-un perete nevăzut, se silea să rămână neclintit.

Arhiepiscopul scotocea prin lăzile de fier, întoarse cu dosu-n sus sertarele mescioarelor, împrăştiind pe jos vrafurile de hârtii şi sulurile de pergament. În răstimpuri trăgea cu coada ochiului la bancher ca să-şi dea seama dacă izbutise cu acest tertip să bage frica-n el. Trecu apoi în odaia lui Tolomei, şi toscanul îl auzi dând iama prin dulapurile de haine.

"Bine că Nogaret e mort, gândea Tolomei. Se pricepea mai bine în treburi de-astea şi ar fi găsit el ac de cojocul meu."

Arhiepiscopul se arătă iar.

- Duceţi-vă, spuse el celor doi oşteni ai săi.

Era învins. Tolomei nu se lăsase doborât de frică. Trebuia să cadă la învoială cu el.

- Ei, ce zici? întrebă Marigny.

- Ce să zic, monseniore, răspunse Tolomei, cu glas

liniştit, n-am de adăugat nimic la ceea ce v-am spus adineauri. Toată harababura asta n-avea nici un rost. Vorbiţi-i locţiitorului şi zoriţi-l să primească propunerea ce i-am făcut, atât cât mai e vreme. De nu...

Fără să-şi spună gândul până la capăt, bancherul se duse la uşă şi o deschise. Jean de Marigny ieşi, fără o vorbă.

Scena care, în aceeaşi zi, îl aduse pe arhiepiscop să se înfrunte cu frate-său, fu cumplită. Puşi deodată faţă-n faţă, în goliciunea firii lor adevărate, fraţii Marigny, care până atunci călcaseră într-un pas amândoi, se sfâşiau aprig.

Locţiitorul regelui îl copleşi pe frăţâne-său mai mic, aruncându-i în obraz toate dojenile şi tot dispreţul, iar acesta se apără cum putu, ca un mişel ce era.

- Tu ai mutră să mă judeci pe mine?! strigă el. De unde ţi se trage bogăţia? De la care evrei jupuiţi? De la care templieri arşi pe rug? N-am făcut decât ce făceai şi tu. Te-am ajutat destul în uneltirile tale, ajută-mă la rândul tău.

- Să fi ştiut cine erai, nu te făceam arhiepiscop, zise Enguerrand.

- N-ai fi găsit altul afară de mine ca să-i osândească pe templieri, o ştii prea bine.

Da, locţiitorul ştia că cei care stau la cârma statelor sunt siliţi la tot soiul de cârdăşii josnice. Dar se simţea deodată strivit văzând urmările chiar în familia lui. Un om care primeşte să-şi vândă conştiinţa pentru o mitră episcopală poate tot aşa de bine să fure, să trădeze... Şi omul acesta era fratele său...

Enguerrand de Marigny apucă vraful de hârtii în care se afla pregătită legea împotriva lombarzilor şi, cu un gest de furie, îl zvârli în foc.

- Atâta trudă de pomană, zise el, atâta trudă!

TAINELE LUI GUCCIO

Scăldat în lumina primăverii, cu frunzele străvezii ale copacilor săi şi cu clipocitul argintiu al râului Mauldre, Cressay rămăsese în amintirea lui Guccio ca o arătare minunată. Dar, în dimineaţa aceea de octombrie, când ajunse pe colinele de la Cressay, tânărul toscan, care întorcea mereu capul pentru a se încredinţa că arcaşii nu-s pe urmele lui, se întrebă o clipă dacă nu cumva se înşelase. Toamna părea să fi micşorat conacul, îndesându-l în pământ. "Să fi fost oare turnuleţele aşa de joase cum par acum?" îşi zicea Guccio. "E de ajuns pare să treacă o jumătate de an pentru ca în mintea noastră totul să se schimbe până într-atâta?" Ograda desfundată de ploi ajunsese o băltoacă noroioasă, în care caii se împotmoleau până peste chişiţă. "Aici barem nu e primejdie să vină cineva după mine," gândi Guccio. Aruncă hăţul argatului şchiop care-i ieşi înainte, poruncindu-i:

- Să-mi ţesălaţi caii şi să le daţi fân!

Uşa conacului se deschise, şi în prag apăru Maria de Cressay.

- Domnul Guccio! exclamă ea.

De uluită ce era se făcu albă la faţă şi trebui să se sprijine de pervaz.

"Frumoasă mai e, îşi zise Guccio, şi n-a încetat să mă iubească." Într-o clipă, crăpăturile zidurilor se şterseră şi turnurile conacului se făcură din nou pentru Guccio tot aşa de înalte ca în amintirea lui.

Dar Maria se şi pornise să strige prin uşa deschisă:

- Mamă! S-a întors domnul Guccio!

Cucoana Eliabel făcu oaspelui o primire straşnică, sărutându-l pe obraji şi strângându-l la pieptu-i zdravăn. Chipul tânărului tulburase adeseori nopţile

ei de vădană. Îl prinse de mână şi-l duse astfel, să-l aşeze într-un jilţ, apoi porunci să i se aducă vin şi plăcinte.

Guccio se arătă încântat de această primire şi explică, aşa cum chibzuise dimineaţa, că venea la Neauphle pentru a pune rânduială în treburile zărăfiei lor care era prost gospodărită. Slujbaşii nu izbuteau să încaseze la timp datoriile... Auzind aceasta, cucoana Eliabel se nelinişti.

- Ne-aţi păsuit un an întreg, zise ea, dar iarna vine după o recoltă destul de păcătoasă şi nu putem încă...

Guccio răspunse într-o doară, lăsând să se înţeleagă însă că stăpânilor de la Cressay, fiind prietenii săi, nu va îngădui să li se facă neplăceri. Cucoana Eliabel îl pofti pe Guccio să rămână la conac. Nicăieri în oraş, stărui dânsa, n-are să se simtă mai la largul său şi n-are să aibă mai plăcută societate. Guccio se învoi şi ceru să i se aducă bagajele.

- Am acolo, spuse el, nişte stofe care vă vor plăcea, aşa sper, şi nişte dantele... Cât despre Pierre şi Jean, lor le-am adus doi şoimi bine dresaţi, care îi vor ajuta, dacă se poate, să vâneze mai cu spor.

Stofele, dantelele, şoimii îi minunară pe toţi ai casei, şi darurile acestea fură primite cu strigăte de bucurie. Pierre şi Jean, întorşi de la vânătoarea de toate zilele, cu mirosul acela de pământ şi de sânge ce se lipise parcă de pielea lor, ca o haină, nu-l mai slăbiră pe Guccio cu întrebările. Prietenul acesta ivit ca prin minune, tocmai când ei se pregăteau de lungile şi urâcioasele luni ale iernii, li se păru încă şi mai vrednic de dragostea lor ca la întâia lui trecere peacolo. S-ar fi zis că se cunoşteau de când lumea.

- Dar cunoştinţa noastră, ispravnicul Portefruit, ce s-a făcut? întrebă Guccio.

- Fură cât poate, ca şi până acum, nu însă de la noi, slavă Domnului... şi mulţumită dumitale.

Maria luneca prin odaie, îndoindu-şi trupul ba ca să aţâţe focul din vatră, ba ca să aştearnă paie proaspete pe crivatul cu polog. Nu vorbea, dar nu-şi lua ochii de la Guccio. Acesta, nimerindu-se pe înserate singur cu ea, o prinse uşurel de braţe şi o trase spre dânsul.

- Nu vezi nimic în ochii mei ca să-ţi amintească de fericire? vorbi el, împrumutând cuvintele acestea dintr-o poveste cu cavaleri pe care o citise de curând.

- O, ba da, domnule! răspunse Maria, cu glas tremurător, mărind ochii. N-am încetat să te văd mereu aici, oricât de departe erai. N-am uitat nimic, şi nimic nu s-a schimbat în inima mea.

Guccio căuta să se dezvinovăţească pentru că nu mai trecuse de şase luni pe acolo şi nu dăduse nici un semn de viaţă. Spre mirarea lui, însă, departe de a-i face vreo vină dintr-asta, Maria îi mulţumi că se întorsese mai curând de cum se aştepta.

- Ziceai că vei veni iar pe aici spre sfârşitul anului ca să strângi dobânzile, spuse ea. Nu trăgeam nădejde să te văd mai devreme. Şi chiar dacă nu veneai de fel, eu te-aş fi aşteptat toată viaţa.

Guccio plecase de la Cressay, ducând cu el amintirea unei fete frumoase şi supuse şi regretul unei aventuri neîmplinite la care, ce-i drept se gândise puţin în toate lunile acestea. Regăsea acum o făptură minunată, orbită de dragoste, şi care crescuse asemenea unei plante, din primăvară până-n toamnă. "Mare noroc am! îşi zicea. S-ar fi putut să mă uite şi să se mărite..."

Aşa cum se întâmplă adeseori cu bărbaţii fluşturatici din fire, flăcăul acesta, oricât de încrezut şi plin de el, era destul de modest în dragoste, pentru că şi-i

închipuia pe ceilalţi la fel cu dânsul. Nici prin minte nu-i trecuse că putea să inspire, fără să-şi dea mare osteneală, un sentiment atât de puternic şi atât de rar.

- Maria, spuse el punând în glas o căldură cu totul nouă, pentru a nu lăsa să se vadă minciuna cea mai obişnuită care iese din gura bărbaţilor, şi eu te-am avut mereu înaintea ochilor şi nimic nu m-a putut despărţi de tine.

Stăteau faţă în faţă, la fel de fâstâciţi, la fel de tulburaţi de propriile lor cuvinte şi gesturi.

- Lanul de secară... murmură Guccio.

Şi îşi apropie buzele de ale Mariei, care se întredeschiseră ca o rodie coaptă.

- Maria, vorbi el, socotind că această clipă era într-adevăr potrivită pentru a-i cere sprijinul de care avea nevoie, pe mine nu m-au adus aici nici treburile tarabei noastre, nici vreo poliţă neplătită la timp. Ţie însă nu vreau şi nu pot să-ţi ascund nimic. Ar fi să jignesc dragostea ce-o am pentru tine. Taina pe care ţi-o voi dezvălui acum e o nouă legătură între noi, şi-i o taină de mare însemnătate, căci de ea atârnă viaţa multor oameni şi a mea de asemeni... Unchiul meu şi câţiva prieteni de vază ai săi m-au însărcinat să ascund în loc sigur nişte documente care privesc statul, iar lor le ajută să scape de o mare primejdie. Chiar în clipa când îţi vorbesc, arcaşii sunt fără îndoială pe urmele mele, adăugă Guccio, care, din obişnuinţă, începea iar să-şi cam dea aere. Aveam douăzeci de locuri unde să-mi găsesc adăpost, dar eu la tine am venit Maria. Viaţa mea de aci înainte depinde de tăcerea ta.

- Eu sunt aceea care depind de tine, stăpâne, zise Maria. Nu cred decât în Dumnezeu şi în cel care, întâiul, mi-a ţinut în braţele sale. Viaţa mea a lui este.

Pătruns de propriile sale cuvinte, Guccio simţea pentru dânsa o pornire de recunoştinţă şi de duioşie, o dată cu imboldul puternic al dorinţei. Oricât de îngâmfat era, se mira singur cum de inspirase o atât de mare şi trainică dragoste, gata să-i sară într-ajutor.

- Viaţa mea e a ta, mai spuse o dată Maria. Taina ta e a mea. Neştiut de nimeni va rămâne ceea ce vrei să rămână neştiut, tăcerea mea va pecetlui ceea ce vrei să fie pecetluit, iar taina va muri o dată cu mine.

Îi veneau lacrimi în ochii de un albastru-întunecat. "Seamănă acum unei dimineţi de primăvară când cade o ploaie cu soare", gândi Guccio.

Apoi, întorcându-se la grija ce-l frământa, spuse:

- Ceea ce trebuie să ascund se află într-o lădiţă de plumb, nu mai mare ca mâinile mele lipite una de alta. Ştii vreun loc aici?

- În capelă, răspunse Maria după ce chibzui o clipă. Vom merge acolo mâine când s-o crăpa de zi. Fraţii mei pleacă la vânătoare înainte de revărsatul zorilor. Mama va ieşi şi ea ceva mai târziu, ducându-se în târg după cumpărături. Numai de n-ar voi să mă ia cu dânsa! Dacă o fi aşa, însă, am să spun că mă doare în gât.

Guccio mai apucă să-i şoptească "mulţumesc"; se auzeau pe aproape paşii cucoanei Eliabel.

De data aceasta, deoarece Guccio urma să rămână mai multă vreme la dânşii, îl găzduiră la catul de sus, într-o odaie mare şi curată, dar friguroasă. Se culcă acolo, cu jungherul în şold şi lădiţa de plumb, care conţinea chitanţa arhiepiscopului, sub căpătâi. Era hotărât să nu doarmă. Nu ştia că în ceasul acela fraţii Marigny se şi luaseră de păr, înghioldindu-se crâncen, şi că legea pregătită împotriva lombarzilor se şi prefă-

cuse în cenuşă.

Luptând să-şi ţină ochii deschişi, Guccio făcea socoteala femeilor cu care se culcase până atunci (nu împlinise încă 19 ani şi încheie socoteala destul de repede), se gândea la cele două tinere neveste de negustori pe care le ajuta în zilele acelea să-şi încornoreze bărbaţii şi, punându-le alături de Maria, găsea că li-e sufletul cam de rând şi trupul cu destule cusururi.

Nici nu simţi când îl fură somnul. Un nechezat îl trezi, făcându-l să sară în sus; crezu că veneau să-l aresteze şi alergă la fereastră. Pierre şi Jean de Cressay, însoţiţi de doi ţărani, şi cu şoimii pe mână, ieşeau tocmai din curte. Se auziră apoi uşi trântite, şi o iapă sură destul de prăpădită îi fu adusă cucoanei Eliabel, care plecă la rândul ei, urmată de argatul cel şchiop. Guccio îşi trase în picioare cizmele şi rămase să aştepte.

După câteva clipe, auzind-o pe Maria chemându-l de jos, îşi ascunse lădiţa de plumb sub manta şi coborî scara.

Capela era o încăpere mică, boltită, chiar înlăuntrul conacului, înspre partea de răsărit, şi avea pereţii văruiţi.

Maria aprinse o lumânare de la candela care ardea în faţa unei statui de lemn a sfântului Ioan Evanghelistul, cioplită cam din topor. În neamul Cressay, pe întâiul născut îl botezau întotdeauna cu numele acestui sfânt.

- Am dat de ascunzătoarea asta când eram mică, jucându-mă aici cu fraţii mei, povesti Maria. Vino.

Îl duse pe Guccio într-o parte a altarului.

- Aici, împinge lespedea, zise ea, aplecând făclia pentru a lumina locul arătat.

Guccio apăsă cu mâinile, dar piatra nu se clinti.

- Nu, nu aşa, Maria îi întinse făclia şi apăsă dânsa într-un anume fel care făcu piatra să se întoarcă parcă în loc, lăsând să se vadă un scorb sub altar. La lumina flăcării, Guccio zări o tigvă omenească şi un pumn de oase.

- Cine e? întrebă el.

Era superstiţios şi se grăbi să ducă mâna la spate, făcând coarnele cu două degete.

- Nu ştiu, răspunse Maria, nimeni nu ştie.

Guccio aşeză lângă craniul albicios cutia de plumb conţinând petecul de pergament care putea duce la pieire pe cel mai de seamă ierarh al Franţei.

Lespedea fu pusă la loc şi nimeni n-ar fi putut spune că vreo mână de om umblase pe-acolo.

- Taina noastră e acum pecetluită în faţa lui Dumnezeu.

Guccio o prinse în braţe şi voi s-o sărute.

- Nu, aici nu, se apără ea cu glas tremurând de teamă, nu în capelă.

Se întoarseră în odaia cea mare, unde o slujnică sfârşise tocmai de pus pe masa laptele şi pâinea întâiului prânz al zilei. Guccio se opri în faţa vetrei până ce Maria, văzând-o pe slujnică ieşind, veni lângă dânsul.

Atunci, mâinile lor se întâlniră; Maria îşi lăsă capul pe umărul lui Guccio şi rămase aşa o vreme, lipită de el, descoperind pentru întâia oară, mai mult ghicindu-l, acest trup de bărbat, întâiul pe care îl ţinuse în braţele sale şi singurul pe care avea să-l ţină vreodată.

- Te voi iubi întotdeauna, chiar dacă ar fi să nu mă mai iubeşti.

Apropiindu-se apoi de masă, turnă laptele în blide şi frânse pâinea. Fiecare gest al ei exprima fericire.

Guccio se gândea la tigva albicioasă, întrezărită sub lespedea altarului...

Patru zile trecură. Guccio îi însoţi pe cei doi fraţi la vânătoare, dovedindu-se destul de îndemânatic. Trecu de mai multe ori pe la prăvălia din Neauphle ca să dea un rost şederii sale acolo. Într-un rând îl întâlni pe ispravnicul Portefruit, care, recunoscându-l, îi făcu o temenea slugarnică. Plecăciunea asta risipi temerile lui Guccio. Dacă s-ar fi luat vreo măsură împotriva lombarzilor, jupânul Portefruit nu s-ar fi ostenit să fie aşa de politicos. "Iar dacă el trebuie să vină într-o zi să mă aresteze, îşi zise Guccio, cele o mie de livre pe care le-am luat cu mine au să-mi prindă de minune ca să-l pot şpăgui."

Cucoana Eliabel, aşa se părea, nu bănuia de fel ceea ce se petrecea între fiică-sa şi tânărul toscan. Guccio se convinse de aceasta trăgând cu urechea la ce vorbeau într-o seară cinstita cucoană şi mezinul ei. Guccio era în odaia lui de la etaj. Doamna Eliabel şi Pierre de Cressay stăteau de vorbă lângă foc în sala cea mare de jos şi glasurile lor ajungeau până la dânsul prin coşul căminului.

- Păcat că Guccio nu e de neam nobil, zicea Pierre. Ar fi un soţ potrivit pentru soră-mea. E arătos, ştie multe, şi s-a căpătuit binişor... Mă întreb dacă n-ar trebui să ne gândim la asta.

Cucoana Eliabel sări ca picată cu foc auzind ce-i dă prin minte:

- Niciodată! strigă ea. Banii te-au zăpăcit, băiatule. Suntem săraci acum, e adevărat, dar stirpea noastră ne îndreptăţeşte la cea mai aleasă încuscrire şi n-am să-mi dau eu fata unui june de neam prost care, pe deasupra, nici nu e măcar de la noi, din Franţa. Nu zic, e nostim domnişorul, dar să n-aud că dă târcoale Mariei. L-aş pune îndată la locul lui... Un zaraf! Fiică-mea măritată cu un zaraf! De altminteri, lui nici prin cap nu-i trece aşa ceva, iar dacă vârsta nu m-ar opri să mă laud, ţi-aş mărturisi că flăcăul şi-a pus ochii mai curând pe mine decât pe soră-ta şi că tocmai asta l-a făcut să se lipească de noi ca altoiul de un copac.

Guccio surâse de ceea ce i se năzărea cucoanei, dar se simţi atins de dispreţul cu care vorbise de neamul său prost şi de îndeletnicirea sa. "Oamenii aceştia îţi iau bani cu împrumut ca să aibă ce mânca, nu-ţi plătesc ce-ţi datorează şi apoi se mai şi uită la tine de parcă ai fi un şerb de-al lor, şi nici măcar atâta. Şi ce te-ai face, cucoană dragă, fără zaraf?", îşi vorbea Guccio, întărâtat la culme. "N-ai decât, ia încearcă numai de-ţi mărită fata cu vreun nobil de viţă veche şi ai să vezi dacă ea se învoieşte."

Dar se simţea totodată destul de mândru că izbutise să cucerească o domnişoară de neam mare, şi chiar în seara aceea se hotărî s-o ia de soţie, în ciuda tuturor piedicilor ce i s-ar pune, ba tocmai fiindcă i se puneau aceste piedici. În sprijinul hotărârii sale afla tot felul de motive, unele mai temeinice ca altele, afară de singurul motiv adevărat: o iubea.

La prânzul următor o privea pe Maria, repetând în sinea lui: "E a mea, e a mea!". Iar din chipul Mariei, toate, şi frumoasele ei gene ridicate, şi ochii cu luciri aurii, şi buzele întredeschise, toate păreau să-i răspundă: "A ta sunt!", ceea ce-l făcea pe Guccio să se întrebe: "Dar cum de nu văd ceilalţi?".

A doua zi, găsi la Neauphle un răvaş prin care unchiul său îi dădea de ştire că, deocamdată, primejdia trecuse şi că urma să se întoarcă numaidecât acasă.

Tânărul se văzu deci nevoit să anunţe gazdele că treburi însemnate îl chemau îndărăt la Paris. Cucoana

Eliabel şi fiii săi primiră vestea cu mare părere de rău. Maria nu spuse nimic, văzându-şi mai departe de ghergheful la care lucra. Dar, când rămase singură cu Guccio, îşi dădu pe faţă spaima. Se întâmplase o nenorocire? Îl ameninţa pe Guccio vreo primejdie?

El o linişti. Dimpotrivă, zicea, datorită lui, datorită ei, datorită acelor documente ascunse în capelă, oamenii care voiau să-i nimicească pe bancherii italieni fuseseră învinşi.

La gândul că Guccio are să plece, Maria izbucni în plâns.

- Mă părăseşti, zise ea, e ca şi cum aş muri.

- Mă voi întoarce de îndată ce-oi putea, o încredinţă Guccio, şi, vorbind, îi acoperea faţa de sărutări. Simţea în el o furie neaşteptată împotriva împrejurărilor care se puneau de-a curmezişul dorinţelor sale. Că toţi bancherii lombarzi scăpaseră de nenorocire, asta nu-l bucura de fel, ci dimpotrivă! Ar fi voit să se mai afle în primejdie şi să aibă pentru ce rămâne la Cressay. Nu-şi ierta că nu ştiuse să folosească la timp prilejul, bucurându-se de acest trup minunat care i se lăsa în braţe fără să mai ştie de nimic, gata să i se dea. "Şovăiala asta nu-i vrednică de un bărbat", gândi el.

- Mă voi întoarce, frumoasa mea Maria, repetă el, ţi-o jur, căci nu-i fiinţă în lume pe care s-o doresc mai mult.

Şi, de data aceasta, o spunea din inimă. Venise aici sa caute un adăpost şi acum pleca ducând o dragoste în suflet.

Deoarece unchiul nu pomenea în răvaşul său de chitanţa arhiepiscopului, Guccio se prefăcu a înţelege că trebuia s-o lase în capela din Cressay, ca să aibă de ce să se întoarcă curând pe acolo. Alte întâmplări însă aveau să se ivească, schimbând dintr-o dată ursita fiecăruia dintre ei.

ÎNTÂLNIREA DE LA PONT SAINTE-MAXENCE

La 4 noiembrie, regele urma să vâneze în pădurea de la Pont Sainte-Maxence. Împreună cu primul său şambelan, Hugues de Bouville, cu grămăticul său de taină, Maillard şi alţi câţiva oameni de-ai lui, regele înnoptase în castelul din Clermont, la două leghe de locul întâlnirii.

Filip cel Frumos părea odihnit şi arăta o bună dispoziţie, cum nu i se văzuse de multă vreme. Treburile statului îi dădeau oarecare răgaz. Împrumutul luat de la lombarzi înzdrăvenise vistieria. Iarna avea să-i potolească pe nobilii paraponisiţi din Champagne şi pe burghezii din Flandra.

Ninsese toată noaptea, întâia zăpada a anului, timpurie, aproape neobişnuită; îngheţul de dimineaţă pusese o chiciură peste omătul subţire, făcând din tot câmpul o uriaşă mare albă. Şi oamenii se minunau, găsind culorile lumii de-a-ndoaselea, lucru care se întâmplă la un an o dată, adică lumină acolo unde de obicei e întuneric, iar cerul mai negru ca pământul, ziua nămiaza mare.

Oamenii, câinii şi caii scoteau pe gură aburi, care se ridicau în faţa lor desfăcându-se în văzduh ca nişte flori mari de vată.

Câinele Lombard mergea la pas lângă calul regelui. Deşi ogar, deprins să încolţească iepurele, lua parte şi la vânătoarea de cerbi sau de mistreţi, gonind cam de unul singur şi punând adeseori haita pe urmele vânatului. Căci ogarilor le merge de obicei faima că au ochi ageri şi că-s iuţi de picior, dar că nu simt nimic; Lombard însă avea miros ca un câine din Poitou.

Pe cât de rece şi de nepăsător era Filip cel Frumos cu oamenii, pe atât de bine se înţelegea cu animalele. Le arăta mai multă prietenie decât rudelor sale celor mai apropiate. În fundul sufletului, oricare dintre capeţieni rămânea un om de la ţară, legat de pământ. Printre copaci, plante şi dobitoace, regele Filip se simţea împăcat şi la largul său.

În mijlocul poienii unde se făcea adunarea, într-o hărmălaie iscată de ropotul cailor şi tropotul oamenilor, de nechezuri şi lătrături, regele rămase o bucată de vreme să privească la haita sa minunată, să întrebe cum se simte cutare căţea care nu era acolo fiindcă fătase şi să vorbească câinilor săi.

- Oho! Feciorii mei! Oho! Frumoşii mei! Staţi, frumuşeilor! le zicea el.

Maestrul de vânătoare însoţit de mai mulţi bătăiaşi se apropie de rege pentru a-i da raportul. În zori, gonacii urmăriseră până în vizuina lor mai mulţi cerbi, şi printre ei unul mare de şapte ani, care, după spusa hăitaşilor, avea douăsprezece ramuri, de i se zicea cerb regesc, căci era vietatea cea mai de soi din câte se află în pădure. Acest cerb era, pe deasupra, unul din cei porecliţi "drumeţi", care umblă fără ceată, din pădure în pădure, mai puternici şi mai sălbăticiţi tocmai fiindcă-s aşa de singuratici.

- Să înceapă bătaia, porunci regele.

Dezlegară câinii şi-i scoaseră pe urmele vânatului, iar vânătorii se împrăştiară, aşezându-se la pândă în locurile de unde putea să sară cerbul.

După câteva clipe izbucniră strigăte:

- Şo pe el! Şo pe el!

Zăriseră cerbul. Pădurea toată răsună de lătratul câinilor, de sunete de corn, de ropotul cailor şi de trosnetul crengilor rupte.

Cerbii se lasă de obicei goniţi câtăva vreme prin

preajma bârlogului din care au fost scoşi de hăitaşi, se rotesc în pădure şi, umblând cu şiretlicuri pentru a li se pierde urma, caută vreun cerb mai tânăr pe lângă care aleargă o clipă ca să înşele mirosul câinilor, apoi se întorc în locul împresurat de vânători.

Acesta însă îi uimi pe toţi, zbughind-o drept înainte spre miazănoapte. Simţind primejdia, un imbold ascuns îl mâna îndărăt către codrul depărtat al Ardenilor, de unde fără îndoială că venise.

Regele se avântă cu mare vioiciune, apucând de-a curmezişul ca s-o ia mult înaintea cerbului, să ajungă la marginea pădurii şi să-l aştepte când o ieşi la şes.

Nicăieri însă nu te poţi rătăci mai uşor ca la vânătoare. Te crezi la o sută de stânjeni înaintea câinilor şi a celorlalţi gonaci pe care îi auzi, dar numai după o clipă te pomeneşti învăluit de o tăcere ca la începutul lumii, de o singurătate desăvârşită, în mijlocul unei catedrale de copaci, fără să ştii unde o fi pierit haita care lătra aşa de tare, nici ce zână şi ce vrăjitorie i-a făcut pe toţi însoţitorii tăi să se topească, parcă intraţi în pământ. Afară de asta, în ziua aceea sunetele răzbeau greu prin aerul îngheţat, iar câinii trebuie să se fi ţinut anevoie pe urmele vânatului, din pricina chiciurii care răcea mirosurile.

Regele se rătăcise. Privind valea largă şi albă, unde, cât vedeai cu ochii, păşunile, gardurile de nuiele, stogurile de paie rămase pe mirişti, acoperişurile unui sat şi tălăzuirea depărtată a altei păduri din vecinătate, toate erau acoperite de acelaşi scânteietor văl neîntinat, un fel de ameţeală îl cuprinse pe Filip cel Frumos. Soarele, care străpungea negura, făcea să sclipească această privelişte; regele se simţi deodată foarte obosit şi cu totul străin, parcă, de toate câte ţin de lumea asta. Nu se sinchisi prea tare, căci era zdravăn şi puterile nu-l lăsaseră niciodată. Gândi că se cam încălzise gonind atâta. Absorbit numai de cerbul său, vrând să ştie dacă ţâşnise de undeva sau nu, îşi lăsă calul să meargă la pas, pe marginea pădurii, iar el căta cu ochii în pământ, doar o da de vreun semn că trecuse cerbul pe acolo. "În chiciura asta, îşi zise, ar trebui să i se vadă uşor urmele." Zări nu departe un ţăran care umbla pe câmp.

- Hei, omule!

Ţăranul se întoarse şi veni spre dânsul. Era un mocofan de vreo 50 de ani, spătos şi îndesat, cu faţa oacheşă, brăzdată de zbârcituri; purta în picioare nişte pâslari de pânză groasă şi ţinea o bâtă în mâna dreaptă. Îşi scoase căciula, lăsând să se vadă părul încărunţit.

- N-ai văzut un cerb mare fugind pe aici? îl întrebă regele.

- Ba da, măria-ta. O vietate întocmai cum zici mi-a trecut pe sub nas, cu o ţâră înainte. Fugise mai bine de două ceasuri, căci se cocoşase alergând şi avea limba scoasă de un cot. De bună seamă că era cerbul domniei-tale. Nu mai ai mult de umblat, căci, aşa cum arăta, căuta apa. N-are s-o găsească decât la eleşteul Fântânii.

- Se ţineau câinii după el?

- Nici pomeneală de câini, măria-ta. Dar ai să afli călcătura picioarelor, depărtate unul de altul, cam pe lângă mesteacănul alb de colo. Cu sau fără câini, la eleşteu cerbul îţi cade în mână.

Regele se arătă mirat.

- Pari să ştii meleagurile astea şi te pricepi la vânătoare, zise el.

Faţa oacheşă se lumină de un zâmbet vesel. Nişte ochi mici căprui sclipiră şiret, aţintindu-se asupra re-

gelui.

- Meleagurile astea le ştiu şi mă pricep niţel în ale vânătoarei, vorbi ţăranul, şi nu doresc alta decât ca un rege aşa de mare cum e măria-ta să-şi afle pentru multă vreme bună petrecere pe la noi, cât o vrea Dumnezeu.

- Aşadar, m-ai recunoscut?

Celălalt înălţă iarăşi capul şi spuse cu mândrie:

- Sunt om slobod, mulţămită măriei-tale, iar nu şerb, cum m-am născut. Ştiu să număr şi să ţiu stiletul pentru a socoti când e nevoie. L-am văzut o dată pe monseniorul de Valois când a dezrobit şerbii de pe moşiile sale, şi acum văzându-ţi chipul şi aducându-mi aminte ce se spune de măria-ta, am înţeles numai-decât că eşti fratele lui.

- Eşti bucuros de-a fi slobod?

- Bucuros... de bună seamă. Adică ne simţim altfel, nu mai suntem toată viaţa noastră ca nişte morţi. Şi ştim bine, noi ăştia, că măriei-tale îi datorăm legea pe care monseniorul de Valois a pus slujitori de ne-au cetit-o, aceea de o spunem adeseori pe de rost, ca rugăciunea noastră, cât om fi pe lume: "*Având în vedere că oricare făptură omenească e plăsmuită după chipul şi asemănarea Mântuitorului nostru, şi de aceea trebuie să fie îndeobşte slobodă, cum o cere dreptatea firii...*" E bine să auzi una ca asta când te credeai, nici mai mult, nici mai puţin, ca dobitoacele...

- Cât ai plătit pentru slobozenia ta?

- Şaptezeci şi cinci de livre.

- Le aveai?

- Truda unei vieţi, măria-ta.

- Care ţi-e numele?

- Andrei... Andrei din pădure, aşa mi se zice, pentru că locuiesc pe acilea.

Regele, care nu era mărinimos de felul său, simţi nevoia să-i dea ceva omului. Nu o pomană, ci un dar.

- Fii întotdeauna bun slujitor al ţării, Andrei din pădure, îi spuse el, şi păstrează asta ca să-ţi aducă aminte de mine.

Îşi desprinse cornul şi-l întinse ţăranului. Era un corn de fildeş dăltuit, cu cercuri de argint, şi care făcea mai mulţi bani decât plătise omul ca să-şi răscumpere libertatea. Mâinile ţăranului tremurau de mândru şi de tulburat ce era.

- Vai, dar frumos mai e... murmură el. Am să-l pun sub icoana Maicii Domnului, ca să-mi apere casa de rele. Dumnezeu să te ţie, măria-ta.

Regele se depărtă, plin de o bucurie cum nu mai simţise de multe luni. Un om îi vorbise în singurătatea pădurii, un om care, datorită lui, era slobod şi fericit. Apăsătoarea povară a cârmuirii şi a anilor i se păru deodată mai uşoară. "Ştii întotdeauna când loveşti, îşi zicea, dar nu ştii niciodată din înălţimea tronului, dacă binele pe care ai vrut să-l faci e făcut într-adevăr, şi nici cui l-ai făcut." Această încuviinţare care-i venea de la talpa ţării îi era mai de preţ şi mai plăcută decât toate laudele curtenilor. Când frate-meu a avut nevoie de bani, i-am spus: "Nu mai pune noi biruri pe capul oamenilor, fără să le dai nimic în schimb. Sloboade şerbii de pe moşiile tale, aşa cum am făcut eu cu cei din Agenais, din Rouergue, din Gasconia şi cu cei din ţinuturile Carcassonne şi Toulouse. S-ar fi cuvenit să întind slobozenia peste ţara toată... Din omul acesta pe care-l văzui adineauri, dacă de mic era dat la carte, se putea scoate un ispravnic sau un căpitan de oraş mai bun decât mulţi alţii."

Se gândea la toţi Andreii din păduri, de prin creierii

munţilor sau de la şes, la toţi iobagii de pe ogoare, la toţi pârliţii cătunelor şi la argaţii curţilor, ai căror copii, ieşiţi din starea de şerbie, vor fi mâine o mare mulţime de oameni la care ţara va găsi reazem şi izvor de putere. "Am să întind şi asupra altor plaiuri legea în privinţa iobagilor", hotărî în sinea lui regele.

Întâlnirea aceasta îi potolea temerile, gonind gândurile negre, care nu-i mai dădeau pace de la moartea papii şi a lui Nogaret. I se părea că Dumnezeu se slujise de cel mai umil glas din ţară pentru a încuviinţa strădaniile sale de rege.

În clipa aceea auzi un "ham-ham!" scurt şi răguşit la dreapta lui şi recunoscu hămăitul lui Lombard.

- Aşa, băiatule, aşa! Nu te lăsa! Nu te lăsa! îi strigă regele.

Lombard era pe urmele vânatului, gonind întins, cu sărituri mari şi cu nasul la câteva degete de pământ. Nu regele se rătăcise, ci toţi ceilalţi vânători, şi Filip cel Frumos se bucura ca un tinerel gândind că el singur cu câinele sau cel mai iubit va răpune şi va prinde marele cerb cu douăsprezece ramuri.

Dădu pinteni calului şi, vreme de aproape un ceas încă, se ţinu după Lombard prin câmpii şi vâlcele, sărind peste şanţuri şi garduri de mărăcini. Se încălzise şi sudoarea îi şiroia de-a lungul spinării.

Deodată, când să iasă dintr-un lăstăriş, văzu o dihanie neagră care fugea.

- Şo pe el! strigă regele. La cap, Lombard, la cap!

Era chiar cerbul fugărit, o vietate mare şi neagră, cu pântecul gălbui. Nu mai alerga uşor ca la începutul vânătorii; călca împleticit, oprindu-se din când în când să privească îndărăt şi pornind iar cu o săritură greoaie. Se îndrepta într-adevăr spre eleşteul de care pomenise ţăranul. Căuta apa în care să se răcorească, apa în care-şi găsesc moartea animalele încolţite, prinzându-le picioarele, şi de unde nu mai pot ieşi.

Lombard lătra tot mai tare văzând vânatul şi se apropia tot mai mult de el. Dar toţi, şi regele şi calul şi câinele şi cerbul, erau la capătul puterilor.

Coarnele rămuroase ale cerbului îl nelinişteau pe rege; sclipea ceva acolo în răstimpuri, apoi se stingea. Nu avea totuşi nimic din animalele acelea fabuloase de care legendele erau pline, dar nu le văzuse nimeni vreodată, asemeni vestitului cerb al sfântului Hubert, cu crucea sa de aur înfiptă în frunte. Cel din faţa regelui nu era decât un cerb mare, istovit de o goană nedibace, fugind drept înainte peste câmp, mânat de frica lui şi care, în curând, nu va mai avea scăpare.

Cu Lombard după el, cerbul se vârî într-o pădurice de fag şi nu mai ieşi de-acolo. Regele îl auzi îndată pe Lombard scoţând un lătrat mai prelung, mai ascuţit, furios şi sfâşietor totodată, aşa cum latră câinii atunci când animalul pe care-l vânează e încolţit.

La rândul său, regele pătrunse în pădure; printre crengile copacilor se strecurau razele unui soare fără căldură, aşternând o lumină de un trandafiriu palid pe chiciura care trosnea sub picioare.

Regele se opri în Ioc şi duse mâna la mânerul paloşului. Lombard urla într-una. Cerbul cel mare era acolo, rezemat de un copac, ţinându-şi capul plecat şi botul aproape în pământ, gata să înfrunte primejdia; din blana lui scăldată de sudori ieşeau aburi. Între coarnele uriaşe avea într-adevăr o cruce, mare cât una de altar, şi care strălucea. Vedenia asta se arătă regelui doar o clipă, căci numaidecât uimirea lui se prefăcu în cumplită spaimă: trupul ţeapăn nu-l mai asculta. Vru să se dea jos de pe cal, dar piciorul nu ieşea din scară; pulpele îi atârnau în coastele calului

ca două cizme de marmură. Cuprins de groază, regele vru atunci să-şi apuce cornul ca să cheme în ajutor; unde-i era cornul? Nu-l mai avea, nu mai ştia unde-l pierduse, iar braţele, lăsând să scape frâiele, nu mai mişcau. Încercă să strige, dar nici un sunet nu-i ieşi din gâtlej.

Cerbul îşi ridicase capul şi sta cu limba scoasă, cercetând din ochii săi mari şi îndureraţi pe călăreţul acesta de la care aştepta moartea şi care încremenise deodată. Pe fruntea lui rămuroasă crucea strălucea din nou. Copacii, pământul şi toate câte erau acolo se clătinară pe neaşteptate şi se oglindiră strâmb în ochii regelui. Simţi o groaznică detunătură în cap, apoi se făcu în el noapte neagră.

Câteva clipe mai târziu, când ceilalţi vânători ajunseră în pădurice, dădură acolo peste trupul regelui Franţei întins la picioarele calului său. Lombard lătra mereu în faţa marelui cerb drumeţ, şi toţi văzură atunci că ducea în coarne două crăci uscate ce i se agăţaseră în vreun hăţiş şi, aşezându-se în chip de cruce, luceau la soare sub poleiul lor de chiciură. Nu era însă vreme de pierdut cu cerbul; de altfel, când gonacii chemară haita, el o luă la fugă, căci mai prinsese puteri, urmat doar de câţiva câini asmuţiţi care aveau să se ţină pe urmele lui până-n noapte sau până s-o îneca în eleşteu.

Hugues de Bouville sosise cel dintâi în faţa trupului amorţit al lui Filip cel Frumos. Văzu că suveranul mai răsufla încă şi se întoarse la ceilalţi, strigând:

- Regele trăieşte!

Doborâră cu săbiile doi copaci crestaţi de pădurari pentru tăiere, şi, cu cingătorile şi mantăile lor, încropiră de mântuială un fel de năsălie pe care îl culcară. Regele nu dădu alt semn de viaţă decât atunci când începu să verse din el, deşertându-se pe toate părţile ca o raţă înăbuşită. Avea ochii sticloşi, pe jumătate închişi. Unde mai era voinicul care odinioară făcea să se încovoaie doi oşteni, doar apăsându-le umerii cu palmele lui?

Îl duseră aşa până la Clermont, unde în timpul nopţii îşi recăpătă oarecum graiul. Doctorii, aduşi numaidecât, îi luară sânge.

Întâia vorbă, rostită anevoie, i-o auzi Bouville, care-l veghea:

- Crucea... Crucea...

Iar Bouville, gândind că regele vrea să se roage, se duse să-i caute un crucifix.

Apoi Filip cel Frumos zise:

- Mi-e sete.

În zori, ceru, cu limba împleticită, să fie dus la Fontainebleau, unde se născuse. N-au lipsit unii să-şi aducă aminte că şi papa Clément al V-lea, simţindu-se pe moarte, vroise să se întoarcă la locul său de naştere şi că murise în drum.

Au hotărât să-l călătorească pe apă ca să nu-l hurduce prea tare şi, aşezându-l într-o luntre cu fundul drept, au pornit pe râul Oise la vale. Curtenii, slujitorii şi arcaşii de pază veneau în urmă într-alte bărci sau călări de-a lungul malurilor.

Vestea mergea mai repede decât acest straniu convoi, şi ţărmurenii dădeau fuga să vadă trecând marea statuie doborâtă. Ţăranii îşi scoteau căciula, cum făceau când procesiunea cu prapuri şi icoane din ajunul Înălţării Domnului străbătea ogoarele lor. În fiecare sat arcaşii se duceau să caute lighene cu jeratic, pe care le aşezau în luntrea regelui, ca să-i ţie de cald. El sta culcat, cu ochii în sus, privind cerul plumburiu, din care atârnau nori grei de zăpadă.

Seniorul de Vauréal coborî din castelul său ce se înălţa deasupra unui cot al râului Oise şi veni să-l salute pe rege, a cărui faţă i se păru ca de mort. Regele nu-i răspunse decât cu o clipire a pleoapelor, dar începea să-şi mai mişte mâinile şi picioarele.

Se întuneca devreme. Au aprins la botul bărcilor făclii mari, a căror lumină roşie se răsfrângea, jucăuşă, pe maluri, de ai fi zis că o peşteră luminată de flăcări trece prin noapte. Şi aşa au ajuns la locul unde Oise se varsă în Sena, iar de acolo la Poissy. L-au dus pe rege la castelul în care se născuse bunicu-său, sfântul Ludovic. Călugării din tagma dominicanilor şi de la cele două mânăstiri, ctitorii regale, începură să facă rugăciuni pentru vindecarea lui.

Rămase acolo vreo zece zile, după care păru mai înzdrăvenit. Îşi dobândise graiul. Putea să se ţină pe picioare, dar mişcările îi erau încă greoaie şi măsurate. Stărui să-şi urmeze drumul spre Fontainebleau, ceea ce părea să fie ideea lui fixă, şi, adunându-şi toată voinţa, ceru să fie aşezat pe cal. Merse astfel, cu băgare de seama, până la Essonnes. Acolo însă, oricât se opinti din toate puterile, trebui să se dea bătut: trupul regesc nu mai asculta de vrerea lui. Trebuiră să-l culce într-o lectică, şi aşa îşi sfârşi călătoria. Ninsoarea se pornise iar, şi paşii cailor se înfundau în zăpadă. Olăcarii trimişi înainte puseseră să se facă foc în toate încăperile castelului, iar o bună parte a curţii şi sosise acolo.

Când intră, regele şopti abia auzit:

- Soarele, Bouville, soarele...

UN ÎNTUNERIC MARE SE LASĂ PESTE ŢARĂ

Vreme de douăsprezece zile regele se zbătu, închis în el însuşi, ca un drumeţ rătăcit. Deşi obosea foarte repede, din când în când părea să se întoarcă la îndeletnicirile lui, arăta grijă pentru treburile statului, cerea să vadă cu ochii lui socotelile vistieriei, poruncea cu o nerăbdare ce nu suferea împotriviri să i se aducă la iscălit toate scrisorile şi ordonanţele: n-avusese niciodată aşa poftă de iscălit. Apoi, deodată, cădea într-o stranie năuceală, rostind puţine cuvinte, şi acelea fără şir şi fără noimă. Îşi trecea peste frunte o mână moleşită, ale cărei degete le îndoia cu greu.

La curte se şoptea că regele nu mai ştie ce-i cu el. Adevărul este că începuse să nu mai ştie de nimic.

Din omul acesta de 46 de ani, boala făcuse în aşa de puţină vreme un moşneag cu faţa răvăşită, care nu mai trăia decât pe jumătate în fundul unei mari încăperi a castelului de la Fontainebleau.

Şi setea, aceeaşi sete care îl chinuia într-una, silindu-l să ceară mereu de băut!

Celor dinafară care doreau să ştie cum îi merge li se răspundea că regele căzuse de pe cal şi că un cerb îl luase în coarne. Adevărul însă începea să se răspândească şi se şuşotea că mâna lui Dumnezeu îl lovise la cap.

Doctorii ziceau că nu va mai scăpa din asta, iar astrologul Martin, rostindu-se pe ocolite şi cântărindu-şi cuvintele, vesti o cumplită năpastă care se va abate către sfârşitul lunii peste un puternic monarh al Apusului şi care năpastă are să fie o dată cu o eclipsă de soare. "Se va lăsa în ziua aceea, scria meşterul cetitor în stele, Martin, un mare întuneric peste ţară..."

Şi deodată, într-o seară, Filip cel Frumos simţi din nou în cap trosnitura aceea groaznică şi acea neagră rostogolire în beznă pe care le simţise în pădurea de la Pont Sainte-Maxence. De data asta nu mai vedea nici un cerb şi nici o cruce. Regele nu mai era decât un mare trup ţintuit într-un pat, fără să ştie măcar de îngrijirile ce i se dădeau.

Când ieşi din această noapte a conştiinţei, de care nu-şi putea da seama dacă ţinuse un ceas ori două zile, cel dintâi lucru pe care-l desluşi regele fu o arătare albă ce sta aplecată asupra lui. Auzi şi un glas vorbindu-i.

- Ah, frate Renaud, zise foarte încet regele, te recunosc bine... Dar parcă te-ar împresura o ceaţă.

Şi adăugă îndată:

- Mi-e sete.

Călugărul Renaud, de la mânăstirea dominicanilor din Poissy, mare inchizitor al Franţei, umezi buzele bolnavului cu niţică agheazmă.

- Chematu-l-aţi pe episcopul Pierre? E aici? întrebă atunci regele.

Printr-una din acele tresăriri ale minţii, cum le au adeseori muribunzii, purtându-i îndărăt către cele mai depărtate amintiri, gândul care nu-i mai dădea pace regelui în zilele-i de pe urmă acesta era, să-l aibă la căpătâiul său pe Pierre de Latille, episcopul de la Châlons, unul dintre prietenii săi din anii copilăriei. De ce tocmai Pierre de Latille? Cei din jur se întrebau de ce această dorinţă, căutându-i vreo pricină ascunsă, în loc să vadă că nu era decât o răbufnire din străfundurile amintirii. Şi tocmai dorinţa asta care-l muncea îi veni pe buze când se trezi din somnul greu ce-l cuprinsese după a doua izbitură a boalei.

- Da, măria-ta, am trimis să-l aducă, răspunse fratele Renaud, şi chiar mă mir că nu-i încă aici.

Minţea, căci trimisese într-adevăr un olăcar la episcopia din Châlons, dar, în înţelegere cu monseniorul de Valois, îl pornise la drum în aşa fel ca episcopul să fie înştiinţat prea târziu.

Fratele Renaud avea un rol de jucat şi nu putea să se învoiască a-l împărţi cu vreo altă faţă bisericească. Într-adevăr, duhovnicul regelui trebuia să fie neapărat marele inchizitor al Franţei. Erau prea multe taine între ei pentru ca tainele acestea, în clipa morţii suveranului, să fie lăsate să ajungă la alte urechi. Astfel, monarhul atotputernic nu putea să obţină ca prietenul ales de dânsul să-l grijească pentru marea călătorie.

- Îmi vorbeai de mult, frate Renaud? întrebă regele.

Cu bărbia înecată în grăsime, cu ochi mici şi negri, doar cu o cunună de păr ţepos şi gălbejit în jurul creştetului pleşuv, fratele Renaud era însărcinat, sub cuvânt că împlineşte porunca dumnezeiască, să-i arate regelui ceea ce oamenii mai aşteptau încă de la dânsul.

- Măria-ta, vorbi călugărul, dacă Dumnezeu te-ar chema îndărăt la el, aşa cum poate s-o facă în orice minută cu fiecare dintre noi, îţi va fi recunoscător că ai lăsat în bună rânduială treburile ţării.

Regele rămase o clipă fără să răspundă, apoi întrebă:

- Frate Renaud, spoveditu-m-ai?

- Cum să nu, măria-ta, alaltăieri, răspunse dominicanul. Măria-ta ai făcut o frumoasă spovedanie, care mult ne-a minunat pe noi şi are să-i minuneze pe toţi supuşii măriei-tale. Ai mărturisit că te căieşti de a fi apăsat cu prea multe dăjdii poporul tău şi mai ales biserica, dar că nu ai a cere iertare pentru cei ce-ar fi

murit din vrerea măriei-tale, căci credinţa şi dreptatea trebuie să meargă mână în mână.

Marele inchizitor îşi ridicase glasul pentru ca toţi cei de faţă să-l audă.

- Spus-am eu aceasta? se miră regele. Spus-am într-adevăr aceasta?

Nu mai ştia. Rostise cu adevărat asemenea cuvinte, sau fratele Renaud era pe cale să născocească un sfârşit pilduitor, aşa cum se cuvine să aibă orice mărime a lumii? "Morţii...", murmură Filip cel Frumos, dar nu mai avu putere să-şi sfârşească vorba. Ştia că peste puţin se va duce după ei.

- Ar trebui ca măria-ta să ne spună care-i sunt ultimele hotărâri, stărui fratele Renaud, răbdător.

Se trase puţin mai la o parte dinaintea privirii regelui, şi acesta îşi dădu seama deodată că odaia era plină.

- Ah, făcu el, vă recunosc bine pe toţi care sunteţi aici.

Şi părea el însuşi mirat că mai putea recunoaşte feţele oamenilor.

Erau toţi acolo în jurul patului, cei trei fii ai săi, cei doi fraţi, doctorii cu lighenele şi lanţetele lor, şi marele şambelan, şi Enguerrand de Marigny. În fundul încăperii se vedeau pairii Franţei, nobilii cei mai de frunte ai ţării şi alţii mai mărunţi care se găseau acolo, fie aduşi de nevoile dregătoriei lor, fie din întâmplare. Toţi aceştia şuşoteau între dânşii.

- Da, da, mai spuse o dată regele, vă recunosc bine.

Dar îi vedea ca prin ceaţă.

Cine o fi uriaşul de colo, rezemat de perete, al cărui cap se ridică deasupra tuturor celorlalte? A, da, e Robert d'Artois, acel încurcă-lume de la care i s-au tras atâtea griji... Dar femeia cea voinică, nu departe de el, care-şi suflecă mânecile cu un gest de moaşă? O recunoaşte şi pe dânsa: e vară-sa, temuta contesă Mahaut.

Regele se gândi la toate câte le lăsa încurcate, la toate acele interese potrivnice care alcătuiau viaţa unui popor.

- Papa nu e încă ales, şopti el.

Alte probleme se îmbulzeau, veneau unele peste altele în mintea lui istovită. Soarta prinţeselor nu era încă hotărâtă; fiii săi nu mai aveau soţii, fără să-şi poată lua altele. În Flandra buba nu era spartă...

Tot omul crede niţel că lumea s-a născut o dată cu dânsul, iar în clipa când trebuie s-o părăsească suferă că lasă universul neisprăvit.

Regele îşi întoarse capul ca să-l privească pe Ludovic de Navara, care, cu braţele spânzurate de-a lungul trupului şi pieptul sfrijit, părea să nu-şi mai ia ochii de la tată-său, dar nu se gândea decât la el însuşi.

- Cugetă bine, Ludovic, cugetă bine ce înseamnă să fii rege al Franţei! murmură Filip cel Frumos. Vezi de învaţă cât mai curând cum stau lucrurile în ţara ta.

Contele de Poitiers se silea să se ţină tare, iar Charles, cel de al treilea fiu, abia îşi stăpânea lacrimile.

Fratele Renaud schimbă cu monseniorul de Valois o privire ce voia să zică: "Monseniore, dă-ne o mână de ajutor, căci altminteri nu vom mai avea vreme!"

În zilele acestea din urmă, marele inchizitor se lipise cu dibăcie de cel care avea să fie stăpânitorul adevărat al ţării. Filip cel Frumos avea să moară. Ludovic de Navara îi va urma la tron, iar monseniorul de Valois era atotputernic pe lângă moştenitor, care nu ieşea din vorba lui. De aceea, în tot ce făcea, marele

inchizitor cerea părerea lui de Valois şi-i arăta o supunere din ce în ce mai mare.

Valois se apropie de muribund şi-i spuse:

- Iubite frate, nu crezi că ai avea ceva de schimbat în testamentul tău din 1311?

- Nogaret a murit, răspunse regele.

Fratele Renaud şi Valois se uitară unul la altul, gândind că regele nu mai ştie ce spune şi ca aşteptaseră prea mult. Dar Filip cel Frumos îşi urmă vorba începută:

- Pe el îl însărcinasem să-mi împlinească vrerile.

Valois făcu numaidecât un semn lui Maillard, grămăticul de taină al regelui, care se apropie cu călimara şi penele sale.

- Ar fi nimerit, iubite frate, să faci o adăugire pentru a arăta din nou cine să le săvârşească toate după voia ta, zise Valois.

- Mi-e sete, şopti Filip cel Frumos.

Îi umeziră din nou buzele cu câţiva stropi de agheazmă.

Valois spuse iarăşi:

- Doreşti, aşa cred, ca eu să veghez la împlinirea întocmai a vrerilor tale.

- Fireşte, zise regele. Şi tu de asemenea, fratele meu Ludovic, adăugă el întorcând capul spre monseniorul d'Evreux, care nu cerea nimic, nu spunea nimic şi se gândea la moarte.

Maillard începuse să scrie. Pleoapele regelui nu se mai mişcau. Uitătura îi era şi acum tot aşa de neclintită, dar în locul acelei străluciri care băgase spaima în contemporanii săi, marii ochi albaştri păreau acoperiţi de o pânză spălăcită.

După numele lui Ludovic d'Evreux, buzele regelui mai şoptiră şi alte nume, pe măsură ce privirea i se oprea la chipurile celor din jur. Numi astfel pe un canonic de la Notre-Dame, Filip le Convers, care se afla acolo ca să-i fie de ajutor fratelui Renaud, apoi pe Pierre de Chambly, om de casă al fiului sau mai mare, şi pe Hugues de Bouville, marele şambelan.

Enguerrand de Marigny se apropie atunci şi făcu în aşa fel ca să acopere feţele celorlalţi cu spătoşenia sa.

Marigny ştia că în ultimele zile monseniorul de Valois nu încetase să-l sape în ochii regelui cu mintea slăbită. Locţiitorul aflase învinuirile pe care monseniorul i le punea în cârcă. "Boala ta, iubite frate, spuse de Valois, ţi se trage din toate grijile pricinuite de acest rău slujitor. El i-a îndepărtat de tine pe toţi acei care te iubesc şi, ca să-şi facă mendrele, a adus ţara în halul jalnic de astăzi. Şi tot el, iubite frate, te-a sfătuit să-l arzi pe marele maestru al templierilor."

Filip cel Frumos avea oare să-l numească pe Marigny printre împlinitorii diatei sale, dându-i, chiar numai prin aceasta, o ultimă dovadă de încredere?

Maillard, cu pana ridicată, aştepta. Dar Valois zise de îndată:

- Cred că suntem câţi trebuie, iubite frate.

Şi-i făcu semn lui Maillard sa încheie lista. Se auzi atunci glasul lui Marigny:

- Ţi-am slujit întotdeauna cu credinţă, măria-ta. Te rog să mă dai în grija fiului măriei-tale.

Între aceste două voinţe care se ciocneau în mintea lui, între Marigny şi Valois, între fratele său şi primul său ministru, regele avu o şovăială. Cum se gândeau în clipa asta fiecare numai la ale lui şi ce puţin se gândeau la el!

- Ludovic, zise Filip cel Frumos cu lehamite, să nu vă atingeţi de Marigny dacă dovedeşte că ne-a fost credincios.

Marigny înţelese atunci că învinuirile prinseseră în mintea regelui.

Dar Marigny se ştia tare. Avea în mâinile sale toată dregătoria statului, vistieria, oştirea; avea până şi biserica - în afară de fratele Renaud. Era încredinţat că ţara nu poate fi cârmuită fără dânsul. Îşi încrucişă braţele pe piept şi, privind la Valois şi la Ludovic de Navara, de cealaltă parte a patului în care suveranul său lupta cu moartea, păru să înfrunte domnia cea nouă.

- Măria-ta mai are şi alte dorinţi? întrebă fratele Renaud.

În clipa aceea Hugues de Bouville îndreptă o lumânare gata să cadă din marele policandru care dădea de pe acum acestei încăperi înfăţişarea unei odăi mortuare.

- De ce e aşa de întuneric aici? întrebă regele. E încă noapte afară? Nu s-a crăpat de zi încă?

Cei de faţă se întoarseră fără voie spre fereastră. Într-adevăr în ziua aceea soarele umbrit de eclipsă nu se arăta de fel şi era întuneric pe tot pământul Franţei.

- Îi las fiicei mele Isabelle, spuse deodată regele, inelul pe care îl am în dar de la dânsa, cu rubinul cel mare căruia i se zice cireaşă.

Se opri o clipă, apoi întrebă:

- Pierre de Latille a sosit?

Cum nimeni nu răspundea, adăugă:

- Îi las frumosul meu smarald.

Apoi începu să înşire daniile pe care le lăsa cu limbă de moarte unor biserici. Aceleia din Boulogne, pe nume Notre-Dame, pentru că acolo se cununase fiică-sa, bisericilor Saint-Martin-de-Tour şi Saint-Denis, le lăsa nişte flori de crin turnate în aur "preţ de o mie de livre", cum ţinea să arate amănunţit de fiecare dată. Omul acesta care fusese toată viaţa aşa de zgârcit la cheltuială îşi mai cântărea greutatea daniilor sale, de parcă ar fi aşteptat ca ele să-i aducă vreo iertare a păcatelor.

Fratele Renaud se aplecă şi-i spuse la ureche:

- Să nu uiţi, măria-ta, stăreţia noastră de la Poissy...

Pe chipul răvăşit al lui Filip cel Frumos văzură toţi o umbră de supărare.

- Frate Renaud, vorbi el, las mânăstirii tale frumoasa Biblie pe care sunt însemnări făcute de mâna mea. Are să-ţi fie de mare folos, ţie şi tuturor duhovnicilor regilor Franţei.

Marele inchizitor, care se aştepta la mai mult, ca unul ce dăduse rugului atâţia eretici şi uneltise în atâtea rânduri cu cârmuirea, plecă ochii pentru a-şi ascunde dezamăgirea.

- Iar călugăriţelor tale dominicane de la Poissy, adăugă regele, le las marea cruce a templierilor. La voi se va păstra mai bine ca oriunde.

Cei de faţă simţiră un fior rece. Valois îi făcu semn poruncitor lui Maillard să încheie şi-i ceru să citească cu glas tare adăugirile ce s-au adus testamentului. Când grămăticul ajunse la cuvintele "scrisu-s-au acestea din porunca regelui", Valois îl atrase spre dânsul pe nepotu-său Ludovic şi, strângându-i tare braţul, zise:

- Adaugă acolo: "şi cu consimţământul regelui Navarei".

Atunci Filip cel Frumos îl privi pe fiul său care-i urma la tron şi înţelese că din clipa aceea domnia lui se sfârşise.

Trebuiră să-i ţină mâna ca să poată iscăli pergamentul. Apoi, întrebă în şoaptă:

- Asta-i tot?

Dar nu, nu era tot, şi ultima zi de viaţă a unui rege al Franţei nu se încheiase încă.

- Măria-ta, acum urmează să încredinţezi fiului măriei-tale regeasca minune, zise fratele Renaud.

Şi le ceru tuturor să părăsească odaia, pentru ca regele să încredinţeze fiului său, după datină, tainica putere de a lecui gâlcile.

Cu capul dat pe spate, Filip cel Frumos gemu:

- Frate Renaud, vezi cât fac măririle acestei lumi. Iată ce a ajuns regele Franţei!

În clipa morţii, i se mai cerea o ultimă strădanie ca să-i arate urmaşului sau cum să aline o suferinţă neînsemnată.

Nu regele fu acela care-l învăţă gesturile şi cuvintele orânduite de biserică: le uitase. Fratele Renaud o făcu pentru dânsul. Iar Ludovic de Navara, îngenuncheat lângă tată-său, cu mâinile fierbinţi lipite de mâinile îngheţate ale regelui, primi taina ca moştenire.

O dată isprăvită ceremonia asta, Curtea fu din nou invitată să intre în odaia suveranului, iar fratele Renaud începu să zică rugăciuni, pe care toţi câţi erau acolo le repetau cu jumătate glas.

Rosteau tocmai versetul "*In manus tuas. Domine*...", "În mâinile tale, Doamne, îmi dau sufletul..." când o uşă se deschise: era Pierre de Latille. Privirile se îndreptară spre noul-sosit şi, o clipă, în timp ce buzele continuau să bolborosească fără voie, ochii tuturor rămaseră aţintiţi asupră-i.

- *In manus tuas, Domine*, zise episcopul, luând-o de la capăt o dată cu ceilalţi.

Apoi se întoarseră cu faţa spre pat. Toate rugile li se opriră în gâtlej: regele de fier murise.

Fratele Renaud se apropie ca să-i închidă ochii dar pleoapele care nu clipiseră niciodată se ridicară singure. De două ori încercă zadarnic marele inchizitor să i le coboare. Au trebuit să acopere cu un văl privirea acestui monarh care intra cu ochii deschişi în veşnicie.